

ONGELOOFLIJK!

Rudy Dingjan

ON GELOOF LUK!

Het fascinerende
verhaal van een
verrassende God

Uitgave: Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten
ISBN/EAN: 978-90-816345-3-3
Tweede druk 2014

© Rudy Dingjan, 2013

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever en de auteur.

Ontwerp omslag: Hans Booij
Grafische vormgeving: Pre Press Buro Booij, Maarsbergen
Druk: Klomp Reproka, Amersfoort

De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan De Nieuwe Bijbelvertaling, © Nederlands Bijbelgenootschap 2004/2007.

Voorwoord

Op 3 november 2008 fietste ik met een vaartje door de Soester Duinen naar kantoor, toen Djuna, een vrij stevige hond, dwars door mijn voorwiel wilde rennen. Ik vloog lelijk over de kop en de rest van de dag zat ik in het ziekenhuis om mijn gezicht te laten oplappen.

Door de pijnstillers vol cafeïne lukte het me 's avonds niet de slaap te vatten. Tijdens het denken, danken, verwonderen en bidden van die nacht viel het besluit om *Ongelooflijk!* te schrijven.

Al jaren had ik het gevoel dat het hoog tijd was voor een nieuw boek over God. De titel stond al vast: *Ongelooflijk!*. God is ongelooflijk veel beter dan mensen vaak lijken te beseffen. Je kunt echt niets verzinnen om hem te verbeteren of liefdevoller te maken. De vorm wist ik ook: Geen boekwerk met zware theologische verhandelingen, maar een toegankelijke bundel met column-achtige hoofdstukken van ieder maximaal zeshonderd woorden, met knipogen naar het leven van alledag.

Ongelooflijk! is het verhaal van Gods woorden en daden geworden, met de bedoeling dat je zijn persoonlijkheid daaruit kunt opmaken. Je kunt het in één ruk lezen, of gebruiken als dagboek.

Met deze laatste zinnen laat ik al zien dat ik jou, de lezer, tutoyeer. Dat komt niet door een gebrek aan respect, maar uit de behoefte aan vertrouwelijkheid, die in *Ongelooflijk!* uitgebreid aan bod komt. Daarom schrijf ik open over mijn gevoelens en ervaringen en stel jouw reacties en vragen op prijs. E-mail ze naar rudy@ongelooflijk.info.

Er zijn een aantal personen die ervoor gezorgd hebben dat dit boek tot stand kon komen. Mijn vader en emeritus collega, Ton Dingjan, heeft mij de eerste aanzet gegeven om eens na te denken over de vraag of God niet alleen liefdevol, maar ook aardig is.

Collega Reinder Bruinsma heeft me met zijn rijke schrijverservaring aangemoedigd toen ik met mijn plannen bij hem kwam. Met Miranda Broekhuis heeft hij mijn ruwe manuscripten doorgewerkt, gecorrigeerd en van waardevolle aanbevelingen voorzien. Ik kan Tirza de Fockert niet overslaan, die in de laatste fase als professional ervoor heeft gezorgd dat *Ongelooflijk!* een lezenswaardig bóek werd, en Hans Booy, die de vormgeving en het drukgedeelte verzorgd heeft.

Ik ben ook dank verschuldigd aan de collega's van de landelijke kantoren van het Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten in België en Nederland. Ik bleek veel langzamer op te schieten dan zij en ik verwacht hadden. Toch bleven zij mij stimuleren en hebben van mij geaccepteerd dat ik niet altijd mijn volle aandacht aan reguliere werkzaamheden heb kunnen geven. Ria, mijn vrouw, klankbord en openhartigste criticus, heeft de meeste last ervaren van een man die ook tijdens vakanties met zijn gedachten ver weg zat, voortdurend zijn notebook binnen handbereik hield en heel veel huisklussen op de lange baan heeft geschoven. Jullie allemaal, heel erg bedankt!

Ten diepste gaat mijn dank uit naar de hoofdpersoon van *Ongelooflijk!*. Hij heeft me verbluft doen staan. Soms kon ik amper woorden vinden die recht konden doen aan zijn aard. Ik hoop dat hij jou op dezelfde wijze verrast.

Soest, september 2013
Rudy Dingjan

Inhoud

DEEL 1. VERWACHTE LIEFDE

1.	Onmogelijk	16
2.	Blijkbaar mogelijk	18
3.	Tweedehands	20
4.	Beter	22
5.	Onwrikbaar	24
6.	Idols	26
7.	Grijpbaar	28
8.	Al beschikbaar	30

DEEL 2. SCHEPPENDE LIEFDE

9.	Gewenst	34
10.	Full color wit	36
11.	Engelen	38
12.	Kwetsbaar	40
13.	Lichtdrager	42
14.	Tegenpartij	44
15.	Mogelijkheden	46
16.	Geduld	48
17.	Onverstoorbaar	50
18.	Kort gedicht	52
19.	Woordvoerder	54
20.	Evenbeeld	56
21.	Welkom	58
22.	Eerst zitten	60
23.	Aardling	62
24.	Liefland	64
25.	Bomen	66

DEEL 3. GEVALLEN LIEFDE

26.	Verleid	70
27.	Geknakt	72
28.	Heimwee	74
29.	Zege verzekerd	76

30.	Gevolgen	78
31.	Van vijg naar vel	80
32.	Verloederd	82
33.	Hopeloos	84
34.	Synchroniseren	86
35.	Ruim en veilig	88
36.	Vloedgetuigen	90
37.	Nieuwe kansen	92
38.	Ontgoocheling	94

DEEL 4. GELOVIGE LIEFDE

39.	Vriend	98
40.	Gul	100
41.	Amenheid	102
42.	Wie het laatst lacht... ..	104
43.	Oneens	106
44.	Geen protest?	108
45.	Achter de schermen	110
46.	Frappante parallel	112
47.	Goedmakertjes	114
48.	Offerlam	116
49.	Opstanding	118
50.	Zegen	120
51.	Geen idylle	122
52.	Visitekaartjes	124
53.	Redding	126
54.	Tamar	128
55.	Tamar en Maria	130

DEEL 5. GEREGULEERDE LIEFDE

56.	Mozes	134
57.	Passeren	136
58.	Zootje	138
59.	Tien Woorden	140
60.	Over God	142
61.	Over mensen	144
62.	Innerlijk	146

63.	Embleem	148
64.	Vrijheidsfeest	150
65.	Feestdag	152
66.	De belangrijke zwakke schakel	154
67.	Reset	156
68.	Dekselse eenheid	158
69.	Meer dan een streep	160
70.	Overlopende liefde	162
71.	Goede kost	164
72.	Niets mee gedaan	166
73.	Duurzaam	168
74.	Vrijgevigheid	170

DEEL 6. ONGELEIDE LIEFDE

75.	Moordgoden	174
76.	Uitstel	176
77.	Exit Mozes	178
78.	What's in a name?	180
79.	Rachab	182
80.	Western	184
81.	Ondoordachte woorden	186
82.	Ongastvrij	188
83.	Gloeiworm	190
84.	Losser	192

DEEL 7. KONINKLIJKE LIEFDE

85.	Koerswijziging	196
86.	Trouw	198
87.	Intens	200
88.	Bloedmooie Batseba	202
89.	Opstand en trouw	204
90.	Oud goed nieuws	206
91.	Vooruit	208
92.	Zuiver	210
93.	Voorvoeler	212
94.	Identiteit	214
95.	Geperfectioneerde walging	216

96. De naakte waarheid	218
97. Gods hand	220
98. Tempelpassie	222
99. Het hoogste lied	224
100. Goddelijke vlam	226
101. Jeugdwijsheden	228
102. De beminde vijand	230

DEEL 8. ONTTROONDE LIEFDE

103. Teveel van het goede	234
104. Dendergang	236
105. Jona	238
106. Zigzagkoers	240
107. Wrange vruchten	242
108. Nieuw	244
109. Oorsprong	246
110. Dienaar	248
111. Tegenzin	250
112. Hartchirurgie	252

DEEL 9. VERBANNEN LIEFDE

113. Zeventig jaar vloek en zegen	256
114. Troubadour met toekomst	258
115. Nebukadnessar	260
116. Transparant	262
117. Gerechvaardigd	264
118. Bidden zonder ophouden	266
119. Messias	268
120. Liefdevolle dood	270
121. Fundament	272
122. Vol vertrouwen	274
123. Oplopende spanning	276

DEEL 10. GEBOREN LIEFDE

124. Wereldtaal	280
125. Monsterlijk	282
126. Verslag in 4D	284

127. Absoluut uniek	286
128. Dikker of zwanger?	288
129. Bevestiging	290
130. Rechtschapen	292
131. Voederbak	294
132. Zoals ieder ander	296
133. Dromen	298
134. Wie is mijn echte vader?	300

DEEL 11. POPULAIRE LIEFDE

135. Mensbereider	304
136. Gezalfd	306
137. Als... ..	308
138. Onder de mensen	310
139. Het plein van de hemelse vrede	312
140. Van bovenaf geboren	314
141. Bruggenbouwers	316
142. Kerkertragiek	318
143. Zo Vader, zo Zoon	320
144. Verhuizing	322
145. Eindelijk populair	324
146. Iedereen welkom	326

DEEL 12. AFGEWEZEN LIEFDE

147. Tradities	330
148. De twaalf	332
149. Regeringsverklaring	334
150. Het 'Onze Vader'	336
151. De 'platina regel'	338
152. Warm onthaal	340
153. Rust bieden, afkeer oogsten	342
154. Een gezin en meer verhalen	344
155. Jezus stilt alles	346
156. Nazaret	348
157. Dood en brood	350
158. Vervreemd	352
159. Smetvrees	354

160. Het steentje en de rots	356
161. Mozes, Elia en de dood	358
162. Over sabbat en vergeving	360
163. Speekselmodder	362

DEEL 13. VERMANENDE LIEFDE

164. Exit Galilea	366
165. Feestmaal	368
166. Vreugde	370
167. De een zijn dood... ..	372
168. Ondersteboven	374
169. Laatste reis	376
170. Week van de waarheid	378
171. Zoon van David	380
172. Wee	382
173. Winst door verlies	384
174. Ondergang	386
175. Toekomstbestendig	388
176. Pesach wordt Avondmaal	390
177. Natafelen	392
178. Op weg naar de Olijfberg	394

DEEL 14. LIJDENDE LIEFDE

179. Overgave	398
180. Hogepriesters en het Sanhedrin	400
181. Niet van hier	402
182. Vrijlatingsplan	404
183. Reddeloos	406
184. Bloed en bloot	408
185. Vandaag	410
186. Schuld, schande en schade	412
187. Ongebroken	414

DEEL 15. OPGESTANE LIEFDE

188. Verdraaid	418
189. Werkelijk	420
190. Herkenbaar	422

191. Eeuwige studenten	424
192. Het Pinksterfeest	426
193. Ondanks de eerste kras	428
194. Niet-Joden	430
195. Van stagiair naar leider	432
196. Samen aan tafel	434

DEEL 16. GEPOSTE LIEFDE

197. Over Jezus' terugkeer	438
198. Geloof	440
199. Olijf	442
200. Een gewaarschuwd mens... ..	444
201. Rome!	446
202. Groetjes uit Rome	448
203. Handelingen voorbij	450
204. Testamenten	452
205. Berichten van broers	454
206. Leve de liefde!	456

DEEL 17. GEOPENBAARDE LIEFDE

207. Echt of vreemd?	460
208. Kruisje nulletje	462
209. Postweg	464
210. Troon	466
211. De draak	468
212. Beestenboel	470
213. Gods zegel	472
214. Actueel	474
215. Polarisatie	476
216. Duizend jaar	478
217. Open einde	480

NAAM- EN TREFWOORDENREGISTER	482
---	------------

DEEL 1

VERWA

De Bijbel en de kerkgeschiedenis maken duidelijk dat de eerste volgelingen van Jezus werkelijk in diepe verbondenheid hebben geleefd. Dat had alles te maken met het Godsbeeld dat ze van Jezus geleerd hadden, toen hij tweeduizend jaar geleden hier op aarde leefde en onderwees. Hij stoelde zijn visie op Gods goedheid, die al werd onderwezen in de Bijbel van zijn dagen, het Oude Testament. In dit inleidende deel van *Ongelooflijk!* ontdekken we dat God de hoogste voorrang geeft aan verbondenheid, liefde. Dat legt hij niet alleen op aan anderen. In de eerste plaats is hij zelf liefde. We nemen ons voor om in de

ONGELO

CHTE LIEFDE

rest van *Ongelooflijk!* het liefdesverhaal van God door te nemen, zoals dat in de Bijbel staat. Daardoor willen we voor onszelf kunnen bepalen of God inderdaad ongelooflijk goed is.

NGELOOFLIJK!

1. Onmogelijk

Iemand vroeg een keer als strikvraag aan Jezus: 'Meester, wat is het grootste gebod in de wet?' Jezus gaf toen als antwoord: 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dat is het grootste en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: heb uw naaste lief als uzelf. Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.'¹

Dit zijn twee pittige, maar ook redelijke opdrachten. Je moet God liefhebben. Niet – zoals vaak gezegd wordt – dat je hem lief hebt *boven* alles. Nee, je moet hem liefhebben *met* alles wat je hebt. Hij verwacht van jou niet meer dan je kunt geven. Datzelfde geldt voor je houding naar je medemens toe. Je hoeft de ander niet meer liefde te geven dan wat je voor jezelf kunt opbrengen. Ik kom wel eens mensen tegen die een gruwelijke hekel aan zichzelf hebben. Dat is meestal eenvoudig vast te stellen. Ze hebben aan vrijwel iedereen een hekel. Hun leven is een aaneen-

rijging van ruzies, die zij vaak zelf veroorzaken. Als je niet van jezelf kunt houden, lukt het je niet een ander echt lief te hebben. Zoals het tweede grote gebod geformuleerd is, biedt het ook ruimte aan degene die zichzelf afwijst en moeite heeft met relaties. Je hoeft een ander niet meer liefde te geven dan je voor je-

zelf kunt opbrengen. Daarmee wil ik trouwens niet zeggen dat het in orde is haatdragend je leven te slijten. God heeft iets veel mooiers voor je in petto.

Zoals ik al zei, dit lijken billijke geboden. Met stevige discipline zou het moeten lukken ze uit te voeren. Als iedereen zo zou leven, zou de maatschappij er een stuk op vooruitgaan. Dit *is* mogelijk. Toch?

Maar vervolgens, op de avond voor zijn sterven, veranderde Jezus de maatstaf voor zijn volgelingen. Hij ging geen treetje

**In zijn gebod en zijn
gebed verwacht Jezus
goddelijke eenheid
tussen óns**

hoger. Nee, hij verhoogde de norm met de factor oneindig: 'Ik geef jullie een nieuw gebod: heb elkaar lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben.'² Dit klinkt bespottelijk. Hoe kun je nu van mij, een mens van vlees en bloed, verwachten dat ik voor mijn medemens opbreng wat Jezus heeft gepresteerd? Dat is toch godgans ondoenlijk? Dit was vast en zeker een *slip of the tongue*.

Maar het was geen verspreking. Na nog geen kwartier herhaalde hij dit nieuwe gebod.³ Weer later, vlak voor zijn arrestatie, ging Jezus bidden. Zijn leerlingen hoorden een gebed dat vooral over hen ging. Vervolgens betrok Jezus ook jou en mij erbij:

Ik bid niet alleen voor hen, maar voor allen die door hun verkondiging in mij geloven. *Laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden. Ik heb hen laten delen in de grootheid die u mij gegeven hebt, opdat zij één zijn zoals wij: ik in hen en u in mij. Dan zullen zij volkomen één zijn en zal de wereld begrijpen dat u mij hebt gezonden, en dat u hen liefhad zoals u mij liefhad.*⁴

Jezus vroeg dus niets minder dan dat zijn volgelingen even vernocht aan hem en elkaar zouden zijn, als hij en zijn Vader onderling. Kun jij je zo'n gemeenschap voorstellen? Dat lijkt onmogelijk, toch? ♦

1. Matteüs 22:36-40

2. Johannes 13:34

3. Johannes 15:12

4. Johannes 17:20-23, cursivering door mij aangebracht

2. Blijkbaar mogelijk

Ik kan dan wel bezwaar aantekenen tegen Jezus' gebod en zijn gebed over een eenheid met goddelijke maatstaven onder zijn volgelingen, maar uit het bijbelverslag blijkt dat het hen in eerste instantie wél gelukt is.

De groep gelovigen na Jezus' hemelvaart wordt in het bijbelboek Handelingen zo beschreven: 'Allen die het geloof hadden aanvaard, *bleven bijeen en hadden alles gemeenschappelijk*. Ze verkochten al hun bezittingen en verdeelden de opbrengst onder degenen die iets nodig hadden. *Elke dag kwamen ze trouw en eensgezind samen in de tempel, braken het brood bij elkaar thuis* en gebruikten hun maaltijden in een geest van eenvoud en vol vreugde.'¹

Even verderop in het boek staat: 'De groep mensen die het geloof had aanvaard, *leefde eendrachtig samen*. Geen van hen beschouwde zijn bezittingen als zijn persoonlijke eigendom, want ze hadden alles gemeenschappelijk.'² Lucas, die het boek Handelingen geschreven heeft, heeft het hier niet over enkele tiental-

len mensen in een kleine commune, maar over duizenden gelovigen in Jeruzalem en directe omgeving, een compleet kerkgenootschap.

De eerste volgelingen van Jezus ontmoetten elkaar op twee niveaus. In de tempel van Jeruzalem luisterden ze in groter verband samen naar wat Jezus' apostelen aan hen te on-

derwijzen hadden. In de intimiteit van huiskringen deelden ze in kleine, persoonlijke groepen hun levens en vriendschappen.

In de Bijbel wordt niet vermeld dat latere gelovigen in andere plaatsen ook een gezamenlijke kas hebben gevoerd. Maar de onderlinge saamhorigheid loopt wel als een belangrijke rode draad door alle boeken van het Nieuwe Testament heen. De apostel Paulus schreef jaren later aan de gelovigen in Efeze: 'Daarom, en ook omdat ik gehoord heb over uw geloof in Jezus, de Heer,

**In de eerste eeuw
ervoeren gelovigen
onderling een goddelijke
verbondenheid**

en over *uw liefde voor alle heiligen*³, dank ik God onophoudelijk voor u en noem ik u in mijn gebeden.’⁴

Johannes, de jongste leerling van Jezus, schreef tegen het einde van de eerste eeuw een brief aan een gemeente die hij goed kende. De situatie die hij tekende beantwoordt aan die ‘onmogelijke’ droom van Jezus uit het vorige hoofdstuk. ‘Verbonden zijn met ons is verbonden zijn met de Vader en met zijn Zoon Jezus Christus ... Dat we God kennen weten we doordat we ons aan zijn geboden houden ... Wij worden kinderen van God genoemd, en dat zijn we ook. ... Wij weten dat we van de dood zijn overgegaan naar het leven omdat we elkaar liefhebben ... hoewel we nog in deze wereld zijn, zijn we als Jezus.’⁵

Wat een positieve insteek had Johannes. Hij ervoer met zijn medegelovigen aan den lijve de onmogelijke werkelijkheid die Jezus had geboden en waarvoor hij had gebeden, namelijk een trefende verknochtheid van gelovigen aan God en aan elkaar.

Hoe speelden ze dat klaar? ❖

-
1. Handelingen 2:43-46, cursivering door mij aangebracht
 2. Handelingen 4:32, cursivering door mij aangebracht
 3. In de Bijbel worden alle volgelingen van Jezus ‘heiligen’ genoemd. Paulus bedoelt hier dus geen overleden mensen of superhelden, maar gewoon medevolgers van Jezus.
 4. Efeziërs 1:15, cursivering door mij aangebracht
 5. 1 Johannes 1: 3; 2:3; 3:1,14; 4:17

3. Tweedehands

Johannes wees in het beschrijven van zijn hechte geloofskring niet op grote inspanningen. De onderlinge band tussen Johannes en zijn medegelovigen was niet in de eerste plaats het resultaat van hun grote inzet. De herkomst lag veel hoger: 'Geliefde broeders en zusters, laten we elkaar liefhebben, want de liefde komt uit God voort. ... Wij hebben lief omdat God ons het eerst heeft lief gehad.'¹

Deskundigen zeggen dat baby's bij hun geboorte geen liefde in zich hebben, zelfs niet voor zichzelf. Ze weten nog niet eens dat ze een zelfstandig persoon zijn. Hun omgeving moet hen bijbrengen dat ze een individu zijn. Dat ze de moeite waard zijn en dierbaar. Hoe beter opvoeders daarin slagen, hoe meer het kind op latere leeftijd in staat is liefde te ontvangen en door te geven. De liefde die ik weggeef is dus altijd tweedehands. Iemand heeft haar eerst aan mij gegeven.

Datzelfde geldt ook voor de verwezenlijking van Jezus' wens. Uit onszelf kunnen we nooit de intimiteit opbrengen die nodig is om de gemeenschap van Jezus' dromen waar te maken. We moeten die liefde eerst van een ander ontvangen, zo leert Johannes ons: 'Wij hebben Gods liefde, die in ons is, *leren kennen en vertrouwen daarop*.'² Daar ligt de krachtbron voor de gemeente van Johannes.

Ten eerste hebben de gemeenteleden Gods liefde 'leren kennen'. In de bijbelse gedachtegang betekent 'kennen' meer dan alleen over informatie beschikken. 'Kennen' betekent een relatie hebben met datgene of diegene die jij kent. Het is dus een combinatie van weten en beleven. Om Gods liefde te begrijpen, moet je jezelf er aan overgeven, jezelf er door laten overweldigen. Als je dat nog niet hebt gedaan, kun je niet weten waar Johannes het over heeft. Het is net als proberen verliefdheid uit te leggen aan iemand die nog nooit verliefd is geweest. Johannes' geloofsgenoten ervoeren deze liefde van God op een intense manier.

**Je kunt liefde alleen
doorgeven, als je die
zelf hebt ontvangen**

combinatie van weten en beleven. Om Gods liefde te begrijpen, moet je jezelf er aan overgeven, jezelf er door laten overweldigen. Als je dat nog niet hebt gedaan, kun je niet weten waar Johannes het over heeft. Het is net als proberen verliefdheid uit te leggen aan iemand die nog nooit verliefd is geweest. Johannes' geloofsgenoten ervoeren deze liefde van God op een intense manier.

Niet alleen ervoeren ze Gods liefde, ze *vertrouwden* daarop. Deze gelovigen twijfelden niet aan het gebed van Jezus waarmee we begonnen: 'Dan zullen zij volkomen één zijn en zal de wereld begrijpen dat u mij hebt gezonden, *en dat u hen liefhad zoals u mij liefhad*.³ Je leest het goed. Gods liefde voor Jezus' volgelingen is even groot als zijn liefde voor Jezus zelf. Dat lijkt te mooi om waar te zijn, maar voor Johannes en de zijnen stond dat als een paal boven water. Zij vertrouwden op Gods grenzeloze liefde en lieten zich er met opengesperde harten mee vollopen. Zo ontvingen zij mateloos veel liefde en konden zij elkaar ook overvloedig doorgeven.

Dat bleef niet zonder gevolgen, zo schrijft Johannes: 'Zo is de liefde bij ons werkelijkheid geworden, ... hoewel we nog in deze wereld zijn, zijn we als Jezus.'⁴ Jezus' leerlingen vormden samen een *dream team*, dat door zijn groepseenheid op Jezus leek. Ik droom met Jezus mee van een herleving en vermenigvuldiging van zulke *dream team* geloofsgemeenschappen. Reden genoeg om ons in de komende bladzijden te verdiepen in die liefde van God, die levens verandert. ❖

1. 1 Johannes 4:7, 19

2. 1 Johannes 4:16, cursivering door mij aangebracht. 'Gods liefde, die in ons is' wordt in andere bijbelvertalingen weergegeven met 'Gods liefde voor ons', net als in vers 9, waar in het Grieks dezelfde uitdrukking wordt gebruikt.

3. Johannes 17:23, cursivering door mij aangebracht

4. 1 Johannes 4:17; letterlijk vertaald staat er: 'zoals hij is, zijn ook wij in deze wereld', dus kan 'hij' ook naar God verwijzen.

4. Beter

Ik ben opgegroeid in de kerk. Iedere week leerde ik liedjes als *Diep, diep diep als de zee; hoog, hoog, hoog als de lucht; wijd, wijd, wijd als het water blauw is Jezus' liefde voor jou*. De eenvoudige liedjes waren een oprechte poging om de grootte van Gods liefde aan onze kinderhartjes uit te leggen. En het maakte indruk. Als ik probeerde de grootte van de oceanen te bevatten kon ik me daar niets bij voorstellen, zo oneindig leken ze voor mij. Zó groot was Gods liefde.

Paulus, een belangrijke bijbelschrijver uit de eerste eeuw, wens- te in een brief de gelovigen in Efeze (West-Turkije) het volgende toe: 'Dan zult u met alle heiligen de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte kunnen begrijpen, ja de liefde van Christus kennen.' Waarschijnlijk heeft de schrijver van het kinderliedje zich door deze tekst laten inspireren. Maar hij heeft niet ver- genoeg doorgelezen. Want Paulus schrijft vervolgens dat die liefde 'alle kennis te boven gaat.'¹

De hoogte van de dampkring, de diepte van zeetroggen en de spanwijdte van de Stille Oceaan kan ik beschrijven, meten en vaag bevatten. Maar als schilderijen van de grootte van Gods liefde schieten ze tekort. Die gaat alle kennis te boven. Aardse afmetingen zijn daar te klein voor. Jammer, de tekst van mijn

kinderliedje was te beperkt. Gods liefde is in het echt oneindig veel groter: zo groot als hij zelf is. Dat betekent ... oneindig.

In mijn studiejaren had ik als predikant in de dop een lastig probleem. Ik had grote waar- dering voor de nauwkeurigheid van de Bij- bel. De manier waarop de bijbelse profeten

eeuwen van tevoren exacte voorspellingen hadden gedaan over het verloop van de geschiedenis van de planeet Aarde vond ik fascinerend. De diepzinnige levenswijsheden van de Bijbel zetten me aan het denken. Maar ik snapte niet waarom zoveel gelovige mensen om mij heen alsmaar zwijmelden over Gods liefde. Dat kwam me nogal *soft* over. Zo'n beleving had ik helemaal niet.

**God is beter dan in
je stoutste dromen**

Goed, ik zag God niet als een boeman. Tenslotte noemt de Bijbel zijn liefde regelmatig. Maar bij het woordje 'liefdevol' dacht ik echt niet eerst aan God. Hij was voor mij vooral de majestueuze en kundige schepper. Wijs en rechtvaardig. En daarnaast ook wel liefdevol.

Toch vond ik mijn beleving niet kloppen. Ik heb toen heel bewust gebeden of God me alsjeblieft kenbaar wilde maken wat zijn liefde dan precies inhield. Dát heb ik geweten. Het is geen kwestie van een donderslag bij heldere hemel geweest. Maar in de afgelopen vijfendertig jaar heb ik een geleidelijk, ononderbroken proces doorgemaakt, dat me nu soms het gevoel geeft dat mijn hart wel móet barsten. Ik raak enthousiast, niet uitgepraat, vaak zelfs geëmotioneerd, als ik mag vertellen over Gods liefde. Die is namelijk ongelooflijk.

Ik moet denken aan een geintje van mijn vriend Fred, zelf een ambtenaar in ruste. Volgens hem moeten we al die flauwe moppen over luierende en niet-functionerende ambtenaren niet geloven, want: 'de werkelijkheid is veel erger!'

Als het over God gaat, kan ik Freds grap in volle overtuiging helemaal omdraaien. Wie ik ook vraag om zijn of haar ideale God te ontwerpen, ik kan bij vrijwel ieder voorstel zeggen: 'Dat moet je niet geloven. De werkelijkheid is veel beter. Beter dan in je stoutste dromen.' ❖

1. Efeziërs 3:18,19

5. Onwrikbaar

Wanneer Johannes over Gods liefde schrijft, kantelt hij de boel. Hij stelt niet zozeer dat Gods liefde groot is. Hij beschrijft haar veel intenser: 'God *is* liefde.'¹ Die uitspraak loopt grammaticaal natuurlijk niet lekker. Je kunt groot zijn, aardig, chagrijnig of mooi, maar je kunt niet haat, geduld of liefde zijn. Taalkundig gezien, kun je die kwaliteiten *hebben*, maar *zijn* kun je ze niet. Voor God maakt Johannes een uitzondering.

Waarom beweert hij dat God liefde is en niet dat hij die *heeft*? Als ik iets *heb*, kan ik er afstand van nemen, tijdelijk of permanent. Ik kan ernaast iets anders bezitten. Ik kan bijvoorbeeld geduld hebben, maar kan daar ook mee stoppen of tegelijk wrok koesteren. Maar wat ik *ben*, kan ik niet loslaten. Dat is onlosmakelijk aan mijn 'ik' verbonden en sluit tegengestelde kwaliteiten uit.

Het is als het verschil tussen een vergulde ring en een massief gouden ring. Als de ring goud *is*, bevat hij geen ijzer, koper, hout of chirurgisch staal. Maar als de ring goud *heeft*, zitten er andere stoffen onder dat laagje bladgoud verwerkt. Je weet dan niet waar je aan toe bent. Als je hem onbeschadigd oppakt, raak je goud aan. Maar zodra je erin boort, of er krassen en scheuren in maakt, moet je maar afwachten welke stoffen je tegenkomt. Op het moment waarop Mozes, de basisprofeet van de Bijbel, voor het eerst door God benaderd werd, vroeg hij naar Gods

naam. Dat betekent niet alleen dat hij wilde weten hoe God heette, maar vooral wat voor persoon hij was. God maakte zich toen bekend als 'Ik ben die ik ben', 'Ik zal zijn die ik zijn zal' of 'Ik ben die er zijn zal'.² Deze naam straalt onwrikbaarheid uit, weerbarstigheid. Hij gaat veel verder

dan simpel 'de altijd bestaande'. Hij gaat over puurheid. 'God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis,' schrijft Johannes.³ Wat je ook met God doet, hij blijft uit één stuk bestaan, als een zuiver gouden ring. Je kunt hem beschimpen, slaan, verknippen,

**God blijft zoals hij is:
liefde**

koken, kruisigen, bespugen, vals beschuldigen of bevrozen: de ring blijft goud, want hij kan niet anders. God blijft liefde, want hij is niet anders. Gods liefde heeft niets te maken met softheid. Ze gaat over keiharde koppigheid: 'Maar u blijft dezelfde, en uw jaren nemen geen einde.'⁴ 'Als wij hem ontrouw zijn, blijft hij ons trouw, want zichzelf verloochenen kan hij niet.'⁵

Wat je ook doormaakt, wat mensen ook beweren, welk gedeelte uit de Bijbel je ook probeert te begrijpen, met welke antwoorden of theorieën je ook komt, God *is en blijft* liefde. Stuit je op een leer of uitleg die God anders voorstelt, dan heb je minimaal te maken met een foute invalshoek, en misschien zelfs wel met een dwaling.

De geloofskring van Johannes ervoer goddelijke intimiteit, doordat zij een onwrikbaar beeld van God had en daar volkomen op vertrouwde. Dat beeld was de God die liefde *is*. ❖

-
1. 1 Johannes 4:8,16, cursivering door mij aangebracht
 2. Exodus 3:14, in de NBG-vertaling, Statenvertaling en de Nieuwe Bijbelvertaling. Telkens als je in het Oude Testament HEER met allemaal hoofdletters ziet staan, staat er in het Hebreeuws JHWH, Gods naam, die een vorm is van het werkwoord 'zijn'.
 3. 1 Johannes 1:5
 4. Psalm 102:28. Deze psalm wordt ook aangehaald in Hebreeën 1:12.
 5. 2 Timoteüs 2:13

6. Idols

Begin jaren'60 was Elvis Presley met zijn kuif dé wereldwijde popster. Als jonge tiener gebruikte ik *Brylcreem* om mijn onwillige haar tot een vetkuif te boetseren. Maar het duurde niet lang of er kwamen kapers op de kust. *The King* had geen alleenrecht op populariteit. Vier jonge muzikanten uit Liverpool stalen mijn hart en ik werd fan van The Beatles. Andere jongeren waren weg van The Rolling Stones. Weg vetkuiven. *Nozems* wilden voortaan sluik haar tot op hun schouders. Ik ook, ondanks de botsingen met mijn ouders. Ik wilde er net zo uit zien als mijn idolen.

Dit illustreert het volgende principe: je gaat lijken op degene die je aanbidt. Over Israël vermeldt de Bijbel op een gegeven moment: 'Ze liepen achter nietige goden aan en werden zo zelf nietswaardig.'¹ De apostel Paulus schrijft: 'Wij allen die ... de luister van de Heer aanschouwen, zullen meer en meer ... naar de luister van dat beeld worden veranderd.'² Kort gezegd komt het op het volgende neer: de aard van het idool dat jij adoreert, wordt de jouwe.

Reden temeer om stil te staan bij de vraag welk beeld jij van God hebt. Want mensen zijn zich na Jezus' tijd heel verschillende, soms zelfs tegenstrijdige, voorstellingen van God gaan maken. De Nederlandse boekenmarkt wordt overspoeld door – veelal

waargebeurde – verhalen die beschrijven hoe het godsbeeld van mensen hen al dan niet tot strenge, liefdevolle of zelfs schlemielige personen heeft gemaakt. Laten we eerlijk zijn: miljoenen mensen zijn afgeknapt op wat zij in hun jeugd in naam van God hebben ondergaan en zien gebeuren. Die God hoeven ze niet.

Ik moet bekennen dat ik in hun positie God misschien ook wel had afgeschreven. Wie wil er nu een god dienen, waarvan de afgezanten beweren dat in zijn naam discriminatie, incest, willekeur, misbruik of uitbuiting in orde zijn? Het godsbeeld van waaruit deze predikers hebben gehandeld is een karikatuur

Je gaat lijken op degene die je aanbidt

geweest van de bijbelse God. Je kunt hun dit foute godsbeeld wel kwalijk nemen, maar bedenk dan ook dat ze daar niet bewust voor hebben gekozen. Ze hebben het met de paplepel ingegoten gekregen, net als hun ouders en hun grootouders. Het is daarom van levensbelang dat je checkt of wat jij over God denkt wel klopt, want je godsbeeld heeft een enorme invloed op je handel en wandel.

Een belangrijk deel van Jezus' zending heeft bestaan uit het laten zien hoe God is. 'Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon ... heeft hem doen kennen,'³ schrijft Johannes. Vlak voor zijn dood zei Jezus tot zijn Vader: 'Ik heb hun uw naam bekendgemaakt en dat zal ik blijven doen.' In het Hebreeuwse denken betekent *iemands naam bekend maken* niet zozeer mededelen hoe die persoon heet, maar hoe zijn karakter is. Jezus legde gelijk uit waarom hij Gods karakter geopenbaard had: 'Zodat de liefde waarmee u mij liefhad in hen zal zijn.'⁴ Aanbidders van een God die liefde is, worden immers mensen vol liefde.

Het originele godsbeeld dat Jezus bracht heeft zijn geldigheid bewezen, doordat daaruit indertijd een unieke en warme geloofsgemeenschap is voortgekomen. Het is de bedoeling dat die gemeenschap op haar beurt weer een overtuigend voorbeeld is voor hen die God nog niet kennen: 'Laat hen allen één zijn, Vader. ... opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden. Dan zullen zij volkomen één zijn en zal de wereld begrijpen dat u mij hebt gezonden.'⁵ ❖

1. 2 Koningen 17:15

2. 2 Korintiërs 3:18, zie ook Kolossenzen 3:9,10

3. Johannes 1:18

4. Johannes 17:26, zie ook vers 6

5. Johannes 17:21, 23

7. Grijpbaar

Jezus heeft Gods karakter tastbaar gemaakt, dat wil dit boek ook doen

Jezus moest opboksen tegen het heersende godsbeeld van zijn dagen. God werd in die tijd veelal begrepen als iemand die met harde hand wetten handhaafde. Hij werd gezien als een onvriendelijke en onbuigzame schuldeiser, als iemand die zocht naar je fouten en tekortkomingen, om je daarna te kunnen straffen.

Om dat beeld te corrigeren en de ware aard van zijn Vader bekend te maken, heeft Jezus het niet alleen bij onderricht gelaten. Dan had hij een mooi verhaal kunnen opdissen en God veel rooskleuriger kunnen schetsen dan hij feitelijk zou zijn. Om de werkelijkheid van Gods liefde te laten zien, heeft hij die tastbaar gemaakt in zijn eigen leven. Hij zei: 'Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.'¹ Zijn leerlingen konden

hun godsbeeld dus baseren op wat zij met hun eigen ogen gezien en zelf aan den lijve ondervonden hadden. Ze wisten daardoor dat ze geen fabeltjes over Gods goedheid naliepen. Ruim drie jaar lang waren ze getuige geweest van Gods karakter in de handel en wandel van Jezus. Zo schreef Petrus jaren later: 'Toen wij u de glorierijke komst van onze Heer

Jezus Christus verkondigden, baseerden wij ons niet op vernuftige verzinsels – integendeel, wij hebben met eigen ogen zijn grootheid gezien.'²

En kijk eens hoe Johannes zijn eerste brief heel overtuigd begint: 'Wat er was vanaf het begin, wat wij gehoord hebben, wat wij met eigen ogen gezien en aanschouwd hebben, wat onze handen hebben aangeraakt, dat verkondigen wij: het Woord dat leven is. Het leven is verschenen, wij hebben het gezien en getuigen ervan, we verkondigen u het eeuwige leven dat bij de Vader was en aan ons verschenen is. Wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen we ook aan u.' En wat is dan het eerste wat hij kwijt wilde? Wat hadden Jezus' leerlingen met al hun zintuigen waargenomen? 'Dit is wat wij hem hebben horen verkondigen

en wat we u verkondigen: *God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis.*³

De zuiverheid van Gods karakter was voor hen zonneklaar. Daar bestonden geen twijfels over. Op die basis vormden de eerste volgelingen van Jezus hechte gemeenschappen als bakens van hoop, 'te midden van een verdorven en ontaarde generatie, waartussen u schittert als sterren aan de hemel.'⁴ Met dit besef van God konden zij Jezus' gebod en gebed over eenheid waarmaken. Daarmee bevestigden zij op hun beurt weer heel tastbaar en krachtig de waarheid over Gods aard.

Sinds die tijd is Gods reputatie opnieuw beschadigd en misvormd geraakt. In de loop van tweeduizend jaar christendom zijn mensen hem eigenschappen gaan toedenken, die eerder satanisch dan liefdevol zijn. Het gevolg daarvan is dat er uit naam van God beschadigende en misvormende gemeenschappen zijn ontstaan. Dat is uiterst tragisch. Met dit boek wil ik – in het voetspoor van Jezus – opnieuw 'Gods naam bekend maken', door zijn ongelooflijke persoonlijkheid voor het voetlicht te plaatsen. Het is ontzettend belangrijk het correcte, bijbelse beeld van zijn karakter te kennen en daarop te vertrouwen. Alleen dan kunnen we delen in het genot dat de gelovigen uit de eerste eeuw al hebben geproefd: deel zijn van een intens hartelijke geloofsgemeenschap. Een vriendenkring van mensen, die veranderd worden naar het beeld dat zij van God hebben. ❖

1. Johannes 14:6

2. 2 Petrus 1:16

3. 1 Johannes 1:1-3, 5, cursivering door mij aangebracht

4. Filippenzen 2:15

8. Al beschikbaar

Bij sommige mensen zullen de voorgaande bladzijden moeilijk landen. Met hun verstand volgen ze het misschien wel, maar gevoelsmatig kunnen zij zich niet voorstellen dat als God, de Vader, naar de aarde was gekomen, hij dan exact hetzelfde geleefd zou hebben als zijn Zoon. Jezus maakte zijn leerlingen duidelijk dat zijn Vader evenveel van hen hield als hijzelf.¹ Je kunt tussen Vader en Zoon geen onderscheid in karakter maken. Verschillende malen ben ik mensen tegengekomen die met Jezus totaal geen moeite hadden, maar die niets moesten hebben van zijn hemelse Vader. Ik heb ooit gesprekken over de Bijbel gehad met Fieke, die uitsluitend tot Jezus bad. Voor geen goud richtte zij zich tot God de Vader. Voor hem was ze doodsbang.

Haar aanvankelijke angst wordt door veel mensen gedeeld. Ze denken dat Jezus ons stiekem een andere God heeft voorgeschoteld dan hoe God écht is. Deze mensen wijzen dan op bepaalde teksten uit de Bijbel, in het bijzonder uit het Oude Testament. Is

God daar niet degene die met hel en verdoemenis dreigt als mensen hem ongehoorzaam zijn?

Deze personen concentreren zich daarom liever op het Nieuwe Testament, het tweede deel van de Bijbel.

Dat gaat over het leven van Jezus en de kerk van de eerste eeuw. Het Oude Testament is het eerste deel

van de Bijbel. Het beschrijft het ontstaan van de aarde en van de mensheid. Vervolgens zoemt het in op de nakomelingen van Abraham, Isaak en Jakob, waar uiteindelijk het volk Israël uit is voortgekomen. Er staan inderdaad enkele heftige passages in, waarin God zijn ongenoegen niet onder stoelen of banken steekt. Ik zou daarop alvast twee dingen willen zeggen.

Ten eerste moet je liefde niet verwarren met watjesgedrag. God is koppig, stoer en weerbarstig in zijn liefde. Hij is en blijft wie hij is. Ik reed bijvoorbeeld op een middag eens in Eindhoven ach-

Jezus' visie op Gods goedheid stoelde hij op de Bijbel van zijn dagen, het Oude Testament

ter een vrolijk slingerende auto. Een andere bestuurder merkte dit ook op. Hij sneed hem acuut de pas af en rukte het portier open. Hij klonk verre van poeslief, toen hij de drinkebroer de keus gaf vrijwillig of onvrijwillig zijn autosleutels af te geven. Zijn woordkeuze kan ik hier niet herhalen, maar de boodschap kwam duidelijk over. Het werd vrijwillig. Hij organiseerde vervolgens dat zowel de beschonkene als zijn auto veilig thuiskwamen. Dit was liefde, hoewel de dronken man het op dat moment niet als zodanig ervoer. Bij gelegenheden waar wij misschien alleen Gods toorn zien, kan daar best wel eens een overvloed aan liefde achter schuilen. Je zult verderop lezen waarover God zich zo opwindt. Dat plaatst zijn 'toorn' in een heel ander daglicht. Ten tweede mag je niet vergeten dat voor zowel Jezus als voor zijn leerlingen de geschriften van het Oude Testament het hoogste ijkpunt vormden. Het Nieuwe Testament moest nog geschreven en gebundeld worden. Het Oude Testament was hun enige Bijbel. 'De Joden in Berea waren welwillender dan die in Thessalonica, want ze luisterden vol belangstelling naar de verkondiging van het evangelie en bestudeerden dagelijks de Schriften om te zien of het inderdaad waar was wat er werd gezegd.'² Het verhaal van Gods goedheid is niet met Jezus begonnen. Het is er altijd al geweest. Het is zo oud als God zelf en stond allang op schrift voordat Jezus op aarde rondliep. ❖

1. Johannes 16:27

2. Handelingen 17:11. Zie ook Matteüs 22:29; Lucas 24:45; Johannes 5:39; Handelingen 18:28; Romeinen 15:4

DEEL 2

SCHIEP

God is liefde in zichzelf. Toen hij schiep, schiep hij naar zijn aard. Dus schiep hij alles in verbondenheid. Voordat hij het aardse leven creëerde, schiep hij eerst de engelen. Deze ontvingen het volle vermogen om ook uit liefde te leven, doordat zij konden kiezen om dat niet te doen. Eén van hen, Lucifer, koos daarvoor. Hij werd Satan, Gods tegenstrever. Dit weerhield God er niet van op aarde leven en mensen te scheppen. De eerste mensen leefden vanuit diepe verbondenheid met God en elkaar en hadden ook de vrijheid daarmee te breken.

ONGELO

PENDE
LIEFDE

OF LUK!

9. Gewenst

Laten we dus beginnen aan het verhaal van God. Hoe kunnen we zijn verhaal zo ervaren, dat we tot dezelfde bevindingen komen als Jezus en zijn leerlingen? Hun beleving van God stelde hen in staat innige relaties met elkaar aan te gaan en te onderhouden. The Beatles zongen reeds kort door de bocht: *All you need is love* (Alles wat je nodig hebt is liefde) en ze hadden gelijk. Echt geluk is alleen mogelijk als je bemint en bemind wordt, kent en gekend wordt. Met dat doel duiken we het verhaal van God in. Juist het laatste boek van de Bijbel, de Openbaring van Johannes, biedt ons doorkijkjes in de hemel, en het begin van Gods verhaal. In hoofdstuk 4 wordt God uitbundig bejubeld en in het laatste vers horen we: 'U komt alle lof, eer en macht toe, Heer, onze God, want u hebt alles geschapen: uw wil is de oorsprong van alles wat er is.'¹

Als je deze lofzang een beetje laat inzinken, wordt ten eerste duidelijk dat niets uit zichzelf bestaat, behalve God. Alles buiten God vindt zijn oorsprong in hem.

Ten tweede is de schepping door hem gewild. Het is niet zoals bij een ongewenste zwangerschap, waarbij er geen blijdschap is over het onbedoelde kind. Het vooruitzicht dat er een kind komt kan zó bedreigend zijn, dat het kind wordt geaborteerd. Anderen kunnen dat niet over hun hart verkrijgen en laten het

dan toch maar ter wereld komen. Maar dat kind was eigenlijk nooit de bedoeling. Ze zitten ermee opgescheept.

In die situatie heeft God zich nooit bevonden. Alles wat hij geschapen heeft, heeft hij juist met blijdschap begroet, zoals ouders met een kind verwelkomen. In

het boek Job krijg je zelfs de indruk, dat naarmate God meer creëert, het al geschapen deel van de schepping daarbij staat te juichen. Ik kan me nog goed herinneren hoe mijn zusje, broertje

**Iedereen en alles buiten
God is doelbewust door
hem geschapen en
gewenst**

en ik uit ons dak gingen, toen 'ons' nakomertje werd geboren. Sander zag het levenslicht op de veertigste verjaardag van onze moeder. Ons hele gezin was in feeststemming. Zo vertelt God ook op dichtelijke wijze tegen Job dat hij de aarde heeft geschapen 'terwijl de morgensterren samen jubelden en Gods zonen het uitschreeuwden van vreugde.'²

Dit is goed nieuws. De kosmos, onze planeet, materie en al het leven zijn door God bewust gepland. Er bestaat geen andere oorsprong dan zijn wil. Niets en niemand is onbedoeld ontstaan. Daarmee verkrijgt alles wat bestaat en leeft een belangrijk kenmerk: gewenstheid. Oorspronkelijk kwam dit warme onthaal van verschillende kanten. Er was Gods eigen vreugde over wat hij schiep en ook genoten zijn schepsels onderling van elkaars bestaan en ontstaan.

Van dat laatste is overigens niet meer zoveel te merken. Door menselijk gedrag raakt de wereld vervuild en sterven er iedere dag planten - en diersoorten uit. Er is duidelijk iets fout gegaan. Daar moeten we beslist op terugkomen. ❖

1. Openbaring 4:11, zie ook Johannes 1:3
2. Job 38:7

10. Full colour wit

Voordat hij ging scheppen was God al liefde in zichzelf

De slimmeriken onder ons zullen zeggen dat als alles door God geschapen is, hij op zichzelf moet zijn geweest voordat hij ging scheppen. Hoe kon hij toen, zonder een ander naast zich te hebben, liefde zijn?

De volken rondom Israël aanbaden ieder een eigen assortiment aan afgoden, die elkaar voortdurend bestreden. Je moest goed opletten welke god aan de macht was, zodat je je tot de juiste kon richten. In een van de belangrijkste zinsneden van het Oude Testament stelt God daar tegenover dat hij 'één' is.¹ Dat kun je op verschillende manieren lezen: hij is nummer één, of hij is de enige, alleen of zelfs eenzaam. Maar de nadruk ligt ergens anders. Bij God is geen verdeeldheid, maar eenheid. Wie hem aanbidt, hoeft niet angstvallig op te letten of hij van god moet switchen.

Naarmate hij in de loop van zijn verhaal meer van zichzelf laat zien, blijkt Gods eenheid samengesteld te zijn. Jezus sprak al over de eenheid tussen de Vader en hem.²

Tegen het einde van het bijbelverhaal is er sprake van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Zij zijn samen één en toch ook drie.³ Hier belanden we op een vlak dat boven mijn bevattingsvermogen uitstijgt. God is uniek. Ik kan zijn wezen aan de hand van voorbeelden een beetje begrijpen, maar deze gaan natuurlijk nooit volledig op.

Voorbeeld 1: De kleur wit op mijn computerscherm wordt gevormd door pixels in drie kleuren. Wit is het resultaat van de harmonieuze drie-eenheid van rood, groen en blauw licht.

Voorbeeld 2: Elektronen draaien met een enorme snelheid om de kern van een atoom, waardoor ze normaal gesproken weggeslingerd zouden worden. Maar door de aantrekkingskracht van de kern blijven de elektronen er dicht omheen draaien. Bij God bindt de liefde Vader, Zoon en Geest samen.

Voorbeeld 3: Hoe soepeler zijn onderdelen op elkaar inspelen,

hoe langer een motor meegaat. De harmonie tussen Vader, Zoon en Geest is volmaakt en daarom gaat God eeuwig mee.

Jezus beschreef de goddelijke eenheid als 'u in mij en ik in u'.⁴ Vader, Zoon en Geest delen een onderlinge innigheid. Zij doordringen elkaar geheel, maar blijven toch aparte personen. Ze zijn onafscheidelijk verbonden zonder samen te smelten. Die afzonderlijkheid is noodzakelijk, want personen die in elkaar zijn opgegaan en samengesmolten kunnen elkaar niet dienen of iets geven.

Hiervoor gebruikt men wel eens het Griekse woord 'perichorese', dat letterlijk rondedans betekent. Het beschrijft de eeuwige vreugdedans van intimiteit tussen Vader, Zoon en Geest, gebaseerd op hun onderlinge genegenheid. God is zelf ware gemeenschap. Het kenmerk van God is niet zijn almacht, maar de aard van zijn wezen: oneindige intimiteit tussen de drie goddelijke personen, ofwel liefde.

Paulus schrijft dat gelovigen die samenbindende factor ook nodig hebben: 'Kleed u in de liefde, dat is de band die u tot een volmaakte eenheid maakt.'⁵ ❖

-
1. Deuteronomium 6:4. Het is interessant dat dezelfde omstandigheden ook heersten in de zevende eeuw na Christus, toen Mohammed de islam vestigde. Tegenover de vele afgoden, die door foute christenen in zijn omgeving vereerd werden, verkondigde hij de ene Allah.
 2. Lucas 1:32; Johannes 1:1-3,14,18; 8:58; 17:4, 20-23
 3. Matteüs 28:19; Lucas 1:35; 2 Korintiërs 13:13; 1 Petrus 1:2
 4. Johannes 17:21
 5. Kolossenzen 3:14

11. Engelen

Wanneer we het hebben over Gods schepping, gaat het al snel over het universum. De aarde en het leven daarop vormen daar een onderdeel van. Er is echter een andere dimensie van Gods schepping, die nogal eens wordt vergeten. Deze is voor ons gewoonlijk niet zichtbaar. Zover ik het uit de Bijbel kan opmaken, was de aardse materie niet het eerste wat God schiep. Dat waren engelen.

De Bijbel is geschreven voor mensen, niet voor engelen. Hij biedt daarom geen uitgewerkt informatieblok over deze ondersteunende 'geestelijke' wezens, die niet afhankelijk zijn van materie. Het woord 'engel' betekent letterlijk 'boodschapper'. Als je alles wat er in de Bijbel over engelen staat bij elkaar neemt, kun je er het volgende uit afleiden:

Engelen zijn niet als de dieren, die alleen een instinct hebben. Engelen zijn geschapen met intellect en moreel besef. Ze weten van goed en kwaad. Ze kunnen kiezen. Daar zullen ze zelfs op beoordeeld worden.¹ Engelen worden vaak beschreven als hemelse zangers en musici, die God lof brengen.² Aangezien in de Bijbel aanbidding alleen zin heeft als die oprecht is, wijst ook dit op hun ethische besef.

Engelen zijn geen goden. De Bijbel stelt bijvoorbeeld niet dat ze onsterfelijk zijn.³ Ze hebben geen inzicht in alle zaken van God. Als Petrus het heeft over de wonderen van het evangelie, Gods plan om de harmonie te herstellen, schrijft hij: 'Het zijn geheimen waarin zelfs engelen graag zouden doordringen.'⁴

Wat de engelen wel met God gemeen hebben is, dat zij 'geest' zijn.⁵ Ik maak daaruit op, dat ze niet afhankelijk zijn van materie. Ze kunnen aan personen verschijnen, meestal in menselijke gedaanten.⁶

Hun taakomschrijving bevat onder andere dienen, beschermen, hulp bieden en vooral het overbrengen van berichten. Jezus

Engelen met moreel besef vormden het begin van de schepping

werd tijdens zijn leven op aarde door engelen bijgestaan. Ook wanneer hij op Aarde terug zal keren, zo schrijft Matteüs, zullen engelen een belangrijke rol spelen.⁷

De term 'beschermengel' komt in slechts twee Nederlandse bijbelvertalingen voor, en dan ook nog maar in één vers.⁸ Het vroeger vaker gebezigde woord 'engelbewaarder' staat niet eens in de Bijbel. Toch verwoordt het wel een bijbelse gedachte, want ieder mens heeft een engel die zich om hem of haar bekommert.⁹ Je bent dus sowieso nooit alleen. ❖

-
1. 1 Korintiërs 6:3
 2. Lucas 15:10; Hebreeën 1:6; 12:22; Openbaring 5:11
 3. Ezechiël 28:13
 4. 1 Petrus 1:12; zie ook Matteüs 24:37, Marcus 13:32
 5. Johannes 4:24; Hebreeën 1:25
 6. Genesis 19:1,15; Lucas 1:11,26; Hebreeën 13:2
 7. Matteüs 4:6,11; 13:39,41,49; 26:53; Hebreeën 1:7,14
 8. De Groot Nieuws Bijbel en de Nieuwe Bijbelvertaling gebruiken 'beschermengel'
 9. Psalm 91:11; Matteüs 18:10

12. Kwetsbaar

Sommige mensen nemen het God kwalijk dat hij morele wezens heeft geschapen. Waarom moest God hen per se de mogelijkheid bieden te kunnen kiezen tussen goed en kwaad? Hij had toch kunnen weten dat het kwaad dan in de mensheid zijn intrede zou doen, met als gevolg verwijdering, verdriet en dood? Waarom heeft hij de mens niet als een geolied robotsysteem geschapen, waarin egoïsme niet mogelijk was?

Dat zijn achteraf interessante vragen, die aan de ene kant weinig zin hebben. We zitten nu eenmaal al opgescheept met een wereld vol kwaad. Aan de andere kant vertelt het feit dat God schepselen met keuzevrijheid schept, dat voor hem liefde de ultieme norm is. Hij is volledig bereid de risico's en gevolgen van de liefde te dragen.

We houden zielsveel van onze drie kinderen, die nu hun eigen gezinnen hebben. Ze hebben ieder altijd hun eigen manier gehad waarop ze onze liefde beantwoordden. Onze oudste, Tabitha,

heeft ons altijd kaarten en briefjes met lieve woorden gestuurd. Remco wilde altijd stoeien. Zelfs als late tiener dook hij nog af en toe met een platte duik bovenop het dekbed waar wij onder lagen. Tamara dook nooit op het dekbed, maar kroop eronder. Zij wilde dicht tegen ons aanliggen.

De herinneringen aan zulke momenten zijn ons heel dierbaar. De gedachte, dat een perfect nagemaakte Remco-robot op het dekbed zou landen, staat me zwaar tegen. Niet alleen omdat ik kunststof zou voelen en geen vlees en botten. Of omdat ik in camera's zou kijken, in plaats van in sprekende ogen. Het zou me vooral stuiten, doordat hij geprogrammeerd zou zijn. Niet hij, maar een ander bepaalde dan of, wanneer en hoe hij zijn genegenheid zou uiten. Bij een speelgoedtrein is dat vooraf regelen een leuk spelelement. Maar voor liefdevolle relaties is persoonlijke vrijheid een absolute voorwaarde.

God heeft wezens geschapen die zijn liefde kunnen beantwoorden of afwijzen

Er zijn wel presidentsverkiezingen gehouden met slechts één kandidaat en slechts één hokje om aan te kruisen. Wat was de uitslag daarvan waard? Alleen als je 'nee' kunt en mag zeggen, kun je pas een gemeend 'ja' uitspreken. Zo is ook gedwongen of geautomatiseerde liefde geen liefde.

Wat dat aangaat, zal God nooit morrelen aan de vrijheid van door hem geschapen wezens, waarmee hij een innige relatie wil aangaan. Liefde zoekt geen speelgoed, maar vrije wederliefde.

Wie de grootste liefde koestert, loopt dan ook de grootste risico's. Je toewijding kan tegen je worden uitgespeeld, misbruikt, want de ander weet dat je hem of haar toch niet zult loslaten. Kwaadwillende kinderen hebben zo hun zorgzame ouders getiranniseerd. Egoïsten hebben hun partner daardoor kunnen manipuleren. Dit besef kan ertoe leiden dat je schroomt je liefde voor een ander te bekennen. Want een liefdesuiting maakt je kwetsbaar, toch?

Ondanks dat heb ik aan Ria, mijn vrouw, mijn liefde verklaard. Ondanks dat hebben we samen kinderen gewild en gekregen. Daarvoor hebben we de prijs van kwetsbaarheid betaald. Hoe inniger je met elkaar bent, hoe scherper de pijn als de relatie schuurt. Maar ik zou niet anders hebben gewild. Want het zou veel erger zijn geweest, als we elkaars bestaan hadden gemeden en daardoor elkaar en onze mooie momenten en kinderen hadden gemist.

Hoeveel meer nog dan wij heeft God, omdat hij de liefde zelf is, ervoor gekozen liefde ruim baan te geven en de prijs ervoor te betalen. Hij heeft wezens geschapen die zijn liefde konden beantwoorden. Maar diezelfde wezens zijn ook in staat hem onnoemelijk veel leed te bezorgen. Dat was het hem zonder meer waard. ❖

13. Lichtdrager

Engelen hebben als eerste op Gods liefde kunnen reageren. Eén engel verdient vanwege zijn reactie onze bijzondere aandacht. In de Nederlandse bijbeltekst wordt zijn naam niet genoemd, maar in de oude Engelse vertaling (de King James Version) kreeg hij een fraaie naam: 'Lucifer' (Lichtdrager). De Nederlandse bijbels noemen hem 'morgenster'.¹

De Hebreeuwse naam voor Lucifer is 'Helel'. Dat is verwant aan het Hebreeuwse werkwoord voor schitteren, dat ook loven betekent. Denk maar aan 'Halleluja', wat 'Prijz de Heer' betekent. De schitterende schoonheid van Lucifer was een ode aan het artistieke vermogen van zijn schepper.

We komen deze Lucifer in twee liederen tegen, één in Jesaja 14 en één in Ezechiël 28. Het lied in Jesaja gaat over de koning

van Babylon, die op dat moment de wereldwijde opperheerser is. In Ezechiël wordt de vorst van de stadstaat Tyrus bezongen.²

Maar als je deze liederen leest, merk je dat het verhaal van beide vorsten samensmelt met dat van Lucifer. Hij is hun voorloper. Het gordijn tussen het zichtbare en het onzichtbare

wordt als het ware weggeschoven en we lezen plotseling over de inspiratiebron van deze heersers.

Ezechiël zegt over Lucifer: 'Je was een cherub, je vleugels beschermend uitgespreid, je was door mij neergezet op de heilige berg van God, waar je wandelde tussen vurige stenen.'³ In de Bijbel is een cherub een engel die zich vlakbij God bevindt. In het heiligdom van Israël stonden twee gouden beelden van cherubs, die met hun vleugels de glorie van God omsloten. In veel lofzangen wordt gezegd dat 'God troont op de cherubs'. In sommige beschrijvingen dragen cherubs de troon van God.⁴

Ezechiël schrijft verder over deze illustere engel: 'Eens was jij een toonbeeld van perfectie, vervuld van wijsheid en volmaakt

Lucifer was een prachtige, intelligente en hooggeplaatste engel tot eer van God

van schoonheid. Je leefde in Eden, in de tuin van God, en je was bekleed met een keur van edelstenen, ... gevat in gouden zettingen. Op de dag dat je geschapen werd lagen ze klaar.⁵ Het werkstuk, dat Lucifer droeg, leek op de borsttas van de latere hogepriester van Israël. Daarin waren twaalf edelstenen gezet, die de twaalf stammen van Israël voorstelden.⁶ De hogepriester was de godsdienstige leider, het hoofd van aanbidding. Hij was de religieuze vertegenwoordiger van Israël. De functie van Lucifer leek daarop, maar dan op engelniveau.

Lucifer, de meest intelligente en oogstrelende engel ooit geschapen, was een genot om te zien, te horen en te ervaren. Door zijn uitzonderlijke verschijning en capaciteiten verheugden velen zich in de creativiteit van God. ❖

-
1. Jesaja 14:12. De Engelse King James Version uit 1611 volgt in dit vers de Latijnse vertaling van het Oude Testament, de zogenaamde Vulgaat. Daarin wordt 'lucifer' gebruikt op de plaats waar wij 'morgenster' hebben staan. Voor het gemak noem ik deze engel verder Lucifer.
 2. Jesaja 14:3-23 en Ezechiël 28:12-19
 3. Ezechiël 28:14
 4. Genesis 3:24; Exodus 25:18-22; 1 Samuel 4:4; 2 Samuel 6:2; 22:11; Psalm 80:2; 99:1
 5. Ezechiël 28:12,13
 6. Exodus 28:15-21

14. Tegenpartij

Met de belangstelling die Lucifer door zijn uiterlijk en wijsheid trok, wees hij ieder die hem ontmoette op Gods waardering van schoonheid en wijsheid. Lucifer deed dit niet als een voorgeprogrammeerde robot, maar uit zichzelf. Hij was niet verplicht God de eer te geven. Hij had, zoals het morele wezens betaamt, het vermogen 'nee' te zeggen, zodat hij daardoor juist met meer plezier en overtuiging 'ja' kon zeggen.

Dan nemen beide liederen een onverklaarbare wending. In Ezechiël wordt gezongen: 'Je was onberispelijk in alles wat je deed, vanaf de dag dat je was geschapen tot het moment dat het kwaad vat op je kreeg ... en je zondigde. Je schoonheid had je hoogmoedig gemaakt, je had je wijsheid en luister verkwanseld.'¹ En in Jesaja: 'Je zei bij jezelf: Ik stijg op naar de hemel, boven Gods sterren plaats ik mijn troon Ik stijg op tot boven de wolken, ik evenaar de Allerhoogste.'²

Lucifer wilde méér!

Ik stel het me zo voor: Lucifer ging zich afvragen of hij zijn unieke luister en wijsheid werkelijk moest toeschrijven aan God. Was het wel terecht dat de bewonderende blikken de smaak en originaliteit van zijn maker vierden? Moest hij zijn intelligentie beschouwen als een afspiegeling van Gods alwetendheid? Hij verdrong de gedachte dat hij geschapen was en kwam tot de conclusie dat zijn schoonheid en kennis hemzelf toebehoorden. Dus hoorde hij eigenlijk zelf eer te ontvangen. Zo groeide er in hem een volledig nieuwe levensfilosofie: zelfzucht.

Ik mijmer verder. Lucifer beschouwde nu zijn pracht en wijsheid als bewijsstukken van het feit dat hij evenveel recht op aanbidding had als God. En als hij evenveel recht op aanbidding had, dan had hij ook evenveel recht op Gods positie. En als God het daar niet mee eens was, dan was God iemand die alle eer en macht aan zichzelf wilde houden: een egoïst, die anderen hun ontplooiing misgunde. Waarom zou iedereen moeten leven volgens Gods systeem? Waarom mocht Lucifer zijn eigen stelsel

niet invoeren? Hij ging op zoek naar medestanders en wist bij ongeveer een derde van zijn soortgenoten bijval te kweken.³

Dit zal geen kwestie van seconden zijn geweest. Heel geleidelijk was een vluchtig 'stel eens, dat ...' overgegaan in een dagdroom. De dagdroom werd een verlangen, dat uitgroeide tot een begeerte, die uitmondde in een obsessie. Zo werd de tegenpartij geboren.

Dat in kleine stapjes afglijden naar het kwaad is een proces dat je nu nog steeds om je heen en bij jezelf ziet gebeuren. Iemand's eerste diefstal betreft meestal iets kleins, niet meteen een roofmoord. Jakobus schrijft: 'Iedereen komt in verleiding door zijn eigen begeerte, die hem lokt en meesleept. Is de begeerte bevrucht, dan baart ze zonde; en is de zonde volgroeid, dan brengt ze de dood voort.'⁴

Op dit punt in het verhaal van God bestond er nog geen dood en verderf. Het leven op aarde was er nog niet. Er was alleen nog maar onder engelen een opstand in de kiem, een tegenpartij, een gemene roddel. God wist dat dit ontzagwekkende gevolgen zou hebben. Hoe ging liefde hierop reageren? ❖

1. Ezechiël 28:15-17

2. Jesaja 14:14

3. Bijbellezers hebben deze verhouding tussen trouwe en foute engelen altijd gebaseerd op Openbaring 12:4, waar een derde deel van de sterren van de hemel wordt meegesleept in de val van de 'draak'.

4. Jakobus 1:14,15

15. Mogelijkheden

Wanneer een leider geconfronteerd wordt met verzet, zijn er drie standaardreacties: vechten, vluchten of verstijven.

Despoten timmeren er bij het minste teken van rebellie gelijk bovenop. Zij verdedigen hun macht met alle mogelijke middelen en drukken elk greintje weerstand de kop in. Deze bullebakken hebben grotendeels de wereldgeschiedenis bepaald en het restant van dit kaliber tirannen krijgt nog steeds veel aandacht. Hun burgers voelen zich zelden 'vrij en blij'. Om over de vraag of ze geliefd zijn nog maar te zwijgen.

Slappelingen nemen de benen. Ze staan hun positie graag af om het vege lijf te redden. Meestal zijn ze al gevlucht of afgetreden voordat er iets groots over hen te melden valt. Toegegeven: ze

leveren minder gevaar op voor onderdanen die het niet met hen eens zijn.

De derde categorie leiders doet alsof er niets aan de hand is. Ze hopen dat het vanzelf overgaat. In de Bijbel lezen we bijvoorbeeld over koning Belsassar van Babylon, die een groots feest viert, terwijl buiten zijn muren de legers van

de Meden en de Perzen zijn hoofdstad belegeren. Hij negeert ze gewoon. Uit dit verhaal komt de uitdrukking 'een teken aan de wand'.¹ Ook dit soort leiders faalt regelmatig, aangezien oorlogen en opstanden zelden vanzelf ophouden.

Toen Lucifer zijn tegenbeweging begon, paste geen van deze drie reacties bij God. Krachtvertoon zou niet werken. Liefde heeft vrijheid nodig. Angst brengt onvrijheid. 'De liefde laat geen ruimte voor angst; volmaakte liefde sluit angst uit, want angst veronderstelt straf. In iemand die angst kent, is de liefde geen werkelijkheid geworden.'² Zelfs een pijnloze vernietiging van Lucifer en zijn trawanten zou angst zaaien bij de anderen. Liefde en tirannie gaan niet samen. Onderdrukking zou de leugens die over God verspreid waren niet ontzenuwen, maar eerder bekrachtigen.

**De standaardreacties
op muiterij passen niet
bij Gods aard en doel**

Vluchten, en daarmee Lucifer zijn zin geven, was ook geen optie. Een bewind gebaseerd op de principes van Lucifer zou een hel voor al het leven betekenen. God had natuurlijk ook kunnen vluchten in zichzelf, door álles behalve zichzelf te liquideren. Dan zouden we terugkomen bij af: God in zijn drie-eenheid en verder niets. Maar zo'n capitulatie voor de haat, waardoor zijn liefde zou worden ingedamd, zou een volledige ontkenning van zijn wezen inhouden.

Lucifer negeren kon ook niet, want wie zwijgt stemt toch toe? De weg van de liefde is het enige principe dat eeuwig blijft. God kan daarover niet zwijgen. De weg van Lucifer loopt dood. God reageerde niet door te vluchten of te negeren. Het werd ook geen confrontatie vol machtsvertoon. God reageerde, hoe kan het anders, met een toenadering vol liefdebetoon. ❖

-
1. Daniël 5
 2. 1 Johannes 4:18

16. Geduld

Gods reactie op onrecht, zo valt te lezen in Jesaja, is de houding: 'Laten we zien wie er in zijn recht staat.'¹ Het gaat niet alleen om zijn mening. Hij wil dat alle betrokkenen meedenken, dat iedereen de waarheid inziet, opdat 'elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, en elke tong zal belijden.'² Jezus vertelde eens een verhaal over loonwerkers, die er achter komen dat een onverlaat onkruid tussen het gewas heeft gezaaid. Ze vragen de boer of ze het er tussenuit moeten wieden. 'Nee,' antwoordt de boer, 'want dan zouden jullie met het onkruid ook het graan lostrekken. Laat beide samen opgroeien tot aan de oogst.'³ De ware identiteit van iets wordt pas echt duidelijk als het volgroeid is. Dat geldt zowel voor goed als voor kwaad.

Ik denk dat God om deze reden besloot een onpartijdig middel in te zetten, waar hij overigens in ruime mate over beschikt: het middel van tijd. Niet iedereen heeft deze lange termijn aanpak altijd kunnen begrijpen. Regelmatig lees je in de Bijbel verzuchtingen dat God de boel de boel lijkt te laten, dat hij niet ingrijpt. 'Hoe lang nog Wanneer zult u ...'⁴

Lucifer kreeg bijvoorbeeld wel een passende andere naam, Satan, wat 'Tegenstrever' betekent, maar God legde hem nog geen vrijheidsbeperkingen op. In het boek Job wordt zelfs beschreven dat wanneer de hemelbewoners af en toe hun opwachting bij God maken, Satan ook van de partij is.⁵ Niet Gods beweringen, maar zijn en Lucifers' daden moeten duidelijk maken 'wie er in zijn

recht staat'. Zolang die vraag niet overtuigend beantwoord is door bewijzen op lange termijn, onderneemt God niets tegen Satans aanwezigheid én invloed!

Toen ik dit onderwerp recentelijk besprak met iemand die zich wilde laten dopen, reageerde de vrouw verbaasd: 'Dus God heeft

Tijd was een onpartijdig middel om de ware aard van zowel God als Satan te openbaren

de duivel al die tijd geduld? Ik weet niet of ik dat had kunnen opbrengen.’ Inderdaad, dat is liefde in actie. Als Paulus in één van zijn vele brieven de liefde bezingt, zegt hij over haar: ‘Alles verdraagt ze, alles gelooft ze, alles hoopt ze, in alles volhardt ze.’⁶ Niet alleen de ware aard van Satan wordt door de tijd ontmaskerd. God laat ook zichzelf zien, juist door de wijze waarop hij tegen een hoge prijs omgaat met zijn opposanten. Dit maakt Gods verhaal zo boeiend en cruciaal. Het toont aan welk bewind in de toekomst vertrouwen verdient.

Ik kan alvast verklappen dat dit proces nu, in de eenentwintigste eeuw, allang in een volgende fase zit. Voor de engelen is het kwartje tweeduizend jaar geleden gevallen. Sprekend over het effect van de gruweldood van Jezus op Satan en zijn trawanten, schrijft Paulus: ‘Hij heeft zich ontdaan van de machten en krachten, hij heeft hen openlijk te schande gemaakt.’⁷ Naar aanleiding van Jezus’ hemelvaart staat er in het boek Openbaring: ‘Toen brak er oorlog uit in de hemel. ... De draak en zijn engelen boden tegenstand maar werden verslagen; sindsdien is er voor hen in de hemel geen plaats meer. ... Hij is de slang van weleer, die duivel of Satan wordt genoemd.’⁸ ❖

1. Jesaja 1:18

2. Filippenzen 2:10,11

3. Matteüs 13:29,30

4. Voorbeelden zijn Psalm 6:4; 13:2,3; 35:17; 74:10; 94:3; 119:84; Daniël 8:13; Habakuk 1:2; Openbaring 6:10

5. Job 1:6; 2:1.

6. 1 Korintiërs 13:7

7. Kolossenzen 2:13

8. Openbaring 12:7-10

17. Onverstoorbaar

Ondanks de kwestie Lucifer, schiep God het universum en leven op aarde

Ik weet niet hoe lang de affaire Lucifer/Satan al speelde, toen God overging tot de schepping van materie en ons universum. Lucifers rebellie weerhield God er dus niet van zijn voornemen uit te voeren.

Mocht je de goddelijke oorsprong van de Bijbel nog niet erkennen, dan hoop ik dat je door het lezen van dit boek redenen zult vinden om dat wel te doen. Ik wil je alvast laten weten dat ik erop vertrouw, dat wat we in de Bijbel vinden voldoende is om God te leren kennen. De Bijbel is geen handboek voor biologie, geologie of astronomie, maar beschrijft het verhaal dat zich afspeelt tussen God en mensen. Daar moeten we het mee doen. De technische vragen, waarop ik als westers geschoold mens antwoorden zoek, komen er niet in aan bod. Willen we meer

details weten, dan hebben we voldoende gezond verstand gekregen om naar hartenlust het geschapene om ons heen te onderzoeken.

De Bijbel begint met de woorden: 'In het begin schiep God de hemel en de aarde. De aarde was nog woest en doods, en duisternis lag over de oervloed.'¹ Is God te werk gegaan volgens de formule van Albert Ein-

stein, die uitlegt dat energie en materie uitwisselbaar zijn? Heeft hij een oerknal gebruikt? Ik vermoed het, maar ik kan het mis hebben. Ik maak uit deze woorden alleen op dat God het universum 'in het begin' schiep en dat er op aarde toen nog niet direct leven was.

Op een gegeven moment, direct of misschien pas miljarden jaren na dat begin, 'rijmde' God in zes dagen het leven op aarde. Met 'rijmen' bedoel ik dat God schiep door middel van een unieke dichtvorm. Hij sprak en het was er.² In de eerste drie dichtregels van dagen scheidde hij verschillende elementen tot bepaalde domeinen. In de laatste drie dagen werden deze ingevuld en bevolkt:³

- Dag 1. Licht en duisternis worden de domeinen van dag en nacht
- Dag 2. De scheiding van vloeiend en zwevend water leidt tot de zee met daarboven de dampkring
- Dag 3. Met het scheiden van land en water komt er land, daarnaast schept God de gewassen
- Dag 4. Dag en nacht zullen worden beheerst door zon, maan en sterren
- Dag 5. De zee en de dampkring worden bevolkt door waterdieren en vogels
- Dag 6. Het land wordt bevolkt door de landdieren, daarnaast schept God de mens

Dit is geen technisch/biologische studie, maar een dichtelijk verslag in een wereldbeeld van 3.500 jaar geleden. Ik wil daaruit oppikken wat de bijbelschrijver onthult over Gods karakter. Daarom verwerk ik het verhaal zoals het in Genesis beschreven is.⁴ ❖

1. Genesis 1:1,2

2. Psalm 33:6-9

3. Genesis 1:3-31

4. Een korte scheppingsperiode voor de levensvormen is wel te verwachten, aangezien ze van elkaar afhankelijk zijn. Planten hebben bijvoorbeeld bijen nodig voor hun bestuiving. Deze onderlinge afhankelijkheid vereist een soort vliegende start van het aardse leven. Zie ook het volgende hoofdstuk, 'Kort gedicht'.

18. Kort gedicht

Als ik schrijf dat het bijbelse scheppingsverslag als een gedicht is opgesteld, bedoel ik daarmee niet dat ik geloof dat het een mythe is en dat alle leven door een evolutie van miljarden jaren is ontstaan.

Het gaat erom dat een gedicht anders leest dan een technische uiteenzetting. De laatste beschrijft de details van processen en slaat elementen als schoonheid en emoties over. Een gedicht benadrukt juist emoties en laat de details voor wat ze zijn. Kijk bijvoorbeeld naar Psalm 96: 'Laat het veld verblijd zijn en alles wat daar groeit, laten alle bomen jubelen voor de HEER, want hij is in aantocht, in aantocht is hij als rechter van de aarde.'¹ De

schrijver wil echt niet beweren dat velden emoties hebben en dat bomen over stemmen beschikken.

Aan de andere kant ontkent poëzie nooit de aanleiding van het gedicht. De komst van God als rechter blijft in Psalm 96 overeind. Een ballade verwoordt emoties voor een échte geliefde. In het schep-

pingsdicht gaat het over de echte schepper. Volgens mij is daarom het universum, inclusief de aarde en de zon, 'in het begin' geschapen. Het scheppingsdicht bezingt hoe God na verloop van een onbekende periode in zes dagen het leven op aarde schiep. Maar de details van het proces – was de aarde er eerder dan de zon? – moet je niet willen baseren op deze ode aan de schepping.

Verder weet ik niet of Adam precies 6.191 jaar geleden is geschapen. Dat zou je kunnen concluderen uit de geslachtsregisters in de Nederlandse bijbelvertalingen. Deze zijn gebaseerd op de zogenaamde *Masoretische* manuscripten. Ze bevatten de Joodse Hebreeuwse tekst van het Oude Testament. Maar met andere oude manuscripten, zoals de *Samaritaanse Pentateuch* en de *Septuaginta* (een zeer oude Griekse vertaling) kom je tot respectievelijk 6.432 en 7.677 jaar geleden (ik schrijf in 2013). Ik

De poëtische vorm van het verhaal ontkracht de schepping niet

concludeer daaruit dat God niet bedoeld heeft dat we het exact zouden moeten weten.

Dat betekent niet dat ik geloof dat de mens door miljarden jaren geleidelijke evolutie is ontstaan. Het evolutieprincipe druist in tegen alle logica die we stoelen op waarneembare natuurlijke processen. De complexiteit van het leven heeft een intelligente ontwerper en uitvoerder nodig. Alles wat we op zichzelf laten, takelt af. Het is nooit andersom.

Dat geldt zelfs voor continenten. Door de afvoer van slib verlagen de Rijn en de Rhône momenteel ieder hun stroomgebied met 0,34 millimeter per jaar. Met Google Earth zie je langs alle continenten 'bergen' van dat slib op de zeebodems liggen. Deze afvlakking verliep eerst sneller, zoals een hoop zand of grond op straat ook eerst snel en dan langzamer vervlakt. Maar zelfs met deze vertraagde vervlakking zou het oorspronkelijke Europese continent al binnen twee miljoen jaar helemaal afgesleten zijn. Europa is bij lange na niet verdwenen. De omringende zeeën zijn nog niet vol geslibd. Ik denk dat Europa dus geen miljarden of miljoenen, maar duizenden jaren geleden is ontstaan uit de grote vloed.² De scheppingsweek vond enkele duizenden jaren eerder plaats.

Zo. Nu weet je zo'n beetje hoe ik denk. Als je het anders ziet, heb je daar het volste recht toe. Ik zal je er niet om afwijzen. Ik hoop alleen dat je Gods liefdevolle handelen herkent en blijft lezen. ❖

1. Psalm 96:11-13

2. Zie hoofdstukje 36, 'Vloedgetuigen'

19. Woordvoerder

Mijn vriend Andy is uitvoerder. Het bouwbedrijf waar hij voor werkt heeft meerdere projecten tegelijkertijd lopen. Hij is telkens verantwoordelijk voor één van die bouwprojecten. Hoewel de borden op het bouwterrein alleen zijn aannemingsfirma noemen, voert Andy het project daadwerkelijk uit.

God schiep de wereld door te spreken. Volgens de Bijbel spraken de drie, Vader, Zoon en Geest, niet in koor. Eén van hen voerde in feite het woord. Dat was de Zoon, die later hier op aarde zou rondwandelen met de naam Jezus. Johannes noemt hem in zijn evangelie misschien daarom wel 'het Woord'. 'In het begin was het Woord. ... Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat.' Dat hij daar Jezus mee bedoelt blijkt een stukje verderop: 'Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader.'¹ Ook de schrijver van de brief aan de Hebreeënen verbindt Jezus aan de schepping: 'God heeft ... tot ons gesproken door zijn Zoon ... door wie hij de wereld heeft geschapen. In hem schittert Gods luister, hij is zijn evenbeeld, hij schraagt de schepping

met zijn machtig woord.' En Paulus schrijft in dit verband over Jezus: 'in hem is alles geschapen, alles in de hemel en alles op aarde, het zichtbare en het onzichtbare, vorsten en heersers, machten en krachten, alles is door hem en voor hem geschapen. Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem.'²

Bij 'de Zoon' zou je kunnen denken aan zo-

iets als 'Transportbedrijf Johan Pieters & Zoon'. Direct na de geboorte van junior voegt Johan vol trots '& Zoon' toe aan de naam op zijn vrachtwagens. Maar het duurt nog vreselijk lang voordat senior de directietouwtjes uit handen geeft. Junior moet voor ieder initiatief de goedkeuring van senior verwerven. Alleen diens handtekening telt.

**God de Zoon, Jezus,
was de woord- en
uitvoerder van de
schepping**

De schepping toont aan dat je bij God de verhouding tussen de Vader en de Zoon niet moet zien als gebaseerd op een rangorde. In het bijbelse denken benadrukt het begrip 'zoon' niet in de eerste plaats onderdanigheid, maar juist gelijkwaardigheid. Ik ben evenzeer een Dingjan als mijn vader, en Remco is weer even echt een Dingjan als mijn vader en ik.

Ik denk niet dat de meeste mensen, die rond Kerstmis vertederd naar kerststallen of kerstkaarten met een baby in een voerbak kijken, beseffen wat zich daar in feite heeft afgespeeld. Baby Jezus was niemand minder dan de architect van de schepping, de uitvoerende én de woordvoerder van de Godheid. Als hij sprak, had dat zoveel gezag, dat het ook gelijk werkelijkheid en leven werd.

Maar toen Gods Zoon mens werd, was er bij zijn geboorte al geen plaats voor hem. Hij moest buitenshuis geboren worden. 'Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen.'³ Deze afschuwelijke miskenning gaat nog steeds door, telkens wanneer iemand weigert hem te erkennen als zijn schepper. ❖

1. Johannes 1:1-3, 14

2. Hebreëën 1:1-3; Kolossenzen 1:16,17

3. Johannes 1:11

20. Evenbeeld

We zijn geschapen om God, elkaar en de schepping lief te hebben

Als je het verhaal van de scheppingsweek in het eerste hoofdstuk van de Bijbel leest, zie je daarin in verschillende opzichten voortgang. Eén daarvan is de toename in communicatie en de verdieping van relaties.

- *De elementen (dood)*: Daar praat je niet tegen en ze zeggen ook niets terug. Je kunt materie bewerken door het te smelten, te slijpen of te verwerken in chemische processen.

- *De plantenwereld (stilstaand)*: Er zijn mensen die hun kamerplanten toespreken. Een enkeling leest zijn tuin de weersverwachting voor, maar er komt geen antwoord terug. Je kunt plan-

ten beïnvloeden, door ze te planten, stekken, voeden, snoeien, enzovoorts. De plantenwereld voedt de dieren en de mensen.¹

- *De dierenwereld (bewegend)*: Vrijwel alle eigenaren van huisdieren en vee spreken en/of schreeuwen ertegen. Ze krijgen er gespin, geblaf, geblaas,

gekrijs voor terug, eventueel met het geven van pootjes, kopjes, stootjes, beten, werkkraft en nog veel meer. Er ontwikkelen zich bijzondere relaties tussen baasjes en dieren, wel met de bedoeling dat het baasje de baas is.² Daarnaast zie je dat dieren onderling relaties onderhouden als paartjes, nesten, kuddes, roedels, troepen, koppels en wat voor benamingen er nog meer zijn.

- *De mens*: Dit is de climax van Gods scheppingsdaden. 'Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken ... God schiep de mens als zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen.'³ Als je dit leest, ben je een mens en weet je dat ons hele wezen bestaat uit relaties. Het zit in je gebakken dat je verbonden wilt zijn met anderen: met je ouders, je familie, je vriendjes, je klasgenoten, je collega's en in het bijzonder met je geliefde.

Relaties zijn zo belangrijk voor ons, dat je meer wilt dan persoonlijke contacten. Je maakt gebruik van allerlei communicatie-

middelen die daarvoor ontwikkeld zijn: de brief, fax, telefoon, GSM, e-mail, MSN, SMS, chatbox, Facebook, Twitter of welke variant daarvan ook. Heel snel zal dit lijstje achterhaald zijn. We zijn bereid andere talen, zelfs braille, gebaren- en tasttaal te leren, om voeling met elkaar te kunnen houden. Geïsoleerde opsluiting is een zware straf, want een mens kan niet zonder contacten.

Het meest bezongen onderwerp - de meest beschreven of verfilmde thema's – zijn niet geld, gezondheid of werk. We maken ons het drukst over de liefde of juist het gebrek eraan. Je kunt ook niet anders verwachten, als de mens geschapen is naar Gods evenbeeld. God is liefde.

Mensen zijn dus geschapen om veel van God, elkaar en de verdere schepping te houden en daarvan te genieten. Weet je nog dat we dit boek begonnen zijn met de twee grote geboden die daarover gaan? En God zag 'dat het zeer goed was.'⁴ ♦

-
1. Genesis 1:29,30
 2. Genesis 1:28
 3. Genesis 1:26
 4. Genesis 1:31

21. Welkom

In februari 2001 kwam tijdens een koude winternacht Jeanine ter wereld op het toilet. Haar moeder, Christel, was single en wist niet dat ze zwanger was. Christels mobiele telefoon had thuis geen bereik. Gelukkig had ze veel ervaring met paarden. Met hand- en theedoeken verzorgde zij zichzelf en de baby zo goed en zo kwaad als mogelijk. De volgende morgen reed zij met Jeanine in een sporttas naar oma, die volslagen onverwacht haar eerste kleindochter te zien kreeg.

Hoewel het met Jeanine allemaal goed is gekomen, wenst niemand dat zijn kinderen onder zulke omstandigheden ter wereld komen. Tegen het einde van Ria's zwangerschappen waren we altijd druk in de weer met het klaarmaken van alles wat de komende baby nodig had. Bij mijn kinderen zie ik dat zij het ook weer zo doen. Met het in orde maken van de babykamer geef je alvast uiting aan je genegenheid voor je toekomstige kind.

Als ik het scheppingsverhaal lees, herken ik iets dergelijks bij God. Ter voorbereiding van de komst van de mens ging het niet over luiers, emmers, handdoeken en een snoezig kinderbehand-

getje. Het begon met fundamentele zaken als licht, lucht, land en water. Geen kruien, maar de juiste afstand tot de zon, die zorgt voor een perfecte klimaatbeheersing. Geen pakken oplosmelk of smakeloos astronautenvoedsel. God gunde de mens een oneindige variëteit aan vruchten, noten en granen met een breed scala aan smaken

en aroma's.¹ Frisse appels, sappige perziken, zoete aardbeien, knapperige noten, malse mango's, vele soorten granen en nog veel meer lekkers zouden de mens tot voeding dienen.

Hij legde geen kunststof knuffels klaar, maar schiep levende dieren om te aaien, mee te stoeien en naar te kijken. God schiep ze niet om ze op te eten of uit te buiten, maar om er op veel leukere manieren van te genieten. Bijvoorbeeld doordat ze je verbazen, als je ontdekt hoe wonderlijk ze zijn geschapen. De

Onze 'babykamer' toonde Gods zorg en liefde

ultralichte vogelskeletten met hun kien gekozen spieraanknopingspunten, de geurzin van de hondenneus, de ingebouwde wereldkaarten van trekvogels en postduiven, de sonartechniek van de vleermuis, de symmetrie van spinnenwebben en de architectuur van beverdammen.

Wat te denken van het behang? De aarde had er uit kunnen zien als de TV's van de jaren '50 en '60: zwart-wit met mogelijkheden voor grijs. God wist iets beters. Geen babykamer kan op tegen de bonte aankleding van de wereld, waarvan het plafond voortdurend een andere tint krijgt. Bomen, planten, vogels, dieren en vissen lijken met elkaar in gevecht om onze ogen te mogen strelen. Ik verpruts mijn verschijning nogal eens door de verkeerde sokken of das bij mijn pak te kiezen, maar in de natuur vloeken de kleuren nooit.

God heeft leven geschapen dat meer is dan scheikunde en moleculen, meer dan een functionele voortplantingsmachine. Hij richtte de wereld niet in als een grauwe dag, maar als een feest. Juist mensen zijn in staat de virtuositeit van de schepping te waarderen, weg te dromen bij het zien van zoveel schoonheid, te genieten van een frisse duik in het water en van een windvlaag door hun haren. God zegt daarmee ook nu nog: mens, ik houd van je, je bent welkom. ❖

1. Genesis 1:29

22. Eerst zitten

Mijn dochter Tabitha heeft in haar eentje een vrij oud huis gekocht. Ik ben haar vaste klusjesman. Regelmatig bestelt ze mij en legt dan uit wat er moet worden gerepareerd, opgehangen of vervangen en spreken we een dag af. Zo'n klusjesdag begint altijd hetzelfde. Ik kom binnen en loop met mijn gereedschapskoffers direct naar de kamer waar ik aan de slag moet. Steevast hoor ik dan haar stem achter me: 'Paps, eerst zitten!' Ze wil eerst even bijpraten, terwijl ik geniet van de hete chocolademelk die ze voor me heeft gemaakt. Werken is mooi, maar tijd voor elkaar heeft voorrang.

Zoiets gebeurde ook bij de schepping. Nadat God de mensen geschapen had, zegende hij hen en zei: 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.'¹

In het tweede hoofdstuk van de Bijbel staat verder: 'God, de HEER, bracht de mens dus in de tuin van Eden, om die te bewerken en erover te waken.'²

Deze taakomschrijving ontvingen de mensen op de zesde scheppingsdag.

Maar toen ze daar de volgende mor-

gen mee aan de slag wilden gaan, bleek dat nog niet te hoeven. 'Op de zevende dag had God zijn werk voltooid, op die dag rustte hij van het werk dat hij gedaan had. God zegende de zevende dag en verklaarde die heilig, want op die dag rustte hij van heel zijn scheppingswerk.'³

Werken is mooi, maar tijd voor elkaar - verbondenheid - heeft voorrang. Hoewel Gods schepping in zes dagen klaar was, beschouwde hij haar nog niet als compleet. Ze was pas echt klaar toen hij er rust aan toe had gevoegd. Dat is een principe dat voor mij, een geboren workaholic, bijzonder belangrijk is.

God peperde dat de eerste mensen nog steviger in, door het hen in omgekeerde volgorde te laten ervaren. De eerste volledige

De zevende dag: relaties boven prestaties

dag die zij beleefden, was geen werkdag, maar een rustdag. Die dag krijgt later in de Bijbel de naam sabbat. Dat betekent gewoon 'rust'.

Waarom zette God voor de mens eerst tijd apart waarop er niet gewerkt wordt? Waarom wijdde hij daar later zelfs een heel gebod aan? Waarom maakte hij juist deze rustdag tot embleem van zijn scheppingswerk? Hij had ook een kolossale plaquette op een bergwand kunnen aanbrengen om iedereen eraan te herinneren dat hij de schepper van de wereld was.

Door te kiezen voor het instellen van de sabbat als tijdsteken van zijn schepping, gaf God een heel duidelijk *statement* over zichzelf af. Alleen een God die liefde als de hoogste waarde heeft, doet zo iets. Hij gaf zijn schepselen een wekelijks tijdsgeschenk voor verbondenheid: met hem, met zichzelf en met elkaar. Daarna komt het werken wel. Relaties zijn belangrijker dan prestaties.

De saamhorigheid van alle delen van de schepping, waarbij niets op zichzelf bestaat, vertelde al iets over de aard van de schepper. Door de sabbat als scheppingseembleem in te stellen onderstreepte God nog duidelijker hoe hij zelf leeft vanuit verbondenheid.

Het is typisch dat vrijwel alle culturen vanuit hun oergeschiedenis een weekcyclus kennen. Ooit herinnerde deze wekelijks weer terugkerende dag hen eraan dat de schepper van de wereld liefde op de eerste plaats zet. En dat de mens pas werkelijk mens naar zijn beeld is, als hij hetzelfde doet. ❖

-
1. Genesis 1:28
 2. Genesis 2:15
 3. Genesis 2:1-3

23. Aardling

In het tweede hoofdstuk van de Bijbel staat het scheppingsverhaal opnieuw, maar dan vanuit een andere invalshoek. Het concentreert zich op de beleving van de mens en hoe hij in elkaar steekt.

‘Toen maakte God, de HEER, de mens. Hij vormde hem uit stof, uit aarde.’¹ Het Hebreeuwse woord voor aarde is ‘adamah’. Het woord mens is daarvan afgeleid, ‘adam’, dus letterlijk een ‘aardling’. Als de bijbelvertalers vanaf het begin consequent het woord ‘aardling’ hadden gebruikt, zouden we er meer dan 550 keer op gewezen zijn wat de aard en bestemming van de mens is.

De schrijvers van de Bijbel staan recht tegenover de Griekse wijsgeren. Volgens deze oude filosofen had de mens geen aardse bestemming, maar moest hij toeleven naar het verlaten van zijn lichaam. Daardoor ontstonden twee uitersten. Of zij ontzegden zich allerlei lichamelijke behoeften en genot, want het leven draaide toch om de ziel. Je moest leren zonder lichaam te

kunnen. Of zij gooiden zich juist buitensporig op lichamenlijk genot, want wat je met je lichaam deed, telde toch niet. Met deze zienswijze verbasterden zij de van God ontvangen identiteit van de aardling. Dat is hetzelfde als zeggen dat een waterdier niet in water hoort te leven. De Bijbel leert dat we aardlingen zijn, geen geesten. We mogen leven en genieten van aardse zaken.

**De mens werd
geschapen als
‘aardling’: een ziel
van vlees en bloed**

We zijn bestemd om op aarde te leven. Zodra we onder water of buiten de dampkring komen hebben we duik- of ruimtepakken nodig.

Nu zal iemand zeggen: ‘Maar God heeft de mens toch een ziel gegeven?’ Zo staat het niet in de Bijbel. Er staat: ‘Toen maakte God, de HEER, de mens. Hij vormde hem uit stof, uit aarde, en blies hem levensadem in de neus. Zo werd de mens een levend wezen.’² Eerst was de aardling een levenloos boetseerstuk, maar door Gods levensadem ging hij leven. Letterlijk staat er dat

hij een levende ziel werd. Let goed op: met Gods levensadem in zijn neus *kreeg* de aardling geen levende ziel, maar *werd* hij er een, met huid en haar.

De gedachte dat je echte 'ik' of je ziel los van je lichaam zou bestaan, is de Bijbel vreemd. Wij bestaan niet uit een lichaam en los daarvan een ziel. Nee, we *zijn* zielen. Neurologen stellen dat je gedachtewereld bestaat uit chemische en natuurkundige processen in je hersenpan. Je denken is dus door en door aards. Daarom is het op allerlei materiële manieren te beïnvloeden: door je klem te drinken, door slaaptekort, door zuurstofgebrek, met slaappillen, drugs, weed, speed, heroïne, enzovoorts.

Je innerlijke leven is net zo afhankelijk van je lichamelijkheid als trompetmuziek afhankelijk is van een trompet. Een trompet zonder geluid is mogelijk. Dan wordt er niet op geblazen. Maar trompetmuziek zonder trompet kan niet. Toen God het leven in de geboetseerde mens blies, kwam er muziek in en werd hij een levende ziel.³ Zo werd de aardling een mens die overeenkomsten had met God, die zelf geest is.⁴ ❖

1. Genesis 2:7

2. In het bijbelse denken is het leven gekoppeld aan de ademhaling. Is er adem, dan is er leven. Wij zeggen ook wel: 'Hij blies zijn laatste adem uit.' Zie ook 1 Koningen 17:17 in oudere vertalingen.

3. Een lijk wordt in het Hebreeuws zelfs een 'dode ziel' genoemd, zie Leviticus 21:11; 22:4; Numeri 5:2; 6:6,11; 9:6,7,10; 19:11. Uitdrukkingen als 'arme ziel', '80 zielen kwamen om' of '351 zielen aan boord' zijn daarom bijbelscher dan je misschien beseft, omdat we dan gewoon aardlingen van vlees en bloed, dus zielen, bedoelen.

4. 2 Korintiërs 3:18

24. Liefland

In Eden vond Adam de ideale omgeving én de vrouw voor intimiteit

'God, de HEER, legde in het oosten, in Eden, een tuin aan en daarin plaatste hij de mens die hij had gemaakt', staat in het tweede hoofdstuk van Genesis.¹ In de Naardense Bijbel geeft Pieter Oussoren² gelijk de betekenis van de naam Eden erbij: 'Liefland'. Logisch. Een voor liefde geschapen mens, die voortkomt uit de hand van een God die liefde is en die op hem lijkt, hoort thuis in Liefland.

'God, de HEER, dacht: Het is niet goed dat de mens alleen is, ik zal een helper voor hem maken die bij hem past.'³ Eerst bracht hij allerlei dieren, die evenals hij ook van 'adamah', aarde, vervaardigd waren, bij Adam. Hij mocht hen allemaal namen geven.

Toch viel het nog tegen, want hij vond geen helper die bij hem paste. Zo werd Adams verlangen naar een medemens aangewakkerd. Als hij naar Gods beeld was geschapen, die ten diepste bestaat uit intimiteit tussen gelijken, dan had Adam geen dieren nodig, maar iemand van dezelfde orde als hijzelf. Iemand om zijn volledige leven mee te delen. Hij was nu nog even de enige in

zijn soort, maar dat ging veranderen.

Adam onderging de eerste narcose ooit. God nam een rib weg en bouwde daaruit de vrouw die Adam kon liefhebben. Hij bouwde haar niet uit Adams hoofd of uit zijn voet, maar uit zijn zij. Ze stond niet boven of onder, maar naast hem. Liefde werkt optimaal in een relatie tussen gelijken.

Adam werd wakker uit zijn slaap, herkende onmiddellijk wat er gebeurd was en riep:

Eindelijk een gelijk aan mij,
mijn eigen gebeente,
mijn eigen vlees,
een die zal heten: vrouw,
een uit een man gebouwd.

‘Beiden waren ze naakt, de mens en zijn vrouw, maar ze schaamden zich niet voor elkaar’, zo beschrijft de Bijbel de eerste momenten van Adam en zijn vrouw.

In mijn pastorale werk heb ik een keer een Indische dame gekend, die altijd haar jas aanhield. Zelfs als het buiten snikheet was, of als we in een goed verwarmde kamer zaten, hield zij altijd haar jas dichtgeknoopt. Na verloop van tijd vertrouwde ze me toe dat de oorzaak voor haar gedrag terug te voeren was naar vreselijke dingen die haar waren overkomen in een Japans concentratiekamp. Door zich te verbergen in haar jas hoopte zij dat niemand aan haar zou kunnen zien wat zij had doorgemaakt. Haar overmatige aankleding was bedoeld om haar geschiedenis te verhullen.

Schaamte heeft te maken met vervreemding en overtreding. Kinderen leren pas schaamte kennen als ze besef krijgen van goed en kwaad. In Liefeland heerste de hoogste vorm van intimiteit. Adam en Eva hoefden niets te bedekken. Ze hadden geen maskers nodig. Zij waren open boeken voor elkaar. ❖

1. Genesis 2:8

2. De Naardense Bijbel is een ‘concordante’ vertaling van de Bijbel. Dat betekent dat de vertaler probeert om zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke tekst te blijven. Dat leidt meestal tot een wat wonderlijke zinsbouw.

3. Dit verhaal staat in Genesis 2:18-25. De citaten zijn uit de verzen 18, 23 en 25.

25. Bomen

Misschien ben je een beetje van slag geraakt, toen ik het twee hoofdstukjes geleden even over de ziel had. Inderdaad is het zo, dat je ziel niets te maken heeft met onsterfelijkheid of onstoffelijkheid. De ziel is in de Bijbel juist altijd stoffelijk: de complete mens. Aan de ziel wordt geen onsterfelijkheid toegeschreven. De uitdrukking 'onsterfelijke ziel' komt niet eens in de Bijbel voor. Alleen God bezit onsterfelijkheid, niemand anders.¹

Schiep God dan sterfelijke mensen? Ja. Als alleen God onsterfelijk is, betekent dit dat alles en iedereen buiten God sterfelijk is. Was het dan de bedoeling dat Adam en Eva ooit doodgingen? Nee. Midden in Liefland Eden stond een levensboom. Zolang zij daarvan aten, takelden zij niet af. In Liefland heerste niet de dood, maar het leven. Je zou kunnen zeggen dat Adam en Eva voorwaardelijk onsterfelijk waren.

Nu, in de eenentwintigste eeuw, heeft geen mens meer toegang tot de levensboom. Er wordt gezegd dat je vanaf je geboorte al begint te sterven. Anderen zeggen dat je pas rond je drieëntwintigste begint te slijten. Hoe het ook zij, onze aftakeling is voor ons een vaststaand gegeven.

In Openbaring, het laatste bijbelboek, geeft Johannes een blik op Gods toekomstige koninkrijk. Hierin zullen geen dood en geen verdriet meer zijn. Dat komt niet doordat de mensen dan onsterfelijke zielen hebben, maar doordat daar opnieuw een levensboom staat.²

Twee bomen in Eden boden leven en vrijheid

Als we spreken over Eden als een oord van liefde, betekent dat ook dat het een oord van vrijheid moet zijn geweest. Daarom stond er naast de levensboom nog een andere bijzondere boom: die van de kennis van goed en kwaad. God waarschuwde de mensen daarvan niet te eten, want dat zou onherroepelijk op hun dood uitlopen.

Ik ken mensen die foeteren op de aanwezigheid van deze boom in Eden. Wat een ellende is er door gekomen. Maar je moet wel

beseffen wat zijn functie was. De boom was niet bedoeld om Adam en Eva in de val te lokken of uit te testen. Integendeel, deze boom garandeerde juist hun vrijheid.

Adam en Eva waren dan wel geschapen naar Gods beeld en de liefde was hun vanzelfsprekende levensmotto, maar zij werden niet gedwongen uit liefde te blijven leven. De dagelijkse keuze voor de liefde stond hun helemaal vrij, omdat zij door deze boom het recht en de mogelijkheid in handen hadden om zich los te maken van God en zijn idealen. Daarom moest deze boom in Eden staan. Zonder hem zouden Adam en Eva niet meer dan voorgeprogrammeerde robots zijn. De liefde houdt op liefde te zijn, zodra zij geprogrammeerd is. Verbondenheid is dan gebondenheid.

Je kunt wel raden van wie ik vermoed dat hij voortdurend bij die boom van kennis van goed en kwaad rondhing. ❖

-
1. 1 Timoteüs 6:16
 2. Openbaring 22:2

DEEL 3

GEVALLI

Satan lokte de mensen in zijn bestel van ik-terreur. Hun vermogen tot intimiteit raakte daardoor zwaar beschadigd. Toch zouden zij zich onder zijn regime niet helemaal gelukkig voelen, omdat God de hunkering naar verbondenheid in de mensen gelegd heeft. Na de knieval voor het kwaad beloofde God een bevrijder. Hij illustreerde diens aanpak met een dierenoffer en het bedekken van de naaktheid van de mens. Op aarde ontwikkelde zich daarna zo'n liefdeloze maatschappij, dat God besloot tot de zondvloed. Alleen Noach en zijn gezin lieten zich ervan redden. De vloed veranderde de wereld, maar niet de mens. Die bleef worstelen met het kwaad.

ONGELO

EN
LIEFDE

OOFLIJK!

26. Verleid

Bedrog gaat niet samen met intimiteit. Alleen in openheid en oprechtheid kan liefde bloeien. Daar tegenover staat Satans systeem van zelfzucht. In Eden heerste de waarheid.

Jezus heeft over Satan gezegd dat hij de vader van de leugen is.¹ De leugen is een uitvinding van Satan. In zijn regime tellen sympathie en eerlijkheid niet. Intimiteit is voor hem geen grondwaarde, maar een tegenwaarde. We kunnen van hem dus veel bedrog verwachten.

De volgende stap in het verhaal van Adam en Eva, moet je zien in het licht van de voorgeschiedenis in de hemel. Satan tartte Gods bewering dat alleen een wereldorde van liefde bestendig is. Het

bewijs van Satans ongelijk was nog niet geleverd, dus claimde Gods tegenstander het recht overal medestanders te mogen zoeken. Nadat hij aanhangers had geworven onder de engelen, zocht hij nu ook volgelingen bij de mensen.

Adam en Eva kwamen een keer in de buurt van de keuzeboom, die van kennis van goed en kwaad. Satan verscheen aan Eva in de gedaante van een prachtige slang en sprak haar aan.² Let op zijn tactiek, die erop gericht was juist God te betichten van bedrog en egoïsme.

‘Is het waar dat God gezegd heeft dat jullie van geen enkele boom in de tuin mogen eten?’ ‘We mogen de vruchten van alle bomen eten,’ antwoordde de vrouw, ‘behalve die van de boom in het midden van de tuin. God heeft ons verboden van de vruchten van die boom te eten of ze zelfs maar aan te raken; doen we dat toch, dan zullen we sterven.’ ‘Jullie zullen helemaal niet sterven,’ zei de slang. ‘Integendeel, God weet dat jullie de ogen zullen opengaan zodra je daarvan eet, dat jullie dan als God zullen zijn en kennis zullen hebben van goed en kwaad.’³

Satan lokte de mensen zijn wereld binnen

Eerst schilderde hij God af als een vrek. Jullie mogen zeker niets van al dit lekkers in Liefeland hebben. Toen Eva hem corrigeerde en stelde dat ze slechts gewaarschuwd waren voor één boom met dodelijke gevolgen, zette hij zijn valse beeldvorming door. Gods motieven kloppen niet. Hij wil jullie gewoon klein houden. Je gaat helemaal niet dood. God wil niet dat jullie evenveel weten als hij en dat jullie als hem worden.

De vrouw keek naar de boom. Zijn vruchten zagen er heerlijk uit, ze waren een lust voor het oog, en ze vond het aanlokkelijk dat de boom haar wijsheid zou schenken. Ze plukte een paar vruchten en at ervan. Ze gaf ook wat aan haar man, die bij haar was, en ook hij at ervan.⁴

Eva trapte in de argwaan over Gods drijfveer. Adam niet minder. Ze begonnen Gods beweegredenen te wantrouwen en deden dan ook geen navraag bij God zelf. Wat Lucifer tot Satan had doen worden, namelijk de status van God te willen hebben, werd ook hun val en ze tuimelden het domein van achterdocht en bedrog binnen, elementen die horen bij het rijk van Satan. Ze bevonden zich voortaan op zijn grondgebied en waren aan hem onderworpen. Aangezien zij over de aarde heersten, was het niet meer dan logisch dat Lucifer vanaf dat moment de bezetter en heerser van deze wereld werd. ❖

-
1. Johannes 8:44
 2. Openbaring 12:9,10 laat zien dat de slang Satan is
 3. Genesis 3:1-5
 4. Genesis 3:6

27. Geknakt

Het eten van de vrucht had meteen zijn uitwerking op Adam en Eva: "Toen gingen hun beiden de ogen open en merkten ze dat ze naakt waren. Daarom regen ze vijgenbladeren aan elkaar en maakten er lendenschorten van."¹ Hun ongerepte intimiteit verschrompelde toen Adam en Eva toegaven aan de ingefluisterde argwaan richting God. Met de teloorgang van hun vertrouwelijke band met God viel ook hun onderlinge innigheid aan diggelen. Nooit eerder ervaren schaamte deed zijn intrede. Ze wilden zich voor elkaar verstoppen, om te beginnen achter vijgenbladeren.

Dit is de essentie van dat nog maar weinig gebruikte woord 'zonde': het verlies van – en onvermogen tot – ware verbondenheid, intimiteit. Voor God verborgen ze zich tussen de bomen. Toen hij hen om uitleg vroeg, schoven Adam en Eva de schuld op elkaar en op de slang af. Solidariteit was ver te zoeken. Nu heerste de mentaliteit van 'ieder voor zich'.

Toen de mens en zijn vrouw God, de HEER, in de koelte van de avondwind door de tuin hoorden wandelen, verborgen zij zich voor hem tussen de bomen. Maar God, de HEER,

riep de mens: 'Waar ben je?' Hij antwoordde: 'Ik hoorde u in de tuin en werd bang omdat ik naakt ben; daarom verborg ik me.' 'Wie heeft je verteld dat je naakt bent? Heb je soms gegeten van de boom waarvan ik je verboden had te eten?' De mens antwoordde: 'De vrouw die u hebt gemaakt om mij terzijde te staan,

heeft mij vruchten van de boom gegeven en toen heb ik ervan gegeten.' 'Waarom heb je dat gedaan?' vroeg God, de HEER, aan de vrouw. En zij antwoordde: 'De slang heeft me misleid en toen heb ik ervan gegeten.'²

**De menselijke
intimiteit raakte zwaar
beschadigd. Dat was
zonde**

Wat een verschil met de tijd van hun onschuld, toen ze nog leefden vanuit de pure idealen van Liefeland. Er was iets in hen gebroken. Al zouden ze willen, hun intimiteit van voorheen konden ze niet meer opbrengen. De wijsheid en luister, die ze door hun daad dachten te vinden, bleken in werkelijkheid schaamte en verwijdering te zijn. Ze waren geknakte rietstengels, die nooit meer hun pluimen hoog konden houden.

Maar God was nog steeds dezelfde. Een typisch bijbelse uitspraak over hem is: 'Het geknakte riet breekt hij niet af'.³ Hij was zijn liefde voor hen niet kwijt. Hij zocht hen op. En dat is hij altijd blijven doen. Vanaf toen heeft Gods 'waar ben je?' door alle eeuwen heen geklonken en hebben mensen verschillend op zijn stem gereageerd.

Sommigen rennen weg. Ze voelen zich te slecht om God onder ogen te komen, of ze kennen zijn karakter niet en zijn bang voor straf. Anderen mijden hem op intellectuele gronden. Ze kunnen zijn bestaan niet rijmen met wat er allemaal gebeurt, of met wat de wetenschap beweert. Weer anderen worden er niet warm of koud van. God telt in hun leven gewoon niet mee en ze nemen hem niet serieus.

Hoe jij hier ook in staat, hij blijft je toch roepen. Hij snakt intenser naar contact met jou, dan waarmee jij ooit naar hem kunt verlangen. En reageer je, dan staat hij met twee wijd opengesperde armen op je te wachten. ❖

1. Genesis 3:7
2. Genesis 3:8-13
3. Jesaja 42:3

28. Heimwee

God confronteerde niet alleen Adam en Eva. Hij had ook een apeltje te schillen met de slang en kondigde een aantal zaken aan:

God, de HEER, zei tegen de slang: 'Vervloekt ben jij dat je dit hebt gedaan, het vee zal je voortaan mijden, wilde dieren wenden zich af; op je buik zul je kruipen en stof zul je eten, je hele leven lang. Vijandschap sticht ik tussen jou en de vrouw, tussen jouw nageslacht en het hare, zij verbrijzelen je kop, jij bijt hen in de hiel.'¹

De eerste zin gaat over de letterlijke slang. Misschien had hij eerst ranke poten of sierlijke vleugels als een libel. Voortaan zou hij eenzaam door het leven glibberen, want bij veel mensen en dieren bezorgen slangen rillingen, en dan niet van genot.

Maar de tweede zin is veel meer symbolisch en is rechtstreeks aan Satan gericht. Wat stond er te gebeuren?

Ten eerste maakte God goed duidelijk dat Adam en Eva geen wilige burgers van Satans rijk zouden zijn. Ze mochten dan wel in

zijn slimme val van zelfzucht zijn getrapt, ze zouden zich er niet in thuis voelen. Hij zei: 'Vijandschap sticht ik tussen jou en de vrouw.'

Je zou kunnen zeggen dat het 'evenbeeld', dat de mens van God is, door de vertrouwensbreuk zwaar beschadigd was geraakt.

Maar het was niet vernietigd. Het riet was geknakt, maar niet afgesneden. We kunnen de pluim van hartsverbondenheid niet hoog houden, maar zouden het wel willen. Diep in ieder mens is die hunkering naar intimiteit blijven wonen. Als iemand dat verlangen mist, zeggen we dat hij gestoord is of een psychopaat. Deze hunkering is de inspiratiebron geworden van ontelbare tragedies, boeken, films en liefdesliedjes. Aan de ene kant beschrijven ze ons verlangen naar verbinding, ons verlangen om 'maatjes' te vinden en nauwe vriendschap te ervaren. Aan de

Je voelt je niet thuis in Satans systeem

andere kant beschrijven ze hoe we opgesloten zitten in de klauwen van een tegenovergesteld systeem. We zijn geknakt. We zijn onmachtig dat oerverlangen naar harmonie te verwezenlijken. Dat geldt op alle niveaus: persoonlijk (vrede met jezelf), interpersoonlijk (je relaties) en maatschappelijk (tussen groepen, culturen en naties), maar ook spiritueel (naar God toe).

Er is geen vaker bezongen en beschreven onderwerp dan deze clash tussen waar we voor bedoeld zijn en wat we ervan bakken: de gefrustreerde passie, de eeuwige onrust. Eigenwaarde wordt zelfverachting, vriendschappen stellen teleur, vrede wordt oorlog, godsvertrouwen wordt ongeloof.

Wanneer je je laat meevoeren door de stroom van egoïsme, klinkt die hinderlijke stem van je geweten. Je weet best wel wat goed is. Dat is de vijandschap die God in ieder mens gesticht heeft tussen jou en de slang, Satan. Er woont in jou en mij een heimwee naar iets beters. We zijn geen blijde burgers van Satans rijk, maar slaven, onderworpenen, geketenden. Inwoners van bezette gebieden willen zich niet settelen onder een vreemd regime. Ze blijven ongedurig tot ze bevrijd zijn. ❖

1. Genesis 3:14,15

29. Zege verzekerd

‘Vijandschap sticht ik tussen jou en de vrouw, tussen jouw nageslacht en het hare, zij verbrijzelen je kop, jij bijt hen in de hiel’, zo vervloekte God de mensen en de slang.¹

De vrouw en de slang zouden met elkaar in de clinch blijven liggen. Het laatste boek van de Bijbel, Openbaring, is symbolisch geschreven. Daarin kom je dezelfde ideeën en personen opnieuw tegen: (1) de slang, (2) de vijandschap, (3) de vrouw en (4) de rest van haar nageslacht. Ook wordt er (5) een bijzondere nazaat aangekondigd.² Als je in je achterhoofd houdt wat Openbaring zoal vertelt, kom je tot de volgende conclusies:

1. De *slang* is de duivel, Satan, die de hele wereld verleidt. Hij is de aanklager.

2. De *vijandschap* blijkt veel verder te gaan dan de strijd tussen de mens en de slang. Er heerst een groot conflict tussen God en Satan. Van Satan zijn we krijgsgevangenen geworden. Hij is nu de ‘heerser van deze wereld’.³

3. De *vrouw* staat allereerst symbool voor de mensheid, maar in het bijzonder voor Gods volk. Dit zijn degenen die besloten hebben niet onder de terreur van Satan te willen leven. Zij vormen Gods verzetsbeweging onder Satans schrikbewind. Het volk Israël was bedoeld als belichaming daarvan. Telkens wanneer dit

volk Gods bedoelingen naleefde, werd het door de profeten als een trouwe bruid omschreven, maar dwaalde het af, dan noemden ze het een hoer.

4. Van de *rest van haar nageslacht* wordt gezegd dat zij ‘zich aan Gods geboden houden en bij het getuigenis van Jezus blijven’.⁴

Dit zijn dus de volgelingen van Jezus, die heeft getuigd dat Gods geboden zijn bedoeld om de liefde te laten heersen.⁵ Juist op hen richt Satan zijn gram, omdat zij laten zien hoe goed het is als je leeft vanuit Gods principes.

5. Onder het nageslacht van de vrouw is er een *bijzondere nazaat*, haar kind. Dit is Jezus, voortgekomen uit Gods volk, Israël.

Er zou een bevrijder komen

Hij zal er niet ongeschonden vanaf komen (hij wordt in zijn hiel gebeten), maar Satan en zijn standpunten zullen gegarandeerd het onderspit delven (zijn kop wordt verbrijzeld). We zullen nog uitgebreid ingaan op de manier waarop God zich heeft 'ontdaan van de machten en krachten, hij heeft hen openlijk te schande gemaakt en in Christus over hen getriomfeerd'.⁶

Adam en Eva stonden er ongetwijfeld nogal beteuterd bij, toen God zich tot Satan richtte. Maar toen ze hoorden wat God te vertellen had, moet er bij hen hoop zijn gaan gloren. Door de hele oude geschiedenis heen heeft die hoop stand gehouden. Er zou een keer een nazaat verschijnen 'om de daden van de duivel teniet te doen'.⁷ Keer op keer hebben de profeten van Israël op die komende bevrijder gewezen. Ik kan alvast verklappen dat hij ondertussen is gekomen en zijn missie heeft volbracht. ❖

-
1. Genesis 3:14,15
 2. Openbaring 12:1-17; 20:1-10
 3. Johannes 12:31, 14:30; Efeziërs 2:2
 4. Openbaring 12:17
 5. Matteüs 22:34-40
 6. Kolossenzen 2:15
 7. 1 Johannes 3:8

30. Gevolgen

Na zijn aandacht voor de slang, ging God verder het rijtje af: eerst de vrouw, tenslotte de man.

Tegen de vrouw zei hij: 'Je zwangerschap maak ik tot een zware last, zwoegen zul je als je baart. Je zult je man begeeren, en hij zal over je heersen.'

Tegen de mens zei hij: 'Je hebt geluisterd naar je vrouw, gegeten van de boom die ik je had verboden. Vervloekt is de akker om wat jij hebt gedaan, zwoegen zul je om ervan te eten, je hele leven lang. Dorens en distels zullen er groeien, toch moet je van zijn gewassen leven. Zweten zul je voor je brood, totdat je terugkeert tot de aarde, waaruit je bent genomen: stof ben je, tot stof keer je terug.'¹

Alles werd moeilijk. De vrouw zou moeten zwoegen om te baren. Daarnaast kreeg ze te horen dat ze onderdrukt zou worden. Niet omdat God het zo bedoeld had, maar als gevolg van het nieuwe paspoort van de mensen. Onder Satans regime paste de idylle van gelijkheid niet, maar zou het recht van de sterkste heersen.

De identiteit van de mensen kwam niet langer overeen met hun ideale omstandigheden, dus veranderde hun leefwereld. Er verschenen dorens en distels. De natuur was niet langer meegaand in de voedselvoorziening. Ook de man zou moeten zwoegen om te kunnen eten.

Het fruit-, graan- en notenmenu van de mens kreeg een aanvulling. God voegt er de 'gewassen' aan toe, de groenten. Veel later, na de allesverwoestende zondvloed, die een grote invloed moet hebben gehad op de levensprocessen op aarde, kwam er nog een toevoeging: 'Alles wat leeft en beweegt zal jullie tot voedsel dienen; dit alles geef ik je, zoals ik je ook de planten heb gegeven.'² Toen was de mens vegetariër af.

De wereld werd tot een prachtige roos aan een steel vol dorens

Oorspronkelijk aten ook de dieren 'de groene planten'.³ In de wereld naar Gods wil paste geen dood. Er hoefden geen wezens te sterven om anderen te laten leven. De Bijbel vermeldt niet wanneer dieren andere dieren zijn gaan eten. Misschien bij het verschijnen van de dorens, toen de natuur zich aanpaste aan de nieuwe 'heerser van deze wereld'. Of was het pas toen mensen vlees gingen eten?

Tenslotte bevestigde God wat hij al voorzegd had: de mens was stof. Hij zou sterven en weer tot stof worden. Satans rijk is zelfvernietigend. Een levenreddende boom past daar niet in. Daarom moesten de mensen weg uit Eden, Liefeland, zodat ze niet meer bij de levensboom konden.⁴

In zo'n dubbelhartige wereld ben je geboren. Aan de ene kant weerspiegelt haar schoonheid het karakter van je liefhebbende schepper, die 'voor het verstand waarneembaar' is. Aan de andere kant gaat de schepping gebukt onder zinloosheid vanwege de bezetting door een ander.⁵ Het leven is dus als een prachtige roos die een steel vol doorns gekregen heeft. Kies je de roos of de dorens? ❖

1. Genesis 3:16-20

2. Genesis 9:3

3. Genesis 1:30

4. Genesis 3:22-24

5. Romeinen 1:19-21; 8:18-23

31. Van vijf naar vel

Voordat de uitzetting uit Eden plaatsvond, stonden Adam en Eva daar nog in hun armzalige vijgenbladeren. Een vijgenblad is niet zo groot. Ze probeerden hun schaamdelen te bedekken. Maar wat ze eigenlijk bedekt wilden hebben, lukte niet. Hoe kun je innerlijke gebrokenheid verhullen? Hoe kun je wroeging en schaamte camoufleren?

God stuurde hen niet weg met de woorden: 'Eigen schuld! Zoeken jullie het nu zelf maar uit!' Zo is hij niet. Hij deed iets, wat het hele universum op zijn achterste benen deed staan. 'God, de HEER, maakte voor de mens en zijn vrouw kleren van dierenvelen en trok hun die aan.'¹ Dierenvelen groeien niet aan bomen. Om de gêne van de mensen te bedekken slachtte God onschuldige dieren. Voor de eerste keer in het bestaan van het universum stierven er schepselen, en dat nog wel door Gods eigen hand. Dit moet voor hen alle drie een afschuwelijk moment zijn geweest, het allermeeest voor God zelf, de schepper, de bron van leven. De dood, een tot nu toe onbekend fenomeen, werd nota bene geboren in Liefland.

God hielp de mensen verder te leven in de huid van een ander wezen, dat daarvoor zijn leven had moeten laten. Daarmee liet

God een glimpje zien van de manier waarop hij uiteindelijk alle schaamte definitief zou gaan bedekken. Hoe zou hij aantonen dat zijn bewind het enige juiste is? Hoe zou hij de aanspraken van Satan gaan weerleggen? Hoe zou hij de geketende mensheid gaan loskopen? Hoe zou hij 'de kop van de slang' gaan vermorzelen? Hoe zou hij de

mens zijn intimiteit en verbondenheid weer terug gaan geven? Door de dood van een onschuldige, die naakt zijn leven zou gaan geven: hijzelf.

Door de hele Bijbel heen kom je dit thema tegen. God leert de mensen offers te brengen om daarmee uit te beelden dat er ten gunste van hen onschuldig bloed zal vloeien.

De eerste dood ooit illustreerde de betekenis van offers

Jammer genoeg is wat God heeft ingesteld volledig verbasterd. Alle oude godsdiensten op alle continenten, van de Maya's in Mexico tot de Aborigines in Australië, van de Papoea's tot de Germanen, brachten en brengen offers aan hun 'goden'. Bij sommigen bleef het bij voedseloffers, maar de meeste kenden afgrijpselijke rituelen. Ik ben ooit bij Petra, de uit de rotsen gehouwen ruïnestad in Jordanië, op een altaar gaan liggen. Vroeger werden daar dieren en meisjes op gelegd, waaruit de priesters hun nog kloppende harten sneden om die te offeren. De redenatie was, dat hoe gruwelijker het offer was, hoe meer de woede van de betreffende goden gesust kon worden. Zo haalden zij hun goden over om hun volken te zegenen.

In deze afgodendiensten, waarin Satan zijn valse beeld van God heeft kunnen verankeren, is Gods oorspronkelijke bedoeling van de offers totaal omgedraaid. Door afschuwelijke offers te eisen hebben deze 'goden' het karakter van God volledig verminkt en hem voorgesteld als een bruto.

Het feit dat alle oervolken offers brachten, verwijst naar een gezamenlijke oorsprong. Iemand moet ermee begonnen zijn. Dat klopt. God zelf offerde de eerste onschuldige dieren om naakte, beschaamde mensen hun waardigheid terug te geven. Niet God was de begunstigde, maar de mens. Niet de mens leed, maar God. Dát is de betekenis van de offers die God ingesteld heeft. ❖

1. Genesis 3:21

32. Verloederd

Na Eden zakte het verhaal van de mensheid weg in een moeras van geweld. Toen er kinderen kwamen, vermoordde de oudste, Kaïn, zijn broer Abel. De aanleiding was nota bene een godsdienstige kwestie: een offer. Kaïn sloeg met zijn vrouw op de vlucht en Adam en Eva verloren zo op één dag twee zonen en een dochter.¹

Kaïns nazaten ontwikkelden zich tot een brute maatschappij. Van de laatste telg die in zijn geslachtsregister genoemd wordt, Lamech, komen de woorden: 'Wie mij verwondt, die sla ik dood, zelfs wie mij maar een striem toebrengt. Kaïn wordt zevenmaal gewroken, Lamech zevenenzeventigmaal.'² Zie je hoe het rijk van de duisternis als een onverzadigbaar monster om zich heen

grijpt? Hier geldt het recht van de sterkste, de brutaalste. Hier is geen ruimte voor intimiteit. Solidariteit en verbondenheid zijn volledig zoek. Waar blijft Gods tegenbeweging?

Onze stamouders kregen gelukkig nog een zoon. Eva noemde hem Set. Toen deze op zijn beurt vader werd, zo staat er in de Bij-

bel, 'begon men de naam van de HEER aan te roepen.'³ In de *Bijbel met Kanttekeningen* staat dat de vertaling ook kan zijn: 'Toen begon men zich naar de naam van de HEER te noemen.' Hier ontstond een verzetsbeweging van mensen die zich keerden tegen Satans regime. Zij droegen Gods naam, zagen hem als hun Vader en zichzelf als zijn kinderen. Onder hen heersten de waarden van Gods bestel.

Maar deze tegendraadse groep, die inging tegen de duivelse overheersing, verdampte langzaam. De 'zonen van God' slaagden er niet in afstand te bewaren tot de geweldsmaatschappij van Kaïns nageslacht. Ze vielen niet voor het geweld ervan, maar voor haar vrouwen. Door hen te huwen vermengden zij zich ermee.⁴

Omdat er nog amper lichamelijke degeneratie had plaatsgevonden, duurde het een hele tijd voordat deze lieden aftakelden en

**Op aarde
ontwikkelde zich een
brute maatschappij**

uitgewoond raakten. Ze konden zich eeuwenlang ontwikkelen. Ze werden niet gehinderd door de noodzaak hun kennis binnen enkele tientallen jaren te moeten vastleggen en over te dragen, om te voorkomen dat die verloren ging. Zij gingen pas na een eeuw of negen dood. (Onze moderne wetenschap is nauwelijks een paar eeuwen jong. Stel je voor wat Leonardo da Vinci, Michelangelo en Albert Einstein hadden kunnen bereiken, als zij eeuwenlang bij hun volle verstand waren gebleven.) Dit mondde uit in een hoogst ontwikkelde cultuur, die in alles uitblonk. Helaas blonken ze vooral uit in boosaardigheid. ❖

-
1. Genesis 4:1-16. Wij beschouwen tegenwoordig het trouwen met je zuster als iets wat niet kan. Maar in het begin lag dat anders. De mensheid is begonnen met één paar. Vergeet ook niet dat zij nog niet waren afgetakeld of gedegenererd. De nadelen van incest ervoeren zij nog niet. Die zijn pas gaan spelen toen er erfelijke afwijkingen ontstonden. Je kunt de eerste kinderen vergelijken met kopieën van de originelen, die 'zeer goed' waren. Wij zijn ondertussen honderden generaties verder. Wij zijn een kopie van een kopie van een kopie, enzovoorts, waardoor ons DNA onzuiverheden heeft opgelopen en erfelijke ziekten op de loer liggen, als er binnen de familie gehuwd wordt.
 2. Genesis 4:23,24
 3. Genesis 4:26
 4. Genesis 6:2-4

33. Hopeloos

Eeuwenlang heeft in China de traditie geheerst dat zogenaamde lotusvoetjes voor dames een statussymbool en een schoonheids-ideaal vormden. Meisjesvoeten werden daarvoor ingebonden en vrijwel tot dubbelklappen geforceerd. Eenmaal volgroeid, konden deze vrouwen amper lopen. Als je zaken scheef laat groeien, is er eerst nog een periode waarin correctie mogelijk is. Maar als je volhoudt, komt er een punt waarop de scheefgroei definitief is geworden. Een gezonde houding is dan niet meer mogelijk.

Dat geldt ook op geestelijk vlak. Ieder mens maakt keuzes en leert zichzelf bepaalde reacties en gedragingen aan. Zo vormt hij zijn karakter. Eeneiige tweelingen, die met exact dezelfde erfelijke eigenschappen beginnen, kunnen zich ontwikkelen tot volledig verschillende personen.

Het verderfelijke doen en laten van de giganten van de oudheid leidde uiteindelijk tot een hopeloze situatie. Eeuwenlang

stompten ze hun gewetens af door er niet naar te luisteren. Op een gegeven moment waren ze stokdoof voor de liefde en kón-den ze die niet meer horen. Hun door God gegeven wapen tegen de slang, het innerlijke verlangen naar intimiteit, hadden ze opgegeven en omgebogen tot een pact met de duivel.

De wereld raakte reddeloos verloren voor de liefde

Met afgrijzen zag God een cultuur, die het woord 'samenleving' niet meer waard was. De sterken buitten naar wellust de zwakken uit. Op hun beurt botvierden de zwakken zich op alles waar zij nog zeggenschap over hadden. Compassie bestond niet meer. Het had geen nut langer te wachten om te zien of er nog verbetering kwam. Hier konden alleen nog meer zinloosheid en leed uit voortkomen. 'De HEER zag dat alle mensen op aarde slecht waren: alles wat ze uitdachten was steeds even slecht. In Noachs tijd was de aarde in Gods ogen verdorven en vol onrecht. God zag dat de aarde door en door slecht was, dat iedereen een verderfelijk leven leidde.'¹

‘Hij kreeg er spijt van dat hij mensen had gemaakt en voelde zich diep gekwetst.’² Je zou denken dat het hier over Gods ‘gekwetste’ trots gaat. Maar dat wordt niet bedoeld. Letterlijk staat er zoiets als ‘het doet hem pijn aan het hart’ (Naardense Bijbel), of ‘het smartte Hem aan Zijn hart’ (Statenvertaling). Als koning David later ‘rouwt, treurt, jammert’³ over de dood van zijn opstandige zoon Absalom, wordt hetzelfde Hebreeuwse woord gebruikt. Bij God was er in de eerste plaats dus geen sprake van woede, maar van hartenpijn, zoals ouders verdriet hebben omdat zij hun kind zien ontsporen. Zó hadden zij zich geen kind voorgesteld. Op zijn beurt had God de mensen niet geschapen voor deze zinloze geweldsorgie. Hier moest de stekker uit. Door een gigantische vloed zou de mensheid en alles wat ze had voortgebracht weggevaagd worden. Ik weet dat er mensen zijn die God vanwege de zondvloed een wraakzuchtig karakter toeschrijven. Maar de Bijbel schildert hem anders: als een liefdevolle chirurg die een reusachtige kwaadaardige tumor wegsnijdt, om het gezonde deel nog een kans te geven. Dat gezonde deel bestond uit Noach en zijn gezin. Hij ‘was een rechtschapen man; hij was in zijn tijd de enige die een voorbeeldig leven leidde, in nauwe verbondenheid met God’.⁴ ❖

1. Genesis 6:5,11,12

2. Genesis 6:6

3. Dit zijn de woorden die in 2 Samuel 19:2 de NBV, de Willibrordvertaling en de Groot Nieuws Bijbel gebruiken.

4. Genesis 6:9

34. Synchroniseren

God droeg Noach op een boot, een ark, te bouwen, want het zou gaan regenen.¹ Het moest een vaartuig met drie verdiepingen worden, met de volgende afmetingen: 150 meter lang, 25 meter breed en 15 meter hoog.

Johan Huibers uit Broek op Langedijk, het kan haast niet Nederlander, heeft van 2005 tot 2007 eerst de ark op halve schaal nagebouwd. Hij voer van plaats naar plaats, gaf de bezoekers een indruk van Noachs verhaal en verschaft informatie over de Bijbel. Maar tussen 2009 en 2012 bouwde hij in Dordrecht met personeelsleden en vrijwilligers de ark na op ware grootte. Een middagje rondlopen op deze buitenproportionele woonnaak is een unieke ervaring.

Vanwege veiligheidsvoorschriften mocht Huibers deze boot niet geheel van hout vervaardigen. Hij werd drijvend op het water gebouwd op aan elkaar gelaste metalen pontons. Het bovendeel is opgetrokken uit hout. Ook om een andere praktische reden bestaat deze replica niet geheel uit hout. Marco, een vrijwilliger, schreef op de website: 'Als de ark van hout gemaakt zou worden zouden we ten eerste een hele grote vlakke plaats moeten hebben waar hij droog opgebouwd zou moeten worden. Daarna ... moet

hij nog het water in ... en hijskranen zouden het waarschijnlijk niet kunnen vanwege het gewicht van de boot, de grootte en de plaats waar hij opgebouwd zou worden.'²

Ik maak uit de Bijbel op dat het op aarde tot het moment dat Noach zijn Ark ging bouwen nog niet had geregend.³ Noach begon dus aan een enorme boot op het droge, in het besef dat zonder Gods ingrijpen deze

nooit zou komen te drijven. Geen wonder, dat hij later in de Bijbel genoemd wordt als voorbeeld van wat geloof inhoudt: 'Door zijn geloof bouwde Noach, toen hem te kennen was gegeven wat er zou gebeuren, nog voordat dit voor iemand zichtbaar was, gehoorzaam een ark om daarmee zijn huisgenoten te redden.'⁴

**Noach wandelde met
God en bouwde in
vertrouwen een ark
op het droge**

Noachs geloof kwam voort uit zijn 'nauwe verbondenheid met God'.⁵ Letterlijk staat er dat hij 'met God wandelde'. Als ik op kantoor mijn laptop aansluit, wordt al het werk, dat ik er sinds de vorige keer thuis op gedaan heb, gesynchroniseerd met het kantoor netwerk. Alle stukken die ik veranderd heb worden bijgewerkt, zodat op beide systemen de laatste gelijke versies komen te staan. Met iemand wandelen lijkt daarop. Ria en ik ervaren dat het onze band goed doet, omdat we al lopend vanzelf allerlei dingen bespreken die ons bezighouden. Tijdens het wandelen synchroniseren we als het ware onze levens.

Noach had zo'n wandelervaring, zo'n synchronisatieproces, met God. Hij vertrouwde hem zijn leven toe en zocht ook naar Gods kant van het verhaal. Dat is geloven: in verbondenheid met God leven, je hele leven in alle vertrouwelijkheid met hem delen en daar naar handelen. ❖

-
1. Genesis 6:12-16
 2. Overgenomen van www.arkvannoach.com. Marco's relaas staat er inmiddels niet meer op.
 3. Zie Genesis 2:5 en het feit dat de regenboog voor het eerst zichtbaar wordt ná de watervloed. De klimaatbeheersing op aarde stak vóór de vloed blijkbaar anders in elkaar dan nu. Zou het kunnen, dat er daardoor na die de vloed meer schadelijke kosmische straling onze atmosfeer binnendrong, waardoor ook de maximum leeftijden van de mensen drastisch lager werden? Die klimaatverandering zou ook kunnen verklaren waarom we fossiele brandstoffen kunnen winnen in poolgebieden, omdat daar ooit bossen zijn geweest.
 4. Hebreëen 11:7
 5. Genesis 6:9

35. Ruim en veilig

Ter vergelijking heb ik de gegevens opgezocht van een cruiseschip met ongeveer dezelfde lengte als de ark: de MS Columbus van de Hapag-Lloydlijn. Dit varende paradijs is 144 meter lang, 22 meter breed en van kiel tot top 25 meter, waarvan 20 boven water. Het heeft zes passagiersdekken en herbergt volgeboekt 420 toeristen en 170 bemanningsleden.

De ark van Noach (150 meter lang, 25 meter breed, 15 meter hoog met drie dekken) was hierbij vergeleken wat plomper. Maar ze hoefde dan ook niet rank te zijn om voortgedreven te worden. In de maalstroom van de vloed gaf een lager ontwerp meer stabiliteit. Eigenlijk lijken de verhoudingen van de ark vooral op die van moderne containerschepen.

Ik vind dit boeiend. Door de hele oude geschiedenis heen en via opgravingen weten we dat in de oudheid de 'grote schepen'

zo'n 40 meter lang waren. Het grootste schip uit de oudheid is een oorlogscatamaran van de Egyptische koning Ptolemeüs IV uit 210 voor Christus geweest met een lengte van 130 meter. Waarschijnlijk heeft dit schip veel ontzag ingeboezemd maar niet echt gefunctioneerd,

want daarna zijn er uitsluitend kleinere boten gebouwd. Zelfs de beroemde Mayflower, waarmee de pelgrimvaders in 1620 vanuit Plymouth vertrokken naar Amerika, had een waterlijn van slechts 29 meter. Ze vervoerde 100 passagiers, waarvan de helft onderweg bezweek.

En nu blijken de containerschepen van de eenentwintigste eeuw dezelfde verhoudingen te hebben als de ark. De schepper wist al in Noachs dagen welke maatvoering stabiel en veilig is.

Er gingen geen 590 mensen aan boord, zoals op de MS Columbus. Slechts acht personen wilden naar binnen: Noach, mevrouw Noach, hun drie zonen en hun vrouwen. Niet alleen de mensheid kreeg een doorstart, ook het dierenrijk mocht opnieuw beginnen. God leidde één paar van alle soorten beesten en vogels

Er gingen meer dieren dan mensen in de ark

naar de ark. Van de zogenaamde 'reine' dieren kwamen er telkens zeven paar.¹ (Na de vloed zou Noach offers brengen van deze dieren.)

Waarom namen er niet meer mensen plaats in de ark? Waarom luisterden ze niet naar Noach, 'de heraut van de rechtvaardigheid'?² Het antwoord is niet moeilijk. Ze wilden niet luisteren, want God telde voor hen niet.

Jezus en schrijvers van het Nieuwe Testament stellen dat er weer zo'n situatie zal ontstaan. De omstandigheden op aarde zullen zich opnieuw zo ontwikkelen, dat de wereld gaat lijken op hoe het was vóór de zondvloed. Bijna niemand zal rekening houden met God en bijgevolg ook niet met zijn medemensen. Dit zal zich afspelen in de periode die voorafgaat aan de terugkeer van Jezus. Hij vraagt zich zelfs af of hij op aarde dan nog wel geloof zal aantreffen.³ ❖

-
1. Genesis 7:1-5. In Leviticus 11 en Deuteronomium 14 kun je nalezen welke dieren 'rein' en welke 'onrein' zijn. De meeste onreine dieren zijn vuilruimers: Ze nuttigen andere dieren en kadavers. Ze zijn niet geschikt voor menselijke consumptie. De vuistregel is dit: reine zoogdieren herkauwen én hebben een gespleten hoef. Voor reine waterdieren geldt dat ze vinnen én schubben hebben. Varkens en paling, bijvoorbeeld, vallen daarmee 'buiten de boot', als het om hun eetbaarheid voor mensen gaat.
 2. 2 Petrus 2:5
 3. Matteüs 24:12; Lucas 18:8

36. Vloedgetuigen

Tal van volken kennen een oerverhaal over een grote watersnood met slechts enkele overlevenden. Van Indonesië tot Vuurland, van Scandinavië tot Australië, van Mexico tot Griekenland bestaan er 270 van zulke verhalen. Het overgrote deel daarvan bestond al voordat daar Joodse of christelijke gezanten kwamen, die deze verhalen hadden kunnen invoeren. Het wereldwijde bestaan van deze verhalen duidt op een gemeenschappelijke oerbron: de watersnood zelf, die van generatie op generatie is doorverteld.¹

Meestal wordt gedacht dat de fossielen (versteende organismen) in de aardbodem getuigen tegen de Bijbel. Maar ieder fossiel getuigt van een calamiteit zoals de vloed die genoemd wordt

in de Bijbel. Alleen als een dier of plant direct volledig bedekt wordt, kan er een fossiel ontstaan. Anders treedt bij het sterven onmiddellijk het rottingsproces in en is het organisme allang vergaan voordat het versteend kan raken. Alleen een omvangrijke waterramp kan de vorming van fossielen verklaren.

Auto's, motoren en zelfs gasfornuizen zijn in feite ook getuigen van de vloed. Het sa-

menbrengen, begraven en samenpersen van enorme volumes organisch materiaal, waardoor steenkoollagen, aardolie en aardgas zijn ontstaan, worden het eenvoudigst verklaard door gigantische waterstromen.

Dat er in het verleden grote volumes modderstromen over elkaar heen de aarde overspoeld hebben, wordt ook verteld door de enorm uitgestrekte vlakke aardlagen, die je overal op aarde tegenkomt. Alleen door in korte tijd na elkaar te bezinken kunnen deze afzettingen zo gelijkmatig op elkaar zijn neergelegd. Dat zou je ook verwachten bij zo'n gigantische waterramp, die massale grondverzetten moet hebben veroorzaakt, laag over laag. Als je ooit de Grand Canyon in de Verenigde Staten kunt

Het getuigenis van oerverhalen, fossiele brandstoffen en aardlagen wordt doodgezwegen

bezoeken, moet je dat zeker doen. Let dan op de aansluiting van de lagen. Als tussen deze bezinkingen lange perioden hadden gezeten, zouden de scheidslijnen ertussen grillig lopen. Water en wind veranderen binnen de kortste keren ieder egaal oppervlak: er vormen zich rivierbeddingen en duinen. Daarvan is juist de uitslijting van de Grand Canyon zelf een heel sterk voorbeeld. Oerverhalen, fossielen, brandstof en aardlagen getuigen naast de Bijbel van een watervloed. Maar de intelligentsia van onze tijd wil hier niet aan. Hun ontkenning van Gods eerste wereldomvattende ingrijpen voorspeldde Petrus al bijna 2.000 jaar geleden, evenals hun loochening van Gods tweede wereldwijde ingrijpen, wanneer Jezus terugkeert:

Vergeet vooral niet dat er aan het einde van de tijd spotters zullen komen, die hun eigen begeerte volgen en smalend vragen: 'Waar blijft hij nu? Hij had toch beloofd te komen? De generatie voor ons is al gestorven, maar alles is nog steeds zoals het sinds het begin van de schepping geweest is.' Ze gaan er dan willens en wetens aan voorbij dat er in het begin al eens een hemel is geweest en een aarde die door Gods woord gevormd was ... en dat de toenmalige wereld vergaan is toen ze door het water werd overspoeld. Maar de tegenwoordige hemel en aarde worden door datzelfde woord bewaard om ... te worden prijsgegeven aan het vuur. De dag van de Heer zal komen als een dief. Die dag gaan de hemelsferen in vlammen op, en de elementen vatten vlam en smelten weg. Maar wij vertrouwen op Gods belofte en zien uit naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.² ❖

1. Deze feiten komen uit Ariel Roth, *Oorsprong: Wetenschap en Bijbel verenigd*, Heerenveen: Groen, 2003.

2. 2 Petrus 3:3-13. We komen later nog uitgebreid terug op de terugkeer van Jezus.

37. Nieuwe kansen

Hoe God de vloed heeft veroorzaakt, door de inslag van een gigantische meteoriet of iets anders, ik weet het niet. Maar dit was meer dan een hoosbui. In de Bijbel staat: 'In het zeshonderdste jaar van Noachs leven, op de zeventiende dag van de tweede maand, braken alle bronnen van de machtige oervloed open en werden de sluizen van de hemel opengezet.'¹ Het lijkt me dat er enorme bodemdalingen plaatsvonden, waardoor deze catastrofale waterramp zich kon voltrekken. De aarde leek weer teruggebracht te worden naar haar toestand van chaos, die er voor de scheppingsweek heerste.

Het gevolg was een catastrofale vernietiging. 'Alles wat op aarde leefde kwam om, alles wat er rondwemelde: vogels, vee, wilde dieren, en ook alle mensen. Alles wat op het land leefde en ademde vond de dood.'² De enorme water- en modderstromen sleurden plant en dier mee en creëerden natuurlijke massagraven. Deze vinden we tegenwoordig terug als steenkoollagen. De grote druk van het water boven de aardlagen versnelde het proces. Over deze steenkoollagen sloegen talloze aardlagen neer en tenslotte werden som-

migen zelfs dubbelgeklapt, toen tegen het einde de continenten omhoog gestuwd werden. In de Alpen kun je daar prachtige staaltjes van zien.

Na al deze turbulente processen, die zich onder de bodem van de ark hadden afgespeeld, kan ik me voorstellen dat zijn opvarenden dolblij waren toen ze na meer dan een jaar in de ark weer vaste grond onder hun voeten voelden en terechtwamen in een compleet nieuwe wereld. Met de meegevaren dieren maakten zij een nieuwe start op de aarde, die op een aantal punten veranderd was:

- Waarschijnlijk werd tijdens zondvloed de aardas ten opzichte van de zon verschoven, waardoor de jaargetijden ontstonden.³

De vloed had de wereld veranderd, maar was de mens ook anders geworden?

- De regenboog deed zijn intrede. Ik maak daaruit op dat er iets werd veranderd aan de atmosfeer en de waterhuishouding. 'Ik plaats mijn boog in de wolken; die zal het teken zijn van het verbond tussen mij en de aarde ... nooit weer zal het water aanzwellen tot een vloed die alles en iedereen vernietigt.'⁴
- Zoals al eerder opgemerkt, verruimde God het menselijke voedselpatroon. 'Alles wat leeft en beweegt zal jullie tot voedsel dienen; dit alles geef ik je, zoals ik je ook de planten heb gegeven. Maar vlees waarin nog leven is, waar nog bloed in zit, mag je niet eten.'⁵
- Om de waarde van het menselijke leven te bevestigen, stelde God een nieuwe regel: 'Van iedereen die zijn medemens doodt, eis ik genoegdoening. Wie bloed van mensen vergiet, diens bloed wordt door mensen vergoten, want God heeft de mens als zijn evenbeeld gemaakt.'

Ten slotte herhaalde hij de opdracht die hij Adam en Eva al had gegeven: 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de hele aarde.'⁶ Hoe zou dit lopen? ❖

-
1. Genesis 7:11
 2. Genesis 7:21,22
 3. Genesis 8:22
 4. Genesis 9:12-14
 5. Genesis 9:3,4
 6. Genesis 9:5-7

38. Ontgoocheling

Mocht je hoopvol gestemd zijn over het nieuwe begin met de familie Noach, dan zet de bijbelschrijver je weer onmiddellijk met beide benen op de grond. 'Noach was landbouwer en legde als eerste een wijngaard aan. Hij dronk van de wijn, werd dronken en ging in zijn tent liggen, zonder kleren aan.'¹ Het eerste wapenfeit van de nieuwe wereld is de uitvinding van de wijngaard, gevolgd door alcoholmisbruik en blootliggerij. Waar Adam en Eva zich indertijd nog schaamden voor hun naaktheid, was Noach zich daar door zijn roes niet eens van bewust.

In de Westerse wereld zijn de begrippen naaktheid en schaamte volledig vervlakt, maar de Bijbel is juist vanuit een Midden-Oosterse cultuur tot ons gekomen. Later zullen we zien dat het

bedekken van je schande als een krachtige symboliek dient om Gods houding naar de mensen uit te beelden.

Cham, Noachs middelste zoon, zag zijn vader in zijn blootje liggen, maar nam hem niet in bescherming. Hij grapte er juist over tegen zijn broers. Dát is niet zoals Gods koninkrijk werkt. Pas bij Sem, de

oudste, en Jafet, de jongste, herkennen we iets terug van Gods houding, toen hij Adam en Eva kleren van dierenvellen gaf. Ze liepen achteruit de tent binnen en bedekten zo hun vader.² Elkaars eer redden past bij een rijk van onbaatzuchtigheid. Dit zou hoop moeten bieden, maar helaas, dit is het laatste positieve wat de Bijbel noemt over de nakomelingen van Noach.

Noachs nazaten waren gewoon eigenwijs. Ze wilden de hele aarde niet bevolken, maar bij elkaar blijven.

Ooit werd er op de hele aarde één enkele taal gesproken. Toen de mensen in oostelijke richting trokken, kwamen ze in Sinear bij een vlakte, en daar vestigden ze zich. Ze zeiden

Ondanks de indrukwekkende belevenissen rond de vloed lieten de volgende generaties God in de steek

tegen elkaar: 'Laten we van klei blokken vormen en die goed bakken in het vuur.' De kleiblokken gebruikten ze als stenen, en aardpek als specie. Ze zeiden: 'Laten we een stad bouwen met een toren die tot in de hemel reikt. Dat zal ons beroemd maken, en dan zullen we niet over de hele aarde verspreid raken.' Maar toen daalde de HEER af om te kijken naar de stad en de toren die de mensen aan het bouwen waren. Dit is één volk en ze spreken allemaal een en dezelfde taal, dacht de HEER, en wat ze nu doen is nog maar het begin. Alles wat ze verder nog van plan zijn, ligt nu binnen hun bereik. Laten wij naar hen toe gaan en spraakverwarring onder hen te weegbrengen, zodat ze elkaar niet meer verstaan. De HEER verspreidde hen van daar over de hele aarde, en de bouw van de stad werd gestaakt. Zo komt het dat die stad Babel heet, want daar bracht de HEER verwarring in de taal die op de hele aarde gesproken werd, en van daar verspreidde hij de mensen over de hele aarde.³

Verderop in de Bijbel komen we de term Babel of Babylon vaker tegen. Die is verwant aan het Hebreeuws voor 'verwarring'. Hij staat symbool voor opstandigheid tegen God. Want dat blijkt de mensen te karakteriseren. Ze werden niet meer zo oud en de verhalen die zij doorvertelden raakten verbasterd. Ze wisselden God in voor afgoden: beelden van mensen en dieren.⁴ Zelfs Abram, hét grote bijbelse voorbeeld van geloven, groeide aanvankelijk op in een gezin dat afgoden diende.⁵ ❖

-
1. Genesis 9:20,21
 2. Genesis 9:23
 3. Genesis 11:1-9
 4. Romeinen 1:23
 5. Jozua 24:2

DEEL 4

GELOOF

God is met Abram een hechte vriendschap aangegaan. Deze staat voor joden, moslims en christenen nog steeds model voor wat geloven inhoudt. God beloofde Abraham dat door zijn nageslacht de wereld rijk gezegend zou worden. Abrahams nakomelingen wisten geen harmonieuze gezinsrelaties in stand te houden. Toch hebben Abraham en zijn nazaten belangrijke elementen van het latere Jezusverhaal 'vooruitbeleefd'. Deze vertellingen illustreren in het grote Godsverhaal onder andere de relatie tussen Vader en Zoon, hun liefde voor de wereld en hoe God zich aan de wereld verbindt. Ook voorzeggen ze hoe God de wereld zal verlossen en dat Jezus uit de dood zal opstaan.

ONGELOOF

GE
LIEFDE

OOFLIJK!

39. Vriend

In zeker opzicht werd de situatie na de vloed dus net zo erg als voor de vloed, toen te midden van al dat gruwelijke geweld Noach met de bouw van de ark nog een soort 'statement' maakte. Zijn nakomelingen vormden samenlevingen waarin iedereen afgoden aanbad. Doordat de taalverschillen ervoor zorgden dat de mensen hun kennis onderling niet konden uitwisselen en ze niet meer zo oud werden, kon de mate van kwaad niet tot de hoogten stijgen als daarvoor. Vóór de vloed schijnen er geen afgoden gediend te zijn. God telde gewoon niet meer mee. Maar na de vloed raakte God zoek tussen allerlei karikaturen die van hem werden gemaakt in afgodendiensten.

Uit Ur, een van die centra van afgodische aanbidding, 'riep' God op een bepaald moment Abram, een kinderloze man van vijf-

enzeventig. De Bijbel vermeldt niet dat Abram anders of beter leefde dan zijn tijdgenoten. Maar God besloot dat via Abram en zijn nakomelingen zijn bewind op aarde weer zichtbaar zou worden. Hij pakte dan ook goed uit met de woorden:

'Trek weg uit je land, verlaat je fa-

milie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat ik je zal wijzen. Ik zal je tot een groot volk maken, ik zal je zegenen, ik zal je aanzien geven, een bron van zegen zul je zijn. Ik zal zegenen wie jou zegenen, wie jou bespot, zal ik vervloeken. Door jou zullen alle volken op aarde gezegend worden.'¹

Ik heb me altijd afgevraagd hoe Abram dat heeft beleefd. Hoorde hij een stem? Kreeg hij een droom? Hoe wist hij dat het veilig was deze opdracht aan te nemen? Hoe het ook zij, hij gaf gehoor aan Gods roep en hij groeide voor drie wereldreligies uit tot dé modelgelovige: voor joden, christenen en islamieten. Wat maakte Abram dan zo bijzonder?

Zoals ik al zei, hij viel niet op door zijn smetteloosheid. Uit zelfbehoud beweerde hij bijvoorbeeld halve waarheden over zijn

**Abram, de modelgelovige,
was in de eerste plaats
een vriend van God**

vrouw Sarai en hij dacht het op een bepaald moment beter te weten dan God. Nee, qua gehoorzaamheid zijn er in de Bijbel betere voorbeelden te vinden.

Maar wat hem echt uniek maakte is het woordje 'vriend'. Abram is de enige mens die vóór de geboorte van Jezus Gods 'vriend' genoemd werd.² Zijn buitengewone vermogen tot kameraadschap en de daarbij horende vertrouwelijkheid maakten Abram bij uitstek tot voorbeeld van wat God voor elke mens bedoelt: God als boezemvriend kennen, intimiteit met hem ervaren, met hem verbonden zijn.

Het moet gelijk geklikt hebben tussen Abram en God. Want toen God hem vertelde alles achter te laten wat hem vertrouwd en dierbaar was, om te vertrekken naar een nog onbekend land, sputterde Abram niet tegen. Eerst wist hij zijn vader Terach, zijn vrouw Sarai en zijn neef Lot aan te sporen om vanuit Ur naar Charan te verhuizen. Na het overlijden van Terach trokken zij met hun drietjes verder, een onbekende toekomst in. Hun zekerheden bestonden alleen uit Gods beloften over land, nakomelingen en een zegen 'voor alle volken op aarde'. Ik herken hierin wel wat van Noach, die ook uitsluitend op basis van Gods opdracht een ark bouwde.

Om te beginnen betekent vriend zijn van God dus, dat je hem vertrouwt, dat je je aan hem verbindt en daarnaar handelt. ❖

-
1. Genesis 12:1-3 Het laatste deel van dit citaat luidt iets anders dan de NBV in haar reguliere tekst vermeldt. In een voetnoot biedt zij deze alternatieve vertaling aan, waarvoor ik bewust kies op taalkundige gronden (zowel Hebreeuws als Grieks).
 2. 2 Kronieken 20:7 en Jesaja 41:8

40. Gul

Een van de redenen waarom het tussen God en Abram klikte, is volgens mij de gulheid waarmee Abram, net als God, anderen tegemoet trad. Hij en zijn neef Lot kregen zoveel vee, dat ze verder uit elkaar moesten gaan wonen. Oom Abram zou eigenlijk het beste land mogen kiezen, maar liet zijn neefje de eerste keus. Uit de hemel hoor ik in gedachten 'Yes!' klinken. Dát is de weg van God. Maar Lot ging wonen in het verdorven Sodom. 'De mensen daar waren slecht, ze zondigden zwaar tegen de HEER.'¹

Na een tijdje werd datzelfde Sodom onder de voet gelopen door een vijandige koning. Hij voerde onder andere Lot en al zijn bezittingen weg. Abram stelde een huisleger samen, bevrijdde Lot, heroverde de hele geroofde buit en bracht die terug naar Sodom. Hij weigerde hiervoor een beloning van de koning van Sodom met de woorden: 'U zult niet kunnen zeggen: 'Ik ben het die Abram rijk heeft gemaakt.'² Dit deel van het verhaal maakt duidelijk dat Abram geen doetje was. Hij stond zijn mannetje tegenover gewapende tegenstanders, maar ook tegenover invloedrijke medestanders.

Nog met de buit op de terugweg had hij een wonderlijke ontmoeting met een zekere priester, Melchisedek. Deze zegende Abram, die op zijn beurt 'een tiende van wat hij had heroverd' aan hem schonk.³ Opnieuw een goedgeefs gebaar, maar nu in de richting van een vertegenwoordiger van God.

In een zich verdiepende relatie, zeker als die de kant van een huwelijk op gaat, komt er een moment waarop portemonnees gedeeld worden. Degene met het hoogste inkomen draagt uiteraard het meeste bij. Abram ging zo'n relatie aan met God en over zijn kleinzoon Jakob wordt hetzelfde geschreven. Weer later werd dit ook verwerkt in de verordeningen van het volk Israël.⁴

Met God ontwikkelde Abram een partnerschap van vrijgevigheid

Het is een soort partnerschap. God geeft jou zijn zegen en kracht⁵ om inkomen te verwerven. Op slechts een tiende deel daarvan maakt hij aanspraak. Deze 'tienden' zijn bestemd voor het levensonderhoud van mensen die voor God werken. In de bijbelse tijd waren dat priesters en tempelwerkers. Tegenwoordig ontvangen predikanten, pastorale werkers en zendelingen daarvan hun salarissen. Negen-tiende deel is voor jou om daar vrijgevig mee om te gaan in de geest van je hemelse Partner.⁶

Ik ben met tienden opgegroeid. Van mijn eerste gulden zakgeld ging er al een dubbeltje in het 'tiendenzakje'. Om de zoveel tijd gaf ik dat aan de penningmeester van onze gemeente. Tegenwoordig telebankieren we onze tienden, maar het principe blijft: God zegent ons. Hij voorziet altijd in onze behoeften. Dat is waar hij in het partnerschap de verantwoording voor neemt: 'Stel mij maar eens op de proef – zegt de HEER van de hemelse machten. Breng alle tienden naar mijn voorraadkamer, zodat er voedsel in mijn tempel is, en zie dan of ik niet de sluizen van de hemel voor jullie open en zegen in overvloed op jullie land laat neerdalen.'⁷

Het verhaal van Abram laat zien dat je geloven ook met je portemonnee doet – richting God en je medemens. ❖

-
1. Genesis 13:13
 2. Genesis 14:22,23
 3. Genesis 14:20
 4. Genesis 28:22; Leviticus 27:30
 5. Deuteronomium 8:18
 6. Matteüs 23:23
 7. Maleachi 3:10

41. Amenheid

In de Bijbel betekent geloven dat je zeker bent van en trouw bent aan elkaar

Carrièrevrouwen hoor je nogal eens spreken over het tikken van hun biologische klok. Rond hun vijfendertigste beseffen zij ineens dat ze het krijgen van een kind niet oneindig meer kunnen uitstellen.

Abram en Sarai hebben dat besef ook gehad, maar een kind kwam er niet. Rond Abrams tachtigste (en Sarai's zeventigste) verscheen God aan Abram en beloofde hem vorstelijk te belonen. 'Wat voor zin heeft het mij te belonen? Ik zal kinderloos sterven ... een van mijn dienaren zal mijn erfgenaam worden.' Maar God had iets anders voor hem in petto: 'Nee, niet je dienaar zal jouw bezittingen erven, maar een kind dat jijzelf zult verwekken. ...

Kijk eens naar de hemel en tel de sterren. ... Zo zal het ook zijn met jouw nakomelingen.¹

In Genesis volgt dan dit commentaar: 'Abram vertrouwde op de HEER en deze rekende hem dit toe als een rechtvaardige daad.'² In andere bijbelvertalingen staat dat Abram God 'geloofde'. Dit is de eerste keer dat het werkwoord 'geloven' in de Bijbel

voorkomt. Er zullen nog heel veel keren volgen. Zowel in het Hebreeuws als in het Grieks gebruiken de bijbelschrijvers hiervoor werkwoorden, die in het Nederlands met 'geloven', 'vertrouwen', maar ook met 'trouw zijn' vertaald kunnen worden.

In de Westerse talen heeft 'geloven' een bijmaak van onzekerheid gekregen. We gebruiken het vaak als we iets niet zeker weten. 'Ik geloof dat die man Jansen heet,' klinkt heel anders dan 'Ik weet dat die man Jansen heet'. Daarmee hebben we de oorspronkelijke betekenis van geloof precies ondersteboven gekeerd. In het Hebreeuws schrijf je 'geloof' letterlijk als 'amenheid'. Wanneer je zegt dat je iets of iemand gelooft, zeg je als het ware 'Amen, zo is het.' Maar het werkt ook omgekeerd. Wie zegt op iemand te 'amenen', vertrouwt niet alleen volledig op die ander, maar is op zijn beurt ook trouw aan hem. In de Bijbel

is geloof dus wederkerig. Je verbindt je aan elkaar, zoals je doet als je met iemand trouwt. Het beschrijft een diepe relatie, een verbondenheid met tweerichtingsverkeer. God betoont op zijn beurt dus ook geloof. Maar omdat dit zo raar klinkt, vertalen we het meestal met 'trouw'.³

Voor de vertaling van dat woordje 'amenheid' zijn in vier verschillende Nederlandse bijbelvertalingen⁴ de volgende woorden gebruikt: onbeweeglijk, gewis, betrouwen, trouw, getrouwheid, betrouwbaar, nauwgezet, waarheid, waarachtigheid, vastigheid, eerlijk en oprechtheid. Deze woorden gebruik je bij vaste, eerlijke en trouwe relaties. Niet twijfelen, maar zeker zijn van elkaar. En dát is waar het bij God om gaat. Voor hem, die in zijn diepste wezen liefde is, bestaat er geen hogere waarde. Juist op dit vlak is het indertijd fout gelopen. Door te geloven in iemand die zelf niet te geloven viel (de slang of Satan), zijn wij, mensen, onze intimiteit en verbondenheid kwijtgeraakt. Dat geldt zowel richting God als onze medemensen. Als er iets is, wat God dolgraag ziet, dan is het dat we weer tot 'geloven' komen, tot 'vertrouwen'. En dat is precies wat Abram deed.

Tegen alle vanzelfsprekendheid in – want wie verwachtte dat hij nog een kind zou verwekken? – besloot Abram God te vertrouwen. Hij zei 'amen'. En God vond dat zo fantastisch, dat hij die beslissing bestempelde als een rechtvaardige daad. Dat was het ook. Het allerbeste wat je ooit kunt doen, is besluiten op Gods uitnodiging in te gaan en te leven in geloof: vertrouwend en trouw. ❖

1. Zie Genesis 15:1-5

2. Genesis 15:6

3. Deuteronomium 32:4; Psalm 33:4; 40:11; 88:12; 89:2;3,6,9,25,34,50; 92:3; 96:13; 98:3; 100:5; 119:75,90;143:1; Jesaja 11:5; 25:1; Klaagliederen 3:23; Hosea 2:19

4. Dit zijn de Statenvertaling, de Nieuwe Vertaling, de Nieuwe Bijbelvertaling en de Naardense Bijbel.

42. Wie het laatst lacht

Abrams onvruchtbare vrouw Sarai besloot God een handje te helpen. Ze benoemde haar Egyptische slavin Hagar tot draagmoeder. En ja hoor, op zijn zesentachtigste kreeg Abram bij Hagar alsnog zijn eerste zoon: Ismaël. Maar God vindt relaties juist hoogst belangrijk. Hij had geen nakomeling buiten Sarai om beloofd. Haar aanpak zette de relaties binnen Abrams gezin stevig onder druk. Zo is het onder zijn nakomelingen nog altijd. Denk maar aan de Israëlich-Palestijnse kwestie.

Dertien jaar later kwam God weer bij Abram en Sara: 'Ik ben God, de Ontzagwekkende. Leef in verbondenheid met mij, leid een onberispelijk leven.'¹ Het Hebreeuwse woord voor 'onberispelijk' betekent letterlijk 'vol' en wordt ook wel vertaald met 'oprecht', 'eerlijk' en 'toegewijd'. Wij zouden zeggen 'uit één stuk'. God zocht geen steriele foutloze Abram, maar eentje die in intieme verbondenheid met hem het leven doorwandelde en daar vol voor ging.

God kwam Abram een verbond aanbieden, een afspraak, waarbij hij Abrams naam zou veranderen.² Abram zou voortaan Abraham heten, 'Vader van menigten'. Hij zou een vader van veel volken worden, die het land Kanaän zouden bezitten. Dat was Gods verantwoordelijkheid. Het was de verantwoordelijkheid van Abraham en zijn nakomelingen dat zij als verbondsteken voortaan alle babyjongens zouden besnijden als ze acht dagen oud waren.

Sarai heette voortaan Sara, wat prinses betekent. 'Ik zal haar zegenen en jou bij haar een zoon geven. Ik zal haar zo rijk zegenen dat er volken uit haar zullen voortkomen en er koningen van haar zullen afstammen', zei God. Abraham moest erom lachen. 'Hoe zou iemand van honderd nog een kind kunnen krijgen? En Sara, zou zij op haar negentigste nog een kind ter wereld kunnen brengen?' En hij antwoordde God: 'Ik zou al gelukkig zijn als Ismaël onder uw bescherming mocht staan.'³ Gods plan lag buiten Abrahams referentiekader. Hij kon het gewoon niet geloven. Mocht jij dat ook hebben – dat je bepaalde dingen moeilijk kunt aanvaarden – dan hoop ik dat Abrahams ondervinding een

stimulans voor je is. Geef niet op, want God houdt nog steeds van je, gelooft in jou en zal je verrassen.

‘Nee, je vrouw Sara zal je een zoon baren, die je Isaak moet noemen, en met hem zal ik mijn verbond voortzetten. Het zal een eeuwigdurend verbond zijn, dat ook voor zijn nakomelingen zal gelden.’⁴ God was duidelijk. Abraham ook, want nog diezelfde dag – negenennegentig jaar oud, liet Abraham zichzelf, Ismaël en al zijn mannelijke personeel besnijden. En dat terwijl hoe ouder je bent, hoe langer het duurt voor je herstelt.

Waarom koos God voor het wegsnijden van de voorhuid van het mannelijke lid als verbondsteken? De Egyptenaren besneden ook. Zeker, het is hygiënisch en het beschermt de man en zijn vrouw tegen infecties. Maar waarom verhief God dit tot een wezenlijk element van zijn verbond met Abraham? Wat voor boodschap zat er in het bloedig nog verder ontbloten van de mannelijke schaamte?

Toen God zijn belofte, dat Sara een zoon zou baren, een paar maanden later nog eens herhaalde, moest ook zij erover giebelen. Maar na een jaar lag dan toch echt hún zoon in de wieg – de eerste die was verwekt door iemand die besneden was vanwege het verbond. Wat zullen zij met hun personeel geschaterd hebben. Ik vind het zo mooi dat God hun eerste ongelovige gegrinnik op zo’n speelse manier terechtwijst. Ze moesten de baby Isaak noemen en dat betekent ‘hij lacht’. Telkens als ze hem aanspraken of riepen, herinnerde zijn naam hen aan hun eerste schampere gegniffel, dat uitmondde in een gierend gebulder. Bij zijn naam verscheen telkens weer een glundering op hun getekende gezichten. Wie ‘vol’ voor God gaat, beleeft grote verrassingen en zal veel (glim) lachen. ❖

-
1. Genesis 17:1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Genesis 16 en 17.
 2. Bij de Hebreëen hadden namen een betekenis die iets zei over de naamdrager of –gever.
 3. Genesis 17: 16-18
 4. Genesis 17: 19

43. Oneens

God schat eerlijkheid hoger in dan onvoorwaardelijke instemming

God blijft me verbazen. Eerst duldde hij Abrahams ongeloof. Toen mocht Abraham hem ook nog eens tegenspreken. Het gebeurde direct na de aankondiging van Sara's zwangerschap.¹

In Sodom, waar neef Lot woonde, was het een zootje. God besloot dat het tijd was hiertegen op te treden. Hij overdacht: 'Waarom zou ik voor Abraham geheimhouden wat ik van plan ben?'² Vrienden zijn open tegenover elkaar, dus liet God aan Abraham weten: 'Er zijn ernstige beschuldigingen geuit tegen

Sodom en Gomorra, hun zonden zijn ongehoord groot. Ik zal ernaartoe gaan om te zien of de klachten die ik over hen heb gehoord gegrond zijn en zij verwoesting over zich hebben afgeroepen. Dat wil ik weten.'³

Let nu op Abrahams reactie: 'Wilt u dan behalve de schuldigen ook de onschuldigen het leven benemen? Misschien dat er in die stad vijftig onschuldigen zijn. Zou u die

dan ook uit het leven wegrukken en niet de hele stad vergeving schenken omwille van die vijftig onschuldige inwoners? *Zoiets kunt u toch niet doen*, hen samen met de schuldigen laten omkomen! Dan zouden schuldigen en onschuldigen over één kam worden geschoren. *Dat kunt u toch niet doen! Hij die rechter is over de hele aarde moet toch rechtvaardig handelen?*⁴ Menige werknemer zou het wel uit zijn hoofd laten zo'n toon tegen zijn directeur aan te slaan.

Het gaat nog verder. Niet alleen kreeg hij van God gelijk, hij verleidde God zelfs tot een ouderwets potje handjeklap. Uiteindelijk kreeg hij bedongen dat God bij slechts tien onschuldigen de stad nog zou sparen. In Genesis 19 staat hoe ontaard Sodom bleek en alsnog verwoest werd. God had het toch goed ingeschat.

Deze opstelling van God heeft veel vragen opgeroepen. Was hij een slappeling? Liet hij zich zomaar tegenspreken en ompraten? Deze vragen komen vooral boven bij mensen die een afstandelijk en autoritair beeld van hem hebben. Natuurlijk, als het God

erom gaat dat hij over de mensen de baas wil spelen en altijd gelijk van hen wil krijgen, dan viel hij hier uit zijn rol.

Maar als het God er vooral om te doen is innige relaties te onderhouden, dan kwam er een veel grotere waarde om de hoek kijken, namelijk oprechtheid. Voor een vriendschap is eerlijkheid belangrijker dan gedachteloos geloven en kritiekloos jaknikken. De meeste en grootste meningsverschillen heb je toch juist met degenen die je het meest aan het hart liggen?

In de Bijbel zie je dat God steevast wordt tegengesproken door mensen die gelden als voorbeeldgelovigen, zoals Abraham, Job⁵, Mozes⁶, David⁷ en Petrus⁸. Stuk voor stuk waren ze het soms met God oneens. Tegelijkertijd hadden zij zich allemaal ook aan God verbonden en hem in hun harten gesloten.

Dat betekent voor jou en mij dat we ons ver weg moeten houden van iedere vorm van schijnheiligheid – richting God én mensen. Jezus noemde in zijn tijd huichelarij de grootste zonde van de godsdienstige wereld. Je hoeft voor God je mening niet in te slikken. Bespreek de zaken juist open en eerlijk met hem. Hij kan ertegen. ❖

1. Genesis 18:13-36. De cursiveringen in het lange citaat heb ik aangebracht.

2. Genesis 18:17

3. Genesis 18:20

4. Genesis 18:23

5. In de gesprekken met zijn vrienden roept Job God regelmatig ter verantwoording.

6. Exodus 32:7-14, 32

7. In tal van Psalmen stort David zijn ongenoegen over Gods handelen uit.

8. Hij protesteert tegen Jezus die hij erkent als Gods Zoon: Matteüs 16:22; 26:33-35; Johannes 13:6; 21:21.

44. Geen protest?

Als je al verbaasd was over de ruimte die God bood voor het ongelooft en de kritiek van Abraham, zul je helemaal paf staan bij het gebrek aan protest van Abraham, toen God op een nacht het volgende tegen hem zei: 'Roep je zoon, je enige, van wie je zoveel houdt, Isaak, en ga met hem naar het gebied waarin de Moria ligt. Daar moet je hem offeren op een berg die ik je wijzen zal.'¹

Waarom verzette Abraham zich wel tegen de verwoesting van de slechte stad Sodom, maar niet tegen de opdracht zijn zoon, onschuldig en hem dierbaarder dan alles wat hij had, te offeren? Op de radio hoorde ik ooit een atheïst die dit eng vond. Straks krijgen hedendaagse gelovigen ook zulke ideeën.

Natuurlijk, Abraham was een kind van zijn tijd. Hij was getrouwd met de eisen van de afgoden, die hij had gediend tot het moment waarop God hem riep. Zijn burens offerden daar

hun kinderen aan. Maar van de God die liefde in persoon is verwacht je zoiets toch niet?

Hier is een tip: telkens als je bij het lezen van een bijbelverhaal vraagtekens en irritaties op voelt komen, zul je merken dat er achter het verhaal iets anders speelt,

een soort 'vooruitbelevens'. Daarmee bedoel ik dat elementen van cruciale latere gebeurtenissen, waarin God zelf een rol zal spelen, lang daarvoor al eens beleefd worden door mensen die hem zijn toegedaan. Het wordt daarmee een voorspellend verhaal.

Abraham had God leren vertrouwen. Hij wist dat God altijd het beste met hem voorhad en zijn woord hield. Daarom wist hij dat, wat er ook te gebeuren stond, deze verbondszoon Isaak hem opa zou maken en volken zou voortbrengen. Zonder dralen ging Abraham 's morgens met zijn zoon, een ezel, twee knechten en hout op reis naar de berg Moria. Na drie dagen kwamen ze daar aan. Onderaan de berg zei hij tegen zijn knechten: 'Blijven jullie hier met de ezel. Ikzelf ga met de jongen verder om daarginds neer te knielen. Daarna komen we naar jullie terug.'²

Abrahams bijna-offer van Isaak wees vooruit op iets waarin God zou voorzien

Op weg naar boven vroeg Isaak: 'We hebben vuur en hout, maar waar is het lam voor het offer?' Abraham antwoordde: 'God zal zich zelf van een offerlam voorzien, mijn jongen.'³ Op zijn schouders droeg Isaak de bos brandhout. Abraham had alleen het mes en het vuur bij zich. Isaak was jonger en beduidend sterker dan zijn vader en hij moest worden geofferd. Als het op rennen of worstelen zou aankomen, zou Abraham voor Isaak geen partij zijn. Maar toen puntje bij paaltje kwam, bond Abram geen lam, maar Isaak op het hout. Het kan niet anders of die moet hiermee hebben ingestemd. Abraham hief het mes omhoog ...

Ik hoor in gedachten God fluisteren: 'Ik wist het wel!' Snel liet hij één van zijn engelen ingrijpen. 'Abraham, Abraham! Raak de jongen niet aan, doe hem niets! Want nu weet ik dat je ontzag voor God hebt: je hebt mij je zoon, je enige, niet willen onthouden.'⁴ En ook Abraham hoor ik fluisteren: 'Zie je wel!' Hij keek om zich heen en ontdekte een ram, die met zijn horens verstrikt zat in de struiken. Deze offerde hij in de plaats van Isaak.

Laat het duidelijk zijn dat God absoluut geen kinderooffers wenst. Abrahams ervaring was eenmalig⁵ en daarbij weerhield God hem juist van het offeren van zijn zoon.

Naar aanleiding van dit voorval gaf Abraham de berg Moria een lange nieuwe naam: Jahweh Jiré, 'De HEER zal erin voorzien'. Daaruit ontstond in Israël een gezegde: 'Op de berg van de HEER zal erin voorzien worden.' Waarin zal de Heer dan voorzien? ❖

1. Genesis 22:2. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Genesis 22.

2. Genesis 22:5

3. Genesis 22:7-8

4. Genesis 22:12

5. Hij wees vooruit op die andere eenmalige gebeurtenis, waarbij Gods 'enige' Zoon niet werd gespaard. Zie Hebreeën 7:27.

45. Achter de schermen

Je kunt de geschiedenis rond het offer van Isaak eigenlijk niet los zien van een ander verhaal, dat een volledig bijbelboek in beslag neemt. Volgens de overlevering is het van de hand van dezelfde schrijver, Mozes. Ik heb het over het boek Job. Hij leek veel op Abraham: hij was rijk, rechtschapen en onberispelijk (oprecht), had ontzag voor God en meed het kwaad.¹ Maar er waren ook verschillen. Ten eerste had Job tien kinderen. Ten tweede werd hem niet gevraagd zijn kinderen te offeren, maar kwamen ze om door natuurgeweld. Dit viel samen met het verlies van al zijn bezittingen en zijn gezondheid.

Ook in de invalshoek zit een verschil. In het verhaal van Job wordt ons namelijk een blik achter de schermen gegund. God had Satan gewezen op Jobs leefwijze, waarop Satan de oprechtheid van Job in twijfel trok. 'Zou Job werkelijk zonder reden zoveel ontzag voor God hebben? U beschermt hem immers, evenals zijn gezin en alles wat hem toebehoort. U hebt het werk dat

hij doet gezegend, zodat zijn bezit zich steeds meer uitbreidt. Maar als u uw hand naar hem uitstrekt en aantast wat hem toebehoort, zal hij u ongetwijfeld in uw gezicht vervloeken.'²

Satan betwistte de kwaliteit van Jobs trouw en betichtte God van

omkooppraktijken. Jobs liefde was met voorspoed gekocht. Hiermee beschuldigde hij God in het diepst van zijn wezen, dat juist liefde is. Had God tegen de principes van zijn koninkrijk gehandeld en had Job zich laten manipuleren?

Je ziet hier iets interessants gebeuren. God en mens worden door Satan samen in de beklagdenbank gezet. Dat kom je in de Bijbel vaker tegen, tot aan het laatste oordeel toe.

God was zeker van Jobs trouw. Wat kon hij anders doen dan Satans uitdaging aannemen, en toestaan dat Job rampspoed overkwam? Satan ontnam Job niet alleen zijn rijkdom en kin-

Zichtbare verhalen komen voort uit onzichtbare satanische intriges

deren, maar ook zijn gezondheid. Jobs vrouw zei: 'Waarom blijf je zo onberispelijk? Vervloek God toch en sterf!³ Jobs vrienden beweerden dat hij wel iets verschrikkelijks moest hebben gedaan en dat God hem nu met straf tot inkeer wilde brengen. Maar Job hield, ondanks zijn aanklachten aan het adres van God, vast aan zijn band met hem. Zo stelde hij 'de aanklager van onze broeders en zusters'⁴ grotelijks in het ongelijk.

Met zijn vasthoudende geloof zuiverde Job niet alleen zijn eigen naam, maar ook die van God. Volgens mij speelde dit ook bij Abraham. Satan lispelde: 'Nu Abraham Isaak heeft gekregen, komt die voor hem op de eerste plaats. Hij aanbidt Isaak meer dan u.' God zei: 'Ik weet wel beter', en stond toe dat Abraham zijn karakter toonde door het bijna-offer van Isaak.

Bij alles wat je als gelovige aan tegenspoed en worstelingen doormaakt, mag je weten: 1) Gods liefde voor jou staat vast. Zij staat los van jouw voor- of tegenspoed. 2) Je bent betrokken bij een oorlog tussen goed en kwaad. Jouw keuzes ondersteunen licht of duisternis. 3) Je zult nooit méér te verduren krijgen dan je kunt dragen.⁵

Laten we met dit in ons achterhoofd terugkeren naar het intrigerende verhaal op de berg Moria. ❖

-
1. Job 1,2
 2. Job 1:9-11
 3. Job 2:10
 4. Openbaring 12:10
 5. 1 Korintiërs 10:13

46. Frappante parallel

Met de kruisdood van Jezus was het verhaal van Moria bijna af

Koning Salomo bouwde op de berg Moria, waar het bijna-offer van Isaak had plaatsgevonden, de tempel van Jeruzalem.¹ Deze werd door de eeuwen telkens op diezelfde plaats herbouwd en gerenoveerd. Alleen op deze plaats mochten de Israëlieten duizend jaar lang offers brengen.² De tempel werd definitief verwoest door de Romeinen, maar de westelijke steunmuur is gebleven. Islamieten hebben hun rotskoepel over de vermoedelijke plek van Abrahams altaar gebouwd. Die kolossale tempelresten in Jeruzalem herinneren vandaag de dag de aanhangers van drie wereldreligies – joden, christenen en islamieten – nog steeds

aan de boodschap: 'De HEER erin zal voorzien'³. Waarin hij voorziet, daar kijken we later in dit boek naar.

Eerst wil ik wijzen op de treffende verwezenlijking van het bijna-offer. Toen duizend jaar na de bouw van de tempel Jezus zijn taak op zich nam, klonk er bij zijn doop een stem uit de hemel, die zijn bijzondere identiteit aangaf: 'Dit is mijn geliefde Zoon.'⁴

Het lijkt wel of God wil zeggen: 'Dit is *mijn* geliefde Zoon, *de echte*'. In het licht van Abraham en Isaak krijgen de woorden 'Zoon' en 'geliefde' een bijzondere betekenis.

Deze Zoon ging naar de tempel, waarna de religieuze leider Nicodemus hem opzocht. Wat Jezus tegen hem zei, krijgt een diepere inhoud door deze plaats, waar zo lang geleden dit raadselachtige verhaal was begonnen. Deze woorden zijn de meest uit de Bijbel geciteerde woorden geworden: 'Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven.'⁵

De 'enige' geliefde Zoon. De innige band tussen Abraham en Isaak – moest Abraham daarom tot zijn honderdste wachten voordat hij Isaak kreeg? – schilderde de intimiteit tussen God de Vader en de Zoon. Vanaf de eeuwigheid waren zij bovenmenselijk intens met elkaar verbonden geweest. Jezus bad tot zijn Vader dat zij al eeuwig zo 'één' waren, dat er sprake was

van 'u in mij en ik in u.'⁶ Met onderlinge instemming traden zij onbeperkt elkaars wezen binnen, zonder dat zij hun eigen persoonlijkheid daarmee bedreigden of verloren. Ze waren *soul mates*, open boeken, eindeloos intiem, aldoor delend, gevend en ontvangend. Ze waren liefde.

Onderaan de berg Moria bespraken ook deze onafscheidelijke Vader en Zoon drie jaar na het gesprek met Nicodemus een offer. Er was opnieuw geen sprake van dwang, maar van een verzoek van God. En in de tuin van Getsemane antwoordde de Zoon: 'Abba, Vader, ... laat niet gebeuren wat ik wil, maar wat u wilt.'⁷ Tot zover de parallel met Abraham en Isaak.

Plots werd het menens. De volgende morgen droeg de Zoon geen brandhout, maar bezweek hij onder een kruishout. Het waren geen liefdevolle handen die hem op het hout vastbonden, maar die van potige soldaten, die hem erop vastspijkerden. Op het moment suprême klonk geen verlossende stem die een mes tegenhield. Integendeel, na een ijzingwekkend verlaten stilte drong een speer zijn zij binnen. Hier offerde een Vader zijn Zoon écht.

Waarom moest dit? Eindigt alles in de dood? Nee. Het werkelijke verhaal van Moria eindigde ook met leven. Maar voordat we daar aan toekomen, staan we eerst stil bij Gods 'voorziening'. ❖

-
1. 2 Kronieken 3. De Hebreeuwse naam voor de tempelberg is nu nog steeds 'Har Moria'.
 2. Deuteronomium 12:2-19
 3. Genesis 22:14
 4. Matteüs 3:17; 7:5
 5. Johannes 3:16
 6. Johannes 17:21
 7. Marcus 14:36

47. Goedmakertjes

Grote bedrijven spreken wel eens over het 'treffen van voorzieningen'. Dan leggen zij een bedrag opzij om een toekomstige tegenvaller, zoals een reorganisatie, te kunnen opvangen. Deze boekhoudkundige term bestond in de tijd van Abraham nog niet, maar hij geeft alvast een hint over de betekenis van 'De Heer zal erin voorzien'.¹ Zo noemde Abraham de berg Moria, waarop hij bijna zijn zoon had geofferd. Maar waarin voorziet de Heer dan, en voor wie?

Waarschijnlijk probeer je, zoals de meeste mensen, uit het leven te halen wat erin zit. Je wilt je talenten ontwikkelen, je dromen verwezenlijken, bepaalde doelen halen, een fijne levenspartner vinden. Je wilt slagen in het leven. Hoe goed je dat ook afgaat, als je eerlijk in ogenschouw neemt wat je er tot nu toe van gebakken hebt, zul je waarschijnlijk moeten bekennen dat je score niet 100% is.

De Hebreeuwse en de Griekse grondbetekenis van het antieke woord *zondigen* is 'je doel missen'. We zagen al dat toen Adam

en Eva zich lieten inpalmen door de slang, het rijk van duisternis onze wereld overnam en zij hun intimiteit en verbondenheid kwijtraakten. Mensen staan niet meer naast, maar tegenover elkaar. En zo missen we van huis uit allemaal ons doel, want we zijn geschapen om te lijken op God, die liefde is. Alle mensen zijn

Alleen met Gods 'voorziening' kun je afrekenen met je menselijke tekortschieten

'zondaars'. We zijn en doen niet zoals we bedoeld waren.

Iedereen beseft dan ook dat er iets niet aan hem/haar klopt. Het verstoort je geluk. Je wilt dit besef, een soort minderwaardigheidsgevoel, goedmaken. De een probeert het te compenseren met een machohouding, anderen de schuld te geven of altijd te winnen. De ander slaat door in perfectiegedrag. Sommige mensen verdrinken hun minderwaardigheidsgevoel in alcohol of ontvluchten het met drugs. Weer anderen trekken zich terug of

geven zich er depressief aan over. Psychologen hebben er hun handen vol aan. Iedereen wil van dit besef af.

De oude geschiedenis, opgravingen en de Bijbel melden dat mensen van oudsher meenden dat zij over dit tekortschieten reenschap moesten afleggen aan hogere machten. Door de goden offers te brengen probeerden zij te compenseren waarin zij tekortgeschoten waren. Zoals een echtgenoot die zijn trouwdag is vergeten en achteraf zijn vrouw probeert te sussen met cadeautjes: goedmakertjes.

Maar de ellende met goedmakertjes is, dat ze niet echt goedmaken. Die vergeten trouwdag kan nooit meer overgedaan worden, hoe groot de cadeaus ook zijn. Op religieus gebied brachten mensen offers die steeds gruwelijker werden, ze offerden zelfs hun eigen kinderen. Maar zij raakten op die manier hun probleem niet kwijt. Van binnen hield het knagen aan. Ze bleven nog steeds tekortschieten.

En dát is wat Abraham heeft willen zeggen met die nieuwe naam voor de berg Moria: 'De Heer zal erin voorzien.' Al die menselijke goedmakers, hoe nietig, groots of gruwelijk ook, helpen niet. Ze compenseren je mislukkingen niet. Góð heeft voorzieningen getroffen om de tegenvaller van ieder menselijk falen afdoende op te vangen. Dat had hij al geregeld voordat hij de wereld schiep.² Je mag je compensatiegedrag dus afleggen en tot innerlijke rust en vrede komen.³ God heeft er zelf in voorzien. Hoe heeft hij dat dan gedaan? ❖

1. Genesis 22:14

2. 1 Petrus 1:20

3. Romeinen 5:1

48. Offerlam

Met de woorden 'God zal zich zelf van een offerlam voorzien, mijn jongen,' introduceerde Abraham het begrip offerlam. Op deze berg Moria werd honderden jaar later de tempel van Jeruzalem gebouwd, waar miljoenen lammeren zijn geofferd. Daar gebeurde het tegenovergestelde: niet God, maar de mensen voorzagen in dat offerlam. Ze wilden van hun zonden, missers, af. Voordat het dier geslacht werd, legde de offeraar een hand op zijn kop en fluisterde: 'Hier, ik leg mijn zonden op jou. Wat jou overkomt geldt voor mij.'¹

En dan werd het dier geslacht. Een priester nam wat bloed (de drager van het leven) en sprenkelde enkele druppels op bepaalde plaatsen in de tempel om voor de offeraar 'verzoening te bewerken'. Letterlijk betekent verzoening 'bedekking'. Ik denk als vanzelf terug aan de dierenvellen waarin God voorzag om de schaamte van Adam en Eva te bedekken.² Die bloeddruppels in de tempel bewezen dat een lam was gestorven en iemands zonden bedekt waren. In het bijbelboek Psalmen bezingt David iemand die zijn kwaad belijdt: 'Gelukkig de mens van wie de on-

trouw wordt vergeven, van wie de zonden worden bedekt.'³

Maar hoe 'gelukkig' je ook was, het bleef gebakken lucht. Dierenbloed kon onmogelijk zonden verdoezelen.⁴ Het geslachte lam was maar een 'voorafschaduwing'⁵ van het echte 'lam', waarin God zou voorzien.

De profeet Jesaja sprak elfhonderd jaar na Abraham over iemand die nog zou komen om te sterven: 'Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht, hij neemt hun wandaden op zich.'⁶ Weer zevenhonderdvijftig jaar later zei Johannes de Doper bij het zien van Jezus: 'Daar is het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt.' Vervolgens doopte hij hem en klonk er uit de hemel: 'Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde.'⁷ De woorden 'mijn geliefde Zoon' zijn in het Grieks dezelfde als

**Met zijn dood bracht
Jezus geen gebakken
lucht, maar ruim
voldoende wisselgeld**

waarmee God Abraham opdroeg Isaak te offeren: 'Roep je zoon, je enige, van wie je zoveel houdt.'⁸

Het offerlam waar Abraham op hoopte is dus Gods eigen Zoon. Zoals we al zagen, wees Jezus terug op Abraham en Isaak in zijn bekende uitspraak: 'Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.'⁹

Onze wereld is nu nog steeds bezet door het rijk van zelfzucht. Dit regime heeft geen toekomst. Iedereen gaat dood. Maar tegenover een sputterende duivel heeft God het volle recht verworven om dit samenspel van oorzaak en gevolg te doorbreken. In de dood van zijn Zoon heeft hij zelf de gevolgen van jouw en mijn zelfzucht geïncasseerd. Jezus, de schepper, vleesgeworden liefde, leefde hier op aarde als iemand die eeuwig kan en mag bestaan. Maar hij werd gekruisigd, afgeslacht als een 'lam zonder smet of gebrek'.¹⁰ Die onbillijkheid zorgde voor meer dan voldoende wisselgeld tegenover het 'onredelijke' feit dat God jou eeuwig leven aanbiedt. Dat hebben die offerlammeren allemaal uitgebeeld. ❖

-
1. Zie Leviticus 16:21, waar op de Grote Verzoendag de hogepriester zelfs beide handen op de kop van een bok legde en alle mogelijke wandaden en vergrijpen opnoemde.
 2. Zie hoofdstuk 31
 3. Psalm 32:1. In Romeinen 4:7 citeert Paulus deze Psalm.
 4. Hebreëën 10:4; 9:9
 5. Hebreëën 10:1
 6. Jesaja 53:11
 7. Johannes 1:29, zie ook 36 en Matteüs 3:16,17; 17:5
 8. Genesis 22:2
 9. Johannes 3:16
 10. 1 Petrus 1:19

49. Opstanding

Als ik het gebeuren op de berg Moria tot me laat doordringen, moet Abraham op reis daar naartoe. Isaak in zijn gedachten wel honderd keer verloren hebben. Zou hij zich niet keer op keer ingebeeld hebben hoe hij het ging aanpakken? Hoe hij het zijn zoon ging vertellen, hoe hij hem zou vastbinden, hoe hij hem uiteindelijk de doodsteek zou toebrengen?

Maar het verhaal wijst ook een andere kant op. Ik doel op de stelligheid waarmee hij onderaan de berg tegen zijn knechten, die met de ezel moesten blijven wachten, zei: 'Ikzelf ga met de jongen verder om daarginds neer te knielen. Daarna komen we naar jullie terug.'¹ Hoe kon hij weten dat Isaak weer met hem mee naar beneden zou komen?

Was hij soms van plan stiekem een nepslachting te plegen? Daar lijkt het verhaal niet op te doelen, want dat zou God, die exact weet wat er in mensen omgaat, dan toch wel in de gaten hebben gehad. En die zei na afloop: 'Omdat je dit hebt gedaan, omdat je mij je zoon, je enige, niet hebt onthouden, zal ik je rijkelijk zegenen.'² Abraham was écht van plan Isaak te offeren.

Dit brengt ons in een lastig parket. Hoe kon Abraham geloven in Gods belofte dat Isaak hem nageslacht zou bezorgen en dus weer met hem de berg zou afdalen, terwijl hij tegelijkertijd oprecht van plan was hem te doden? De menselijke logica kan dit niet aan. Dood is dood en definitief. Dood is niet leven en lopen. Dat is wat de Bijbel onderwijst.

De enige oplossing voor dit vraagstuk

is een antwoord *out of the box*. Dat wordt samengevat in de term 'opstanding'. Abrahams woorden en daden kunnen alleen met elkaar in overeenstemming gebracht worden, als hij ervan overtuigd was dat God hem Isaak weer uit de dood zou teruggeven.³ Dit is in het bijbelverhaal de eerste hint naar Gods antwoord op de dood. Dat bevat geen onsterfelijke ziel of reïncarnatie, maar

Het verhaal van Moria was pas echt af met Jezus' opstanding uit de dood

bestaat uit opstanding uit de dood. Hij die al het leven geschapen heeft, is in staat wat dood is opnieuw te scheppen.

Het verhaal van Moria is dan ook pas echt af, als bijna tweeduizend jaar later de werkelijke Zoon echt sterft en echt uit de dood opstaat. Daarmee hebben de woorden die God tenslotte tot Abraham richtte hun volle betekenis gekregen: 'Omdat je dit hebt gedaan, omdat je mij je zoon, je enige, niet hebt onthouden, zal ik je rijkelijk zegenen en je zoveel nakomelingen geven als er sterren aan de hemel zijn. ... En door jouw nakomeling (zaad) zullen alle volken op aarde gezegend worden. Want jij hebt naar mij geluisterd.'⁴

Het kleine verhaal van Abrahams absolute vertrouwen op God is op zich mooi. Maar hoe dat een zegen aan alle volken op aarde zou brengen, dat ontgaat me. Pas als ik het lees in het licht van Gods grote verhaal, wordt het anders. Dan krijgt de belofte aan Adam en Eva over de bijzondere nazaat, die de kop van de slang zal verbrijzelen, alvast enige invulling.⁵ Wie kan zich een grotere zegen voorstellen dan de belofte dat de dood overwonnen zal worden? ❖

1. Genesis 22:5

2. Genesis 22:16

3. Hebreëen 11:17-19

4. Genesis 22:16-18. Ik volg hier de alternatieve vertaling van de NBV, die bij Genesis 12:3 wordt aangedragen. Vrijwel alle Nederlandse en internationale bijbelvertalingen kiezen daarvoor.

5. Zie hoofdstuk 29

50. Zegen

Ondanks Jakobs belabberde situatie kreeg hij als laatste persoon de belofte dat in zijn nageslacht alle volken gezegend zouden worden

Je zou verwachten dat uit de nakomelingen van Abraham, mensen die God aanbaden, harmonieuze gezinnen met waardevolle principes zouden voortkomen, zoals in de zoete tv-serie *Het kleine huis op de prairie*. Niets was minder waar bij deze probleemgezinnen vol list en bedrog.

Isaak trouwde met zijn achternicht Rebekka.¹ Uiteindelijk raakte ze zwanger van een tweeling, waarmee het gelijk al hommeles was. De baby's botsten in haar buik zo hard op elkaar dat Rebekka er wanhopig van werd. God zei haar dan ook: 'Twee volken zijn er in je schoot, volken die uiteengaan nog voor je hebt

gebaard. Het ene zal machtiger zijn dan het andere, de oudste zal de jongste dienen.'²

Bij hun geboorte was de oudste behaard. Daardoor kreeg hij de naam Esau (haar). Zijn broertje hield Esaus hiel vast. Daarom kreeg die de naam Jakob, 'beetnemer' of 'hielenlichter'. De broers deden niet veel

samen. Esau trok naar zijn vader en hield van het buitenleven. Rebekka hing aan de huiselijke Jakob. Hij deed zijn naam eer aan. Met zelf gekookte linzensoep ontfutselde hij het eerstgeboorterecht van Esau.

Daarna liet Jakob zich door moeder Rebekka overhalen om door middel van bedrog ook nog Esaus zegen (erfenis) van zijn bijna blinde vader te stelen. Esau was laaiend, dus stuurde Rebekka Jakob naar haar broer Laban in Paddan-Aram (tegenwoordig in het westen van Irak). Haar smoes tegenover Isaak was simpel. Jakob moest niet met zulke afgodische vrouwen aankomen als Esau had gedaan. Laban was familie, dus betrouwbaar, en hij had twee huwbare dochters.

Zo ontvluchtte Jakob zijn eigen huis zonder ook maar iets te zijn opgeschoten. Wat heb je aan rechten en bezittingen waar je niet

over kunt beschikken, omdat je niet meer thuis durft te komen om ze op te eisen?

Tijdens een eenzame overnachting gaf God hem een droom, waarin hij zag dat een ladder tot in de hemel reikte en er engelen langs op en neer gingen. De hemel had het contact met hem dus nog niet verbroken, ondanks Jakobs belabberde situatie, waar hij zelf debet aan was. Dat is typisch God, altijd op zoek naar herstel voor wie zichzelf in de problemen helpen.

Ondanks Jakobs bedrog zei God bovendien tegen hem: 'Het land waarop je nu ligt te slapen zal ik aan jou en je nakomelingen geven. Je zult zoveel nakomelingen krijgen als er stof op de aarde is; je gebied zal zich uitbreiden naar het westen en het oosten, naar het noorden en het zuiden. In jou en je nakomelingen zullen alle volken op aarde gezegend worden.'³

Jakob was de derde en laatste persoon die deze belofte ontving. Opa Abraham en vader Isaak hadden hem eerder al gekregen.⁴ Let niet alleen op de belofte van land en veel nakomelingen. Ik ben vooral blij met de belofte dat Gods zegen tot alle volken zal doordringen door hun nakomelingen (letterlijk staat er 'zaad'). De Bijbel spreekt hierna voortdurend over de God van Abraham, Isaak en Jakob, de drie mannen met deze bijzondere belofte. Door het bijbelverhaal heen is dat een voortdurende verwijzing naar goed nieuws dat eens aan alle volken gebracht gaat worden. ❖

1. Genesis 24

2. Genesis 25:23

3. Genesis 26:12-14. Om taalkundige redenen kies ik voor de vertaling 'in jou en je nakomelingen zullen alle volken op aarde gezegend worden', die de NBV bij Genesis 12:3 aandraagt.

4. Genesis 12:1-3; 18:18; 22:16-18; 26:3,4. Zie daarbij noot 3.

51. Geen idylle¹

Bij Laban aangekomen, viel Jakob gelijk voor Rachel, diens jongste dochter. Normaal gesproken zou de rijkdom van Jakobs vader Isaak borg hebben gestaan voor voldoende vermogen om de bruidsschat, hoe hoog ook, in een keer neer te leggen. Maar vader Isaak was ver weg en broer Esau was boos. Dus sloot Jakob met Laban een werkcontract van zeven jaar af. Daarna zou hij met Rachel mogen trouwen. Hij had het er graag voor over. Jakob verlangde zo naar haar, dat die zeven jaren voor zijn gevoel voorbijvlogen. Vol verlangen zag hij uit naar de bruiloft. Maar toen werd de bedrieger bedrogen. De morgen na de eerste huwelijksnacht bleek dat Laban niet Rachel, maar zijn oudste dochter Lea in het bruidsbed had laten stappen. Na heftig protest van Jakob, kreeg hij een week later alsnog Rachel erbij, maar hij moest dan nog wel zeven jaar extra blijven werken. Dit legde geen basis voor een idyllisch gezinsleven. Rachel was voor Jakob de ware, maar juist zij kreeg geen kinderen. Lea schonk Jakob daarentegen de ene zoon na de andere: Ruben, Simeon, Levi en Juda.

Rachel kon dat niet aanzien en nam haar toevlucht tot de tactiek van oma Sara: ze zette haar slavin Bilha in. Die gaf Jakob zonen vijf en zes: Dan en Naftali. Lea's kinderbron stond nu even droog en zij aapte Rachel na: Jakob moest ook slapen met haar slavin Zilpa, waardoor zonen Gad en Aser geboren werden, zonen zeven en acht.

Jakobs oudste zoon Ruben (van Lea) vond op een dag liefdesappels. Daarvan werd in

die tijd gedacht dat ze de vruchtbaarheid vergrootten. In ruil voor een extra nachtje met Jakob stond Lea toe dat Rachel ze kreeg. Tevergeefs, want ook met die liefdesappels werd Rachel nog steeds niet zwanger. Maar Lea hield aan dat extra nachtje Jakob wel haar zevende zwangerschap over, waardoor Issaschar werd geboren. Snel volgden nog Zebulon en tot slot Dina, Jakobs enige dochter.

Jakob stichtte ver van huis huize hommeles

Daarna pas, na tien zonen en een dochter van de andere vrouwen, raakte Rachel zwanger en schonk ze het leven aan nakomertje Jozef.

Denk je eens in welke spanningen er bij familie Jakob allemaal moeten hebben geheerst. Eerst bezette Rachel de eerste plaats. Zij was Jakobs lieveling. Vervolgens triomfeerde Lea door steeds meer zonen te baren, terwijl de kinderloze Rachel het enkel met Jakobs liefde moest doen. Bilha en Zilpa, slavinnen van Rachel en Lea, fietsten daar met hun vier zonen tussendoor en gingen zichzelf ook bepaalde rechten toe-eigenen. Al die toch al getrouwde verhoudingen kwamen op scherp te staan toen Rachel tenslotte haar troetelkind Jozef kreeg.

De perikelen in Jakobs ouderlijke huis vielen in het niet vergeleken bij de intriges, ruzies, en jaloezie in zijn eigen gezin. Nee, God had niet het best hanteerbare personeel 'in dienst' genomen om 'zijn volk op aarde' neer te zetten. ❖

1. Genesis 29 en 30

52. Visitekaartjes¹

Hoewel Jakob de mooie naam Israël kreeg, werd zijn reputatie er niet beter op

Hoe ze je noemen beïnvloedt je gedrag. Lovende titels tillen je op. Etiketten als 'sukkel', 'loser' en 'watje' drukken je omlaag. Jakob handelde naar de naam op zijn geboorteakte: 'hielenlichter'. Wat erger was, door zijn huwelijk was hij in een familie beland die het met de waarheid ook niet zo nauw nam. Jakob werkte nog eens zes jaar bij schoonvader Laban om voor zichzelf een veestapel op te bouwen. Dat lukte hem zo goed, dat Laban er jaloers van werd. Jakob werd bang voor zijn schoonvader en vertrok in het geheim, als een ware hielenlichter, met heel zijn hebben en houden terug naar Kanaän. God beloofde hem terzijde te staan. Maar hoe dichterbij hij bij huis kwam, hoe akeliger de gedachte werd dat hij Esau onder ogen zou komen. Was zijn broer na twintig jaar nog steeds wraakzuchtig? Toen bleek dat Esau hem

met 400 strijders tegemoet kwam, kreeg Jakob het helemaal te kwaad.

Met allerlei vooruit gestuurde geschenken probeerde hij Esau gunstig te stemmen, maar hij was er nog steeds niet gerust op.

In het holst van de nacht voorafgaand aan hun ontmoeting viel iemand Jakob aan. In een man tot man gevecht ging

het er tot het ochtendgloren hard aan toe. Jakob beseftte dat zijn tegenstander God zelf moest zijn. Hij wilde door hem gezegend worden. Daarop gaf God hem zijn zegen én een nieuwe naam: Israël ('strijder Gods'). '[W]ant je hebt met God en mensen gestreden en je hebt gewonnen.'² Dat zou heel wat mooier op zijn visitekaartjes prijken.

De ontmoeting met Esau bleek erg mee te vallen. De broers verzoenden zich met elkaar en Esau vestigde zich ten zuiden van de Dode Zee tot aan de Golf van Akaba. Ook Esau en dit gebied kregen een nieuwe naam: Edom ('Rood').

Israël trok Kanaän door tot bij het stadje Sichem. Hij kocht grond van Chamor, de sjeik van dat gebied, en zette daar zijn tenten op.

Op een dag ging Dina, Israëls enige dochter, een keertje buurten bij de meisjes in die stad, waar Chamors zoon haar verkrachtte. Toen Israël hoorde wat zijn dochter was aangedaan, zei hij niets. Zijn zonen waren op het veld met het vee. Toen zij terugkwamen en van de verkrachting hoorden, waren ze diep gekrenkt.

Maar de zoon van Chamor, die dezelfde naam als de stad Sichem had, was smoorverliefd op Dina geworden. Hij en zijn vader probeerden met Israël en zijn zonen een huwelijk met Dina te regelen en hoopten dat er meer huwelijken tussen hun meisjes en Israëls zonen zouden komen. Dina's broers deden alsof ze dat wel zagen zitten en vroegen niet eens om een bruidsschat. Er moest slechts één drempel genomen worden. Ze konden Dina onmogelijk uit-huwelijken aan een onbesnedene uit een volk van onbesnedenen. Chamor en Sichem wisten hierna hun stadsgenoten te overtuigen van de voordelen van een huwelijksverbintenis met de familie Israël. Dus lieten alle mannen zich besnijden. Toen ze drie dagen later leden aan koortsige pijnen, vermoordden twee van Dina's volle broers, Simeon en Levi, hen allemaal. Haar andere broers plunderden de stad. Israël was niet blij met deze wraakactie. 'Moesten we onze zuster dan als een hoer laten behandelen?'³ verdedigden de broers zich. In de buurt van Sichem lieten ze geen mooi visitekaartje achter.

Ze trokken verder. De oudste zoon Ruben deelde op een gegeven nacht het bed met Bilha, Rachels slavin en moeder van twee van zijn halfbroers. Israëls reputatie werd daarmee verder te grabbel gegooid. Aan het eind van zijn leven sloeg Israël Ruben, Simeon en Levi over en wees Juda, zijn vierde zoon, aan als de eerstgeborene. Door hem zou de zegen voor de volken worden voorgezet en uit hem zouden koningen voortkomen. ❖

1. Genesis 31-35, 49

2. Genesis 32: 29

3. Genesis 34: 31

53. Redding

Omdat Israël al oud was toen Jozef werd geboren, 'hield hij meer van Jozef dan van zijn andere zonen, en hij had een prachtig bovenkleed voor hem laten maken in allerlei kleuren.'¹ Jozefs halfbroers haatten hem, omdat Israël hem voortrok. Die haat verergerde tot moordlust, toen Jozef irritante dromen ging krijgen over een koninklijke toekomst. 'Dacht je soms koning over ons te worden? Wil je over ons heersen?', vroegen zijn broers. Zelfs vader Israël vond het te gortig worden: 'Zeg, wat is dat voor een droom! Moeten ik, je moeder en je broers ons soms voor jou komen neerbuigen?'² Toch bleef Israël over die dromen nadenken. Toen Rachel daarna in het kraambed van haar tweede zoon, Benjamin, overleed, kreeg Jozef daar nog een extra factor zieligheid overheen, omdat hij nu geen moeder meer had.

Israël vestigde zich in het zuiden van Kanaän. Op een dag stuurde hij Jozef naar zijn broers, die ver noordwaarts zijn schapen weiden bij hun vroegere woon- en plunderplaats Sichem. Israël wilde weten hoe het met hen ging. Gezien wat er op die plaats gebeurd was en hun gevoelens voor Jozef, was dat heel gevaarlijk. Waar-

om waagde Israël die gok en stribelde Jozef niet tegen? Omdat, hoewel zij onderling samen een speciale band hadden, de andere zonen en broers hen ook na aan het hart lagen. Uit liefde stuurde Israël zijn dierbaarste zoon en die gehoorzaamde. Maar de broers herkenden geen vader- en broederliefde. Ze gooiden Jozef in een put om hem later te doden. Maar toen kreeg Juda het idee hem

voor twintig sjekel te verkopen aan passerende handelaren, want hij was tenslotte 'onze broer, ons eigen vlees en bloed'.³ Zo hoefden ze ook geen sporen van hun daad te wissen.

Zoals in Isaaks plaats een ram was gestorven, zo slachtten de broers een bokje om Jozefs bovenkleed met bloed te bekladden. Ze brachten hun vader het nieuws dat Jozef waarschijnlijk was verscheurd door een wild beest.

Israël stuurde zijn dierbaarste zoon de dood in uit liefde voor diens broers

Zo kwam Jozef als slaaf in Egypte terecht, waar hij zich opwerkte tot hoofd van de volledige huishouding van de machtige Potifar. Jozef weerstond de avances van diens vrouw, waarop zij hem onschuldig de gevangenis in werkte. Ook daar klom hij op in de hiërarchie en kreeg de leiding over alle gevangenen. Alles werd hem toevertrouwd.

Uiteindelijk werd Jozef, omdat hij de dromen van de farao kon uitleggen, verheven tot onderkoning en kreeg hij gezag over heel Egypte – een ware wederopstanding van deze als slaaf verkochte jongen. Ruim zeven jaar later (22 jaar nadat ze hem geloosd hadden) kwamen Jozefs broers vanwege een hongersnood naar Egypte om brood te kopen. Daarvoor klopten ze bij Jozef aan, maar ze herkenden hem niet. Die was toch ‘dood’? Toen hij zich uiteindelijk bekend maakte, raakten zijn broers ‘verlamd van schrik’. Maar hij stelde hen gerust: ‘Wees niet bang. ... God heeft mij voor jullie uit gestuurd om jullie leven te redden ... om jullie voortbestaan op aarde veilig te stellen; zo wilde hij veel levens redden.’ Hij droeg zijn broers op onmiddellijk aan zijn vader te gaan vertellen: ‘Jozef leeft nog!’⁴

Dit verhaal over een intense vaderliefde – niet alleen voor zijn dierbaarste zoon, maar ook voor diens rauwe halfbroers –, over verraad, (schijn)dood, ‘wederopstanding’, confrontatie en vergeving eindigt op een heel positieve noot. Alle gruwelijke wendingen hebben zin gehad. God kon hierdoor ‘veel levens’ redden. Wie ook maar een beetje bekend is met de geschiedenis van Jezus, herkent in het verhaal van Jozef een vooruitbeleving van Jezus van bijna tweeduizend jaar. ❖

1. De geschiedenis van Jozef is te lezen in Genesis 37 en 39-45

2. Genesis 37:8, 10

3. Genesis 37:27

4. Genesis 45:3, 5, 7, 26

54. Tamar

In Genesis 38 onderbreekt de Bijbel het verhaal van Jozef, nadat hij op advies van Juda was verkocht. De camera zoomt een hoofdstuk lang dieper in op deze Juda, met een verhaal waarvan je je eerst afvraagt wat je ermee aan moet. Het is een script waar iedere soapschrijver van zou smullen.

Blijkbaar had Juda genoeg van zijn broers en zijn treurende vader. Hij sloot zich aan bij een zekere Chira, trouwde met de dochter van ene Sua en kreeg drie zonen: Er, Onan en nakomertje Sela. Voor Er koos hij Tamar als vrouw. Maar Er was slecht en God zorgde ervoor dat hij kinderloos stierf. In die tijd gold het zwagerhuwelijk. Wanneer een man stierf, werd zijn echtgenote automatisch toegewezen aan zijn broer. Broer Onan moest het nageslacht van Er veiligstellen door alsnog bij Tamar een kind te verwekken. Onan trouwde met Tamar, dus voor het oog van de mensen deed hij zijn plicht. Bij het vrijen ging hij echter telkens voor het zingen de kerk uit. Hij wilde niet dat Tamar kinderen kreeg. Dan hoefden zijn eigen kinderen later Juda's erfenis niet met hen

te delen. De naam van Er zou zo uitsterven door Onans zelfzucht. Tamar kon geen kant uit vanwege haar huwelijk met Onan. Daarom liet God ook Onan sterven.

Juda stuurde Tamar terug naar haar vader om te wachten tot Sela, zijn laatste zoon, oud genoeg was. Dan kon hij met haar trouwen en voor zijn overleden slechte broers

kinderen maken. Maar Juda traineerde het proces uit angst dat ook Sela zou sterven. Ondertussen overleed Juda's eigen vrouw ook. Toen hij na zijn rouwtijd met Chira naar zijn schaapscheerders ging kijken, trok Tamar haar weduwedracht uit, vermomde zich als prostituee en wachtte hem op langs de weg.

Juda herkende Tamar niet. Als weduwnaar stond hij droog en wilde wel gebruik maken van de diensten van deze dame. Als vergoeding beloofde hij dat ze een geitenbokje zou krijgen. Tamar vroeg als onderpand 'het snoer met uw zegel en de staf die

Er bestaan minimaal negentien parallellen tussen Jozef en Jezus

u in uw hand hebt'. Niet alleen kreeg ze zo Juda's paspoort en creditcard in handen – dat was de betekenis van zijn zegel –, maar in feite ook zijn geslachtslijn. In het Hebreeuws zijn 'staf' en 'stam' namelijk hetzelfde woord. De volgende dag wilde Chira namens Juda het geitenbokje afgeven, maar kon haar niet vinden. Tamar was naar huis gegaan en droeg weer weduwekleren. Juda besloot daarop zijn onderpanden dan maar te laten zitten, 'anders maken we onszelf nog belachelijk'.¹ Na drie maanden bleek dat Tamar zwanger was. Wat Er en Onan in twee huwelijken niet voor elkaar hadden gekregen, was Juda in een *one night stand* gelukt. Toen Juda hoorde dat zij voor hoer had gespeeld, was hij verbolgen: 'Breng haar de stad uit, ze moet verbrand worden.'² Daarop liet Tamar een pakket met spullen van de verwekker afleveren. Het bevatte Juda's eigen zegel, snoer en staf – hij kreeg zijn geslachtslijn weer terug. Daarop erkende Juda dat Tamar volledig in haar recht stond. Hij had haar onterecht Sela onthouden. Juda had verder geen seks meer met haar.

Het wegvallen van Er en Onan werd in één klap gecompenseerd doordat Tamar beviel van een tweeling. Eerst verscheen een handje, waar de vroedvrouw snel een draad om bond. Het handje trok zich weer terug, waarna als eerste de zoon zonder draad rond zijn pols werd geboren. Hij kreeg de naam Peres (Baanbreker). Zonder het te beseffen, herstelde in dit opmerkelijke verhaal de stamvader zelf, Juda, de doodlopende geslachtslijnen van zijn slechte zonen Er en Onan. In latere regelgeving zal dit '(ver)lossen' gaan heten. Zijn verhaal groeide zelfs uit tot een zegenwens: 'Moge uw huis worden als het huis van Peres, de zoon van Tamar en Juda.'³ Via Peres loopt de lijn naar toekomstige koningen als David en Salomo en uiteindelijk naar Jezus. Hier móet een dubbele bodem onder liggen. ❖

1. Genesis 38:18,23

2. Genesis 38:24

3. Ruth 4:12

55. Tamar en Maria

Prins Bernhard had geregeld dat pas ná zijn overlijden in 2004 de details van zijn buitenechtelijke dochters wereldkundig zouden worden gemaakt. Zulke toestanden hang je meestal niet aan de grote klok. Maar Matteüs hangt het verhaal van Tamar en Juda juist wel aan de grote klok. Bijna tweeduizend jaar na Tamar begint hij zijn biografie van Jezus met de woorden: 'Overzicht van de afstamming van Jezus Christus, zoon van David, zoon van Abraham. Abraham verwekte Isaak, Isaak verwekte Jakob, Jakob verwekte Juda en zijn broers, Juda verwekte Peres en Zerach bij Tamar, Peres verwekte', enzovoorts.¹

Matteüs noemt in Jezus' voorgeslacht ook de namen van twee dames die iets met Tamar gemeen hadden. Rachab, een hoer uit Jericho, en Ruth, een Moabitische weduwe, wier man en wier zwager ook kinderloos waren gestorven. En daarnaast nog de vrouw van Uria, met wie David een affaire had. De overeenkomsten tussen Tamar en Maria, de moeder van Jezus, zijn frappant. Ze raakten allebei buitenechtelijk in verwachting. Tamars zwangerschap

kwam na drie maanden uit. Maria vertrok naar familie in Juda en Lucas vertelt dat zij na drie maanden zwanger terugkeerde. De man waarmee Maria in ondertrouw was, kwam uit de stam (staf) van Juda en heette Jozef, naar de meer edelmoedige broer van Juda. De vader van deze Jozef heette, net als die van Juda, Jakob. Het verhaal vermeldt apart dat Juda geen seks meer had met Tamar. Matteüs vertelt expliciet dat Jozef geen gemeenschap met Maria had tot haar kind geboren werd. Bij het uitkomen van haar zwangerschap wilde Juda Tamar eerst laten terechtstellen. Jozefs eerste reactie was dat hij Maria in stilte wilde verstoten. Maar beide heren draaiden bij en accepteerden de ongehoorde zwangerschappen, zodra hun daarvan de verwekkers en de redenen verteld waren.

Juda en Tamar beleefden vooruit hoe God zich aan de mensheid zal verbinden

Als stamvader verbond Juda zich via Tamar aan de volgende generatie, die eerst doodliep. Hij verwekte zelf Peres, de baanbreker, en gaf zijn geslachtslijn zo een herstart. Het doel was redding van de bloedlijn.

Precies hetzelfde speelde bij Maria. Lucas eindigt de lijn van Jezus' voorgeslacht met: '... de zoon van Set, de zoon van Adam, de zoon van God'.² God is onze 'stamvader'. We bakken er tegenover hem (zoals Er) en onderling (zoals Onan) niets van. We zitten op een dood spoor en sterven allemaal. Maar God geeft de mensheid een herstart door zichzelf eraan te verbinden. De engel Gabriël vertelde Maria: 'De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en Zoon van God.'³ Jozef draaide bij toen een engel hem in een droom vertelde wie de verwekker van Maria's kind was en welk doel zijn geboorte had: 'Geef hem de naam Jezus, want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden.'⁴ Ook Maria's zwangerschap had redding als doel.

Mag je dan in Juda's *one night stand* met Tamar – in zijn beleving hoerenloperij – iets herkennen van hoe God zich aan de mensen bindt? Dat is toch schandelijk en God onwaardig? Daar zou hij zichzelf toch mee verlagen? Dat klopt. Juist daarom beelden Juda en Tamar Gods verhaal zo treffend uit.

Let wel op het verschil in drijfveren van God en Juda. De droogstaande weduwnaar Juda werd door lust gedreven. Maar God zou zich aan de omgang met de mensheid 'bevuilden' om leven te brengen en de relatie met ons te herstellen. Dat ging hem vernedering, schande en smaad kosten. Zet je maar schrap voor het vervolg. ❖

1. Matteüs 1:1-3

2. Lucas 3:38

3. Lucas 1:35

4. Matteüs 1:21

DEEL 5

GEREGU

Tegen zijn zin in werd Mozes dé bevrijder, leider en wetgever van het volk Israël, de nakomelingen van Jacob. Via Mozes gaf God aan Israël de Tien Woorden. Deze geboden geven aan hoe je jouw liefde tot God en je naaste gestalte kunt geven. De voorgeschreven tempeldiensten en de ceremoniën rond Pesach, de Grote Verzoendag en het sabbats- en jubeljaar bieden opnieuw doorkijkjes naar het Jezusverhaal. Verder tonen de burgerlijke en sanitaire voorschriften Gods verlangen naar een zorgzame, duurzame en gezonde samenleving. Vele epidemieën, ziekten en sterfgevallen, met name in de middeleeuwen, hadden voorko-

ONGELO

LEERDE LIEFDE

men kunnen worden, als de mensen Gods hygiënevoorschriften altijd nageleefd hadden. Met de komst van de moderne geneeskunde is de waarde van deze aanwijzingen pas duidelijk geworden.

DOEFELIJK!

56. Mozes

Tegenspartelend werd Mozes Israëls grootste leider, die als eerste Gods verhaal en wetten neerschreef

Ik heb regelmatig in commissies gezeten die mensen moesten aanstellen op belangrijke posities. Daarbij kon het over vrijwilligerswerk gaan of over beroepsmatige aanstellingen. Het gebeurde wel eens dat er iemand stond te popelen om een bepaalde functie te vervullen, waarvan wij juist vonden dat hij daarvoor helemaal niet geschikt was. Aan de andere kant zagen we dat de meest geschikte kandidaten zichzelf vaak te laag inschatten.

Zoals we al zagen, was Israël dankzij de rol van zijn lievelingszoon Jozef met zijn hele familie vanwege een hongersnood in Egypte terecht gekomen. In Egypte groeide deze clan uit tot zo'n stevig volk van veehouders, dat de Egyptenaren bang voor

hen werden. Ze degradeerden de Israëlieten tot slaven. Die moesten bakstenen produceren en het land bewerken. Toen ze toch door bleven groeien, moesten al hun babyjongens worden verdronken. Maar hoe zwaarder de Israëlieten onderdrukt werden, hoe sterker hun aantal toenam.

Om het doodsbefel van de Egyptenaren te omzeilen, had een vrouw haar

baby in de Nijl te vondeling gelegd in een drijvende mand. Haar dochter Mirjam hield een oogje in het zeil. Een Egyptische prinses vond het jongetje, adopteerde het en noemde hem Mozes. Eerst mocht zijn eigen moeder hem verzorgen, maar uiteindelijk groeide hij op aan het Egyptische hof.

Op zijn veertigste voelde Mozes zich geroepen eigenhandig de terreur aan te pakken, die zijn oorspronkelijke volksgenoten ondergingen. Dat liep echter uit op een fiasco, waardoor hij moest vluchten. In Midjan, het oostelijk deel van het schiereiland Sinai, trouwde hij met Sippora, de dochter van de priester Reüel, die ook wel Jetro wordt genoemd. De volgende veertig jaar hoedde Mozes diens schapen.

Het is frappant dat zowel Abraham als Mozes priesters van God tegen zijn gekomen, terwijl we verder niets van deze godsmannen afweten. God heeft blijkbaar meer netwerken lopen dan welke we in de Bijbel beschreven hebben gekregen.

Zoals Abraham pas op late leeftijd zijn grootste avonturen met God had beleefd, stapte God ook pas toen Mozes tachtig was zijn leven echt binnen. Hij trok Mozes' aandacht door een brandende doornstruik die niet verteerde. Hij gaf Mozes de opdracht om zijn lijdende volksgenoten uit Egypte te leiden. Maar Mozes probeerde hier op allerlei manieren onderuit te komen. Van de eens parmantige Egyptische prins was na veertig jaar herderschap niet veel meer over. Tegenstribbelend werd Mozes een van de grootste leiders uit de geschiedenis.¹ Hij werd ook een opvallende 'vooruitbelever' van Jezus.

Mozes was de grondlegger van Israël als volk. Hij legde tevens de grondslag voor wat dit volk zou gaan belijden. Hij voerde een ongeordend stel slaven uit Egypte weg en voedde hen in veertig jaar op tot een zelfbewuste natie. Hij onderwees hen Gods wetten en schreef de eerste boeken van wat later de Bijbel zou heten. Het jodendom, het christendom en ook de islam beschouwen wat hij geschreven heeft als gezaghebbend en sporen je aan zijn woorden te lezen.

Niet als bij Abraham, ontmoeten joden, volgelingen van Jezus en moslims elkaar dus ook bij Mozes. Abraham is voor alle drie geloven het voorbeeld van hoe je een relatie met God onderhoudt. Mozes is voor alle drie degene die Gods daden, zijn bedoeling en zijn geboden heeft neergeschreven. ❖

1. Je kunt dit nalezen in Exodus 1 tot en met 4

57. Passeren

De eigenaar van een lelijk eendje krijgt pech langs de Duitse *Autobahn* en wordt door een vriendelijke Ferraririjder op sleeptouw genomen. Als ze te hard gaan, zal de chauffeur van de eend toeteren. Even later passeert een jakkerende Porsche hen. De bestuurder van de Ferrari vergeet volledig zijn aangehaakte eend en schiet er achteraan. Het gevolg is prachtig: een Porsche op topsnelheid met daarachter een Ferrari die met lichtsignalen aangeeft te willen passeren en daarachter een toeterende eend. Achter het stuur hebben sommige mannen er grote problemen mee wanneer ze gepasseerd worden. Verder willen vrijwel alle mensen in het sociale verkeer niet gepasseerd worden, maar er-

bij horen – behalve natuurlijk bij de verliezers. In dit hoofdstuk blijkt echter dat het soms ook goed is dat je gepasseerd wordt. Nadat hij zijn opdracht gekregen had, ging Mozes als eerste onderhandelingen aan met de farao (koning) van Egypte, om de Israëlieten naar de woestijn te laten gaan om hun God te aanbidden. Prompt verergerde

Met Pasen is het goed te vieren dat je wordt gepasseerd

Mozes daarmee hun ellende, want de farao liet hen nog zwaarder onderdrukken.

Wat volgde was een serie boeiende confrontaties. Als reactie op de onderdrukking van zijn volk stuurde God tien plagen, die steeds zwaarder werden. De eerste drie plagen troffen iedereen, maar de laatste zeven vielen alleen op de Egyptenaren.¹ Tot de negende plaag gaf de farao steeds meer aan Mozes toe, maar telkens trok hij zijn toestemming weer in.

Die tiende plaag bestond uit het overlijden van alle 'eerstgeborenen' in Egypte.² Om hun eigen eerstgeboren zonen niet te verliezen door deze plaag, moest ieder Israëliisch gezin 's avonds voordat de plaag zou komen een bokje slachten. Het bloed van het bokje smeerden ze op de deurposten, waardoor de 'dood-sengel' wist dat hij dit huis kon passeren. Het lam stierf dus letterlijk om het leven van de oudste kinderen te redden. Heel

wat oudste kinderen zullen goed hebben opgelet of het bloed wel goed was uitgestreken. Op de deurposten van farao's paleis zat geen bloed. Dat werd niet gepasseerd. Toen zijn eigen oudste zoon stierf, liet de farao de Israëlieten eindelijk vertrekken.

Het jaarlijkse Joodse feest met de naam Pesach is op deze gebeurtenis gebaseerd. Pesach komt van 'pasach', dat voorbijgaan of passeren betekent. Het viert de bevrijding van het slavenjuk waaronder Israël gebukt ging. Naar aanleiding hiervan is later het christelijke paasfeest ontstaan.

Het is treffend dat meer dan duizend jaar later Jezus zou overlijden tijdens het feest van Pesach, exact op het tijdstip waarop in de tempel het pesachlam werd geslacht. Zijn volgelingen zeiden later: 'Ons pesachlam, Christus, is geslacht.'³

Het sterven van Jezus is een enorm betekenisvol gebeuren. Het wordt in de Bijbel vanuit veel verschillende hoeken belicht, waardoor telkens weer andere aspecten van Gods liefde worden uitgelegd. Vanuit de invalshoek van Pesach mag je twee gevolgen van zijn sterven ter harte nemen: 1) Het vloeien van zijn bloed biedt de mogelijkheid dat de dood je voorbijgaat. 2) Het gevolg is bevrijding. De tirannie van 'het ik, ik en ik' hoeft niet langer te heersen. Jezus biedt een uitweg naar een vrij leven. Een leven waarvoor je eigenlijk geschapen bent. ❖

-
1. In hoofdstuk 15 en 16 van het boek Openbaring wordt gesproken over de zeven laatste plagen die te maken hebben met het einde van de wereld.
 2. Exodus 11:4-8
 3. 1 Korintiërs 5:6

58. Zootje

Ik word altijd geraakt door films waarin een stelletje *losers* uitgroeit tot een team dat successen boekt. Het kan een schoolklas, een sportteam of een stel (krijgs)gevangenen zijn. Met de juiste inzet en teamspirit blijken ze samen grote prestaties te kunnen leveren.

Op een spectaculaire manier ontsnapten de Israëlieten door de Rietzee aan de achtervolgende Egyptische strijdkrachten. Mozes had echter geen heilige boontjes bij zich. De opluchting vanwege hun bevrijding sloeg binnen de kortste keren om in herhaalde wanhoop en gezanik, als er water- en voedseltekorten dreigden. Gelukkig voorzag God hen telkens van drinkwater en liet iedere nacht manna (hemelbrood) als een soort dauw neerslaan. 'Het leek op korianderzaad, maar dan wit, en het smaakte als honingkoek.'¹ De komende veertig jaar zouden ze dit iedere morgen, behalve op sabbat, aantreffen en er brood van bakken.

Op hun tocht overvielen de Amalekieten hen, maar met Gods hulp versloegen zij deze in hun eerste oorlog. Onderling kregen de Israëlieten ook veel conflicten en Mozes had zijn handen meer

dan vol aan het scheidsrechter spelen. Zijn schoonvader kwam op bezoek en raadde hem aan leiders met verschillende rangen aan te stellen en eenvoudige zaken aan hen te delegeren.

Ze gingen op weg naar het land dat God al aan hun voorouders beloofd had: het 'beloofde land'. God was daar heel wat met deze nazaten van Abraham, Isaak en Ja-

kob van plan. Hij hield hen voor: 'Als je mijn woorden ter harte neemt en je aan het verbond met mij houdt, zul je een kostbaar bezit voor mij zijn, kostbaarder dan alle andere volken – want de hele aarde behoort mij toe. Een koninkrijk van priesters zul je zijn, een heilig volk.'²

Ze zouden een heel apart (de grondbetekenis van 'heilig') volk worden. Hun priesterlijke rol was, dat zij God en waar hij voor

**God begon een
gewaagd avontuur
met allesbehalve
keurtroepen**

staat zouden vertegenwoordigen. Het was de bedoeling dat ze samen een maatschappij naar Gods hart zouden vormen. Hij had hen niet alleen verlost van de Egyptische onderdrukking, hij wilde hen ook bevrijden van de vloek van onderlinge ego-terreur. Hoe kwam het dat God dit met hen aandurfde? Mozes zei later: 'Het is niet omdat u talrijker was dan de andere volken dat hij u lief kreeg en uitkoos – u was het kleinste van allemaal! Maar omdat hij u liefhad en zich wilde houden aan wat hij uw voorouders onder ede had beloofd.'³

We hebben het hier dus niet over een superras, maar over gewone mensen. Erger nog, door eeuwenlange slavernij hadden ze geen kans gehad zich tot een hoogstaande beschaving of cultuur te ontwikkelen. Aan de ene kant leek dat een slechte start. Aan de andere kant zou je misschien kunnen verwachten dat ze openstonden voor goede raad om samen zo'n ideale samenleving mogelijk te maken. God ging hen onderwijzen, waardoor anderen zouden zeggen: 'Welk volk, hoe groot ook, heeft wetten en regels zo rechtvaardig?'⁴ ❖

1. Exodus 16:31

2. Exodus 19:5,6

3. Deuteronomium 7:7,8

4. Deuteronomium 4:8

59. Tien Woorden

Op 25 september 2008 werden door de toenmalige Nederlandse minister Donner en staatssecretaris Aboutaleb 93 achterhaalde of overbodige ministeriële regelingen geschrapt. Dit was ook al het geval geweest in 2004, 2006 en 2007. In totaal ging het in drie stappen om 147 ministeriële regelingen, 46 wetten en 32 besluiten. Ongetwijfeld volgen er nog meer intrekkingen.

Het gevaar bestaat dat je God ziet als een verheven ambtenaar die allerlei regelingen heeft verordend die op zich niet zoveel voorstellen. Ze kwamen op een bepaald moment echter goed van pas.

Jezus heeft duidelijk gemaakt hoe je Gods richtsnoeren moet zien. Twee geboden vatten de essentie samen: 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dat is het grootste en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: heb uw naaste lief als uzelf. Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.'¹

Volgens Jezus zijn Gods geboden niet gebaseerd op ordehandhaving, maar op Gods

diepste wezen: liefde. Ze zijn een uitdrukking van zijn karakter. Gods beschrijving van een ideale maatschappij begint in Exodus 20 met wat meestal de Tien Geboden genoemd worden. In het Hebreeuws staat er eigenlijk de 'Tien Woorden'. Ze zijn namelijk ook te vertalen als voorspellingen of beloften: 'Pleeg geen moord' wordt dan: 'Je gaat niet moorden,' enzovoorts. Alle Israëlieten hoorden God deze fundamentele principes oorverdovend uitspreken. Hij heeft ze zelfs tweemaal op twee stenen platen gegraveerd.²

Maar het bleef niet bij deze Tien Woorden. Mozes ontving daarnaast tal van aanvullende voorschriften, die hij (niet God) op perkament schreef in plaats van op steen. Deze vullen grotendeels de rest van de eerste vijf boeken van de Bijbel. Ze behande-

De Tien Woorden beschrijven jouw liefde voor God en je naaste

len niet zozeer basisprincipes, als wel de toepassing ervan, zoals Nederlandse wetten de grondwet toepassen op allerlei situaties. Bij het doorlezen van deze geboden is het me opgevallen hoe ze inderdaad voor allerlei omstandigheden de meest liefdevolle oplossingen zoeken.

Voorlopig concentreren we ons eerst op de Tien Woorden. Ze vallen in verschillende categorieën uiteen. Drie is het getal dat in de Bijbel bij God hoort. De eerste drie Woorden gaan dan ook over de relatie tussen God en de mens. Als je vraagt: 'Hoe laat ik mijn liefde voor God zien?' geven ze daar antwoord op. In het volgende hoofdstuk nemen we deze drie onder de loep.

Zes is het getal dat bij de mens hoort. De laatste zes Woorden gaan over relaties tussen de mensen onderling. Ze geven antwoord op de vraag hoe je je naaste lief hebt. Als ergens op aarde een plek zou zijn waar iedereen zo zou leven, was daar een hemel op aarde. Ze zouden daar geen sleutels, rechtbanken, echtscheidingsadvocaten, (zedes)politie, wapens of jaloersheid kennen.

Tel je drie en zes bij elkaar op, dan kom je aan negen Woorden. Maar het zijn er tien. Het vierde Woord lijkt er wat tussen te bungelen. Behandelt dit sabbatswoord nou je liefde voor God of je liefde voor je medemens? Trouwens, gaat dit wel over een basisprincipe? Hoort het eigenlijk niet thuis bij de religieuze voorschriften? En waarom staat het in Exodus 20 anders verwoord dan in Deuteronomium 5? Ook hier komen we op terug. ❖

1. Matteüs 22:37-40

2. Exodus 20:1-21; 31:18; 34:4,38

60. Over God

Bij vlieggreizen lijken de veiligheidsinstructies ouders tot egoïstisch handelen aan te zetten. Bij het wegvallen van de cabinedruk moeten zij eerst zelf een zuurstofmasker opzetten, voordat zij hun kinderen helpen. Toch is dit het beste, want een bewuste-loze ouder kan totaal geen hulp bieden.

Zo lijkt ook God egoïstisch, door de eerste drie van de Tien Woorden aan de relatie met hemzelf te wijden. Jezus zou dit duizenden jaren later herhalen door het grootste gebod te laten beginnen met het liefhebben van God met alles wat je hebt, en daarna pas je medemens. Toch is dat het beste.

Dit zijn de eerste drie Woorden die God aan de Israëlieten gaf:

1. Vereer naast mij geen andere goden.
2. Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hier boven is of van iets beneden op de aarde of in het water onder de aarde. Kniel voor zulke beelden niet neer, vereer ze niet, want ik, de HEER, uw God, duld geen andere goden naast mij. Voor de schuld van de ouders laat

ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten; maar als ze mij liefhebben en doen wat ik gebied, bewijs ik hun mijn liefde tot in het duizendste geslacht.

3. Misbruik de naam van de HEER, uw God, niet, want wie zijn naam misbruikt laat hij niet vrijuit gaan.¹

De eerste drie Woorden vragen me God in zijn waarde te laten, zodat ik weet voor welke identiteit ik geschapen ben

Als een eendenkuiken uit zijn ei kruipt, beschouwt hij het eerste wezen dat hij ziet als zijn moeder en volgt dat. Zo zijn er eendjes in heel vreemde nesten, holen en huizen terechtgekomen, waar het hen meestal slecht verging. Het is ontzettend belangrijk dat je weet op wie je hoort te lijken. Het eerste Woord maakt duidelijk dat je alleen in God je de identiteit vindt waarvoor je gescha-

pen bent. Bij niemand anders. Je gaat lijken op wie je aanbidt. Dus aanbid uitsluitend hem.

Manipuleer en beperk God daarom niet door een beeld van hem te maken. De schepper van het universum past niet in een levenloos standbeeld. Iedere poging doet hem tekort. Dat geldt ook voor wie in zijn gedachten een vals beeld van God vormt. Als dat niet is gebaseerd op wat God van zichzelf heeft geopenbaard en zijn diepste innerlijk - liefde -verdoezelt, ga je een valse identiteit nastreven en die aan volgende generaties doorgeven. De Kanaänieten vereerden monsterlijke goden met schofterige trekken. Ze hielden er dan ook walgelijke praktijken op na. Nee, ontmoet en vereer God zoals hij is. Door een zuiver Godsbesef leer je van hem waarvoor je geschapen bent.

Het derde Woord gaat over het misbruiken van Gods naam. Als kind dacht ik dat daarmee vloeken werd bedoeld. Maar als je het in het Oosters spraakgebruik hebt over iemands naam, is dat een respectvolle manier om naar de persoon zelf te verwijzen. Dus: misbruik God niet. Span hem niet voor jouw karretje. Legers hebben elkaar uitgemoord, die allebei 'God met ons' op hun koppelriemen hadden staan. In Gods naam zijn gruweldaden gepleegd, waardoor mensen dachten dat hij het zo wilde. Dat is God en zijn naam misbruiken.

God vraagt me hem te nemen zoals hij is en niet zoals ik hem wens, of wat ik van hem maak. Wie daarop ingaat, merkt dat zijn stoutste verwachtingen overtroffen worden. Door God mijn volle aanbidding te geven, zet ik de deuren van mijn hart open en kan zijn liefde bij mij landen. Zo leer ik wat liefde is. ❖

1. Exodus 20:3-7

61. Over mensen

De inhoud van de laatste zes Woorden, met uitzondering van de allerlaatste, zijn door vrijwel iedere cultuur verwerkt in haar normen en wetten.

5. Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan wordt u gezegend met een lang leven in het land dat de HEER, uw God, u geven zal.
6. Pleeg geen moord.
7. Pleeg geen overspel.
8. Steel niet.
9. Leg over een ander geen vals getuigenis af.
10. Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort.¹

Deze Woorden over menselijke relaties beginnen met je aardse wortels. Eerbied hebben voor je vader en moeder wordt wel eens opgevat als een kritiekloze onderwerping aan de wil van je

ouders, alsof ze haast goddelijk zijn. Maar eerbied tonen ('zwaar maken' in het Hebreeuws) beschrijft in de Bijbel niet alleen de houding van de mens naar God, maar ook minstens zo vaak het respect voor mensen onderling. Het gaat erom dat je ouders voor jou zwaar meetellen, vooral als ze niet meer voor zichzelf kunnen zorgen. In de Joodse gemeenschap

wordt dit vijfde Woord dan ook vooral opgevat als een zorgplicht voor ouderen (en andere zwakken in de samenleving).

In Gods systeem beschermen we ook andermans leven, liefdesbanden, bezit, reputatie en integriteit. Mede omdat ik daar nog stukjes van deze levenshouding tegenkom, breng ik mijn vakanties graag in Scandinavië door. Als je daar in een van de vele

De eerste drie Woorden vragen me God in zijn waarde te laten, zodat ik weet voor welke identiteit ik geschapen ben

meren gaat zwemmen, is het heel gewoon dat je je mobieltje, portemonnee en horloge niet onder, maar goed zichtbaar bovenop een steen legt. Zo kun je ze makkelijk terugvinden. In vele dorpjes worden huis-, auto- en fietssloten amper gebruikt. Bij groentestalletjes langs de weg dienen koekblikken als open kassa's die je zelf bedient. Ze vertrouwen gewoon op jouw respect voor andermans eigendommen. Qua overspel, roddel en leugens doen de Scandinaviërs weer niet voor ons onder, en in de grote steden wordt evenveel gestolen als bij ons, dus het blijft behelpen.

Maar stel je eens voor dat er ergens een land zou zijn waar mensen met elkaar zouden omgaan zoals deze Woorden beschrijven. Een natie waarin al je landgenoten het beste met je voorhebben. Wie zou daar niet willen wonen? Trouwens, waarom is er nooit iemand zo'n droomland begonnen?

De waarheid is dat duizenden idealisten het geprobeerd hebben in communes, leefgemeenschappen en steden. In 1534 riep Jan Matthijs de stad Münster uit tot het Nieuwe Jeruzalem en stelde de Tien Woorden in als grondregels. Hoe komt het toch dat hij en zijn opvolger Jan van Leiden in de korte tijd van hun regime daartoe een waar schrikbewind moesten voeren? Het tiende Woord geeft uitsluitel. ❖

1. Exodus 20:12-17

62. Innerlijk

Ik ben op doorreis naar Australië een paar keer in Singapore geweest. Vroeger was het daar een vies zootje met overal kauwgomresten. Vandalen ontregelden er liften en het openbare vervoersysteem mee. De autoriteiten hebben ervoor gezorgd dat je nergens kauwgomplakken meer aantreft. Hoe hebben ze dat gedaan? Door sinds 1992 alle invoer van kauwgom te verbieden en bij overtreding daar torenhoge boetes, gevangenisstraf of stokslagen aan te verbinden. Je kunt bepaald gedrag afdwingen. Maar wat, als die dwang wegvalt? In het buitenland kauwt menig Singaporees er extra lustig op los.

Het laatste Woord gaat niet over je gedrag, maar over je innerlijk. God gebiedt tevredenheid. 'Zet uw zinnen niet op het huis van een ander, en evenmin op zijn vrouw, op zijn slaaf, zijn slavin, zijn rund of zijn ezel, of wat hem ook maar toebehoort.'¹ Daar

waar respect en vertrouwen (liefde) richting God en de medemens heerst, is vreugde het gevolg. Iedereen is blij met het zijne en gunt anderen van harte het hunne. Iedereen is gelukkig. Idyllisch hè?

Maar nergens op aarde is het ooit gelukt zo'n samenleving te stichten.

Niet omdat de Tien Woorden niet

zouden deugen, want die staan als een huis. Het probleem ligt ergens anders. Dit tiende Woord maakt duidelijk dat het niet alleen gaat over wat ik *doe*, maar over wat ik *ben*. Wil zo'n maatschappij slagen, dan dienen de burgers niet alleen liefdevol te handelen, ze moeten ook liefdevol *zijn*. Anders stijgen deze verheven leefregels niet boven het niveau van uiterlijk vertoon uit. Daarom is het nooit gelukt. Nergens ter wereld kunnen burgerlijke wetboeken jaloezie verbieden of beboeten. Overheden kunnen mijn innerlijk niet dicteren. Niemand kan ooit die zeggenschap claimen, want ik ben niet eens bij machte mijn eigen karakter te sturen. Ieder jaar blijkt dat weer in de loop van

Het tiende Woord legt uit dat zolang ik niet als God ben, ik zijn Woorden niet kan doen

januari. Dit jaar zal ik vriendelijk, matig, eerlijk, dankbaar, vrijgevig, geduldig zijn, zo neem ik me voor op Nieuwjaarsdag. Hoe vastbesloten ik ook ben, ik krijg amper grip op mijn daden, laat staan op mijn aard.

Onze maatschappij is niet maakbaar, want mensen, de bouwstenen van de maatschappij, zijn niet maakbaar. De terreur van het egoïsme houdt iedereen in een wurggreep. De laatste zes Woorden laten zien hoe mensen samen in het leven zouden staan, als ze als God waren. Maar zo zijn we niet. Gods Woorden gaan in tegen mijn natuur. Gods koninkrijk van licht botst met mijn karakter, dat gegijzeld wordt door het rijk van duisternis. Paulus schrijft: 'Ik ontdek in mij de wetmatigheid dat het kwade zich aan mij opdringt, ook al wil ik het goede doen.'² Hier is sprake van onmacht.

Wat voor zin heeft dit tiende Woord dan? Wil God hiermee onze hoop de grond in boren na negen prachtige lokkertjes? 'Jullie zouden dit wel willen hè, zo'n goed leven met elkaar. Dat lukt lekker toch niet, want jullie zijn niet als ik.' Deze gedachte spreekt zichzelf tegen, want daarmee zou God zich verlagen tot jennen, en zou hij juist wél als wij – of wij als hij – zijn.

Dit tiende Woord laat inderdaad zien dat leven uit liefde onmogelijk is voor mensen in hun huidige staat. Tegelijkertijd biedt het hoop, want je kunt het ook vertalen als een belofte: 'Jullie gaan tevreden zijn.' Dat vereist bevrijding en een meer dan complete make-over. Het vierde Woord, 'bungelend' tussen de drie Woorden richting God en de zes richting medemens, legt daarvoor de basis. ❖

1. Exodus 20:17

2. Romeinen 7:21

63. Embleem

**De sabbat vertolkt
als embleem van
Gods schepping zijn
liefde en biedt hoop
op herstel**

Als Ria een opmerkelijke auto ziet, noem ik in mijn reactie altijd even het merk. Als ik dat niet weet, heb ik de smoor in en rijd ik desnoods wat harder of kijk in mijn spiegel om toch ergens een embleem te ontwaren. Als iemand me zegt dat hij een nieuwe auto heeft, is mijn eerste vraag altijd welk merk het is geworden. Meestal hoeft dat niet, omdat de koper dat al genoemd heeft.

Voor mij wordt een hol stuk staal met glas en wielen pas een auto, als ik weet uit welke fabriek hij komt. Nooit van zijn leven zal ik een auto kopen waarvan ik het merk niet weet, want je kunt geen kant op qua garantie, onderhoud, onderdelen en gebruiksaanwijzing. Daarnaast vertelt een merk iets over het product. Mercedes is een zakenwagen. Citroën biedt comfort. BMW rijdt sportief, met Ferrari race je. Rolls-Royce staat voor *high society* en Lexus voor Japanse precisie. Zie je zo'n embleem, dan denk je aan die kwaliteiten. Sommigen rijden liever met een deuk in hun wagen dan zonder hun auto-embleem.

Zoals ik al heb opgemerkt, lijkt het vierde Woord tussen de eerste drie richting God en de laatste zes richting medemens in te bungelen. Wat heeft de sabbat in de Tien Woorden te zoeken? Het lijkt toch meer op een religieus voorschrift dan een levensprincipe? Laten we eerst eens in Exodus lezen hoe het precies opgeschreven is:

Houd de sabbat in ere, het is een heilige dag. Zes dagen lang kunt u werken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw vee, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen. Want in zes dagen heeft de HEER de hemel en de aarde gemaakt, en

de zee met alles wat er leeft, en op de zevende dag rustte hij. Daarom heeft de HEER de sabbat gezegend en heilig verklaard.¹

Bij het scheppingsverslag zagen we al dat de eerste volle dag voor de mensen een sabbat was, een etmaal van niet werken.² God reserveerde voor de mensen eerst tijd om hun relatie met hem en elkaar aan te gaan. Daarna kwam het werken wel. God heeft deze relatiedag als wekelijks scheppingsembleem ingesteld. Wat voor emoties roept Gods scheppingsembleem op? Zoals de dubbele R op de plecht van een Rolls-Royce een gevoel van weelde oproept, zo vertelt de sabbat mij dat liefde en relaties bij God op de eerste plaats staan. De sabbat zegt ook dat het leven niet uit toeval, maar uit Gods wil is voortgekomen. Hij heeft alles ontworpen en geschapen. Hij is het intellect achter het *Intelligent Design* en alleen hij weet daarom welke levensprincipes de mens nodig heeft.

Laten we even teruggaan naar de noodzakelijke make-over om volgens de Tien Woorden te kunnen leven. Als ik het product van toeval was geweest, had ik nergens heen gekund. Het toeval kan mij niet genezen. Met psychotherapie en medicijnen blijft het ook maar behelpen. Maar de sabbat wijst erop dat er iemand is die wel zo'n operatie op mij kan uitvoeren. Als God het universum met alle leven kon scheppen, heeft hij ook het vermogen om mij te herscheppen. Door me op mijn maker te wijzen, biedt de sabbat mij perspectief op volledig herstel, mijn broodnodige make-over. Zo zie je dat het vierde Woord veel zegt over je verhouding tot God. Maar het zegt ook iets over je relatie met je medemens. Die komt in het volgende hoofdstuk aan de beurt. ❖

1. Exodus 20:8-11

2. Genesis 2:1-3

64. Vrijheidsfeest

Vanaf mijn jeugd doe ik mee aan inzamelingsacties voor ontwikkelingswerk. Een of twee keer per jaar moet ik mezelf weer overwinnen om bij de eerste deur aan te bellen. Omdat ik zo vaak met een collectebus aan de buitenkant van voordeuren heb gestaan, vind ik het heel moeilijk om, als ik aan de binnenkant sta, aan een collectant bij mijn deur 'nee' te verkopen. Ik weet namelijk wat het is om daar te staan.

De Tien Woorden staan twee keer in de Bijbel. In Exodus 20 vind je een verslag van hun afkondiging. Mozes sprak het volk veertig jaar later nog een keer toe, vlak voordat zij het land Kanaän binnen zouden trekken. Hij herhaalde de Tien Woorden en gaf een aanvullende reden voor de sabbat.

Neem de sabbat in acht, zoals de HEER, uw God, u heeft geboden; het is een heilige dag. Zes dagen lang kunt u wer-

ken en al uw arbeid verrichten, maar de zevende dag is een rustdag, die gewijd is aan de HEER, uw God; dan mag u niet werken. Dat geldt voor u, voor uw zonen en dochters, voor uw slaven en slavinnen, voor uw runderen, uw ezels en al uw andere dieren, en ook voor vreemdelingen die bij u in de stad wonen; *want uw slaaf en slavin*

*moeten evengoed rusten als u. Bedenk dat u zelf slaaf was in Egypte totdat de HEER, uw God, u met sterke hand en opgeheven arm bevrijdde. Daarom heeft hij u opgedragen de sabbat te houden.*¹

Hoewel het woord 'sabbat' in de Bijbel pas voor het eerst valt bij het neerdalen van het hemelbrood, manna,² wordt vanaf de schepping de cyclus van zeven dagen genoemd.³ Vanaf het begin stond de rust van de zevende dag als scheppingsembleem bekend. Maar toen de Israëlieten in Egypte tot slaven werden gedegradeerd, gold er voor hen geen CAO. Vakantiedagen en een

**De sabbat viert Gods
scheppen, bevrijden
en herstellen**

maximaal aantal werkuren of -dagen kenden ze niet. Ze hadden nooit rust, moesten altijd maar ploeteren. Ze werden optimaal uitgebuit en mochten geen sabbat vieren. Daar haakte Mozes op in toen hij hun bevrijding uit de slavernij als tweede reden voor de sabbat gaf. Zo werd de sabbat naast het scheppingsembleem ook een wekelijks vrijheidsfeest.

In hun nieuwe land moesten de Israëlieten handelen als mensen die wisten wat het was als je geen rust kreeg. God had hun slavenjuk weggenomen en ze dienden hun landgenoten te gunnen wat zij zelf in Egypte niet hadden ontvangen. Ieder kreeg volledig recht op de sabbat, of hij nu rijk, arm, wijs, dom, van adel, hulpje, of zelfs os of ezel was. Dit was de mensgerichte kant van het vierde Woord. Het vormde het draaipunt tussen de Woorden richting God (de eerste drie) en de Woorden richting de medemens (de laatste zes).

Ik ben nooit slaaf in Egypte geweest. Maar de hele mensheid zit gevangen in de nog venijnigere klauwen van het ik-monster. Het goede nieuws is dat Jezus de kracht van het rijk van duisternis gebroken heeft. Zijn volgelingen vieren in de sabbat dan ook de volledige bevrijding die komt als God alles herschept. 'Er wacht het volk van God dus nog steeds een sabbatsrust.'⁴

Als ik sabbat vier, sta ik iedere week stil bij Gods verhaal in een notendop. Ik verblijd me in God als mijn liefdevolle schepper. Hoewel zijn schepping is gekaapt door het rijk van duisternis, vier ik dat de macht ervan is gebroken. Ik krijg wekelijks een voorproefje van Gods ultieme bevrijding, die komt als hij alles zal herscheppen tot een nieuwe hemel en aarde. Daarom hoort de sabbat thuis tussen de Tien Woorden. ❖

1. Deuteronomium 5:12-15

2. Exodus 16

3. Genesis 2:1-3; 7:4,10; 8:10,12; 29:27,28; 50:10; Exodus 7:25; 12:15

4. Hebreëen 4:9

65. Feestdag

Het vieren van de sabbat komt neer op liefde geven en ontvangen

Hoe vier je de sabbat? Nu we stil hebben gestaan bij de betekenis en het doel ervan, vallen de puzzelstukjes van het vieren van de sabbat vanzelf op hun plaats. Jammer genoeg hebben de woorden 'rusten' en 'niet werken' sommigen doen denken dat de sabbat dus 'saai' ingevuld moet worden. Dit klopt niet. Volgens Jesaja is de sabbat bedoeld als een 'dag van vreugde', een dag om naar uit te kijken.¹

De nadruk op 'niet werken' is niet bedoeld om je handen te binden, maar om je vrij te stellen zodat je optimaal Gods wil kunt ervaren in het uiten van liefde aan God en je medemens. Daarom laat ik mijn gewone werk los en gun anderen dat ook zij zoveel mogelijk vrij zijn.² Die 'ander' is ook de winkelbediende, de kelner en de pomphouder. Hoewel ik niet voor hen kan bepalen dat zij sabbat moeten vieren, probeer ik er wel voor te zorgen dat zij

in ieder geval niet vanwege mij op sabbat moeten werken. Wat velen alleen op Eerste Kerstdag beleven, ervaren sabbatvierders iedere week: gezelligheid zonder dat dit ten koste van andermans arbeid gaat.

Eigenlijk begint het vieren van de sabbat direct nadat je de vorige sabbat hebt afgesloten. De hele week leef je ernaar toe om op vrijdagavond in staat te zijn sabbat te

gaan vieren. Werk en huishouden zijn klaar, zaken zijn geregeld en de boodschappen in huis. Velen vinden het prettig dat hun sabbatsmaaltijden dan ook voor een groot deel al bereid zijn, zodat er zoveel mogelijk tijd beschikbaar blijft voor het sabbatsfeest.

De sabbat begint als op vrijdag de zon ondergaat.³ God heeft geen voorschriften gegeven over hoe je dat moet markeren, maar het is goed de sabbat bewust welkom te heten. Vooral kinderen genieten dan van een bijbelverhaal en liedjes met of zonder bewegingen. Volwassenen kiezen vaak voor een moment van bezinning of gebed. Joodse gelovigen hebben er een heel ritueel voor ontwikkeld.

Voor echtparen, gezinnen en families bedoelt God dat hierna de genoeglijkste, gezelligste en zelfs meest romantische avond van de week volgt, want we nemen allemaal tijd voor elkaar. Niemand hoort op de vrijdagavond (sabbatavond) alleen te zijn, want de gemeenschapsdag is begonnen.

De sabbat wordt verder gevuld met alles wat uiting geeft aan je liefde voor God en je medemensen. Daarom komen sabbatvierders in grotere verbanden bij elkaar om in kerken en synagogen God te aanbidden en elkaar te ontmoeten. Ze vinden het fijn om ook juist op sabbat de natuur in te gaan om te genieten van de pracht van Gods schepping.

Sabbat is ook de dag waarop er genoeg tijd is om aandacht te schenken aan hen die we door de mallemolen van het leven uit het oog dreigen te verliezen. Zieken, ouderen, mensen aan de onderkant van de maatschappij, maar ook je eigen dierbaren ontvangen op deze dag je genegenheid en jij de hunne.

De sabbat is een dag voor leven en liefde. Zorg dat je er niet zo afgeragd aan moet beginnen, dat je er alleen maar saaiheid van kunt maken. Leef ernaar toe en bereid je er in alle opzichten op voor. ❖

1. Jesaja 58:13

2. Uiteraard blijven mensen met zorgberoepen hun taken volbrengen, maar daar kunnen zij een feestelijk sabbatstintje aan geven, door de niet-urgente (sleur)taken te laten rusten.

3. In de Bijbel begint iedere dag, ook de sabbat, bij zonsondergang. Je kunt dus sabbatvieren zonder horloge. Zie bijvoorbeeld Lucas 23:54-56.

66. De zwakke schakel

Na de Tien Woorden als een grondwet uitgesproken en op steen geschreven te hebben, paste God de principes ervan toe in een groot aantal regelingen. Daarbij zou je verwachten dat deze op-nieuw met hemzelf zouden beginnen, zoals bij de eerste drie Woorden. Maar niets is minder waar.

Als eerste zoomde God niet in op zichzelf, maar op de zwaksten. Voor optimale verbondenheid moeten zij gedragen worden, want de ketting is zo sterk als de zwakste schakel. God startte dus met de regelingen en rechten van slaven. Op zich steekt dat fel af tegen een tijdgeest waarin slaven en rechten helemaal niet bij elkaar hoorden. In de oudheid had een slaaf alleen maar plichten, zoals de Israëlieten in Egypte aan den lijve ondervonden hadden. Het volk Israël mocht zo'n ontkenning van menselijke waardigheid niet toestaan. 'Wanneer je een Hebreeuwse slaaf koopt, moet hij je zes jaar lang dienen; in het zevende jaar mag hij als vrij man vertrekken, zonder iets te hoeven betalen.'¹ Als

regel was je in Israël maximaal zes jaar slaaf. Je had het recht om 'bij te tekenen', maar daar koos je dan bewust zelf voor.² Werd je onfatsoenlijk behandeld, dan mocht je direct vertrekken: 'En als hij zijn slaaf of slavin een tand uitslaat, moet hij hem of haar als vergoeding voor die tand vrijlaten.'³

God verankerde zorgzame solidariteit in de wetten van Israël

Vreemdelingen, weduwen en wezen werden door God uitgebreid in bescherming genomen, evenals mensen die financieel zwak stonden.

Als je geld leent aan iemand van mijn volk die armoede lijdt, gedraag je dan niet als een geldschieter en vraag geen rente van hem. Als je iemands mantel als onderpand neemt, moet je die voor zonsondergang aan hem teruggeven, want hij heeft niets anders om zich mee toe te dekken. Waarmee moet hij zijn lichaam anders beschermen als hij gaat slapen?

Als hij mij om hulp smeekt, zal ik naar hem luisteren, want ik ben een genadige God.³

Hij stelde het zogenaamde sabbatsjaar in, niet alleen omdat daardoor de grond weer kon herstellen, maar ook ter wille van hen die geen akkers hadden: 'Zes jaar achtereen mag je je land inzaaien en de oogst binnenhalen. Maar het zevende jaar moet je het land braak laten liggen en het met rust laten, dan kunnen de armen onder jullie ervan eten; wat zij nog overlaten is voor de dieren van het veld. Met je wijngaard en je olijfgaard moet je hetzelfde doen.'⁵ Later kwam Mozes hier nog op terug.

Zou er ... toch iemand uit uw eigen volk gebrek lijden, dan mag dat u niet koud laten. U mag uw hand niet op de zak houden, maar u moet diep in de buidel tasten en hem lenen zo veel als hij nodig heeft. Wees niet zo berekenend om bij uzelf te denken: Het zevende jaar, het jaar van de kwijtschelding, komt eraan. ... Als hij dan de HEER zijn nood klaagt om wat u hem hebt aangedaan, zal het u als zonde worden aangerekend. Geef hem dus ruimhartig en zonder spijt.⁶

In een land waarin de God van liefde het voor het zeggen heeft, herken je dat vooral aan de manier waarop mensen elkaar opvangen en voor elkaar zorgen. Gods wetten staan niet tegenover barmhartigheid, zoals soms gedacht wordt. Ze stellen mededogen tot norm en verwoorden genade. ❖

-
1. Exodus 21:2
 2. Exodus 21:3-6
 3. Exodus 21:27
 4. Exodus 22:24-26
 5. Exodus 23:10,11
 6. Deuteronomium 15:7-10

67. Reset

Toen ik voor het eerst met computers te maken kreeg – en niet alleen toen – liet ik de boel nogal eens in het honderd lopen. Ik kon dan niet meer voor- of achteruit. Als dan alles was vastgelopen, had je een magische oplossing: achterop zat de rode reset-knop. Tegenwoordig vervult de aan/uitknop zo'n zelfde functie. Het gevolg is dat je weer terugkeert naar de situatie zoals die oorspronkelijk was.

Soms zou je willen dat het leven ook zo'n resetknop had. Dat de dingen die ertoe hebben geleid dat je leven overhoop ligt met het indrukken van zo'n magische knop teruggedraaid konden worden. Aan het volk Israël gaf God in feite een aantal van zulke knoppen.

We hebben al kennis genomen van het feit dat iemand die aan de grond zat en geen andere uitweg meer zag, zichzelf maximaal zes jaar als slaaf kon verhuren. In het zevende jaar kwam hij weer vrij. Hij kon opnieuw beginnen.

Daarnaast was er de vaste, gezamenlijke cyclus van het zogenaamde sabbatsjaar. Dan lag niet alleen het land een jaar braak. God bepaalde ook het volgende: '[E]lk zevende jaar moet u algemene kwijtschelding verlenen. Dat houdt het volgende in: elke schuldeiser moet iedereen die iets van hem heeft geleend zijn schuld kwijtschelden; hij mag zijn

volksgenoot, zijn broeder, niet tot afbetaling dwingen, want de kwijtschelding is afgekondigd in de naam van de HEER.'¹

Je kon dus maximaal zes jaar met grote schulden zitten. God zorgde voor een zesjaarlijkse resetting van alle schulden. Maar als je ondertussen het grondgebied van je familie verkwanselde had, kon je daarop nog steeds niet je bestaan verder opbouwen en moest je wel bij een ander in dienst.

Om dat op te vangen volgde er na iedere zeven sabbatsjaren een jubeljaar. 'Elk vijftigste jaar zal voor jullie een heilig jaar zijn,

Het sabbats- en het jubeljaar symboliseerden het vooruitzicht op een nieuw begin

waarin kwijtschelding wordt afgekondigd voor alle inwoners van het land. Dit is het jubeljaar, waarin ieder naar zijn eigen grond en zijn eigen familie kan terugkeren.² Niet alleen je schulden raakte je dan kwijt, je kreeg ook het oorspronkelijke grondgebied van je familie weer terug. Iedere vijftig jaar werd zo een grote resetknop geactiveerd en kon iedereen weer helemaal opnieuw beginnen.

Twée keer noemt God de regeling van het jubeljaar 'heilig'.³ Die is hem dierbaar omdat ze symbool staat voor zijn alomvattende herstelplan. We hebben er als mensheid een puinhoop van gemaakt. We hebben massaal ons doel gemist, onze zeggenschap over de aarde verspeeld en zijn slaven van het kwaad en de dood geworden. Maar er is perspectief.

De profeet Jesaja en Jezus gebruikten het jubeljaar om het vooruitzicht op een algehele terugkeer naar hoe het ooit was te beschrijven.⁴ Onze missers zullen niet meer tellen. We zullen bevrijd worden van alle dwangneuroses, negatieve zelfbeelden en zelfvernietigende neigingen. We zijn dan niet langer onderworpen aan ziektes en zelfzucht, maar krijgen de aarde en onze positie daarop weer terug, zoals het ooit bedoeld was. Het jubeljaar kondigt iets aan waar je echt van kunt jubelen. ❖

1. Deuteronomium 15:1,2

2. Leviticus 25:10

3. Leviticus 25:10,12

4. Jesaja 61:1-1; Lucas 4:16-21

68. Dekselse eenheid

Na het afkondigen van de Tien Woorden en een aantal toepassingen met betrekking tot de zwakken, liet God de tabernakel bouwen, een tempel van kleden. Mozes kreeg precies te zien hoe die moest worden.¹ Het eerste en belangrijkste tempelstuk was de verbondskist – ook wel de ‘ark’ genoemd. Het was een vergulde kist van 1,3 meter lang en 0,8 meter hoog en breed. Daarin lagen de twee stenen platen met de door God geëetste Tien Woorden.

Het massief gouden deksel was een meesterwerk. ‘Maak aan de beide uiteinden daarvan een cherub, eveneens van goud, één aan het ene uiteinde en één aan het andere uiteinde. Het moet drijfwerk zijn, de twee cherubs moeten één geheel met de plaat vormen.’² Dat betekende dat het deksel met de cherubs (engel-figuren) geen naden kende. Het geheel was uit één klomp goud gemaakt.

Het volledig één zijn van dit deksel verbeeldt het wezen van God: eenheid.³ Hij veroorzaakt van zijn kant nooit barsten of scheuren in relaties. Wanneer iemand met hem breekt, zet God zich

volledig in om de eenheid weer te herstellen. Dit is een passende plaat boven de Tien Woorden, die uitleggen hoe ook mensen in verbondenheid met hem en elkaar kunnen leven. Zó moet het.

Maar de werkelijkheid was anders. Hoewel de Tien Woorden vertelden hoe het volk in harmo-

nie hoorde te leven, maakten ze ook pijnlijk duidelijk hoe hen dat niet lukte. En het was dubbel zo pijnlijk dat God uitgerekend de ark tot zijn troon maakte.⁴ Hij zetelde boven de Tien Woorden, die de basis van zijn rechtspleging vormden. Het gevolg? Voortdurend moest zijn vonnis uitkomen op veroordeling en afwijzing. Zo kregen de Tien Woorden een averechtse werking. ‘Het gebod, dat tot leven had moeten leiden, bleek juist tot mijn

De verzoeningsplaat boven de Tien Woorden vertelde over Gods verlangen naar verbondenheid met ieder mens

dood te leiden,' zei Paulus later.⁵ Was deze weg niet gedoemd dood te lopen?

De oplossing zat in dat bijzondere deksel. 'Deksel' is de letterlijke vertaling, maar meestal worden in bijbelvertalingen woorden als verzoeningsplaat, verzoendeksel, *Gnadenstuhl* en *mercy seat* (genadetroon) gebruikt. In de bijbelse talen betekent 'deksel' namelijk ook vergeving en verzoening.⁶

Ik moet denken aan de hermetisch afgesloten containers voor radioactieve medicijnen. Het zijn heilzame geneesmiddelen, maar open en bloot leveren ze gevaar op. Zo liet God zijn verenigende inzet zien. Hij legde een naadloos deksel van vergeving en verzoening over de heilzame Tien Woorden en ging er nog op zitten ook. Zo smoorde hij zelf hun terechte beschuldigingen. De ark met het deksel-uit-één-stuk was het hart van de tempel. Hier vond jaarlijks de heiligste rite van de Grote Verzoendag plaats, de 'dekseldag'. Deze dag vertelde dat Gods bedekking van menselijk falen niet 'zomaar' gebeurde. Er hing een hoge prijs aan zijn wens tot hereniging. Die kosten heeft hij voor lief genomen.

Heinrich Heine (1787-1856), een Joodse spotdichter, kende de tempelrituelen, die Gods verlangen naar relatieherstel met de mens uitbeeldden. Op latere leeftijd werd hij een volgeling van Jezus en sloeg op zijn sterfbed de spijker op zijn kop: 'God zal me vergeven, daar is hij goed in.' ❖

-
1. Exodus 25:9,40. Volgens de schrijver van de brief aan de Hebreeën was dit een miniatuur van de werkelijkheid in de hemel, waar Gods werkelijke woonplaats is: Hebreeën 8:2; 9:11,12, 23, 24.
 2. Exodus 25:18,19
 3. Deuteronomium 6:4
 4. Exodus 25:22
 5. Romeinen 7:10
 6. In 1 Johannes 2:2 en 4:10 is het woordje 'verzoening' verwant aan dit deksel – en slaat op Jezus!

69. Meer dan een streep

Als kind haalde ik brood bij de bakker zonder te betalen. Het meisje schreef het bedrag gewoon op in een stevig boek. Eens in de zoveel tijd – ik vermoed tegen het einde van de maand – ging mijn moeder betalen. Het winkelmisje trok dan een ferme streep door onze openstaande schuld.

Zoiets speelde zich ook af in het heiligdom, de tempel,¹ van Israël. Iedere dag slachtten de Israëlieten collectief en individueel dieren om vergeving te krijgen voor hun overtredingen.² Voor allerlei personen en situaties waren er verschillende regels, maar de grote lijn was:³

1. De overtreder legde zijn hand op de kop van een gaaf offerdier en beledigde zijn fouten
2. De overtreder slachtte het dier
3. Een priester sprenkelde bloeddruppels op diverse plaatsen van de tempel

De bloeddruppels waren het bewijs van vergeving. Ze toonden aan dat er een onschuldig dier was gedood en wezen in feite op het latere offer van Jezus. Maar ze herinnerden ook aan het feit dat er vergeven en dus ook eerst gezondigd was, zoals de doorgehaalde bedragen in het bakkersboek erop wezen dat er

broodschulden waren geweest. Blevens die bloedresten voor altijd herinneren aan de overtredingen die begaan waren? Nee. Op de jaarlijkse Grote Verzoendag, letterlijk de 'Dag van bedekking', werd het heiligdom geschoond van 'alle wandaden en vergrijpen van de Israëlieten'.⁴

Op deze ernstigste dag van het jaar sprenkelde de hogepriester vers bloed op alle plaatsen waar het hele jaar door al bloed gesprenkeld was. Daarnaast druppelde hij nog bloed op en voor het verzoendeksel. Dit bloed kwam van een bok waarop geen zonden beleden waren. Dit bokje, dat 'voor de Heer' werd

**De Grote Verzoendag
beeldde uit hoe God de
prijs zou betalen voor de
verwijdering van het kwaad**

genoemd, leverde dus 'schoon' bloed en nam alle herinneringen op. De priester verzamelde als het ware alle door het jaar heen beleden zonden, zoals een schoon sop al het vuil van de vuile borden in zich opneemt. Waar moest hij ze laten?

Vervolgens liep hij naar een andere bok die klaarstond en 'voor Azazel' heette. Deze bok werd niet geofferd en was ook geen uitbeelding van Jezus, maar stond symbool voor zijn tegenpool, de aanstichter van alle kwaad: Satan. De priester legde zijn handen op de kop van het bokje en sprak 'alle wandaden en vergrijpen van de Israëlieten openlijk uit, alle zonden die ze hebben begaan. Zo legt hij alle zonden op de kop van de bok. Daarna moet hij het dier de woestijn in sturen, onder de hoede van iemand die daarvoor is aangewezen. De bok neemt alle zonden van het volk met zich mee, naar een verlaten gebied.'⁵

Terugdenkend aan het bakkersboek, kun je zeggen dat God de namen, doorhalingen en schulden wegstreept en de gumresten ver weg dumpst. Zo kun je opnieuw beginnen met een heuse schone lei.

Deze bloedserieuze tempelceremonie, de Grote Verzoendag, ervoeren de Israëlieten als een jaarlijkse oordeelsdag, die met goed nieuws eindigde. In combinatie met de dagelijkse offers beeldde hij uit dat God het kwaad niet alleen vergeeft, maar ook definitief zal verwijderen. Elke vijftig jaar begon op de Grote Verzoendag het jubeljaar, dat ook een volkomen nieuwe start aankondigde.⁶ ❖

-
1. Het heiligdom van Israël bestond eerst uit een tent – de tabernakel. Toen dit heiligdom onderdak vond in een gebouw, heette dat de tempel.
 2. Zie hoofdstuk 48, waarin we dit al gedeeltelijk besproken hebben
 3. Zie Leviticus 1-5
 4. Zie Leviticus 16 en 23:26-32
 5. Leviticus 16:21,22
 6. Leviticus 25:8-10

70. Overlopende liefde

Het huidige Israël kent de cosmeticalijn Ahava, die producten met mineralen uit de Dode Zee bevat. Toeristen worden ermee overspoeld en het wordt over de hele wereld verkocht. De betekenis van Ahava is liefde.

Dit is een mooie illustratie van Gods opzet. Israëls maatschappij zou bol staan van liefde. Hij had zelf het voorbeeld gegeven door overvloedig liefde en zorg te bieden. Hij verwachtte dat zij daar met liefde op zouden reageren: naar hem toe, naar elkaar en naar anderen. Hij legde de lat hoog: 'Heb daarom de HEER, uw God, lief met hart en ziel en met inzet van al uw krachten,' en 'heb je naaste lief als jezelf.' Deze houding gold voor iedereen in het land: 'Behandel vreemdelingen die bij jullie wonen als geboren Israëlieten. Heb hen lief als jezelf.'¹

God verwachtte niet alleen zorg voor de zwakke. Hij schreef evenzeer respect voor: 'Wanneer u iemand het een of ander

leent, mag u niet zijn huis binnengaan om het onderpand op te halen. U moet buiten wachten tot degene aan wie u de lening geeft met het onderpand naar buiten komt.' Je mocht als onderpand niet iemands overjas nemen. Was dat de enige mogelijkheid, dan moest je hem iedere avond terugbrengen, zodat hij zich 's nachts tenminste kon toedekken. 'U mag een slaaf die bij u zijn

toevlucht zoekt, niet uitleveren aan zijn meester. U moet hem opnemen en hem een plaats gunnen in de stad die hij uitkiest. U mag hem niet uitbuiten.'²

Als het volk in de toekomst een koning zou willen aanstellen, was dat geen probleem, als hij maar geen despoot zou worden. Hij mocht geen paarden hebben uit liefhebberij en er ook niet veel vrouwen op na gaan houden, 'want dat zou hem tot afgodendienst kunnen verleiden. En verder mag hij ook geen zilver

God hield de Israëlieten een zorgzame maatschappij voor, als zij zich maar door hem lieten veranderen

en goud ophopen' Hij moest zijn leven lang blijven lezen in Gods wetboek. 'Dan zal hij zich niet inbeelden dat hij meer is dan anderen en in enig opzicht boven de wet staat.'³

We kunnen hier niet alle wetten die Mozes namens God uitvaardigde behandelen. Maar als je ze allemaal doorleest, zie je dat het waar is wat God beweert: 'Mijn bepalingen en regels schenken leven aan wie ze volgt, houd ze dus in ere.' Deze wetten zullen andere volken versteld doen staan.⁴

Voordat de Israëlieten nu gingen denken dat zij samen een paradijs zouden vormen, wees Mozes erop dat het naleven van deze regels een mentaliteitsverandering vergde. De uiterlijke besnijdenis, die nu nog steeds wordt toegepast door joden en islamieten, was daarvoor niet toereikend. 'Besnijd daarom uw hart en wees niet langer halsstarrig.' Mozes legde uit dat het de mens niet lukt op zichzelf. Hij beloofde dan ook: 'God zal uw hart besnijden'.⁵

Paulus schreef eeuwen later: 'Kortom, de wet zelf is heilig en de geboden zijn heilig, rechtvaardig en goed.'⁶ Gods richtlijnen zijn liefdevol. Dat is het probleem niet. Maar ze hebben alleen effect bij liefdevolle mensen, alleen bij wie zich van harte aan God en zijn beginselen verbinden. Deze mensen staan hem toe hen dienovereenkomstig te veranderen. God is meer dan bereid dat te doen. ❖

-
1. Deuteronomium 6:5 en Leviticus 19:18, 34
 2. Deuteronomium 24:10-13 en 23:16,17
 3. Deuteronomium 17:16-20
 4. Leviticus 18:5; Deuteronomium 4:5-9
 5. Deuteronomium 10:16; 30:6
 6. Romeinen 7:12

71. Goede kost

In 2008 waren er woedende Chinese ouders in het nieuws. Uit winstbejag was babymelk vermengd met het giftige melamine. Zes baby's overleden en bijna 300.000 werden er ziek. Zorgzame ouders willen dat hun kinderen niets dan gezonde en veilige kost binnen krijgen.

Bij God is het niet anders. Al bij de schepping had hij noten, granen en fruit als het menselijke voedingspakket gegeven en had er later, nadat Adam en Eva in de leugens van Satan waren gevallen, groenten aan toegevoegd. Na Noachs watervloed had hij ook het eten van vlees vrijgegeven, zolang het maar geen bloed bevatte.¹ Eeuwen later gaf Mozes de Israëlieten namens God verdere instructies. Mozes gebruikte hierbij geen wetenschappelijke argumenten. Die hadden ze toch niet begrepen. Hij verwoordde het in godsdienstige taal. Zo sprak Mozes niet over hygiëne, maar over 'reinheid'. Niet over of iets ongeschikt was voor consumptie, maar over 'onrein voedsel'.

De Israëlieten mochten naast bloed ook geen dierlijk vet nuttigen.² Nu, meer dan drieduizend jaar later, klinkt dat heel logisch in het licht van onze kennis over cho-

lesterol en aanverwante zaken.

Een aantal diersoorten werd verboden.³ Alleen dieren die zowel herkauwen als gespleten hoeven hebben, werden geschikt geacht voor consumptie. Daar vallen onder meer herten, schapen en runderen onder. Paarden en varkens vallen af.

Ooit hoorde ik op de autoradio een interview met een kok van sportcentrum Papendal. Had iedere sport zo zijn eigen menu?, was de vraag. Hij antwoordde dat marathonlopers meestal vegetarisch aten en dat wielrenners absoluut geen varkensvlees wilden, om de kans op steenpuisten te verkleinen.

Voor eetbare waterdieren geldt, dat ze zowel schubben als vinneten hebben. De meeste vissen vallen daaronder, maar schaaldieren, walvisachtige en palingachtige dieren niet. Veel 'onreine'

Tips voor een gezond eetpatroon

vissen en dieren blijken aas- of alleseters te zijn. Ze zijn wel waardevol, omdat ze in de natuur de schoonmaakdienst en lijkenruimers vormen, maar juist daarom oneetbaar. Net zoals vuilnisbakken heel belangrijk zijn, zonder dat de meeste mensen die gebruiken als lunchdoos.

Bij de lijst van niet te eten dieren zijn in bijna alle gevallen wetenschappelijke argumenten aan te dragen waarom deze dieren taboe zijn. Tientallen onderzoeken hebben aangetoond dat bevolkingsgroepen die deze voedselvoorschriften opvolgen daar baat bij hebben. Statistisch gezien lijden zij aan minder (welvaarts) ziekten en worden zij ouder dan de gemiddelde bevolking. Dat komt overeen met de belofte die God de Israëlieten gaf, namelijk dat zij, als ze zijn voorschriften opvolgden, niet de kwalen zouden kennen waaraan zij de Egyptenaren hadden zien lijden.⁴ Onderzoek van hiërogliefen en mummies heeft aangetoond dat de Egyptenaren onder meer hebben geleden aan onze moderne hart- en vaatziekten. Dit is kenmerkend voor alles wat bij Gods onderricht hoort. Het is allemaal voor jouw bestwil. ❖

-
1. Genesis 1:29; 3:18; 9:3
 2. Leviticus 3:17
 3. Leviticus 11:1-47
 4. Exodus 15:26

72. Niets mee gedaan

Tussen 1663 en 1666 werd een groot deel van West-Europa door de pest getroffen. In Amsterdam verloren 34.000 burgers het leven, 17 procent van de bevolking van ruim 200.000. De rol van epidemieën in de wereldgeschiedenis kun je nauwelijks overschatten. Duizenden jaren lang was de natuurlijke bevolkingsgroei ternauwernood voldoende om de gevolgen van regelmatig optredende epidemieën en hongersnoden te herstellen. De beruchtste pestepidemie, de Zwarte Dood, verspreidde zich tussen 1347 en 1351 over nagenoeg heel Europa. Naar schatting 25 miljoen van de 85 miljoen Europeanen verloren het

leven, ofwel dertig procent van de bevolking op ons continent.

Deze plagen verspreidden zich snel, omdat mensen totaal niet wisten hoe ziekten werden doorgegeven.

Als er al een rioolsysteem bestond, dronken de stadsbewoners uit dezelfde gracht als waarin hun 'toiletten' uitkwamen. Hun kleren en hun lichaam wasten ze in hetzelfde wa-

ter. Maar meestal fungeerden de straten zelf als open riolen en maakten zo ruim baan voor de verspreiding van allerlei ziekten. Het is tragisch dat het negeren van één sanitaire regel, die Mozes namens God aan het leger van Israël gaf, tientallen miljoenen mensenlevens heeft gekost. Als Europese steden dit voorschrift hadden nageleefd, was een hoop ellende voorkomen: 'Verder moet er buiten het kamp een gelegenheid zijn waar u uw behoefte kunt doen. U moet een tentpin bij uw uitrusting steken, die u kunt gebruiken om een gat te maken waar u boven hurkt, en om uw uitwerpselen te bedekken.'¹

Ook op het gebied van hygiëne ontvingen de Israëlieten voorschriften. Nog maar anderhalve eeuw geleden zijn we gaan snappen waarom deze zo belangrijk voor de volksgezondheid zijn. In het midden van de negentiende eeuw merkte Ignaz Semmelweis,

Gods sanitaire, hygiënische en isolerende voorschriften liepen meer dan 3.000 jaar voor op hun tijd

‘de vader van ontsmetting’, op dat zwangere vrouwen kraamvrouwenkoorts kregen, doordat de hen behandelende artsen hun handen niet wasten na het opensnijden van lijken. Mozes liep meer dan drieduizend jaar op hem voor, door te bepalen dat iemand die een lijk had aangeraakt zeven dagen als ‘onrein’ gold. Daarna moest hij zijn kleren en zichzelf wassen voordat hij weer normaal kon functioneren.²

Bovendien schreef God voor dat mogelijke ziektebronnen geïsoleerd moesten worden. Dit noemen we ook wel quarantaine. De taal was godsdienstig, maar de maatregel bood ruime bescherming tegen ongewenste besmettingen. ‘Geef de Israëlieten opdracht om iedereen die aan huidvraat lijdt of onrein vocht verliest en iedereen die onrein is doordat hij met een lijk in aanraking is geweest, het kamp uit te sturen. Dit geldt voor zowel mannen als vrouwen. Stuur hen weg, want anders verontreinigen ze het kamp, waarin ik te midden van het volk woon.’³

Het zijn niet in de eerste plaats de nieuwe medicijnen, zoals antibiotica, die ertoe geleid hebben dat we sinds 1850 in Europa nu gemiddeld twee keer zo oud worden. Dat is vooral te danken aan de elementaire regels voor sanitair, hygiëne en quarantaine, die ons al sinds meer dan drie millennia in de Bijbel ter beschikking staan, maar waar we pas de afgelopen honderdvijftig jaar naar handelen. ❖

1. Deuteronomium 23:13-15

2. Leviticus 19:11-19

3. Numeri 5:2,3; zie ook Leviticus 13

73. Duurzaam

**Lang voordat de
'Groenen' erop gingen
hameren, schreef
God al een duurzame
levenswijze voor**

Wat je een eeuw geleden nooit zou verwachten, is sinds enkele decennia werkelijkheid geworden. Mensen zijn begonnen politieke partijen te organiseren, die duurzaamheid van belang achten, zogenoemde 'groene' partijen. In Nederland is het zelfs zover gekomen dat er een partij is opgericht die vooral het dierenwelzijn in haar vizier heeft. Hoe nieuwerwets dit ook mag klinken, God heeft door Mozes al richtlijnen gegeven voor de wezens en elementen die zelf geen stem hebben. God bleek in zijn voorschriften door en door 'groen' te zijn.

Dat is logisch, want een van de taken van de mens bij zijn schepping was de tuin van Eden 'te bewerken en erover te waken'.¹

De eerder genoemde sabbatsjaren bevatten niet alleen goed nieuws voor mensen, maar ook voor hun akkers. Ieder zevende jaar moest het land een jaar lang braak liggen.² We weten nu dat je daarmee uitputting ervan voorkomt. In oorlogstijd werd het de Israëlieten verboden boomgaarden te vernietigen of vruchtbomen te kappen voor belegeringsdoeleinden.³

Ook moesten de mensen vanaf de schepping 'heerschappij voeren over de vissen

van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt'.⁴ Maar dat hoorden zij te doen zoals God het zou doen. Ook over het behandelen van dieren schreef God hen daarom bepaalde zaken voor.

Zo mochten de ezels en runderen meegenieten van de wekelijkse sabbatsrust.⁵ En als ze voor je werkten, behandelde je ze mild.

'U mag een rund bij het dorsen niet muilkorven.'⁶ Als de ezel van een ander bezweek onder zijn last, 'mag u niet werkeloos toezien. Help hem het dier weer op de been te krijgen'. 'Als u een verdwaald rund of schaap van een ander aantreft, moet u daar niet uw schouders over ophalen, maar het hem meteen terugbezorgen.'⁷

In het volgende gebod klonk clementie: 'Je mag een geitenbokje niet koken in de melk van zijn moeder',⁸ net als in het verbod op het offeren van een dier dat jonger was dan acht dagen. 'Het jong van een rund, een schaap of een geit moet na zijn geboorte minstens zeven dagen bij zijn moeder blijven.' 'Een rund, schaap of geit mag niet worden geslacht op dezelfde dag als een eigen jong.'⁹ Dit principe werd ook toegepast op vogelnesten. De moeder moest altijd in leven gelaten worden als je eieren of jongen wegnam. 'U zult er wél bij varen, een lang leven zal u beschoren zijn.'¹⁰

God dicht de dieren een bepaalde waardigheid toe. Buit ze dus niet tot het uiterste uit. Het respect dat je opbrengt voor wezens die geen weerwoord hebben, zal positief uitwerken op je eigen leven. ❖

-
1. Genesis 2:15
 2. Leviticus 25:1-7
 3. Deuteronomium 20:19,20
 4. Genesis 1:26
 5. Deuteronomium 5:14
 6. Deuteronomium 25:4
 7. Deuteronomium 22:4,1
 8. Exodus 23:19
 9. Leviticus 22:26-28
 10. Deuteronomium 22:6-8

74. Vrijgevigheid

Het respect dat we opbrengen voor de natuur en de dierenwereld past in de opzet van de schepping. Geen enkel wezen of ding kan op zichzelf bestaan. Alles en iedereen is verbonden met elkaar door een systeem van geven en ontvangen, gebruiken en je laten gebruiken.

Neem bijvoorbeeld een zuurstofatoom. Het bestaat niet voor zichzelf. Het ene moment tolt het door de lucht om vervolgens door onze longen opgenomen te worden. Later ademen we het weer uit, maar dan samen met een soortgenoot gebonden aan een koolstofatoom in kooldioxide. Planten zetten door fotosynthese het kooldioxide weer om in suiker en losse zuurstof. Nu danst het zuurstofatoom weer vrij rond, maar kan zo weer gevangen worden door een roestplek of ozon. Planten en dieren zijn hopeloos afhankelijk van elkaar, anders is er geen voedselketen. Alles geeft en ontvangt van harte. Behalve de mens.

Met het verlies aan intimiteit in de tuin van Eden verloren we ook onze vrijgevigheid. Onmiddellijk ontstonden er dorens¹ als treffende uitbeelding van hebberigheid. Door zijn dorens roept de braamstruik als het ware: 'Blijf van mijn bramen af!' De mens is de enige soort die geneigd is enkel te willen ontvangen (lees:

graaien). We zijn ongeschikt voor oneindig leven, want leven is geven en ontvangen.

We hebben al gezien dat vrijgevigheid één van de normen is die in de wetten van Mozes worden hooggehouden.² Maar hoe word je vrijgevig en mededeelzaam? Onderzoek wijst uit dat bij grote inzamelingsacties het meeste geld niet komt van mensen die anders nooit iets geven en nu ineens

wel. Integendeel. Het komt van de mensen die al gewend zijn te geven. Die geven dan nog meer. Je moet van geven dus een gewoonte maken. God geeft de Israëlieten daartoe een zetje, door hen op te dragen een tiende van al hun inkomsten aan een van hun twaalf stammen, Levi, af te staan.³

**Met het tienden-
systeem gaf God de
Israëlieten een zetje
richting gulheid**

De Levieten, waartoe ook de priesterfamilie van Aäron behoorde, waren verantwoordelijk voor de spirituele kant van de Israelitische samenleving. Zij zorgden voor alles wat met het heilighdom en later de tempel te maken had, het onderwijs over God en zijn wetten, en een groot deel van de rechtspraak. Daarnaast stelden zij de meeste medische diagnoses vast.⁴ Aan het eind van zijn leven bad Mozes voor de stam Levi:

Laat hen uw regels onderwijzen aan Jakob, uw voorschriften doorgeven aan Israël.

Laat hun geurige gave u behagen, laat hen brandoffers brengen op uw altaar.⁵

Deze stam kreeg in Kanaän geen eigen grondgebied toegewezen, en had dus geen eigen bron van inkomsten. De Levieten stonden fulltime in dienst van God en het volk. De andere stammen onderhielden hen. Wat er ook geoogst of gefokt werd, van lammeren tot olijven en van schapen tot graan, telkens werd één op de tien dieren, schoven of manden aan de Levieten gegeven. Zo zorgde God ervoor dat zodra de Israëliet iets binnen kreeg, hij er gelijk iets van weggaf. De bedoeling was dat de Israëlieten vrijgevigheid tot een liefdevolle gewoonte zouden ontwikkelen. ❖

1. Genesis 3:18

2. Zie blz. 66

3. Leviticus 27:30-33; Numeri 18:21-32; Deuteronomium 14:22-29

4. Leviticus 13 en 14; 2 Kronieken 19:8

5. Deuteronomium 33:10

DEEL 6

ONIGEL

De afgoden van Kanaän werden gedreven door wellust en genotzucht. Israël moest hun verlokkenende godsdiensten uitwissen. Mozes bleek niet alleen in zijn nederigheid een vooruitbelever van het Jezusverhaal te zijn, maar ook in zijn dood en buitengewone opstanding. Niet zijn assistent Jozua, maar Jezus is zijn echte opvolger geworden. Na Jozua onderhield Israël een jojorelatie met God. Keer op keer stuurde hij rechters om Israël te bevrijden, maar het volk maakte er telkens weer een potje van. Op een gegeven moment dreigden zij onderling

ONGELO

ENDE LIEFDE

zelfs de stam Benjamin volledig uit te roeien. Het verhaal van Ruth en Boaz schijnt te midden van al het geweld als een lichtpuntje en een vooruitblik. Zoals Boaz Noömi en Ruth heeft gelost, zo zal God de wereld verlossen.

OFELIJK!

75. Moordgoden

Ik kreeg ooit een opwindtrein met voor de rails alleen maar bochtenstukken. Je kon er precies een cirkel mee leggen. Mijn locomotief kon dus alleen maar rondjes draaien. Later kreeg ik gelukkig aanvullende rails en konden er andere trajecten gelegd worden. Zelfs van de ene kamer naar de andere.

Dit illustreert een fundamenteel verschil tussen de bijbelse godsdienst en vrijwel alle andere religies, tussen God en de afgoden. Veel godsdiensten, zoals het boedhisme en het hindoeïsme, beleven de tijd in een cirkel. Het leven herhaalt zich en zal dat eendeloos blijven doen. Alles en iedereen zit in die herhalingskring gevangen. Er is geen ontkomen aan. Een nieuwe toekomst is onmogelijk. De reïncarnatiegedachte is onder andere daarop gebaseerd.

De bijbelse tijdsbeleving volgt geen kring, maar een tijdlijn. Er is een goed begin geweest. Daarna is het kwaad in onze wereld gekomen. De wereldgeschiedenis getuigt daarvan. We lijken in een eindeloze cirkel van kwaad te zijn gekomen, maar uiteindelijk zal God een nieuwe toekomst openen.

Uit opgravingen weten we dat de Kanaänitische godsdienst een jaarcyclus van het leven kende. Ieder voorjaar stierf Baäl, de storm- en vruchtbaarheidsgod. Hij werd meestal afgebeeld met een bliksemschicht en een stier, symbolen van storm en potentie. In het najaar moest hij weer tot leven worden gewekt om de winterregens te kunnen produceren.

Zijn opstanding kon alleen plaatsvinden als de bewoners van zijn grondgebied allerlei vruchtbaarheidsrituelen uitvoerden op hun heilige plaatsen. Deze kwamen neer op regelrechte orgieën. Baäls levenscyclus was dus afhankelijk van menselijk handelen. Ondertussen waren z'n onderdanen wel afhankelijk van de regen die hij moest brengen.

De Kanaänitische afgoden, die werden gedreven door wellust en genotzucht, moesten volledig worden uitgewist

Daarnaast waren er nog tal van andere goden die door de jaarcyclus heen onderling vochten, stierven en weer opstonden. Hun karakters waren niet verheffend. Ze eisten naast de orgieën ook barbaarse offers, zoals het verbranden van pasgeboren baby's. Wellust en genotzucht waren hun drijfveren. Het vervelende is dat ook mensen, gevangen in hun zelfzucht, daar een groot zwak voor hebben.

Daarom mochten de Israëliërs absoluut niets overlaten van de Kanaänitische godsdiensten of de aanhangers ervan. Lieten ze die wel voortbestaan, dan zouden ze er onherroepelijk voor vallen. Het gevolg zou zijn dat ze niet hoger zouden denken en handelen dan het niveau van deze goden. Je gaat tenslotte lijken op wie je aanbidt. Gods opdracht was op dit vlak dan ook ondubbeltzinnig, ook al klinkt die mij als westerling nogal cru in mijn oren. Maar als ik Israël's latere geschiedenis in ogenschouw neem, zie ik dat God gelijk heeft gehad. Het Israëlitische volk liet haarden van de Kanaänitische godsdiensten bestaan en viel daar uiteindelijk voor. Zoals je een huis, waarin een epidemie slachtoffers heeft geëist, eerst ontsmet voordat je erin gaat wonen, zo moest het Israëlitische volk Kanaän eerst ontsmetten van deze afgodendiensten, waar zij zeer vatbaar voor waren. Door dat niet grondig te doen, riepen de Israëlieten later onnoemelijk veel leed over zichzelf af en raakten ze gevangen in de barbaarse jaarcyclus, waarbinnen geen ruimte meer was voor hoop op een nieuwe toekomst. Ze denderden hopeloos, eindeloos en doelloos rond, zoals mijn opwindtrein op een ronde spoorbaan. ❖

76. Uitstel

Als ik 'even' iets wil repareren, blijkt ik meestal bepaalde zaken niet te kunnen vinden, of breekt er net een onmisbaar onderdeelje. Het 'even' groeit uit tot uren of dagen. Dat is nog niets vergeleken bij de tocht van het Israëlitische volk naar Kanaän, die in principe maar een paar weken vergde. Aan het begin ontvingen de Israëlieten rond de berg Sinai voorschriften van God en bouwden er hun draagbare heiligdom. Uiteindelijk naderden ze het land Kanaän vanuit het zuiden.

Mozes koos van iedere stam iemand uit voor een verkenning van hun toekomstige land. Bij de keus uit de twaalf stammen (Jakobs zonen) sloeg hij Levi over en telden de twee zonen van Jozef nu ieder als een stam. Toen hun opa Jakob zijn einde had voelen naderen, had hij hen op dezelfde manier gezegd als zijn eigen zonen. Maar daarbij had hij zijn armen gekruist, waarop Jozef had geroepen: 'Niet zo, vader! Dit is de oudste, u moet

uw rechterhand op zijn hoofd leggen.'¹ Jakob had zich daar niets van aangetrokken, waardoor de jongste, Efraïm, machtiger zou worden dan zijn broer Manasse.

Uit de stam van deze Efraïm wees Mozes Hosea aan, de zoon van Nun. Maar Mozes veranderde Hosea's naam, die 'redding' betekent, en zette er 'Je'

voor. Zo werd zijn naam Jehosea. Dat betekent 'de Heer (is) redding'. In Nederlandse bijbels is dat 'Jozua' geworden en in de Griekse 'Jezus'. Deze nieuwe naam voor Hosea hield een bemoeiding voor de hele groep in.

Na veertig dagen verkennen brachten ze verslag uit: 'Werkelijk, het vloeit over van melk en honing.' *Maar* '... het land verslindt zijn inwoners, en alle mensen die we er gezien hebben waren uitzonderlijk lang. ... Vergeleken bij dat volk van reuzen voelden wij ons maar nietige sprinkhanen, en veel meer zullen we in hun ogen ook niet geweest zijn.'² Wat een ontmoediging.

Vanwege hun ongeloof verlengde God de reis van de Israëlieten met veertig jaar

Voor de zoveelste keer gingen de Israëlieten jammeren: 'Waarom brengt de HEER ons naar dat land? Om door het zwaard geveld te worden, en om onze vrouwen en kinderen te laten buitmaken? We kunnen beter teruggaan naar Egypte.'³ Van de verkenners geloofden alleen Kaleb en Jozua nog in het 'beloofde land'.

Bij God was de maat nu vol. 'Niemand van degenen die mijn majesteit gezien hebben en de wonderen die ik in Egypte en in de woestijn heb verricht, en die mij nu al tien keer op de proef gesteld hebben door mij niet te gehoorzamen, zal het land zien dat ik hun voorouders onder ede heb beloofd. ... Veertig dagen hebben jullie het land verkend, veertig jaar zul je voor je schuld boete doen, één jaar voor elke dag.'⁴ Voor het eerst komen we hier in de Bijbel het dag/jaarprincipe tegen. In latere profetische uitspraken zal het weer voorkomen dat dagen worden verwerkt in jaren.

Zelfs voor God kon er blijkbaar een moment komen waarop langer geduld geen zin meer had. Als je maar lang genoeg weigert bewijzen en overtuigende argumenten aan te nemen, komt het moment waarop je ze niet eens meer kunt aannemen. Langer wachten heeft dan geen zin meer.

God verlengde de tocht van de Israëliërs met veertig jaar, in de hoop dat een volgende generatie meer gezeglijk zou zijn. Van de mensen van twintig jaar en ouder zouden alleen Kaleb en Jozua het beloofde land in mogen. In de periode daar naartoe groeide Jozua uit tot Mozes' opvolger. ❖

-
1. Genesis 48:18
 2. Numeri 13:27, 32, 33
 3. Numeri 14:3
 4. Numeri 14:22, 34

77. Exit Mozes

Met zijn dood en opstanding is Mozes van alle vooruitbelevers het verst gegaan

Er gebeurde ontzettend veel onderweg naar Kanaän. Mozes vat- te aan het eind van de reis alles samen, zoals een juf haar klierige klas de toegang tot de Efteling aankondigt: ‘Onthoud goed dat de Heer u dit goede land niet in bezit geeft omdat u het verdiend hebt, want u bent een onhandelbaar volk.’¹

Die onhandelbaarheid reikte tot in alle lagen, tot zelfs Mozes’ eigen broer en zus. Aäron en Mirjam hadden kritiek op Mozes’ huwelijk met een Nubische vrouw en klaagden: ‘Heeft de HEER soms uitsluitend bij monde van Mozes gesproken en niet ook bij monde van ons?’ Daarop volgde eerst de opmerking van

de bijbelschrijver dat Mozes ‘een zeer bescheiden man was – niemand op de hele wereld was zo bescheiden als hij’. Daarna liet God Aäron en Mirjam duidelijk hun plaats weten. ‘Luister goed. Als er bij jullie een profeet van de HEER is, maak ik mij in visioenen aan hem bekend en spreek ik met hem in dromen. Maar met mijn dienaar Mo-

zes, op wie ik volledig kan vertrouwen, ga ik anders om: met hem spreek ik rechtstreeks, duidelijk, niet in raadsels, en hij aanschouwt mijn gestalte.’²

Wonderlijk, dat twee totaal tegengestelde kenmerken Mozes uniek maakten: extreme bescheidenheid (hij had de titel ‘diena- ar’) en tegelijk een ongeremd vertrouwelijke toegang tot de Allerhoogste. Ik wijs hier alvast op, omdat Mozes beloofde dat God na hem een andere profeet zou laten opstaan, die op hem zou lijken. ‘Een profeet zoals ik. Naar hem moet u luisteren.’³

Mozes en Aäron kenden zelf ook een moment van zwakte. Dat gebeurde bij Meriba.⁴ In plaats van Gods vriendelijkheid en ge- duld te laten zien, toonden zij woede. Ook zij mochten niet met het volk mee Kanaän in. Velen vinden dat een onbegrijpelijk zware straf. Goed, Aäron had een aantal uitglijders gehad. Maar hoe kon God nou aan Mozes de toegang tot Kanaän weigeren?

Zoals we al eerder zagen bij Abraham, Isaak, Jakob en Jozef, moet je in de Bijbel bij irritante zaken en uitspraken opletten of er geen dubbele bodem onder het verhaal ligt. Die blijkt er ook hier te zijn.

Zoals bij Isaak en Jozef hun bijna-dood een belangrijk deel van hun verhaallijn vormde, zie je dat bij Mozes nog indringender gebeuren. Op zijn honderdwtintigste stond hij nog in de kracht van zijn leven. Medisch was er voor hem dus geen reden voor overlijden. Toch stierf hij met alleen God aan zijn zijde. (Hoe dat precies in zijn werk gegaan is, beschrijft de Bijbel niet, maar ik ben wel benieuwd. Heeft God euthanasie op hem gepleegd?) Vergeleken bij Isaak en Jakob is God bij Mozes dus veel verder gegaan. Hij overleed echt. Daar tegenover staat dat God hem zelf heeft begraven 'in een vallei in Moab, tegenover Bet-Peor', maar '(T)ot op de dag van vandaag weet niemand waar zijn graf is'.⁵ Dat kon volgens een latere bijbelschrijver ook niet, omdat Mozes met lichaam en al uit de dood is opgewekt door de aartsengel Michael.⁶ Van Mozes zul je dus niet eens restanten kunnen vinden. Als enige is hij bij het vooruitbelevan echt gestorven, maar hij heeft ook als enige alvast de opstanding uit de dood meegemaakt, waarna hij nooit meer zou sterven. God zorgde goed voor zijn vooruitbelevers, want op deze opstanding wachten de 'normale' gelovigen van alle eeuwen nog steeds. ❖

1. Deuteronomium 9:6

2. Numeri 12:2,3,6,7

3. Deuteronomium 18:15 (NBG), zie ook 18,19. De Nieuwe Bijbelvertaling is de enige vertaling die voor het woord profeet in dit hoofdstuk het meervoud gebruikt, "profeten". Het Hebreeuws is enkelvoud.

4. Numeri 20:1-13

5. Deuteronomium 34:6

6. Judas 9. Daarom kan Mozes in de dagen van Jezus aan hem en enkele van zijn volgelingen verschijnen.

78. What's in a name?

Toen Antonius Leonardus Petrus Dingjan in 1923 zijn eerste kind kreeg, mijn vader, noemde hij hem Antonius Everardus (Ton). Daarna kwam mijn tante, Jeanne Alexandrine Mathilde. Vervolgens ontdekte mijn opa de Bijbel en begon hij een nieuw leven met God. De volgende kinderen gaf hij bijbelse namen: Rachel, Jonathan en Ruth. Antonius en Jeanne pasten niet in dat rijtje en kregen daarom de nieuwe namen Jozua en Mirjam. In mijn boekenkast staat een bijbel die Jozua Dingjan in 1936 kreeg.

Na Mozes' dood aanvaardde het volk Jozua (de nieuwe naam die Mozes aan Hosea had gegeven) als leider. Zo meenden ze te voldoen aan Gods bevel te luisteren naar de profeet die na Mozes zou komen. Jozua heeft inderdaad het Israëlsche volk het land Kanaän binnengeleid. Dat is dan ook het enige wat hij op Mozes voorheeft. Verder kon hij niet aan hem tippen. Jozua was meer een militaire dan een religieuze leider. Hij zette geen wetten op perkament of papyrus en zijn omgang met God was bij lange na niet zo vertrouwelijk. Was Jozua wel die op Mozes lijkende profeet naar wie ze moesten luisteren?

Het bijbelverhaal bevestigt die twijfel direct met de opmerking dat Israël nooit meer een profeet heeft gekend 'als Mozes, met wie de HEER zo vertrouwelijk omging. Door zijn toedoen heeft

de HEER in Egypte tekenen en wonderen laten zien'.¹ Jozua was dus niet de specifieke profeet waarop Mozes had gewezen en de Israëlieten bleven nog eeuwen lang uitzien naar de komst van 'de profeet'.²

Die profeet moest op Mozes lijken. Wat kenmerkte Mozes? Hij was ontkomen aan kindermoord. Hij was een wetgever, uiterst

bescheiden en innig vertrouwd met God. Hij deed tekenen en wonderen, stierf in de kracht van zijn leven maar liet geen graf achter. Vlak voor het begin van onze jaartelling kregen een zekere Maria – in het Hebreeuws Mirjam – en haar aanstaande man Jozef los van elkaar van de engel Gabriël te horen dat er

**Jezus is de ware
Jozua geworden, de
opvolger van Mozes**

een bijzonder kind bij haar verwekt zou worden. Zij moesten hem Jezus noemen (Grieks voor Jozua). Hierbij móet je wel terugdenken aan de al eerder besproken vooruitbelevers, met Mozes en Jozua als slotstukken.

Jezus betekent 'de HEER is redding'. Hij was het die 'zijn volk zal redden van hun zonden'.³ Jezus ontkwam aan de kindermoord van koning Herodes.⁴ Mozes en Elia⁵ verschenen aan hem en drie van zijn leerlingen, waarbij een stem zei: 'Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde. Luister naar hem!' Met 'naar hem moet u luisteren' had ook Mozes die op hem lijkende profeet aangekondigd.⁶ Jezus onderwees, was nederig, maar was ook zo vertrouwd met God, dat hij 'aan het hart van de Vader' rustte.⁷ Hij gaf tekenen en deed wonderen, stierf op zijn drieëndertigste, stond op uit de dood en voer op naar de hemel. Hij liet slechts een leeg graf achter. Hij was de ware Jozua, de profeet als Mozes.⁸ We zullen later in dit boek zeker 'naar hem luisteren', want van hem wordt gezegd dat hij mensen dwars door de dood in het eeuwige beloofde land zal brengen. ❖

1. Deuteronomium 34

2. Johannes 1:19-21, 45; 7:40

3. Matteüs 1:21, NBG

4. Matteüs 2:16

5. Een van de grootste profeten van Israël, die nooit is gestorven, maar al levend naar de hemel is 'gevlozen', zie 2 Koningen 2:19-21; 7:40.

6. Matteüs 17:5 en Deuteronomium 18:15

7. Johannes 1:18

8. Johannes 13:1-20; 1:18; Handelingen 2:22; Romeinen 1:4

79. Rachab

Vanuit wat nu Jordanië heet, had Jozua twee verkenners de Jordaan over naar de stad Jericho gestuurd. Daar bood de hoer Rachab hen hulp. Zij woonde in een huis op de stadsmuur en beseftte dat haar land in handen van de Israëlieten zou vallen. Ze vroeg om bescherming als het zover zou komen. Als zij bij de inname van Jericho een rood koord zou hangen aan het venster waaruit ze haar klanten buiten de muur neer liet, zouden al degenen die zich dan in haar huis bevonden gespaard blijven, zo beloofden de verkenners. Rachab liet zich dat geen tweemaal gezeggen en bond dat koord onmiddellijk aan haar venster. In het Hebreeuws zijn de woorden voor koord en hoop trouwens hetzelfde.¹

Veertig jaar nadat tien van de twaalf verkenners aan Mozes hopeloos nieuws hadden gebracht, kwamen deze twee verkenners juist met een hoopvol bericht bij Jozua terug: 'De HEER heeft ons het hele land in handen gegeven, de inwoners zijn doodsbang voor ons.'² Heel Israël stak de Jordaan op een wonderlijke manier over, maar ze gingen niet gelijk op Jericho af. Ze moesten eerst een gebruik herstellen, dat zij tijdens hun veertigjarig ronddolen door de woestijn verwaarloosd hadden.

God had aan Abraham beloofd dat zijn nakomelingen Kanaän zouden bezitten. Het besnijden van alle jongens was daar onder meer een teken van. Dit gebruik hadden zijn nazaten netjes volgehouden tot de uittocht uit Egypte. Maar toen ze te horen kregen dat de generatie van de uittocht veertig jaar moest gaan zwerven en uitsterven in de woestijn, zagen ze de besnijdenis niet langer zitten. Ze gaven het op en besneden geen jongens die in de woestijn geboren werden. Dat haalden ze nu – als volwassenen – eerst in. Hierna vierden de Israëlieten voor de laatste maal Pesach in tenten. Ze begonnen te eten van de opbrengst van het land. Daarom stopte het vallen van het dagelijkse manna, hemelbrood.

Rachabs verhaal laat zien dat Gods hart uitgaat naar mensen van alle volken

De muren van Jericho kwamen neer door Gods ingrijpen en de stad viel zonder slag of stoot. Rachab werd met haar familie gespaard. De algemene opdracht om Kanaänitische afgodendienaars uit te roeien, gold dus niet voor hen die zich tot God keerden. Integendeel. Rachab huwde Salmon, een nazaat van Peres, de zoon van Juda en zijn schoondochter Tamar. Rachab werd zelfs deel van het voorgeslacht van de koningen van Israël en van Jezus. Daarin komen slechts drie vrouwennamen voor, stuk voor stuk niet-Israëlieten. In welke situatie je ook zit, als je God tegenkomt en je hoop op hem vestigt, gaan er tal van deuren open.

De Israëlieten veroverden bijna heel Kanaän en ze verdeelden het land onder hun stammen. Twee stammen – Gad en Ruben – en de halve stam Manasse bevonden zich ten oosten van de Jordaan. Dat gebied heette ook wel het Overjordanse. Alleen de stam Levi kreeg geen eigen grond, want zij leefden van de tienden van de andere stammen. Om toch tot twaalf stamgebieden te komen, werd Jozefs stam in tweeën gedeeld en vernoemd naar zijn zonen Manasse en Efraïm.

Het mobiele heiligdom kreeg een definitieve plek in het stadje Silo. Maar dat garandeerde Israëls trouw aan God niet. Een generatie of twee bleven ze min of meer God aanbidden, maar daarna kwam de klad erin. De volgende lichten hadden Gods bevrijdende wonderen niet van dichtbij meegemaakt. Juist het omgekeerde van Rachabs ervaring vond plaats: Israël keerde God de rug toe en viel voor de zinnelijke godsdiensten van de resterende Kanaänieten. Dat niet alleen, de Kanaänieten gingen hen zelfs onderdrukken. Eigenlijk werd het een treurig verhaal met slechts hier een daar een lichtpuntje. ❖

-
1. Jozua 2-6
 2. Jozua 2:24

80. Western

In een typische Western hoort een gebrek aan orde en gezag te zitten. Van de overheid hoeven de slachtoffers van geweld niets te verwachten. Ze moeten het hebben van een sterke bevrijdende held.

Het bijbelboek Rechters beschrijft Israël na Jozua's dood. Bij het lezen krijg je de indruk dat je in het Wilde Westen zit. Vier keer staat er dat er geen koning in Israël was. Iedereen deed maar wat hem in eigen ogen goed leek.¹ Meestal was dat 'goede' helemaal niet goed. Het volk ging afgoden dienen, waarna God zijn zegen terugtrok. De overgebleven Kanaänieten en andere volken gingen Israël onderdrukken, dat zich vervolgens toch weer tot God wendde. Hij stuurde dan helden, 'rechters', die hen bevrijdden van hun tegenstanders. Zo herhaalde het verhaal zich telkens weer.

Ik laat een paar spraakmakende rechters de revue passeren. De eerste is de profetes Debora. Ze vertelde Barak dat God door hem de Kanaänitische legeraanvoerder Sisera wilde verslaan. Barak was bang: 'Als u meegaat, zal ik gaan, maar als u niet

meegaat, ga ik niet'.² Ze ging mee, maar een vrouw zou nu met de eer strijken. En jawel: ene mevrouw Jaël schakelde Sisera uit met een tentpin door zijn hoofd.

De tweede rechter is Gideon, die zichzelf ook niet zo hoog had zitten. Toen Gods engel tegen hem zei: 'De HEER zij met je, dappere krijgsman,' antwoordde hij gevat: 'Als de HEER ons werkelijk bijstaat, waarom overkomt dit ons dan allemaal?

Waar blijft hij dan met zijn wonderbaarlijke daden, waarover onze voorouders hebben verteld? Uit Egypte heeft hij ze geleid, zeiden ze toch? Nu trekt hij zich in elk geval niets van ons aan en zijn we overgeleverd aan de Midjanieten!³ Er waren drie wondertekenen nodig om Gideon tot actie aan te zetten. Toen hij eenmaal een bevrijdingsleger van 32.000 soldaten op de been

**Ondanks Israëls
jojorelatie met God,
stuurde die toch
telkens weer rechters
om hen te bevrijden**

had gebracht, liet God dat verschrompelen tot slechts 300 man, 'want ik wil niet dat Israël zich erop beroemt dat het zich op eigen kracht heeft bevrijd.'⁴ Dit legertje klaarde inderdaad de klus. Gideons zoon Abimelech was een bruto. Hij vermoordde zijn zeventig broers en tiranniseerde het land. Hij sneuvelde door een maalsteen die een vrouw vanaf een toren gooide.⁵ Dit is een van de weinige lichtpuntjes van het boek Rechters: zelfbewuste vrouwen tegenover bange mannen.

Tekenend voor deze periode was Gods reactie op de zoveelste hulproep van de Israëlieten. Eerst stelde hij dat hij hen vaak genoeg gered uit de greep van andere volken genoemd had. 'Maar telkens keren jullie mij weer de rug toe om andere goden te dienen. Daarom bevrijd ik jullie niet meer. Roep die goden maar te hulp aan wie jullie de voorkeur hebben gegeven. Laten zij jullie nu maar uitkomst brengen!' Toen zeiden de Israëlieten tot de HEER: 'Wij hebben gezondigd. Doe met ons wat u goeddunkt, alleen, bevrijd ons nog deze ene keer.' En ze deden de vreemde goden weg en dienden de HEER. Toen kon de HEER niet langer aanzien hoe moeilijk Israël het had.'⁶

Als een stelletje dreinende kinderen beloofden de Israëlieten telkens dat dit écht de laatste keer was geweest. Als een liefhebberende vader schoot God hen dan weer te hulp. ❖

-
1. Rechters 17:6, 18:1, 19:1, 21:25
 2. Rechters 4:8
 3. Rechters 6:12,13
 4. Rechters 7:2
 5. Rechters 9
 6. Rechters 10:11-14

81. Ondoordachte woorden

De volgende bekende rechter is Jefta. Als zoon van een hoer werd hij eerst verstoten. Later kwamen zijn volksgenoten hem met hangende pootjes vragen of hij het leger van Gilead, gelegen aan de overkant van de Jordaan, wilde aanvoeren tegen de Ammonieten, die dit gebied voor zichzelf opeisten. Jefta had opgelet bij de geschiedenisles en weerlegde de Ammonietische aanspraken grondig, maar tevergeefs. Tot hij werd 'gegrepen door de geest van de Heer', een leger verzamelde en de Ammonieten een grote nederlaag toebracht.

Jefta dankt zijn faam niet zozeer aan zijn militaire verdiensten. Hij is vooral bekend geworden door een ondoordachte eed. Hij

had God beloofd dat als deze hem zou laten winnen, 'het eerste dat me bij mijn behouden thuiskomst tegemoet komt voor u [zal] zijn; dat zal ik als brandoffer aan u opdragen'. Bij terugkeer werd hij met reidansen en trommelspel verwelkomd. Onwetend van zijn belofte danste zijn dochter, enigst kind, voorop. Ze komt als een sterke vrouw uit het verhaal naar

voren: 'U hebt de HEER een gelofte gedaan, vader. Nu hij u gewroken heeft op uw vijanden, de Ammonieten, moet u met mij doen zoals u hebt beloofd.'¹

Jefta was de enige rechter die streed tegen een andere Israëli-sche stam, de Efraïmieten. Die hadden niet mee mogen vechten tegen de Ammonieten, en staken op hoge poten de Jordaan over om verhaal te halen. Het lukt Jefta niet dit conflict in der minne te schikken en zijn troepen hakten Efraïms leger in de pan.

De laatste roemrijke rechter in het boek Rechters is Simson.² Een engel kondigde aan zijn tot dat moment onvruchtbare moeder zijn geboorte aan. Hij zou een 'nazireeër' worden. Dat is iemand die aan God gewijd is en daarom zijn haar niet mag knippen.³ Toen de engel voor een tweede keer aan haar verscheen, haalde zij haar man erbij, die na afloop doodsbang was. 'We

Ook Jefta en Simson maakten er een potje van. Zelfs het zwakke geslacht bleek sterker.

hebben God gezien. Dat wordt onze dood!' Zijn vrouw reageerde nuchter. Als God hen had willen doden, had hij hun niet zulke mooie beloften gedaan. Simson droeg zijn haar later in zeven vlechten. God gaf hem een fabuleuze lichaamskracht, waarmee hij de Filistijnen zware slagen toebracht.

Net als Jefta werkte Simson zichzelf in de nesten door niet één, maar twee ondoordachte dingen te zeggen. Dat deed hij niet tegen God, maar tegen twee Filistijnse vrouwen: de vrouw met wie hij aanvankelijk wilde trouwen en vervolgens tegen Delila, met wie hij samenwoonde. De dames wisten met oneindig gezanik en gezeur de geheimen van deze onneembare Tarzan te ontfutselen. Bij Delila was dat funest. Ze achterhaalde dat zijn mysterieuze kracht in zijn lange haar zat en schoor hem in zijn slaap kaal. De Filistijnen konden de weerloze Simson vervolgens gemakkelijk overheersen en staken zijn ogen uit. Bij wijze van straf moest hij voortaan als een ezel rondjes lopen in een graanmolen in Gaza.

De Filistijnen organiseerden een groot dankfeest in de tempel van hun god Dagon, omdat hij Simson aan hen had uitgeleverd. Ze haalden de blinde Simson erbij. 'Dan kunnen we lachen.'⁴ Dat lachen verging de massa echter spoedig. Simson bad nog één keer om kracht en liet de tempel instorten door de centrale zuilen om te duwen. Met deze daad, waarmee hij ook zichzelf ombracht, doodde Simson meer Filistijnen dan daarvoor in zijn hele leven. Het boek Rechters is niet bepaald opbeurend. Israël liet God voortdurend los en geen van de leiders voldeed echt. Alle vrouwen – Debora, Jaël, de maalsteengooister, Jefta's dochter, Simsons moeder, zijn bruid en Delila – kwamen er sterker uit tevoorschijn dan Israëls mannelijke helden. Kon het nog treuriger worden? Ja, helaas wel. ❖

-
1. Rechters 11:31, 36
 2. Rechters 13-16
 3. Numeri 6:1-21
 4. Rechters 16:25

82. Ongastvrij

Simson hoorde bij de kleine stam Dan, die eerst nog geen eigen grondgebied bezat.¹ Uiteindelijk hadden de Dannieten de stad Laïs in het uiterste noorden uitgekozen als woonplaats. De bevolking daar leidde een rustig en onbezorgd leven. Ze hadden van niemand iets te vrezen, want niemand bedreigde hen. Maar ze hadden ook geen enkele bondgenoot. De Dannieten vaagden Laïs weg en herbouwden vervolgens de stad. Ze noemden haar Dan. Tegen Gods gebod in stichtten ze er hun eigen heiligdom met een godenbeeld. De Leviet Jonathan werd hun priester. Er was niemand die waarschuwde of corrigeerde.

Een andere Leviet uit het noorden van Israël speelde een hoofdrol in het slotdrama van Rechters. Het begon met een ordinaire echtelijke ruzie tussen de Leviet en zijn bijvrouw. Zij werd zo kwaad, dat ze terugging naar haar vader in Betlehem. Na vier maanden zocht de Leviet haar op. Ze was bereid mee terug te

gaan naar Dan. Tegen de avond reisden ze Jebus (het latere Jeruzalem) voorbij, maar dat was nog niet in Israëliische handen. Het was veiliger naar Gibeā te gaan. Daar woonden Benjaminnieten.

De Leviet en zijn bijvrouw kwamen laat in Gibeā aan en wachtten op het stadsplein tot iemand hen onderdak wilde bieden.

Niemand bood een bed voor de nacht

aan. Alleen een oude man, die zelf ook van elders kwam, nodigde hen tenslotte uit en verzorgde hen overdadig, zoals in het Midden-Oosten gebruikelijk is.

Diezelfde avond gingen de mannen van Gibeā bij het huis van de oude man langs. Er ontstonden Sodomitische toestanden: ze wilden de Leviet verkrachten. Tevergeefs wees de oude op de schande die ze zo op zich zouden laden en bood ter vervanging zijn dochter en de bijvrouw van de Leviet aan. De belagers namen hier geen genoegen mee en de situatie escaleerde in zo'n mate, dat de Leviet zijn bijvrouw naar buiten duwde, in de ar-

**In een periode van
bruutheid en geweld
roeide Israël bijna de
stam Benjamin uit**

men van de woedende menigte. De mannen stortten zich op haar en misbruikten haar tot de ochtend. Ze sleepte zich terug naar het huis van de oude man en stierf voor de deur. De Leviet nam haar lijk mee naar huis, sneed het in twaalf stukken en stuurde dat naar alle stammen van Israël.

Deze gruwelijk bekendmaking maakte in heel Israël een hevige verontwaardiging los. De andere stammen eisten dat de Benjaminnieten de daders uitleverden. Dat weigerden ze. In een gruwelijke strafexpeditie moordde Israël daarop de stam Benjamin volledig uit. Slechts zeshonderd soldaten, die zich in de woestijn verstopt hadden, bleven in leven. Geen enkele vrouw of meisje overleefde de moordpartij.

De mannen van de andere stammen hadden voorafgaand aan de veldtocht gezworen dat ze hun dochters niet aan Benjaminnieten ten huwelijk zouden geven. Nu beseften ze dat de stam Benjamin daardoor zou uitsterven. Dat wilden ze nu ook weer niet. Hoe konden ze die zeshonderd mannen aan vrouwen helpen?

Bij de strafexpeditie had de stad Jabes verstek laten gaan. Op het weigeren om mee te vechten stond de doodstraf. De Israëliische soldaten maakten iedereen in Jabes af, behalve haar vierhonderd maagden. Die gaven ze aan de Benjaminnieten. Zij mochten er ook nog tweehonderd schaken bij een feest. Zo hield iedereen zijn eed en bleef de stam van Benjamin toch bestaan. Was dit nu Gods volk? Kon hier, met al dat geweld – zelfs onderling – en zoveel ontrouw, ooit een zegen voor de mensheid uit voortkomen? Waarom schreef God dit zootje ongeregeld niet gewoon af? Zijn geduld is van een andere orde dan het mijne. Als hij met hen verder kon, is er voor mij ook nog hoop. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Rechters 17-21

83. Gloeiworm

Ik heb gelukkig altijd een goede band met mijn schoonfamilie gehad. Maar ik ken voorbeelden van minder gezellige relaties met schoonouders. Het bijbelboek Ruth vertelt een verhaal waarin een schoondochter opmerkelijk goed kan opschieten met haar schoonmoeder, en andersom.

Tijdens die donkere periode van de rechters, toen er in Israël nog geen koning was, ontvluchtte een zekere Elimelech de stad Betlehem vanwege een hongersnood.¹ Zijn vrouw Noömi en zijn twee zonen Machlon en Giljon nam hij mee om een tijdje te wonen in Moab, het tegenwoordige Jordanië.

Nu waren de Moabieten tijdens Israëls uittocht uit Egypte vrij onvriendelijk geweest. Ze hadden Israël geen voedsel en water aangeboden en hadden een zekere Bileam ingehuurd om Israël te vervloeken. Daarom waren Moabieten uitgesloten van de

'dienst van de Heer'.² Tussen hen ging familie Elimelech dus wonen.

Een tijdje ging het goed, tot de tragedie begon. Elimelech overleed. Zijn zonen trouwden met Moabitische meisjes, Orpa en Ruth. Maar ook zijn zonen stierven. Drie kinderloze weduwen bleven achter. Dit verhaal lijkt op dat van

Tamar,³ alleen is het nog hopelozender. Er was geen derde broer om het geslacht van Elimelech voort te zetten. Toen Noömi hoorde dat in Israël de honger over was, ging ze met Orpa en Ruth op weg naar Betlehem. Onderweg raadde ze hen aan in Moab te blijven en andere mannen te trouwen. Ze hoefden van haar niet te wachten op haar eventuele derde zoon, die nog geboren zou moeten worden. De kans dat die nog zou komen was wel heel minimaal.

Orpa zag er de logica van in, maar Ruth was aan Noömi gehecht geraakt. Beroemd zijn haar woorden: 'Vraag me toch niet langer u te verlaten en terug te gaan, weg van u. Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt, zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw

Tegenspoed wil niet zeggen dat God je verlaten heeft

God is mijn God. Waar u sterft, zal ook ik sterven, en daar zal ik begraven worden.’⁴ Zo kwam Ruth bij Noömi in Betlehem te wonen.

Noömi had het gevoel dat God zich tegen haar had gekeerd. Ze vond dat hij haar met lege handen in Betlehem had laten terugkomen en wilde daarom geen Noömi (‘gelukkige’) meer heten, maar Mara (‘bitter’). Echter, God helemaal afzweren kon ze ook niet. Ondanks alle tegenslagen leerde Ruth hem daardoor kennen en ging God aanbidden. Ze wilde hem net zomin loslaten als haar schoonmoeder. De Moabitische Ruth, ingezetene van een vervloekte natie, wilde zich aan God en aan zijn volk Israël verbinden. God zou de God van liefde niet zijn, als hij haar niet met open armen zou ontvangen.

Ik heb met Ria grotten met gloeiwormen bezocht. Alle lampen moesten uit om in het pikdonker van de oplichtende wormen te kunnen genieten. Soms gaan mensen als Noömi door zulke eindeloos diepe dalen, dat ze tot de conclusie komen dat hun leven geen enkele zin meer heeft. Als je helemaal bent uitgerangeerd, wat kun je dan nog betekenen? Wie kan zich nog aan jou optrekken als je tot aan je nek in de drek zit? Maar dan blijkt dat juist in het donker zelfs een miezerig geloofsvlammetje ontzettend veel licht geeft.

Wanhoop dus niet als het leven je tegenzit. Teleurstellingen overspoelen goede en slechte mensen. Tegenwind zegt niets over de vraag of God wel van je houdt. Het kan zijn, dat juist in je ellende jij iets kunt klaarspelen, wat je in de felle schijnwerpers van succes nooit had kunnen volbrengen. ❖

-
1. Ruth is een meeslepend bijbelboek van slechts vier hoofdstukken
 2. Deuteronomium 23:4,5
 3. Zie blz. 54 en Genesis 38
 4. Ruth 1:16,17

84. Losser

Boaz liet God als de ideale (ver)losser zien, die niet berekenend, maar uit liefde handelt

Noömi en Ruth kwamen in Betlehem aan op het moment dat de gersteoogst begon. Elimelech had indertijd zijn grond verpand. Er was voor hen dus geen akker om van te oogsten. Maar Gods gebod was dat Israëlieten morsig moesten oogsten en veel moesten laten liggen 'voor de armen en de vreemdelingen'.¹ Noömi was arm en Ruth een buitenlandse: een dubbele reden voor Ruth om achter de maaiers te gaan 'aren lezen'. Dit deed ze op de akker

van Boaz, verre familie van Elimelech.

Boaz prees haar om haar zorg voor Noömi. 'Moge de HEER je daarvoor rijkelijk belonen, ... onder wiens vleugels je een toevlucht hebt gezocht.'²

Ze moest op zijn akker blijven. Hij liet de maaiers extra slordig werken, zodat er veel voor haar bleef liggen. Zo

bracht Boaz in praktijk wat Gods wet

bedoelde met zorgzaamheid. Maar, dacht Noömi, als hij zich naar hen toe zo groothartig opstelde, wilde hij misschien wel meer betekenen. In de wetten van Mozes stond namelijk:

Land mag nooit verkocht worden, alleen verpand, want het land behoort mij toe en jullie zijn slechts vreemdelingen die bij mij te gast zijn. In heel jullie land moet voor grond altijd het lossingsrecht blijven gelden. Wanneer een van jullie tot armoede vervalt en een deel van zijn grond moet verpanden, kan zijn lossen, zijn naaste verwant, zich aanmelden om het pand voor hem in te lossen.³

In het Westen kennen we geen 'lossers', maar wel het aflossen van je hypotheek. In Israël was een lossen een familielid dat land voor je afbetaalde, dat je had moeten verpanden. Zo hoefde je niet te wachten tot het jubeljaar om het terug te krijgen. Dat kon immers wel vijftig jaar duren. Het zorgen voor nageslacht van je overleden broer was verplicht. Land lossen deed je vrijwillig. Zou

Boaz dat wel willen? Noömi zei tegen Ruth: 'Baad je, wrijf je in met olie, kleed je aan en ga naar de dorsvloer.' Op een nacht kroop Ruth, toen iedereen daar sliep, onder het voeteneind van Boaz' deken. Op het moment dat hij wakker schrok, zei ze: 'Ik ben Ruth, uw dienstmaagd: spreid uw vleugel uit over uw dienstmaagd, want jij zijt de lossen.' Ze gebruikte dezelfde beeldspraak van een vleugel, die hij eerder voor haar en God had gebruikt. Wilde Boaz zich – net als God – over haar ontfermen, zoals een moederkip over een dolend kuiken?

Boaz wilde dat, maar een andere man was nauwer verwant aan Elimelech en had het eerste recht op lossing. Boaz benaderde hem. Deze neef wilde graag Elimelechs land lossen. Zo zou zijn eigen grondgebied groeien. De neef krabbelde echter snel terug toen hij hoorde dat hij dan ook Ruth moest huwen. Hun oudste kind zou dan de naam van Ruths eerste man Machlon dragen en het geloste land erven. Waarom zou hij geld pompen in grond die niet van zijn eigen gezin zou blijven? 'Dat zou ten koste gaan van mijn eigen familiebezit', vond de neef.

Boaz was niet zo berekenend. Hij wilde Ruth heel graag lossen. Niet uit winstbejag, maar uit liefde. Hij loste Elimelechs pandschuld af, trouwde Ruth en verwekte bij haar Obed ('dienaar'), die later de opa van koning David en voorvader van Jezus zou worden. Zo heropende hij de toekomst voor Noömi en Ruth.

Boaz liet een stukje van God zien. De woorden lossen en verlossen overlappen elkaar. De toekomst van ieder mens zit potdicht. Ons geluk en ons leven zonder dood hebben we verpatst. Geen nood. God is door Jezus onze naaste familie geworden en heeft uit liefde alles weer voor ons teruggekocht. Dat is de 'verlossende' zegen, die hij niet alleen Israël (Noömi), maar alle volken (Ruth) aanbiedt. ❖

1. Leviticus 23:22

2. Dit hoofdstuk beslaat Ruth 2-4. De citaten komen uit Ruth 2:12; 3:3; 3:9 (NBG vertaling) en 4:6.

3. Leviticus 25:23-25

DEEL 7

KONINK

Na de tijd van de rechters wilde het volk Israël een koning. De ‘gezalfdén’ bestonden voortaan niet meer alleen uit priesters, maar ook uit vorsten. Zijn eerste koning, de boomlange Saul uit de stam Benjamin, viel door de mand. Maar David uit de stam Juda werd een koning naar Gods hart. Zijn trouw, volle overgave, openhartigheid, welgemeende berouw en zorg voor zijn rebelse zoon Absalom typeerden hem. Hij is dé voorafschaduwíng van de ‘messias’ (gezalfdé) geworden. Zijn messiaanse psalmen voorspelden en ‘voorvoelden’ meer dan twintig aspecten van Jezus’ leven, sterven en opstaan en wat hij daarna nog is

ONGELO

LUKE LIEFDE

gaan doen. Toch mocht David als vechtersbaas Gods tempel niet bouwen. Dat deed zijn zoon Salomo, die een glansrijke start maakte en in de boeken Spreuken en Hooglied de liefde en de wijsheid heeft bejubeld.

OFELIJK!

85. Koerswijziging

Saul, de eerste koning van Israël, viel door de mand en werd vervangen door David

Niet alleen op moreel en politiek vlak was Israël een puinhoop. De geestelijkheid liet het ook afweten. Priester Eli was de op een na laatste rechter van Israël. Bij het heiligdom in Silo deden zijn zonen, door hun afkomst ook priesters, aan afpersing. Ze misbruikten hun priesterrechten en sloepen zelfs met de dienstdoende vrouwen. Via een profeet verweet God Eli dat hij kennelijk zijn zonen hoger aansloeg dan God. 'Als priester zal ik iemand aanstellen die mij trouw is en al mijn wensen en verlangens uitvoert ... hij zal degene die op mijn aanwijzing gezalfd wordt

getrouw terzijde staan'¹, besloot God.

Hier maakte God een nieuwe taak bekend. De nieuwe priester/rechter zou 'de gezalfde' bijstaan. Tot dan waren alleen priesters gezalfd. God introduceerde met dit decreet een nieuwe categorie van gezalfden voor Israël: de koningen. Het Hebreeuwse woord voor gezalfde is *messias*. In het Grieks is dat *christos*.

De nieuwe priester werd Samuel. Al als jongetje hielp hij Eli in het heiligdom. God sprak daar regelmatig tot hem, zoals hij eerder tot Mozes gedaan had. Heel Israël erkende Samuel dan ook als profeet en als (laatste) rechter. Op latere leeftijd benoemde Samuel zijn twee zonen tot mederechters. Maar die leken op de zonen van Eli. Ze namen steekpenningen aan en verdraaiden het recht.

Voor de Israëlieten was de maat nu vol. Ze wilden geen rechters meer, maar een koning, 'zoals alle andere volken er een hebben'.² Samuel sputterde tegen. Zo wezen ze God als hun koning af. Bovendien was een koningshuis onderhouden duur. Maar de Israëlieten waren niet van hun standpunt af te brengen. God droeg Samuel toen op de jonge Saul tot koning te zalven, een boom van een kerel die angstvallig bescheiden was. Saul kwam uit de stam Benjamin uit Gibeon, de plaats waar zich de tragedie had afgespeeld van de Leviet en zijn bijvrouw. Gods geest greep

Saul aan en hij werd 'een ander mens'. Met een klinkende overwinning op de Ammonieten, die de stad Jabes bedreigden, wist hij de harten van de Israëlitische bevolking te winnen.³ Er volgden nog veel meer triomfen. Leve hun eerste koning!

Maar Saul kon niet met zijn macht omgaan. Hij matigde zich ontoelaatbare privileges aan, schoot bij terechtwijzingen in de verdediging en hield zich niet aan afspraken met en de geboden van God. Hij was zelfs bang voor zijn eigen soldaten en gaf hun hun zin. Eigenlijk durfde Saul niet op God te vertrouwen. Samuels oordeel was onverbiddelijk: 'De HEER zal een man naar zijn hart zoeken en hém aanstellen tot vorst over zijn volk, want u hebt u niet gehouden aan wat de HEER u bevolen heeft.'⁴ Samuel kreeg van God de opdracht in Bethlehem bij Isaï, de kleinzoon van Ruth en Boaz, een van zijn acht zonen te zalven. Eliab, de oudste, was een imposante verschijning. Samuel dacht gelijk dat hij het zou worden. Maar God zei: 'De mens kijkt naar het uiterlijk, maar de HEER kijkt naar het hart.'⁵ Zeven zonen werden op deze manier afgewezen. De jongste, David, moest gehaald worden. Hij hoedde de schapen en de geiten. Samuel zelfde deze 'knappe jongen met rossig haar en sprekende ogen' tot de vervanger van Saul. Vanaf dat moment was 'David doordrongen van de geest van de HEER', terwijl hij Saul juist verliet.⁶ Gods geest dringt zich niet op waar hij niet gewenst wordt.

Hoe was David anders dan Saul, waardoor hij een 'man naar Gods hart' genoemd kon worden? ❖

1. 1 Samuel 2:35

2. 1 Samuel 8:5

3. Rond de steden Gibeon en Jabes speelde het drama dat de stam Benjamin bijna werd uitgeroeid, zie hoofdstuk 82.

4. 1 Samuel 13:14

5. 1 Samuel 16:7

6. 1 Samuel 16:12,13

86. Trouw

David, die zelfs trouw bleef aan wie ontrouw verdienden, was een koning naar Gods hart

Als ik met slechts één woord Davids karakter zou mogen omschrijven, kies ik voor het begrip 'trouw'. Natuurlijk, toen hij overspel pleegde met Batseba, scoorde David niet hoog op huwelijksrouw – daar komen we nog op terug. Maar als het om loyaliteit ging, het op hem aankunnen, schitterde hij op eenzame hoogte. Vooral omdat hij trouw bleef onder omstandigheden die ontrouw zouden rechtvaardigen.

Ondanks het feit dat David in het geheim al tot koning gezalfd was, bleef Saul nog steeds de officiële vorst. Saul kreeg last van depressieve buien, want hij wist dat God een andere koning zou aanstellen. David was dan niet te beroerd om Saul tijdens zijn aanvallen met het tokkelen op zijn lier wat rust te bezorgen. David ging voor Saul door het vuur. Hij versloeg voor hem de reus

Goliath en groeide uit tot zijn gevierde legeraanvoerder. David en Sauls zoon Jonatan werden boezemvrienden.

Door Davids populariteit sloeg Sauls dankbaarheid om in jaloezie. Hij vermoedde dat David de koning naar Gods hart zou worden en beraamde zijn dood. Na meerdere mislukte pogingen om David aan de muur te

spietsen wist hij zeker dat David Gods keus was. David nam de benen en begon met een aanzwellend groepje volgelingen een zwervend en vluchtend bestaan in de woestijn, zelfs tot in het buitenland. Saul zat hem verbeten op de hielen en maakte hem het leven heel moeilijk. Twee keer kon David met gemak een einde aan alle ellende maken, door Saul om te brengen. Maar hij weigerde zijn hand op te heffen tegen de 'gezalfd van de HEER'. Zijn kameraden verklaarden hem voor gek.

Uiteindelijk sneuvelden Saul en drie van zijn zonen, ook Jonatan, bij een veldslag tegen de Amalekieten. Niemand treurde heftiger dan David. Als ik zijn klaagzang lees, waarvan hij later wilde dat zijn onderdanen hem uit hun hoofd leerden, raak ik ontroerd.

Dit is Trouw met een hoofdletter. Deze karaktertrek legde de basis voor een uiterst stabiel koningschap, dat zo'n duizend jaar voor onze jaartelling bestond. Tegelijkertijd was dit het begin van een hele reeks aspecten van 'vooruitbeleving', die in het leven en de liederen van David te herkennen zijn. Met hoe David leefde, demonstreerde hij Gods trouw.

Als een gevelde hinde, Israël, ligt jouw trots gesneuveld op je heuvels. Ach, dat je helden moesten vallen!

Maak het niet bekend in Gat, roep het niet rond in Askelon; laat niet de Filistijnse vrouwen zich verheugen, de dochters van die onbesnedenen niet juichen.

Bergen van Gilboa, draag geen dauw meer, duld geen regen op je hooggelegen velden: daar ligt het heldenschild, vertrappt, het schild van Saul, vergeten en verwaarloosd.

Nooit keerde de boog van Jonatan terug zonder het bloed van verslagenen, zonder het vet van helden; het zwaard van Saul bleef nimmer onverzadigd.

Saul en Jonatan, de geliefden en beminden, bij leven niet te scheiden, en onafscheidelijk verbonden in de dood.

Sneller dan een arend waren ze, en sterker dan een leeuw.

O dochters van Israël, treur om Saul!

Rijk bewerkt scharlaken gaf hij je te dragen, door hem werd je getooid met sieraden van goud.

Ach, dat de helden in de oorlog moesten vallen! Jonatan ligt gesneuveld op de heuvels. Het verdriet verstikt me, Jonatan, je was mijn broeder, en mijn beste vriend. Jouw liefde was mij dierbaar, meer dan die van vrouwen.

Ach, dat de helden moesten vallen, dat jullie, wapens in de strijd van Israël, verloren moesten gaan!¹ ❖

1. 2 Samuel 1:19-27

87. Intens

In alles handelde David vol overgave, ook in zijn relatie met God

Sommige mensen fladderen oppervlakkig door het leven. Hun tegenpolen zijn degenen die alleen uit alle macht kunnen leven. Halfslachtigheid kennen ze niet. Het is alles of niets, maar dat laatste komt zelden voor. Het is vrijwel altijd alles. Dit zijn de diep doorvoelde en onwijs begaafde mensen.

Davids trouw bleef niet beperkt tot Saul en Jonatan. Onder Davids regering wisten ook al hun nazaten zich veilig. Overste Abner had aanvankelijk een zoon van Saul, dus Davids rivaal, op de troon geholpen. Maar toen hij op een laffe manier werd

vermoord, raakte David dat diep. 'Koning David zelf liep achter de baar toen Abner in Hebron werd begraven. De koning jammerde luidkeels bij Abners graf, en de soldaten jammerden mee.'¹

Toen David als jongen schapen hoedde, ging hij tot het uiterste om zijn dieren te beschermen. Met zijn staf, slinger en blote handen doodde hij daarvoor zelfs leeuwen

en beren. Die mentaliteit kenmerkte hem later ook als soldaat en legeraanvoerder en tenslotte als vorst. Hij deed alles met volle overgave. Er staat dat toen hij de ark van het heiligdom naar Jeruzalem haalde, hij 'vol overgave' voor de ark uit danste. Zijn vrouw Michal had zelfs moeite met Davids 'dansen en springen voor de HEER'.²

Diep doorvoelende mensen zijn meestal artistiek. Grote kunstenaars als Leonardo da Vinci, Michelangelo, Beethoven en van Gogh hadden ook zo'n inslag. Davids creativiteit lag op het vlak van de muziek en de dichtkunst. Zonder hem was mijn bijbel zo'n vijfenzeventig bladzijden dunner geweest. Eenenzeventig van de honderdvijftig liederen in het boek Psalmen zijn van Davids hand, terwijl er in andere bijbelboeken ook nog zo'n honderd dichtverzen van hem staan.³ Voor wat betreft bijdragen waarvan de auteurs genoemd worden, bezet David in de Bijbel met bijna vijf procent de zesde plaats.

David's liederen bestaan vooral uit gebeden. Ze bieden een blik in zijn innige omgang met God. Hij betrok hem bij alle aspecten van zijn leven. Eerlijk en onverbloemd verwoordde hij God zijn eerbetoen, dank en frustraties, maar ook zijn misslagen. Geen wonder dat God hem een 'man naar zijn hart' noemde. De God van relaties is het gelukkigst wanneer een schepsel zich ten volle in een relatie met hem stort.

Soms frons ik mijn wenkbrauwen bij bepaalde dingen die David heeft gebeden. Neem bijvoorbeeld dit gebed: 'Sta op, HEER, en red mij, God, sla mijn vijanden in het gezicht, breek de tanden van de wettelozen.' En wat dacht je van: 'God, breng de zondaars om, – weg uit mijn ogen, jullie die bloed vergieten – ze spreken kwaadaardig over u, uw vijanden misbruiken uw naam. Zou ik niet haten wie u haten, HEER, niet verachten wie tegen u opstaan? Ik haat hen, zo fel als ik haten kan, ze zijn mijn vijand geworden.'⁴ Was God blij met deze haatdragende opstelling van David?

Maar dan bedenk ik dat gebeden niet Gods opvattingen weergeven, maar van degene die bidt. En dan waardeer ik het des te meer dat God David's gebeden ongecensureerd in de Bijbel laat staan. De God die een echte relatie met jou zoekt, slaat eerlijkheid onnoemelijk veel hoger aan dan politieke correctheid. Stort bij hem je hart maar uit. Bij hem hoeft je daar nooit een moordkuil van te maken. ❖

1. 2 Samuel 3:31,32

2. 2 Samuel 6:14-16

3. 2 Samuel 1:19-27; 3:33,34; 22:2-51; 23:1-7; 1 Kronieken 16:8-36

4. Psalm 3:8; 139:19-22

88. Bloedmooie Batseba

Tijdens Davids regering maakte God zijn beloften aan Abraham, Isaak en Jakob waar. Heel Israël kende vrede en voorspoed. Het land telde mee in de internationale politiek. De Israëlieten aanbaden God. De psalmen die David dichtte en componeerde maakten daar een eigentijdse beleving van. Later zouden de Israëlieten altijd op deze tijd terugkijken als Israëls meest gezegende periode ooit. Maar wie hoog klimt, kan ook diep vallen. Wie alles intens doet, zal, als hij in de fout gaat, dat ook heftig doen. God bracht David op het hoogtepunt van zijn macht. David hoefde niet zelf meer voor zijn leger uit te trekken, maar mocht thuisblijven. Op een middag zag hij vanaf zijn paleisdak hoe een bloedmooie vrouw een bad nam. Hij wendde zijn hoofd niet af, maar bleef kijken. Hij liet uitzoeken wie zij was. Vervolgens liet hij haar halen, ging met haar naar bed en maakte haar zwanger. Batseba's man, de trouwe militair Uria, lag ondertussen voor David aan het front gelegerd. David liet Uria roepen, zogenaamd om uit de gevechtsslinie verslag te doen. Hij moedigde hem terloops aan thuis te overnachten. Aangezien er in die tijd nog geen DNA-testen waren, zou

het verwachte kind doorgaan voor dat van Uria. Maar Uria leek op de David van vroeger. Hij weigerde van zijn echtelijke geneugten te genieten terwijl zijn makkers in bivak lagen. David vleide, probeerden hem te overreden, voerde hem dronken, maar Uria boog niet. David zag daarop geen andere mogelijkheid dan hem een verzegelde brief mee

te geven voor zijn bevelhebber. Deze moest zorgen dat Uria sneuvelde. De opdracht werd netjes uitgevoerd en zo was de crisis opgelost. Trouwens, David ging hierna nog wel even naar het front om met de eer van de inname van het Ammonietische Rabba te kunnen strijken. De peperdure kroon van hun koning sierde voortaan zijn hoofd.

**Na enkele grove
vergripen ging Davids
berouw diep en maakte
hij ruimte voor Gods
vergeving**

Maar in Gods ogen was wat David had gedaan 'wel degelijk slecht'. Hij veroordeelde hem scherp via de profeet Natan: 'Uria is door jouw toedoen gedood. Je hebt hem zijn vrouw afgenomen en hem in de strijd tegen de Ammonieten laten vermoorden. Welnu, voortaan zullen moord en doodslag in je koningshuis om zich heen grijpen.'¹ Hoe zou David reageren? Schoot hij, net als Saul, in de verdediging?

Het enige wat David zei was: 'Ik heb tegen de Heer gezondigd.' Hij kwam niet met rechtvaardigingen, smoesjes of verzachtende omstandigheden. Hij had zijn van God ontvangen positie misbruikt en dat door moord willen verbloemen. Dat erkende hij als volledig fout. Hij wilde dat God hem een ander mens zou maken. Dat is berouw. David beschrijft het in een boetezang, een van zijn mooiste liederen, Psalm 51.

Wees mij genadig, God, in uw trouw, u bent vol erbarmen, doe mijn daden teniet, was mij schoon van alle schuld, reinig mij van mijn zonden. Ik ken mijn wandaden, ik ben mij steeds van mijn zonden bewust, tegen u, tegen u alleen heb ik gezondigd, ik heb gedaan wat slecht is in uw ogen. ...

Schep, o God, een zuiver hart in mij, vernieuw mijn geest, maak mij standvastig, verban mij niet uit uw nabijheid, neem uw heilige geest niet van mij weg. ...

U wilt van mij geen offerdieren, in brandoffers schept u geen behagen. Het offer voor God is een gebroken geest; een gebroken en verbrijzeld hart zult u, God, niet verachten.²

En God? God vergaf David. Hoewel David verder de gevolgen van zijn misstap zou dragen, is het tussen God en hem weer helemaal goed gekomen. Hoe diep je ook zinkt, bij berouw reikt Gods hand dieper. ❖

1. 2 Samuel 12:9

2. Psalm 51:3-6, 12-13, 18-19

89. Opstand en trouw

Rokende ouders hebben de grootste moeite hun kinderen van de tabak af te houden. Probeer maar eens een goed weerwoord te verzinnen op 'Wat heb jij daar dan in je hand?', als je zelf staat te roken. David ervoer ook zoiets. Hij kreeg kinderen bij verschillende vrouwen. Zijn oudste zoon Amnon raakte zwaar verliefd, als dat tenminste de goede term is, op zijn bevallige halfzusje Tamar. Hij was 'bijna ziek van verlangen'.

Er heersten strenge omgangsregels voor ongehuwde meisjes. Amnon deed alsof hij ziek was en at niet. David kwam kijken. Kon Tamar wat lekkere hartenkoeken voor hem bakken? Dan zou hij weer gaan eten.

Zodra Tamar bij Amnon kwam, verkrachtte hij haar. Na zijn misbruik walgde Amnon van Tamar en stuurde haar weg. Tamar re-

ageerde geschokt: 'Dat kun je niet doen! Me wegsturen is nog erger dan het andere dat je me al hebt aangedaan.' Toen David ervan hoorde, was hij woedend. Hij kon echter niet veel zeggen. Amnon hoefde alleen maar de naam Batsjeba te noemen. Absalom, de volle broer van Tamar, was een van de populairste mannen van Israël, die

ieder jaar twee kilo haar kon laten knippen. Hij was nog kwader dan David, maar hield zich ook stil.

Twee jaar later wreekte Absalom Tamars onttering alsnog door Amnon te laten vermoorden. Hij vluchtte naar het buitenland. Nadat de rouwtijd over Amnon voorbij was, mocht Absalom van David weer terugkomen, maar niet op zijn vorige verheven positie. Daar ging hij dan zelf wel wat aan doen.

Absalom kocht een ongelooflijk mooie wagen, waarop zijn prachtige gestalte goed uitkwam. Begeleid door vijftig man startte hij een charmeoffensief. Hij sprak iedereen aan, die voor rechtszaken op weg naar David was: 'Hoor eens, ook al hebt u vol-

Davids trouw aan en verdriet over Absalom waren een vooruitbeleving van Gods trouw en verdriet

komen gelijk, bij de koning zult u geen gehoor vinden. Waarom word ik niet aangesteld tot rechter van dit land? Ik zou iedereen in het gelijk stellen die een geschil of een rechtsvordering aan me kwam voorleggen.’¹ Zo palmde hij heel Israël in, organiseerde een wijdvertakte samenzwering en ontketende een paleisrevolutie vanuit Hebron.

David vluchtte met zijn hofhouding en getrouwe troepen Jeruzalem uit, de Jordaan over. Absalom nam zijn paleis in en onteerde publiekelijk de achtergebleven bijvrouwen. Hij achtervolgde David om hem uit de weg te ruimen. In de bossen van Efraïm zou het tot een treffen komen. David wilde zelf zijn strijdkrachten aanvoeren maar zijn mannen ontraadden dat: ‘Zelfs als de helft van ons sneuvelt, zal niemand dat erg vinden. Maar u bent evenveel waard als tienduizend van ons. Daarom is het beter dat u ons vanuit de stad bijstaat.’

David droeg zijn legeraanvoerders op: ‘Treed niet te hard op tegen mijn jongen, tegen Absalom.’ Dus David had eigenlijk vooraan willen lopen om zijn zoon te kunnen beschermen. Absaloms troepen verloren en hij vluchtte op een muildier. Maar zijn lange lokken raakten verstrikt in boomtakken, waardoor hij tussen hemel en aarde bleef bungelen. Al bungelend werd hij zonder pardon doodgeknuppeld. David was ontroostbaar: ‘Mijn zoon Absalom, mijn zoon, mijn zoon Absalom! Was ik maar dood in plaats van jij! Absalom, mijn zoon, mijn zoon!’²

David's trouw aan wie hem ontrouw waren was bijna bovenmenselijk. Dit is dan ook geen kasteelroman, maar eigenlijk een uitbeelding van Gods trouw aan zijn opstandige kinderen. Liefde kan niet dwingen. Je hebt het recht je onheil tegemoet te lopen, maar dan vloeien Gods tranen. ❖

1. 2 Samuël 15:3,4

2. 2 Samuel 19:1

90. Oud goed nieuws

Wat voor beleving van en denkbeelden over God hadden de mensen die hem duizend jaar voor onze jaartelling aanbaden? Hoe zagen zij de mens en het leven? Davids psalmen geven daar inzicht in.

De basis van de geloofsbeleving van David was dat God de goede schepper is. 'U, Heer, bent een God die liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig.' God geeft de mens een belangrijke positie: 'Zie ik de hemel, het werk van uw vingers, de maan en de sterren door u daar bevestigd, wat is dan de sterveling dat u aan hem denkt, het mensenkind dat u naar hem omziet? U hebt hem bijna een god gemaakt, hem gekroond met glans en glorie, hem toevertrouwd het werk van uw handen en alles aan zijn voeten gelegd.'¹

Maar de mens is verdorven geraakt. 'De HEER kijkt vanuit de hemel naar de mensen om te zien of er één verstandig is, één die God zoekt. Allen zijn afgedwaald, allen ontaard, geen van hen deugt, niet één.' Met David hoort iedereen mee te bidden: 'Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan wat kwaad is in

uw ogen, opdat Gij rechtvaardig blijkt in uw uitspraak, zuiver in uw gericht.'²

God zal oordelen. Dat klinkt bedreigend: 'U beloont ieder mens naar zijn daden.' Als hij dat naar menselijke maatstaven doet, ziet onze toekomst er niet best uit: 'Zoals was smelt bij het vuur, zo

vergaan de zondaars als God verschijnt.'³ Ons enig uitzicht lijkt de dood te zijn. Maar er is hoop. 'Liefdevol en genadig is de HEER, hij blijft geduldig en groot is zijn trouw. Niet eindeloos blijft hij twisten, niet eeuwig duurt zijn toorn. Hij straft ons niet naar onze zonden, hij vergeldt ons niet naar onze schuld. Zoals de hoge hemel de aarde overspant, zo welft zich zijn trouw over wie hem vrezen. Zo ver als het oosten is van het westen, zo ver

In de kern had drieduizend jaar geleden David al een even hoopvol geloof als gelovigen van nu

heeft hij onze zonden van ons verwijderd.' Dus wees blij, zoals David in een andere psalm zegt: 'Gelukkig de mens van wie de ontrouw wordt vergeven, van wie de zonden worden bedekt.'⁴ Hoe kun je aan Gods vergeving komen? Door berouw te hebben. 'Toen beleed ik u mijn zonde, ik dekte mijn schuld niet toe, ik zei: 'Ik beken de HEER mijn ontrouw' – en u vergaf mij mijn zonde, mijn schuld.'⁵

Maar ondanks die vergeving overlijden alle mensen nog steeds, net als David. Vinden we God dan in de dood? Nee. 'Want doden noemen uw naam niet meer! Wie in het dodenrijk kan u nog loven?'⁶ God heeft iets veel beters in petto: 'Laat mij, recht gedaan, uw gelaat aanschouwen, bij het ontwaken mij verzadigen aan uw beeld.'⁷ David zag uit naar een opstanding uit de dood, waarna God een nieuw bestel zou beginnen. 'Overal, tot aan de einden der aarde, zal men de HEER gedenken en zich tot hem wenden. Voor u zullen zich buigen alle stammen en volken. Want het koningschap is aan de HEER, hij heerst over de volken. Wie op aarde in overvloed leven, zullen aanzitten en zich voor hem buigen. Ook zullen voor hem knielen wie in het graf zijn neerge-daald, wie hun leven niet konden behouden.'⁸

David kende nog niet alle details, maar hij leefde wel vanuit hoopvolle overtuigingen. ❖

1. Psalm 89:15; 8:4-7

2. Psalm 14:2,3; 51:6 (Vertaling NBG)

3. Psalm 62:13; 68:3

4. Psalm 103:8-12; 32:1

5. Psalm 32:5

6. Psalm 6:6

7. Psalm 17:15. In 2 Koningen 4:39, Jesaja 26:18, Jeremia 31:26; 51:39 en Daniël 12:2 verwijst hetzelfde woordje 'ontwaken' duidelijk naar opstaan uit de dood.

8. Psalm 22:28-30

91. Vooruit

Pas als previews van de messias krijgen veel van Davids psalmen hun volle betekenis

Ik voel me niet op mijn gemak bij mensen die hoog van zichzelf opgeven of overdrijven. Datzelfde gevoel bekreep me ook altijd bij een aantal van Davids psalmen. Soms kwamen woordkeuzes me opgeklopt en overdreven over. Tot ik het principe van het bijbelse 'vooruitbelevens' toepaste.

We zagen al dat Abraham, Isaak en Jozef motieven van Gods verhaal 'vooruitbeleefd' hebben. Dat werd er niet duidelijk bij gezegd. We moesten het zelf ontdekken. Bij Davids leven ligt de parallel met het leven van Jezus er dikker bovenop. God beloofde

dat zijn koningshuis nooit te gronde zou gaan.¹ Profeten na hem wezen vooruit op een telg van David: de 'gezalfd', de messias, die zou komen met bevrijding en gerechtigheid. David stond model voor die messias, dus kun je juist bij hem 'vooruitbeleving' verwachten.

Betrek de hoogdravende woorden uit Davids psalmen (en psalmen over David)

niet op hemzelf, maar op de komende gezalfd, en ze irriteren niet meer. Dan ontdek je een *preview* van duizend jaar vooruit:

U was het die mijn nieren vormde, die mij weefde in de buik van mijn moeder. Ik loof u voor het ontzaglijke wonder van mijn bestaan, wonderbaarlijk is wat u gemaakt hebt. Ik weet het, tot in het diepst van mijn ziel. Toen ik in het verborgene gemaakt werd, kunstig geweven in de schoot van de aarde, was mijn wezen voor u geen geheim. Uw ogen zagen mijn vormeloos begin, alles werd in uw boekrol opgetekend, aan de dagen van mijn bestaan ontbrak er niet één.²

Hier ben ik, over mij is in de boekrol geschreven.³

David bezingt hier niet zijn eigen unieke persoonlijkheid, maar die van de messias. Geen man, maar God zou de messias verwekken. De latere gebeurtenissen rond Jezus' geboorte lagen

helemaal in het verlengde van deze psalm.⁴ De woorden 'over mij is in de boekrol geschreven' konden niet op David slaan, want niemand had vooraf iets over hem geschreven. Maar Jezus kon over de gezalfde, waarover de 'boekrol' van Jesaja sprak, zeggen: 'Vandaag hebben jullie deze schrifttekst in vervulling horen gaan.'⁵ Hij wist dat zijn leven volgens een al beschreven stramien verliep en hield daar rekening mee.⁶ De duur ervan stond vast (er ontbreekt 'geen dag') en hij wist dan ook wanneer het zijn tijd (nog niet) was.⁷

Hij (God, RD) sprak tot mij: 'Jij bent mijn zoon, ik heb je vandaag verwekt.'⁸

Hij zal tot mij (God, RD) roepen: 'U bent mijn vader, mijn God, de rots die mij redt!'⁹

Toen Jezus zich liet dopen, wees God hem aan als zijn Zoon en 'zalfde' hem met de heilige Geest tot de messias.¹⁰ Op zijn beurt sprak Jezus God altijd aan als zijn Vader. Dat deed hij zo persoonlijk, dat zijn tijdgenoten het hem zelfs kwalijk namen. Hij heeft zijn volgelingen geleerd God ook met 'Vader' aan te spreken.¹¹ Naast zijn oorsprong en zijn wezen bezingt David van de messias ook wat hij zal doen en beleven. ❖

1. 2 Samuel 7; zie ook Psalm 89:20-38

2. Psalm 139:13-16

3. Psalm 40:8

4. Matteüs 1:18-25; Lucas 1:26-38; 2:1-39

5. Lucas 4:18-21. Zie ook Lucas 24:25-27, 44-48; Johannes 5:39

6. Marcus 14:49; Lucas 24:27

7. Nog niet: Johannes 7:30; 8:20. Wel: Matteüs 26:45; Marcus 14:41; Johannes 13:31.

8. Psalm 2:7; Psalm 2 noemt de naam van schrijver niet, maar vers 2 stelt dat hij over 'de gezalfde' gaat.

9. Psalm 89:27; Psalm 89 is van Etan, die in vers 21 aangeeft dat hij over de gezalfde David spreekt.

10. Matteüs 3:16,17; Handelingen 10:37,38

11. Johannes 5:17,18; Jezus heeft zijn volgelingen het gebed 'Het Onze Vader' aangeleerd, Matteüs 6:9-13.

92. Zuiver

Als je denkt aan Davids affaire met Batseba, snap je eigenlijk niet hoe hij het volgende heeft kunnen dichten. Het lijkt wel of hij boter op zijn hoofd had:

Luister, HEER, ik vraag om recht, luister naar mijn smeken,
 hoor mijn gebed – geen leugen komt over mijn lippen.
 Laat van u het oordeel komen, laat uw oog zien wat juist is.
 Bezoekt u mij in de nacht en beproeft en peilt u mijn hart,
 u zult niets in mijn nadeel vinden, geen kwaad kwam uit mijn mond.
 Hoe de mensen ook leven, ik houd mij aan het woord van uw lippen.
 De weg van roof en geweld heb ik altijd gemedend,
 mijn voeten volgden uw spoor, mijn stappen wankelden niet.¹

Maar deze woorden komen volledig tot hun recht als je ze laat slaan op de nog komende messias, de gezalfde, waar David symbool voor stond. Het was de bedoeling dat Adam naar Gods

beeld zou leven, maar Adam faalde. Jezus leefde wel zoals God het bedoeld heeft. Nooit miste hij zijn doel: hij 'zondigde' niet. Hij liet de aard van de God van liefdevolle relaties zien door voor zijn medemensen te zorgen. Kinderen kropen graag bij hem op schoot. Wie wanhoopte kreeg bij hem weer moed.

Alleen wie zich halsstarrig schuldig wisten, en vooral wie leden aan een overdosis schijnheiligheid, kregen een hekel aan Jezus. Die afkeer werd alleen maar dieper toen ze ontdekten dat ze hem echt op geen enkele misstap konden betrappen. Jezus bleek geen boter op zijn hoofd te hebben. David had namelijk al gezongen:

**Psalmen van David
 bezongen de smetteloos-
 heid, wetsgetrouwheid
 en boodschap van de
 messias al**

‘Uw wil te doen, mijn God, verlang ik, diep in mij koester ik uw wet.’ ‘Ik volgde de wegen die de HEER had geweest en werd mijn God niet ontrouw, zijn voorschriften hield ik voor ogen, zijn wetten wees ik nooit af.’²

David koppelde leven naar Gods wil aan leven naar zijn wet. Logisch. Gods geboden vormen een uiting van zijn karakter. Johannes heeft Jezus beschreven als het ‘vlees geworden Woord’.³ Jezus stelde daarom: ‘Denk niet dat ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen. Ik ben niet gekomen om ze af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen. Ik verzeker jullie: Zolang de hemel en de aarde bestaan, blijft elke jota, elke tittel in de wet van kracht, totdat alles gebeurd zal zijn.’⁴ David bezong in een messiaanse sleutelsalm al de essentie van de boodschap van de gezalfde:

Wanneer het volk bijeen is, spreek ik over uw rechtvaardigheid ... Ik zwijg niet over uw goedheid, maar getuig van uw trouw en uw hulp. In de kring van het volk verheel ik niet hoe liefdevol, hoe trouw u bent.⁵

Volgens Johannes was de kernboodschap van Jezus: ‘God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis.’⁶ Dus niet alleen met zijn levensstijl, maar ook in zijn onderwijs benadrukte Jezus voortdurend het liefdevolle en uiterst geduldige karakter van God. ❖

1. Psalm 17:1-5

2. Psalm 40:9; 18:22,23

3. Johannes 1:14 in de meer letterlijke vertalingen.

4. Matteüs 5:17,18

5. Psalm 40:10,11

6. 1 Johannes 1:5; Johannes 1:14-18

93. Voorvoeler

David voorvoelde juist Jezus' emoties rond zijn verraad en kruisiging

In Davids tijd bestond het heiligdom nog uit een tent. Hij wilde dolgraag voor God een tempel bouwen, maar kreeg daarvoor geen toestemming. Zijn zoon Salomo zou dat doen. Toch schreef David dat de hartstocht voor Gods huis hem verteerd had.¹

Duizend jaar later raakten Jezus' ouders hem op twaalfjarige leeftijd kwijt in de tempel. Toen zij hem eindelijk terugvonden was zijn reactie kenmerkend: 'Wist u niet dat ik in het huis van mijn Vader moest zijn?'² Later gaf hij als volwassene graag onderwijs in de tempel. Twee keer veegde Jezus de tempel 'schoon'

door allerlei wildgroei aan handel en uitbuiting eruit te gooien. Dat werd hem door de religieuze leiders niet in dank afgenomen. Daarom zochten zij naar een mogelijkheid om Jezus uit de weg te kunnen ruimen en hielden hem strak in de gaten.³ Dat herkennen we in de volgende dichtregels van David:

'Ze sluiten mij in ... ze houden mij in het oog en hopen op mijn val.' 'Zij hebben het op mijn leven voorzien en vallen mij aan met geweld. Niet om mijn misdaad, niet om mijn zonde, HEER, ik ben onschuldig, maar zij dringen op en sluiten de rijen.'⁴

Liederen en gedichten verwoordten bij uitstek emoties. Hoe meer Davids messiaanse psalmteksten over het lijden van de messias gaan, hoe sterker zij de gevoelskant van hun voorzeggingen benadrukken.

We lezen net hoe David vooraf bezong hoe de religieuze leiders Jezus in de val wilden laten lopen. Dan zoomt David verder in op hoe hen dat gaat lukken, namelijk door een verrader:

'Zou een vijand mij grieven, ik zou het verdragen, zou hij mij haten en zich tegen mij keren, ik zou me voor hem verschui-

len. Maar jij, die dacht en deed als ik, mijn hartsvriend, mijn vertrouwde! 'Zelfs mijn beste vriend, op wie ik vertrouwde, die at van mijn brood, heeft zich tegen mij gekeerd.'⁵

Jezus' meest talentvolle volgeling, Judas, verraadde hem na een Pesachmaaltijd met een kus.⁶ Daardoor kwam Jezus in het holst van de nacht terecht in een maalstroom van verhoren en martelingen voor diverse tribunalen. Als eerste verscheen Jezus voor de hogepriester in een religieus proces. Maar het lukte de hogepriester niet iets te vinden om hem van te beschuldigen. Zelfs niet toen er omgekochte getuigen werden ingezet kon de hogepriester niet tot een vonnis komen. De Bijbel verplichtte namelijk dat er bij een proces minimaal twee getuigen eensluidende verklaringen aflegden. David voorvoelde dit hele gebeuren duizend jaar van tevoren:

'Want vijandig en bedrieglijk is de mond van hen die mij beschuldigen, hun tong spreekt niets dan leugens, ze bestoken mij met woorden van haat, zonder reden bestrijden ze mij ... 'Wijs een gewetenloos man aan die hem aanklaagt bij de rechter.'⁷ ❖

-
1. Psalm 69:10
 2. Lucas 2:49
 3. Lucas 21:37,38; Johannes 2:15; Matteüs 21:12; Marcus 11:18
 4. Psalm 17:11; 59:4,5
 5. Psalm 55:13,14; 41:10
 6. Matteüs 26:20-25; 47-50
 7. Psalm 109:2,3,6

94. Identiteit

Omdat ze de lijdenspsalmen negeerden, erkenden de leiders Jezus' identiteit niet

Een nieuwe en sterk groeiende tak van misdaad behelst het stelen van andermans identiteit. Berucht zijn de duizenden pensioenuitkeringen die in Mediterrane landen uitbetaald worden aan personen die op de plaatselijke kerkhoven begraven liggen. Identiteitsfraude wordt wereldwijd gebruikt om op naam van een ander betalingen te doen, allerlei abonnementen af te sluiten, creditcards te plunderen en/of valse paspoorten aan te vragen.

Na het debacle met de valse beschuldigingen tegen Jezus kwam er pas schot in zijn zaak toen de hogepriester zijn identiteit aan de orde stelde:¹ 'Ik bezweer u bij de levende God, zeg ons of u de messias bent, de Zoon van God.' Hij verwees hiermee naar Psalm 2, waarin God de gezalfde (messias) zijn zoon noemt. In diezelfde psalm belooft God de messias wereldwijde heerschappij.

Jezus beschikte absoluut niet over militaire of politieke macht. Dan kon hij toch nooit de beloofde messias zijn?

In zijn antwoord deed Jezus er nog een schepje bovenop, door uit een andere messiaanse psalm en uit het boek Daniël² te citeren: 'U zegt het. Maar ik zeg tegen u allen hier: vanaf nu zult u de Mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Machtige

en hem zien komen op de wolken van de hemel.' Jezus heeft met 'de Mensenzoon' altijd zichzelf bedoeld. Hij maakte dus onverbloemd aanspraak op het paspoort van de beloofde messias. Zeker, God zou de gezalfde tot de hoogste plaats naast zich verheffen en de messias zou op de wolken verschijnen in glorie. Dat lag nog in de toekomst. Maar de reli-bobo's lieten de messiaanse lijdenspsalmen helemaal links liggen. In feite vervulden zij zelf deze lijdenspsalmen met hun proces.

Talrijker dan de haren op mijn hoofd zijn zij die mij haten zonder reden, met velen zijn mijn belagers, mijn vijanden die mij bedriegen: teruggeven moet ik wat ik niet heb geroofd.³

Tien eeuwen eerder had David al voorspeld dat de gezalfde zou worden gedwongen terug te geven wat hij niet had gestolen. Als je in de Bijbel zoekt naar de wonderlijke combinatie 'Jezus' en 'roof', volgt er slechts één *match*. Paulus schrijft over Jezus, 'die, in de gestalte Gods zijnde, het Gode gelijk zijn niet als een roof heeft geacht'.⁴ De hogepriesters beweerden dat Jezus' claim gelijk te zijn aan God onterecht was, dat hij in feite identiteitsfraude pleegde. Maar Jezus kon en wilde geen afstand nemen van zijn eigen identiteit.

Het vonnis was daarna snel geveld. Jezus moest sterven 'omdat hij zich de Zoon van God heeft genoemd'.⁵ Maar alleen de Romeinen, die op dat moment over Israël heersten, mochten doodvonnissen uitvoeren. Er moest nu dus gezorgd worden dat de prefect, Pontius Pilatus, zich over deze zaak zou buigen en de veroordeling, inclusief doodstraf, over zou nemen.

Uiteindelijk moet iedereen zich over deze vraag buigen. Heeft Jezus wel of geen identiteitsfraude gepleegd? Zo ja, dan is hij hoogstens een interessante figuur uit de geschiedenis. Zo nee, dan kun je niet om zijn aanspraken heen en zul je iets met hem aan moeten. ❖

1. Matteüs 26:62-65

2. Psalm 110:1; Daniël 7:13,14 ('Mensenzoon' is in de NBV 'mens'). Op beide teksten komen we terug.

3. Psalm 69:5

4. Filippenzen 2:5,6 (NBG vertaling)

5. Johannes 19:7

95. Geperfectioneerde walging

Toen Jezus voor Pilatus verscheen, wilde deze alleen maar weten of Jezus inderdaad claimde de koning van de Joden te zijn. Dan zou hij namelijk de heersende koning Herodes bedreigen. Zodra hem duidelijk werd dat Jezus' koningschap niet bij deze wereld hoorde, bevestigde hij de al door David bezongen onschuld van de messias. Maar de leiders hitsten de menigte op en eisten Jezus' dood. Pilatus waste daarop zijn handen letterlijk in onschuld: 'Neem hem dan maar mee en kruisig hem zelf, want ik zie niet waaraan hij schuldig is.'¹

Af en toe droom ook ik de beruchte nachtmerrie dat ik als enige spiernaakt rondloop tussen een goedgekleed gezelschap. Gelukkig gaat die droom niet zover, dat ik in mijn blootje boven de groep wordt gehesen met vol zicht op mijn edele delen. Dat wil je toch niet.

Dat bedachten de Romeinen ook, toen ze ter afschrikking de meest verachtelijke vorm van terechtstellen perfectioneerden: de kruisiging. De beul koos een goed zichtbare en veel bezochte plaats uit. Daar spijkerde hij vervolgens het slachtoffer naakt aan een kruis en liet hem hangen tot hij stierf, en liefst nog langer. De dubieuze eer om gekruisigd te worden kon al-

leen slaven te beurt vallen. Voor burgers was dit te verwerpelijk. Natuurlijk, de pijn van een kruisiging was afschuwelijk, maar die verbleekte bij de schande ervan. Van tevoren werden de rug en schouders van de terechtgestelde door geseling volledig opengereten. Hing deze eenmaal, dan moest hij zijn behoefte publiekelijk laten lopen. In warme landen kwamen er zwermen vliegen op zijn bloed en stank af. De Romeinse filosoof Cicero, die in de eerste eeuw vóór onze jaartelling leefde, beschouwde een kruisiging als zo iets walgelijks, dat hij het woord 'kruis' als een vies woord bestempelde. Zelfs de gedachte eraan paste niet bij een nette burger. Dat werd Jezus' lot.

David voorzegde dat de messias gekruisigd zou worden, wat in Davids tijd nog niet eens bestond

Duizend jaar eerder zong David: 'Ik bid voor hen, maar mijn liefde roept vijandschap op.'² Toen Jezus aan het kruis gespijkerd werd, bad hij voor zijn beulen: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen.'³ Alle jammerklachten van David werden na duizend jaar keiharde werkelijkheid. De doodstraf door kruisiging bestond ten tijde van David nog niet. Pas in de eerste eeuw vóór onze jaartelling begonnen de Romeinen deze vorm van executeren massaal in te zetten. David bezong dus iets wat hij in zijn eigen leven nooit kon hebben meegemaakt, iets wat Jezus waarnam en voelde toen hij vastgespijkerd aan een kruis hing:

Honden staan om mij heen, een woeste bende sluit mij in, zij hebben mijn handen en voeten doorboord. Ik kan al mijn beenderen tellen. Zij kijken vol leedvermaak toe, verdelen mijn kleren onder elkaar en werpen het lot om mijn mantel.⁴

De joodse scheldnaam voor een heiden (niet-jood) was 'hond'. Het waren soldaten in dienst van Rome die Jezus de kleren van zijn lijf rukten en zijn handen en voeten doorboorden met reusachtige vierkante spijkers. Deze werden na een kruisiging weer opnieuw gebruikt – zelfs de Romeinen letten op de kleintjes. Voor de terechtgestelde maakte een infectie meer of minder toch niet uit. De bezittingen van de veroordeelde dienden als fooi voor het executiepeloton. De enige bezittingen die Jezus bij zich droeg waren zijn kleren. Hoe wist David dat de Romeinse beulen zouden dobbelen om een bijzonder gewaad? Dat de boten van Jezus te tellen waren en er om zijn kleren gedubbeld zou worden, toont aan dat David voorzag dat de messias er naakt bij zou hangen. Waarom was dat noodzakelijk? ❖

1. Johannes 18:33-19:6

2. Psalm 109:4

3. Lucas 23:34

4. Psalm 22:17-19

96. De naakte waarheid

De ‘schande van het kruis’ heeft Gods ware aard getoond en een weg naar eerherstel geopend

De rillingen lopen me over mijn rug als ik lees hoe alles zich bij Jezus' kruisiging precies zo afspeelde als David het een millennium eerder had bezongen.¹ Het verraste of overviel Jezus niet. Hij kende Gods plan precies en stemde er volledig mee in. “Abba, Vader, ... laat niet gebeuren wat ik wil, maar wat u wilt.”² Hoe past zo'n groteske rechtsverkrachting in de opzet van een God die liefde is?

Ten eerste liet God zien wie hij was, toen Jezus volledig gestript was van alle uiterlijke waardigheid. De naakte waarheid tot op het bot. Wat zag je? Mateloze trouw en halsstarrige liefde. De duivel had over hem gelogen.

Toen Adam en Eva hun vertrouwen in God opgaven, stonden ook zij er plots naakt bij. Zonder intimiteit met God en elkaar misten zij hun doel. Ze liepen te schande, net als jij, ik en iedereen. Voor eerherstel moet iemand onze schande bedekken. Wie levert ons 'eer', neemt onze schande over? David had al gezongen over wie er smaad zou dragen:

‘De smaad van wie u smaadt, is op mij neergekomen ... U kent mijn smaad, mijn schande, mijn schaamte, al mijn belagers staan voor u. Smaad heeft mijn hart gebroken, ik ben radeloos, ik hoopte op mededogen – vergeefs; op troost – die ik niet vond. Nee, ze mengden gif door mijn eten en lesten mijn dorst met azijn.’

‘Maar ik ben een worm en geen mens, door iedereen versmaad, bij het volk veracht. Allen die mij zien, bespotten mij, ze schudden meewarig het hoofd: ‘Wend je tot de HEER! Laat hij je verlossen, laat hij je bevrijden, hij houdt toch van je?’³

Gods messias, de Zoon, de smetteloos onschuldige, liet zichzelf willens en wetens ontbloten en uitstallen ter ultieme verachting. Hem trof geen blaam. Toch onderging hij ‘de schande van

het kruis'.⁴ Zonder te beseffen dat ze zo Davids liederen deden uitkomen en daarmee Jezus' identiteit als de messias bevestigden, tergden de hoogwaardigheidsbekleders hem met: 'Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden kan hij niet. Hij is toch koning van Israël, laat hij dan nu van het kruis afkomen, dan zullen we in hem geloven. Hij heeft zijn vertrouwen in God gesteld, laat die hem nu dan redden, als hij hem tenminste goedgezind is. Hij heeft immers gezegd: 'Ik ben de Zoon van God.'⁵

Als jij of ik daar had gehangen, waren deze plagerijen op zich al vervelend genoeg geweest. Maar we hadden niets anders kunnen doen dan blijven hangen. Jezus beschikte echter wel over het vermogen om van het kruis af te komen. En toch bleef hij hangen.

Dit was zó onterecht, de afstand tussen de verhevenheid van zijn karakter en de diepte van zijn vernedering zó groot, dat de onbillijkheid van zijn kruisiging door niets en niemand meer te kloppen of evenaren valt. Had Jezus zijn goddelijke eer verspeeld, dan had hij die hiermee ruim vereffend. Maar hij heeft niets verspeeld. Hij beschikt over onnoemelijk veel 'overtollige' eer. Daarmee snoert Jezus iedereen de mond die ertegen zou willen protesteren dat hij de schande bedekt van 'naaktlopers' à la Adam en Eva, waar ik ook toe behoor. 'Gelukkig de mens van wie de ontrouw wordt vergeven, van wie de zonden worden bedekt.'⁶ ❖

-
1. Matteüs 27:32-50
 2. Marcus 14:36; Johannes 18:4
 3. Psalm 69:10, 20-22; 22:7-9
 4. Hebreeën 12:2
 5. Matteüs 27:42,43
 6. Psalm 32:1

97. Gods hand

Normaal hing je als gekruisigde dagen op je dood te wachten. Als je 'geluk' had, braken ze je benen om het proces te versnellen. Binnen een half uur was het lijden dan over. Vanwege het Pesachfeest, dat bij Jezus' proces met de sabbat samenviel, wilde de geestelijkheid alle kruisen leeg hebben vóór het vrijdagavond donker werd. Wat een 'geluk' voor de terechtgestelden: ze mochten snel sterven. Eerst braken ze de benen van Jezus' lotgenoten. Maar David had over een andere doodsoorzaak voor de messias gezongen.

Davids liederen hebben duizend jaar van tevoren talloze zaken rond Jezus belicht

'U, HEER, roep ik aan, mijn rots, houd u niet doof. Als u blijft zwijgen, word ik een dode met de doden in het graf.'
'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?'¹

Onlangs vertelde een vriend mij over een jongetje dat bad: 'Here God, zorg goed voor uzelf! Hoe moet het met ons als u iets overkomt?' God draagt ons bestaan. 'Want in hem leven wij, bewegen wij en zijn wij.'² Hij is ons *Life Support System*. Stopt hij, dan stopt al het leven. Jezus stierf niet aan zijn verwondingen, maar aan de afwezigheid van zijn Vader. Hij was al overleden voordat de beenbrekers bij hem kwamen. Zijn botten bleven heel, zoals David had voorspeld.

Al blijft de rechtvaardige niets bespaard, de HEER zal hem steeds weer bevrijden. Hij waakt zelfs over zijn beenderen, niet één ervan wordt verbrijzeld.³

Inderdaad, Jezus bleef niets bespaard. Maar hij wist dat hij weer uit de dood 'bevrijd' zou worden. Hij had dit al eerder aangekondigd⁴ en het tijdens zijn proces de joodse leiders onder de neus gewreven. Zijn doodsslaap zou niet definitief zijn. David had het uitzicht op zijn opstanding al bezongen:

Laat mij, recht gedaan, uw gelaat aanschouwen,
bij het ontwaken mij verzadigen aan uw beeld.⁵

De derde dag na zijn sterven stond Jezus op uit de dood. Niet alleen dat. David had verwoord hoe God de messias een glorieuze toekomst en een aanvullende taak aanzegde:

Vraag het mij en ik geef je de volken in bezit, de einden der aarde in eigendom. Jij kunt ze breken met een ijzeren staf, ze stukslaan als een aarden pot.

De HEER spreekt tot mijn heer: 'Neem plaats aan mijn rechterhand, ik maak van je vijanden een bank voor je voeten ... Je bent priester voor eeuwig, zoals ook Melchisedek was.'⁶

Jezus voer na veertig dagen op naar zijn Vader in de hemel. De hogepriester had tegen hem een triomfantelijke messiaanse psalm aangehaald en Jezus had die met bovenstaande psalm aangevuld. Nu kwamen zijn woorden uit. Jezus heeft niet alleen de ereplaats aan Gods rechterhand ingenomen, maar bekleedt nu naast de koninklijke ook de andere positie die voor 'gezelfden' bestemd was: die van priester. Hier komen we later nog op terug.

In zes hoofdstukken van dit boek hebben we meer dan twintig details van Jezus' leven en sterven beschreven naar aanleiding van de toen al duizend jaar oude liederen van David. God moet zijn hand hebben gehad in het dichten van die psalmen. ❖

-
1. Psalm 28:1; 22:1
 2. Handelingen 17:28
 3. Psalm 34:20
 4. Johannes 10:17,18
 5. Psalm 17:15
 6. Psalm 2:8,9; 110:1,4

98. Tempelpassie

Vechtjas David mocht Gods tempel niet bouwen, maar wel voorbereidingen treffen

We lazen al over Davids hartstocht voor 'Gods huis'. Dat bestond in zijn tijd slechts uit een tent. Hij wenste God een indrukwekkend mooie tempel toe. Maar hij mocht die van God niet zelf bouwen. Hij had veel en grote oorlogen gevoerd. 'Daarom zul jij geen huis bouwen voor mijn naam, je hebt te veel bloed vergoten.' Geweld en Gods karakter gaan niet samen. Maar Davids zoon zou een man van vrede zijn. 'Salomo (Vredelievend) zal hij daarom heten. Hij zal een huis bouwen voor mijn naam.'¹

Daarmee was voor David de kous niet af. 'Mijn zoon Salomo is nog jong en onervaren, en de tempel die voor de HEER zal worden gebouwd moet zo groots en indrukwekkend worden dat hij over de hele wereld geroemd en bewonderd wordt. Laat ik daarom vast voorbereidingen treffen.'² Dat is zwakjes uitgedrukt. Op het moment

David zijn macht aan Salomo overdroeg, had hij voor de tempel alvast drie miljoen kilo goud en dertig miljoen kilo zilver vergaard. Zelf legde hij daar nog eens 90.000 kilo goud en 210.000 kilo zilver bij. Toen hij vroeg of zijn ondergeschikte leiders ook nog iets wilden geven, legden die nog eens 150.000 kilo goud en 300.000 kilo zilver op tafel. Zijn passie werkte aanstekelijk. David werkte alvast dienstroosters uit en maakte bestektekeningen 'op aanwijzing van de HEER, die mij heeft laten zien hoe het bouwplan moet worden uitgevoerd'.³ Dat vind ik mooi. De tempel van de God van liefde kon niet op naam komen van deze vechtjas. Maar God ging zover mogelijk om Davids hartstocht ruimte te bieden, tot aan de bouwtekeningen toe.

David beloofde zijn zoon: God 'zal je niet verlaten en niet van je zijde wijken zolang de uitvoering van het werk aan de tempel van de HEER niet is voltooid'. Inderdaad werd deze bouwfase van zeven jaar de mooiste periode van Salomo's ambtstermijn. Hij had een goed huwelijk en heerste 'over het hele gebied ten

westen van de Eufraat ... tot aan Gaza ... in vrede met alle omringende landen'. De bevolking was zo talrijk 'als zandkorrels aan de zee'. Zijn onderdanen waren gelukkig en hadden volop te eten en te drinken. Ze konden 'onbezorgd onder hun wijnrank en hun vijgenboom zitten'.⁴

Al Gods beloften aan Abraham kwamen nu uit. Salomo's wijsheid werd wereldberoemd en daarmee was hij een zegen voor de volken van zijn tijd. Als Gods zaak jouw hoogste prioriteit is, zul je merken dat je daardoor alle andere zaken in hun juiste perspectief zet. Dat brengt wijsheid en geluk.

Bij de inwijding van de schitterende tempel bad Salomo dat God zou luisteren naar alle gebeden die hier zouden klinken, zowel van Israëlieten als vreemdelingen. Hij vroeg ook of God vanuit de tempel recht wilde verschaffen – de tempel had namelijk ook een rechtbankfunctie. Opmerkelijk was zijn verzoek voor het geval de Israëlieten ooit afvallig van God werden en uit hun land zouden worden verdreven: 'Wanneer ze zich ... weer met hart en ziel aan u toewijden en bidden in de richting van het land dat u aan hun voorouders hebt gegeven, naar de stad die u hebt uitgekozen en de tempel die ik voor uw naam heb gebouwd, luister dan vanuit de hemel, uw woonplaats, naar hun bidden en smeken en verschaft hun recht.' Later zullen we zien dat Daniël als banneling in Babylon hierop rekende.

'Kom, HEER, mijn God, neem hier uw intrek, u en uw machtige ark. Mogen uw priesters bekleed zijn met zegen, uw getrouwen zich verheugen in geluk. HEER, mijn God, wijs uw gezalfde niet af, gedenk de trouw van uw dienaar David.'⁶ God drukte zijn 'ja' uit door de tempel te vullen met een wolk. ❖

1. 1 Kronieken 22:8,10

2. 1 Kronieken 22:5

3. 1 Kronieken 28:19

4. 1 Kronieken 28:20, 1 Koningen 4:20; 5:4,5;

5. 2 Kronieken 6:34

6. 2 Kronieken 6:42

99. Het hoogste lied

God had Salomo (de zoon van David en Batseba) aangewezen als troonopvolger. David zette hem op de troon, voordat Salomo's halfbroer Adonia de macht kon grijpen. Dankzij Davids voorbereidingen maakte Salomo een vliegende start. Hij vestigde zijn gezag stevig en bouwde in nauw contact met God het imperium van zijn vader uit.

De dochter van de farao van Egypte was Salomo's grote liefde. Jarenlang was zij zijn enige vrouw. Van de 1.005 liederen¹ die hij heeft gecomponeerd, is zijn 'Lied der liederen', Hooglied, speciaal voor haar een onverholten eerbetoon aan de liefde. Wat doet dit boek in de Bijbel? Wat heeft God te maken met zo'n hartstochtelijk liefdeslied met allerlei erotische zinspelingen? Lange tijd werd dit bijbelboek als een allegorie beschouwd. Het zou een zinnebeeldige beschrijving zijn van Gods relatie met Israël (volgens de Joodse allegoristen) of met de christelijke kerk (volgens de christelijke allegoristen).

Gelukkig mag je dit liefdeslied gewoon lezen zoals het er staat. God heeft zelf het verlangen naar gepassioneerde liefde geschapen. In Hooglied beschrijft Salomo hoe hij en zijn prinses vurig naar elkaar verlangen. Ze zoenen, knuffelen en benoemen onge-

geneerd elkaars aantrekkelijkheden.

Wat dat betreft doet zij niet voor hem onder. Zo zegt zij: 'Laat hij mij kussen, laat zijn mond mij kussen! Jouw liefde is zoeter dan wijn, zoet is de geur van je huid, je naam is een kostbaar parfum. Daarom houden de meisjes van jou. Neem mij met je mee. Laten we rennen!' En hij:

'Vriendin van mij, met een merrie voor farao's wagen vergelijk ik jou! Hoe lieflijk zijn je wangen en je ringen, hoe sierlijk zijn je hals en je ketting. Laten we een gouden sieraad voor je maken, bezaaid met zilveren stipjes.' De prinses stelt zich zelfbewust op: 'Meisjes van Jeruzalem, donker ben ik, en mooi, als de tenten

**Openhartig bejubelt
Salomo de door God
gezegende liefde tussen
man en vrouw**

van Kedar, als het doek van Salomo's tenten.' 'Ik ben een lelie van de Saron, een wilde lelie in het dal.'²

Deze openheid wil niet zeggen dat Salomo vrije seks propageert. Ware liefde is niet tevreden met een tijdelijke bevlieging. De liefde zoekt een blijvende, vaste en trouwe relatie. 'Draag mij als een zegel op je hart, als een zegel op je arm.'³ Hooglied speelt zich dan ook af binnen de veilige structuur van een huwelijk, waarvan Salomo de sluiting in hoofdstuk 4 beschrijft. Vijf keer spreekt hij de prinses aan met 'bruid' en zingt onder meer: 'Je bent zo mooi, vriendin van mij, je bent zo mooi! Je ogen zijn duiven, door je sluier heen. ... Zusje, bruid, een besloten hof ben jij, een gesloten tuin, een verzegelde bron. Aan jou ontspruit een boomgaard vol granaatappels, met een overvloed aan vruchten, ... mirre, aloë, balsems, allerfijnst. Je bent een bron omringd door tuinen, een put met helder water, een bergbeek van de Libanon.'⁴ Hij bezingt de 'vruchten' van haar 'bron' of 'tuin', maar heeft die nog niet geproefd. Ze is nog 'gesloten'.

Prachtig beschrijft hij de ontsluiting van haar 'hof' na hun huwelijk. Zij: 'Ontwaak, noordenwind! Kom, zuidenwind! Waai door mijn hof, laat zijn balsems geuren. Mijn lief moet in zijn hof komen, laat hij daar zijn zoete vruchten proeven.' Hij: 'Hier ben ik in mijn hof, zusje, bruid van mij. Ik pluk mijn mirre en mijn balsem, ik eet mijn honing uit mijn honingraat, ik drink mijn melk en mijn wijn.' Gods zegenende stem moedigt hen aan: 'Eet, vriend en vriendin! Drink, en word dronken van liefde!'⁵ ❖

1. 1 Koningen 5:12

2. Hooglied 1:2-4; 9-11; 5,6; 2:1

3. Hooglied 8:6

4. Hooglied 4:1,12-15

5. Hooglied 4:16-5:1 De tekst zelf noemt niet expliciet wie er aanmoedigt. God is het meest logische.

100. Goddelijke vlam

Het 'Lied der liederen' is één grote ode aan de huwelijkse liefde, inclusief de seks. God wijst het lichamelijke niet af. Seks gaat niet alleen om de voortplanting. Echtparen mogen zonder reden of excuus van elkaar genieten. De gedachte dat het celibaat je dichter bij God zou brengen, is de Bijbel vreemd. Mogelijk is het andersom. De relationele handicaps tussen man en vrouw die het gevolg waren van de breuk tussen God en mensen, worden uitgevlakt in liefdesrelaties zoals hier bezongen in het 'Lied der liederen'. Man en vrouw zijn weer gelijk. Beiden uiten ze hun wensen en nemen initiatieven. Als er al iemand domineert, is zij dat. Ze zingt tweemaal zoveel tekst, terwijl hij een paar keer haar woorden herhaalt. Zij herhaalt hem nooit. Zijn herhalingen van haar woorden beklemtonen hun gelijkheid. 'Mijn lief is van mij, en ik ben van hem', zingen ze allebei. Zij vervolgt: 'Ik ben van mijn lief, en hij verlangt naar mij.'¹ Zo keren zij om wat

Eva na de verboden vrucht te horen had gekregen: 'Je zult je man begeren, en hij zal over je heersen'² (In de grondteksten zijn 'verlangen' en 'begeren' hetzelfde woord).

Geen van tweeën domineert. Zo was het in Eden, waar zelfs het woord 'vrouw' gelijkheid uitstraalde: 'deze zal 'mannin' (isha) heten, omdat zij uit de man (ish) genomen is'.³ In Hooglied speelt dat ook.

De vrouwelijke hoofdpersoon heet 'Sulammith', een vervrouwelijking van de naam Salomo, zoiets als 'Saloma'.⁴ Hooglied stijgt wat dat betreft ver uit boven de erotische liederen van de omliggende volken, waarin de vrouw niet meer kan zijn dan een onderworpen lustobject.

De relatie tussen Salomo en Sulammith is holistisch. Ze ervaren elkaar met al hun zintuigen. Hun intimiteit gaat verder dan hun lijven. Ze delen ook elkaars gedachten, verwachtingen en emoties. Ze zijn meer dan een stel tortelduifjes. Salomo en Sulam-

**De door God bedoelde
liefdesrelatie vonkt
'vlammen van de
Heer' en kan die weer
paradijselijk maken**

mith zijn vooral vrienden die van elkaars aanwezigheid genieten. Nauw daarmee verbonden is het exclusieve karakter van hun relatie. Zo'n diepe intimiteit is alleen mogelijk door trouw en het uitsluiten van anderen. Alleen Sulammith is de bruid van Salomo: '[Z]oals mijn duif is er maar één, mijn allermooiste is de enige.' Alleen Salomo is haar 'appelboom tussen de bomen van het bos.'⁵ In Eden was op die manier ook al gesproken over het loslaten van alle anderen en het hechten aan jouw ene: 'Zo komt het dat een man zich losmaakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één van lichaam wordt.'⁶

Door de seksuele moraal van de eenentwintigste eeuw kunnen helaas weinig echtparen van een werkelijk exclusieve liefdesrelatie genieten, ondanks hun huidige trouw aan elkaar. Doorgaans heeft ieder al seks gehad met een ander. Die belevingen vertroebelen al hun volgende relaties. Driemaal bezweert Sulammith daarom: 'Wek de liefde niet, laat haar niet ontwaken voordat zij het wil.'⁷

Salomo schrijft: 'Want de liefde is sterk als de dood, de harts-tocht onstuitbaar als het graf. Haar vonken zijn vurige vonken, vlammen van de HEERE.'⁸ Je mag liefdesvonken 'vlammen van de Heer' noemen. Dat is logisch in het licht van de centrale boodschap van de Bijbel: God is liefde. ❖

1. Hooglied 2:16.; 6:3; 7:11

2. Genesis 2:16

3. Genesis 2:23 NBG

4. Hooglied 6:13 Statenvertaling (7:1 in de NBV)

5. Hooglied 6:9;

6. Genesis 2:24

7. Hooglied 2:7; 3:5; 8:4

8. Hooglied 8:6, Herziene Statenvertaling

101. Jeugdwijsheden

Salomo beschikte in zijn jeugd niet over eigenwijsheid, maar Gods wijsheden

Aan het begin van Salomo's jeugdige regering vroeg God hem naar zijn grootste wens. 'Ik sta nu voor de taak uw uitverkoren volk te leiden, een volk zo talrijk dat het niet te tellen is. Schenk uw dienaar een opmerkzame geest, zodat ik uw volk kan besturen en onderscheid kan maken tussen goed en kwaad.' Dit onbaatzuchtige verzoek beviel God. 'Ik zal je zo veel wijsheid en onderscheidingsvermogen schenken dat je iedereen vóór jou en na jou overtreft. Ook waar je niet om gevraagd hebt zal ik je ge-

ven: zo veel rijkdom en roem dat geen enkele andere koning je tijdens je leven zal evenaren. En als je mij gehoorzaamt en je houdt aan mijn bepalingen en geboden, zoals je vader David dat deed, zal ik je een lang leven schenken.'¹

Zo komt het dat Salomo drieduizend wijsheden gedicht heeft, waarvan er een aantal het bijbelboek Spreuken be-

slaan. De meeste wijsheden zijn oneliners of tegelwijsheden, die je even tot nadenken stemmen. Andere dichtregels zijn vernieuwend en geven blijk van een goddelijke (liefdevolle) manier van denken. Je herkent er de onderwijzingen van Jezus in.

De spreuken gaan uiteraard vooral over menselijke relaties:²

'Haat brengt ruzie voort, liefde dekt alle fouten toe.

Zonden worden toegedekt door liefde en trouw.

Wie vriendschap zoekt, dekt fouten toe, wie ze telkens oprekelt, verliest zijn vrienden.

Als je telkens goed met kwaad vergeldt, verdwijnt het kwaad nooit uit je huis.

Zeg niet: 'Ik zal dat kwaad vergelden,' wacht op de HEER, hij zal je helpen.

Als je vijand honger heeft, geef hem dan te eten, als hij dorst heeft, geef hem dan te drinken. Dan stapel je gloeiende kolen op zijn hoofd.

Over armoede en rijkdom schrijft hij:³

'Wie vrijgevig is, wordt almaar rijker, wie gierig is, wordt arm.

Velen willen almaar meer bezit, maar de rechtvaardige geeft, hij houdt niets voor zichzelf.

Wie een verschoppeling onderdrukt, beledigt zijn schepper, wie zich over een arme ontfermt, eert hem.

Wie barmhartig is voor een arme leent aan de HEER.

Over religieuze zaken:⁴

'De HEER heeft liever dat je eerlijk en rechtvaardig handelt dan dat je een offer brengt.

Als je geen gehoor geeft aan de wet, is zelfs je gebed de HEER een gruwel.

Zoals een vogel wegvliegt, zoals een zwaluw wegwiekt, zo vervliegt een ongegronde vloek.

Over de verbinding van lichaam met geest en andersom:⁵

'Een vrolijk hart bevordert een goede gezondheid, een sombere geest verzwakt het lichaam.

Door geestkracht overwint een mens zijn ziekte, maar wie geneest een zieke geest?

Salomo overtrof alle koningen in rijkdom en wijsheid. Uit alle delen van de wereld kwamen ze naar hem luisteren. Typisch genoeg bleek hij in zijn jeugd wijzer en gelukkiger te zijn dan later. ❖

1. 1 Koningen 3:9, 12-14

2. Spreuken 10:12; 16:6; 17:9, 13; 20:22; 25:21,22

3. Spreuken 11:24; 21:26; 14:31; 19:17

4. Spreuken 21:3; 28:9; 26:2

5. Spreuken 16:22; 18:14

102. De beminde vijand

In 2002 kwamen in Roermond zes kinderen uit één gezin om bij een brand in hun ouderlijke woning. Als hun vader geen drank-probleem had gehad, had hij die brand nooit aangestoken. Het boek Spreuken schijnt wijs licht van één of twee zinnnetjes op de meeste onderwerpen. Maar aan alcoholhoudende dranken wijdt Spreuken een heel gedeelte:

Wie roept altijd ach en wee, wie maakt altijd ruzie? Wie heeft altijd wat te klagen, wie raakt altijd nodeloos gewond? Wie heeft altijd troebele ogen? Een dronkaard, die tot in de vroege morgen drinkt, die blijft proeven van de wijn.

Laat je niet verleiden door de glans van wijn, wanneer hij fonkelt in de beker. Hij glijdt zo makkelijk over de tong, maar later bijt hij als een slang, spuit hij gif als een adder. Dan zie je vreemde dingen en begin je wartaal uit te slaan. Je voelt je heen en weer geslingerd door de golven, alsof je vastzit boven in het want.

‘Ik ben geslagen, maar heb niets gevoeld, ik ben afgerost, maar heb niets gemerkt. Laat ik maar eens opstaan, eerst een beker wijn.’¹

In de oudheid en in de bijbelse talen heet alle drank die van druiven gemaakt wordt ‘wijn’, of ze nu vers of gegist, dus met alco-

hol, is. Anders dan vaak gedacht wordt, is het goed bewaren van gistende sappen veel moeilijker dan het maken en bewaren van niet gistende druivensappen. Omdat beide ‘wijn’ heten, moet het verband duidelijk maken wat er bedoeld wordt. Het is glashelder waar Salomo het hier over heeft: de wijn die ‘fonkelt

in de beker’ is het vocht dat je vreemde dingen laat zien en je spraak verwart. Laat je daardoor niet verleiden. Hij glijdt makkelijk over de tong, maar bijt je later als een slang.

**Het boek Spreuken
waarschuwt voor ‘wijn’,
als hij alcohol bevat**

Stel dat ik een nieuw genotmiddel op de markt wil brengen. Maar vooraf is bekend dat 1 procent van de klanten er niet goed mee zal kunnen omgaan. Verder zal het in Nederland tweehonderdvijftig dodelijke slachtoffers per jaar eisen. Het landelijke ziekteverzuim zal met een 0,5 procent stijgen. Denk je dat ik goedkeuring krijg om mijn product aan de man te brengen? Natuurlijk niet. De cijfers rond alcoholgebruik liggen echter meer dan tien keer zo hoog.

Onderzoek toont aan dat 10 procent van alle personen tussen de 16 en 69 jaar in Nederland probleemdrinkers zijn. Van tevoren is niet vast te stellen wie dat wel of niet zullen worden. 70 procent van al het uitgaansgeweld komt voort uit alcoholgebruik. In 0,5 procent van alle verkeersongevallen is er sprake van alcohol, soms in combinatie met drugs. Jaarlijks sterven er in Nederland 2.500 mensen direct of indirect aan de gevolgen van alcohol – die zes kinderen uit Roermond overleden aan brandwonden en verstikking, maar hun vader had de brand in dronken toestand aangestoken. De totale schade en ellende als gevolg van alle soft- en harddrugs bij elkaar vormen slechts een fractie van wat alcohol aan leed veroorzaakt. De totale Nederlandse ziektelast is voor ruim 6 procent het gevolg van alcoholgebruik.² Misschien kan ik zelf wel goed tegen drank. Dan nog wil ik mijn vrienden, kinderen of kennissen door mijn voorbeeld niet aanmoedigen en de kans nemen dat zij bij die één op de tien horen die eraan kapot gaan. Alcohol is een geniepige vijand. Velen beminnen hem, maar ondertussen maakt hij meer stuk dan je lief is, vooral op het vlak van relaties. Geen wonder dat de God van liefde en verbondenheid aanraadt: laat staan. ❖

1. Spreuken 23:29-35

2. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, *Kiezen voor gezond leven 2007-2010*, december 2006.

DEEL 8

ONTTROC

Koning Salomo raakte los van God, zijn vrouw en zijn roeping. Aan het eind van zijn leven kwam hij tot de onthutsende ontdekking dat hij zijn leven gevuld had met zinloosheid en leegte. Na hem viel het Israëlitische rijk in tweeën. Met tegendraadse koningen denderde het noordelijke deel, dat de naam Israël behield, op een deportatie naar Assyrië af. De vorsten van het zuidelijke Juda zigzagden tussen trouw en ontrouw en gingen zich verschuilen achter religieuze handelingen. De samenleving in Juda verbasterde tot een schrikbarend laag niveau. De profeten stegen met hun droombeelden van een nieuwe wereld daar ver bovenuit. De telg van David speelde daarin zowel een leidende als een lijdende rol.

ONGELO

DOONDE
LIEFDE

DOEFLIK!

103. Teveel van het goede

Mensen die de beschikking krijgen over onnoemelijk veel rijkdom, gaan soms rare dingen doen. Salomo's vaste jaarinkomen bedroeg 666¹ talent (20.000 kilo) goud. Daar bovenop kwamen nog de handelsinkomsten en de belastingen die vorsten afdroegen. Hij zorgde dat zilver in Jeruzalem even gewoon werd als steen.² Als Salomo beschikte over zo veel meer rijkdom, luister en wijsheid dan zijn vader David, en hij degene was die Gods tempel bouwde, waarom stond hij dan niet symbool voor de komende messias?

Salomo regeerde veertig jaar. De eerste helft daarvan richtte hij zich op het bouwen van de tempel, paleizen en versterkingen in Jeruzalem. Hij leefde daarbij bewust van en gefocust op God. Maar wat moest hij gaan hij doen toen al die projecten klaar waren? Op dat moment verscheen God voor de tweede

keer aan hem om hem aan te sporen op koers te blijven: 'Als jij mij met heel je hart oprecht toegewijd blijft ... zal ik ervoor zorgen dat jouw troon in Israël nooit wankelt, zoals ik je vader David heb beloofd ... dat er altijd een van zijn nakomelingen op de troon van Israël zou zitten.'³

Gods aanmoediging mocht niet baten.

Zonder bouwuitdagingen had Salomo niet meer genoeg aan alleen Sulammith. Hij ging achter andere vrouwen aan, nota bene uit volken waarover God gezegd had: 'Jullie mogen je niet met hen inlaten, ... anders zullen zij jullie ertoe verleiden hun goden te gaan dienen.' Precies op die vrouwen viel Salomo. Hij bouwde een harem van 700 hoofdvrouwen en 300 bijvrouwen op. Op zijn oude dag verleidden ze hem om zijn heil te zoeken bij afgoden als 'Astarte, de godin van de Sidoniërs, en Milkom, de gruwelijke god van de Ammonieten'.⁴

Overvloed en invloed zijn, in de handen van iemand die God is toegewijd, instrumenten om zegen en voorspoed te brengen in

Salomo kon alle luister niet aan en raakte los van God, Sulammith en zijn roeping

de hele maatschappij. Salomo had wereldwijd zoveel goeds kunnen verrichten. Maar je wordt wat je aanbidt. In navolging van de zinnelijke karakters van zijn afgoden gooide Salomo zich op allerhande genotzoekerij en egostreling. Hij probeerde alles uit. Tenslotte kwam hij tot een pijnlijke conclusie: het was allemaal zo zinloos en leeg. Dat verwoordde hij in Prediker, het meest cynische boek van de Bijbel. De bezieling van Hooglied en de praktische nuchterheid van Spreuken kom je hierin niet meer tegen. Je leest slechts de bittere verzuchtingen van iemand die foute keuzes heeft gemaakt en op het leven is afgeknapt.

Salomo staat aan het eind van Prediker eigenlijk met lege handen. Hij kan alleen maar wijzen op wat hem aan begin van zijn leven werkelijke vervulling heeft gegeven: 'Gedenk daarom je schepper in de dagen van je jeugd – voordat de slechte dagen komen en de jaren naderen waarvan je zegt: In deze jaren vind ik weinig vreugde meer. ... Heb ontzag voor God en leef zijn geboden na. Dat geldt voor ieder mens, want God oordeelt over elke daad.'⁵

Het vergt karakter om weelde en macht te kunnen dragen. Salomo kon dat niet en zakte door het ijs. Daarom drukte hij zijn vader David niet weg als symbool van Gods komende gezalfde. Integendeel. In het laatste bijbelboek loopt er juist van Salomo een lijn naar een macht die net als hij rijk en invloedrijk is, maar niet trouw aan God blijft. Misschien is het wel een zegen dat ik niet zo rijk ben. ❖

-
1. Het getal 666 komt in de Bijbel verder alleen voor in het bijbelboek Openbaring
 2. 1 Koningen 10:14,26,27
 3. 1 Koningen 9:4,5
 4. 1 Koningen 11:1-5
 5. Prediker 12:1,2,13,14

104. Dendergang

Vanwege Salomo's ontrouw zei God: 'Daarom zal ik het koningschap van je losscheuren en het aan een van je ondergeschikten geven.'¹ Davids nazaten zouden nog maar één stam behouden, Juda.

Salomo's ambitieuze projecten hadden Israëls belastingtarieven en herendiensten tot ongekende hoogten gevoerd. Toen na Salomo's dood zijn zoon Rechabeam de troon besteeg, weigerde die in te gaan op verzoeken tot lastenverlichting. Daarop scheidden tien stammen zich af. Rechabeam stuurde de opzichter van de herendienst achter hen aan, maar deze werd gestenigd. 'De koning zelf kon nog net op een wagen klimmen en naar Jeruzalem ontkomen.'² Hij heerste alleen nog over de Israëlieten in Juda.

Vanaf nu waren er twee koninkrijken: één in het noorden, Israël, ook wel Efraïm genoemd, en één in het zuiden, Juda. God beloofde Jerobeam, Israëls eerste koning: 'Als je luistert naar alles wat ik je opdraag, mij gehoorzaamt en doet wat goed is in mijn ogen ... zal ik je terzijde staan en je koningshuis bestendigen.'³ Die belofte is helemaal niet uitgekomen. Ditzelfde Israël kreeg in zijn 209-jarig

Met louter tegendraadse koningen denderde Israël op een deportatie naar Assyrië af

bestaan twintig koningen uit tien koningshuizen. Dat is gemiddeld 21 jaar per 'dynastie' van twee generaties.

Jerobeam maakte gelijk duidelijk dat hij Gods belofte niet zag zitten. Tegen Gods geboden in liet hij gouden stierkalveren gieten en stelde hij wie hij wilde tot priesters aan. Gods trouwe priesters, Levieten en Israëlieten, trokken naar Juda. Zij wilden hier niet aan meedoen.⁴ In Israëls geschiedschrijving werd Jerobeam het model voor verdorven koningschap. Triest genoeg vind je tussen al Israëls koningen niet één trouwe vorst. Ze volgden allemaal Jerobeams waardeloze voorbeeld.

Omri, hun zevende vorst, stichtte Samaria, wat Israëls hoofdstad werd. Door profeten als Elia en Elisa stelde God met krach-

tige daden en wonderen de afgodendiensten aan de kaak. Maar de Israëlieten bleven achter nietswaardige goden aanlopen en werden zo zelf 'nietswaardig'. Hosea beschreef de gevolgen: 'Ze kennen geen eerlijkheid meer en geen liefde, en met God zijn ze niet meer vertrouwd. Het is een en al meened en bedrog, niets dan moord, diefstal en overspel; het ene bloedbad volgt op het andere.'⁵ Toch leefde God nog steeds met deze doodzieke Israëlitische maatschappij mee:

Toen Israël nog een kind was, had ik het lief; uit Egypte heb ik mijn zoon weggeroepen. Hoe harder ze geroepen werden, hoe meer ze hun eigen weg gingen. Ze brachten offers aan de Baäls en brandden wierook voor godenbeelden – terwijl ik het toch was die Efraïm leerde lopen en hem op mijn arm nam. ... Ach Efraïm, hoe zou ik je ooit kunnen prijsgeven? Hoe zou ik je kunnen uitleveren, Israël?⁶

Maar de Israëlieten keerden God hun rug toe. Hun verhaal lijkt op een losgeslagen trein die naar zijn ondergang denderd. Ze gingen zelfs hun kinderen offeren. Wat kon een God van liefde anders doen dan de trein laten ontsporen? In 722 voor Christus nam de Assyrische vorst Salmanassar Israël in en deporteerde alle inwoners naar Assyrië. Volken uit 'Babel, Kuta, Awwa, Hamat en Sefarwaïm' moesten hun woonplaatsen innemen. Uit deze mengelmoes zijn de later door de Joden zo verguisde Samaritanen voortgekomen. Het noordelijke koninkrijk Israël verdween zo volledig van de kaart. Zou het Juda beter vergaan? ❖

-
1. 1 Koningen 11:11
 2. 1 Koningen 12:18
 3. 1 Koningen 11:38
 4. 2 Kronieken 11:13-16
 5. Hosea 4:1,2
 6. Hosea 11:1-3, 8,9

105. Jona

Wie het verhaal van Jona kent, denkt bij zijn naam meestal aan zijn wonderlijke reis en verblijf in een grote vis. Maar dat is allemaal bijzaak. Het kleine bijbelboek over de profeet Jona, die optrad onder de dertiende koning van Israël, maakt namelijk iets heel belangrijks duidelijk over Gods aard.

De Assyriërs, die Israël uiteindelijk zouden ontruimen, stonden in de oudheid bekend om hun gruwelijke praktijken. Koning Ashurnasir-pal II liet bijvoorbeeld het volgende in spijkerschrift noteren:

Ik bouwde een zuil tegenover de stadspoort en vilde al de hoofdlieden die opstandig geweest waren. Ik bedekte de zuil met hun huiden. Sommigen metselde ik in de zuil. Anderen stak ik op staken rondom de zuil. Velen binnen de grenzen van mijn rijk heb ik gevild en ik heb hun huiden op de muur uitgespreid. Ik hakte de ledematen van de officieren af.¹

Met dit in mijn achterhoofd begrijp ik waarom God Jona opdroeg naar de Assyrische hoofdstad te gaan: 'Ga naar Nineve, die grote stad, om haar aan te klagen, want het kwaad dat ze daar doen is ten hemel schreiend.' Maar Jona vertikte dat en vluchtte. Met een grote omweg - hij probeerde helemaal naar Tarsis in Spanje te vluchten - wist God hem uiteindelijk toch in de metropool Nineve te krijgen, de hoofdstad van Assyrië. Daar bracht Jona de boodschap: 'Nog veertig dagen, dan wordt Nineve weggevaagd!'

In plaats van hem te villen en op een staak te spietsen, bleken de inwoners van Nineve tot inkeer te komen. Zelfs de koning riep iedereen op anders te gaan leven en te breken met al het onrecht dat ze pleegden.

Toen God zag dat de bewoners van

Nineve inderdaad anders begonnen te leven, kwam hij terug op zijn dreigementen en spaarde Nineve, tot grote ergernis van Jona. 'Ach HEER, heb ik het niet gezegd toen ik nog thuis was?

Hoever je ook van God af opgroeit of leeft, hij blijft op zoek naar jou

Daarom wilde ik naar Tarsis vluchten. Ik wist het wel: u bent een God die genadig is en liefdevol, geduldig en trouw, en tot vergeving bereid. Laat mij maar sterven, HEER: ik ben liever dood dan dat ik zo verder moet leven.²

Zo zat Jona buiten de stad in een zelfgemaakt hutje te mokken. Speciaal voor hem liet God een 'wonderboom' groeien, die schaduw gaf. Dat kon Jona wel waarderen. Maar de volgende morgen verdorde de boom en beklaagde opgewonden standje Jona zich weer eens. Hierop zei God: 'Is het terecht dat je zo kwaad bent over die plant?' Jona: 'Ik ben verschrikkelijk kwaad, en terecht!'³

In wat er vervolgens gebeurde, komt Gods ware aard naar voren. Het boek eindigt met deze woorden van God: 'Als jij al verdriet hebt om die wonderboom, waar jij geen enkele moeite voor hebt hoeven doen en die jij niet hebt laten groeien, een plant die in één nacht opkwam en in één nacht verging, zou ik dan geen verdriet hebben om Nineve, die grote stad, waar meer dan honderdtwintigduizend mensen wonen die het verschil tussen links en rechts niet eens kennen, en dan nog al die dieren?'⁴

Ten eerste leer ik hieruit dat Gods hart heel groot is. Zijn genade, liefde, geduld, trouw en bereidheid tot vergeven stelt hij ter beschikking aan zelfs de meest gruwelijke moordmachines. Hoever je ook van God af opgroeit of leeft, hij zoekt jouw herstel naar het leven waarvoor je bedoeld bent.

Ten tweede, als God dreigt, is dat niet omdat hij graag veroordeelt of vernietigt, maar omdat ik schijnbaar anders niet wil luisteren. Hij houdt teveel van me om niet naar dit laatste redmiddel te grijpen. Iedere liefhebbende ouder weet wat ik bedoel. Maar je zit ernaast als je je beeld van God baseert op die noodzakelijke dreigementen. Beoordeel hem op zijn motief: jouw bestwil. ❖

1. A.K. Grayson, *Assyrian Royal Inscriptions*, Part 2, Wiesbaden 1976, blz. 124.

2. Jona 4:3

3. Jona 4:9

4. Jona 4:10,11

106. Zigzagkoers

De vorsten van Juda zigzagden tussen trouw en vooral ontrouw aan God

Het zou natuurlijk mooi zijn, als we over het koninkrijk Juda het tegenovergestelde verhaal als dat van Israël konden vertellen. In sommige opzichten is dat ook zo. Juda hield 345 jaar stand. Het telde tot haar ondergang ook twintig vorsten, maar deze kwamen allen uit hetzelfde vorstenhuis: ze waren nakomelingen van David. Twaalf van deze vorsten waren ronduit slecht. Vier wilden God wel dienen, maar vertoonden tegelijkertijd serieuze tekortkomingen, zoals Salomo. Vier vorsten waren God helemaal toegewijd en leken op David.

Onder de regering van Salomo's zoon Rechabeam, die de splitsing in het koninkrijk veroorzaakte, begon men in heel Juda aan tempelprostitutie. Koning Sisak van Egypte beroofde de tempel en de paleizen van al hun goud. Rechabeams zoon Abiam handelde niet beter. Zijn zoon Asa en kleinzoon Josafat volgden gelukkig Davids voorbeeld. Maar daarna volgden Joram, Achazja en diens moeder Atalja, die er weer een puinhoop van maakten. Atalja, de vrouw van Joram en dochter van Israëls

koning Achab, liet na Achazja's dood zelfs al haar kleinzonen vermoorden om de macht te grijpen.

Haar dochter wist één babyneefje, prins Joas, te redden. Met de hogepriester verborg zij hem tot hij koning werd op zevenjarige leeftijd. Joas diende God trouw zolang hogepriester Jojada leefde. Hij liet de verwaarloosde tempel weer herstellen, maar verslapte na Jojada's dood. Joas werd vermoord door zijn eigen hovelingen. Zoon en opvolger Amasja steeg niet boven hem uit, hoewel hij bij het afstraffen van zijn vaders moordenaars Gods gebod gehoorzaamde: 'Ouders mogen niet ter dood worden gebracht om wat hun kinderen hebben misdaan, en kinderen niet om de misdaden van hun ouders.'¹

Ook Amasja's zoon Azarja (Uzzia) begon goed, maar tegen het eind van zijn leven matigde hij zich priesterlijke rechten aan. Zijn

zoon Jotam handelde als David, maar diens zoon Achaz volgde weer helemaal het voorbeeld van Israëls andere koningen. Hij liet in de tempel van Jeruzalem een replica bouwen van een groot heidens altaar in Damascus. Als toppunt verbrandde hij zelfs een van zijn zonen als offer. Tegelijkertijd gingen de tempeldiensten nog steeds door, alsof Achaz daarmee zijn trouw aan God zou bewijzen. Hij verschuilde zich achter rituelen. Namens God riep de profeet Jesaja dan ook:

Houd op met die zinloze offergaven. Ik heb een afschuw van jullie wierook; jullie feesten, nieuwemaan en sabbat, ik duld ze niet naast al dat wangedrag. Van jullie nieuwemaan, van ál jullie feesten heb ik een afkeer, ze hinderen mij, ik kan ze niet langer verdragen. Wanneer jullie je handen opheffen, wend ik mijn ogen af, ook als je aanhoudend bidt, luister ik niet. Aan jullie handen kleeft bloed! Was je, reinig je, maak een eind aan je misdaden, ik kan ze niet meer zien. Vermijd alle kwaad en leer goed te doen. Zoek het recht, houd tirannen in toom, bied wezen bescherming, sta weduwen bij.²

Is dit niet het vasten dat ik verkies: misdadige ketenen losmaken, de banden van het juk ontbinden, de verdrukten bevrijden, en ieder juk breken? Is het niet: je brood delen met de hongerige, onderdak bieden aan armen zonder huis, iemand kleden die naakt rondloopt, je bekommeren om je medemens?³

Bij toewijding aan de God van liefde telt zorg voor je medemens zwaarder dan ceremonieën. ❖

1. 2 Koningen 14:6

2. Jesaja 1:13-17

3. Jesaja 58:6,7

107. Wrange vruchten

Ondanks alle denkbare voorzorgsmaatregelen verbasterde ook de samenleving in het rijk Juda

Het koninkrijk Juda beschikte over alles wat nodig was om zich tot een fantastische samenleving te kunnen ontwikkelen. Gods wetten, de lessen uit hun geschiedenis en het aanschouwelijke onderwijs dat de tempelrituelen boden, zouden samen een sterke inspiratiebron moeten vormen.

Maar dan moesten mensen wel geïnspireerd willen worden en leiders wel inspiratie willen bieden. Niet alleen de politieke leiders, maar ook de godsdienstige leiders lieten het vrijwel helemaal afweten. Het was priesters ten strengste verboden

alcoholhoudende dranken te gebruiken. Toch constateerde de profeet Jesaja: 'Maar zelfs priesters waggelen van de wijn, profeten wankelen door de drank: ze waggelen door de drank en zijn verward door de wijn; de drank doet hen wankelen, waggelend hebben ze visioenen, zwalkend doen ze hun uitspraken.'¹

Jesaja bezong de toestand met een lied, waarin hij God 'mijn geliefde' noemde:

Voor mijn geliefde wil ik zingen het lied van mijn lief en zijn wijngaard. Mijn geliefde had een wijngaard, gelegen op vruchtbare grond. Hij bewerkte de grond, haalde de stenen eruit en plantte een edele druivensoort. Hij bouwde er een wachttorens, hakte ook een perskuip uit. Hij verwachtte veel van zijn wijngaard, maar die bracht slechts wrange druiven voort. Welnu, inwoners van Juda en Jeruzalem, spreek recht tussen mij en mijn wijngaard. Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen, wat heb ik te weinig gedaan? Ik verwachtte zo veel van mijn wijngaard, waarom bracht hij slechts wrange druiven voort?

Luister, ik zal jullie vertellen wat ik met mijn wijngaard ga doen: Ik ruk de doornhaag uit en breek de muur af, zodat hij

verbrand en vertrapt kan worden. Ik zal hem laten verwilderen, er wordt niet meer gesnoeid, niet meer gewied, dorens en distels schieten er op. De wolken zal ik opdragen geen regen op hem te laten vallen.

Israël is de wijngaard van de HEER van de hemelse machten, de uitgelezen aanplant zijn de inwoners van Juda. Hij verwachtte recht, maar oogstte onrecht, hij zocht rechtsbe-
trachting, maar vond rechtsverkrachting.^{2,3}

God is geen emotieloze superrobot. Hij was diep teleurgesteld, toen zijn ideaal van een zorgzame maatschappij ook in Juda niet uit de verf kwam. Zijn 'toorn' kwam dan ook niet voort uit gekrenkte trots, maar uit ontgoocheling vanwege hun 'rechtsverkrachting':

Want jullie handen zijn besmeurd met bloed, je vingers be-
zoedeld door wandaden, je lippen spreken leugens, je tong
prevelt bedrog. Geen aanklacht is nog zuiver, geen rechts-
zaak wordt eerlijk gevoerd. Ze vertrouwen op leegte en
spreken bedrieglijke taal, ze zijn zwanger van onrecht en
baren misdaad.⁴

Je vraagt je af waardoor het telkens fout liep. Zouden mensen ooit kunnen leven zoals God bedoeld heeft? Goede wetten, profeten, geschiedenislessen en zelfs een tempel bleken dat niet te waarborgen. ❖

1. Jesaja 28:7

2. Jesaja 5:1-7

3. Jezus zou zo'n zevenhonderd jaar later dit beeld van een wijngaard opnieuw gebruiken

4. Jesaja 59:3,4

108. Nieuw

Met het uitrollen van Juda's geschiedenis vervloog de droom van een paradijselijk koninkrijk met rechtschapen nakomelingen van David op de troon. Dit ging nooit lukken. Toen begon Jesaja dwars tegen die neerwaartse spiraal in te profeteren over Gods plannen. Deze profetieën bleken een heel andere dimensie te hebben.

Het volk dat in duisternis ronddoelt ziet een schitterend licht. ... Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven; de heerschappij rust op zijn schouders. Deze namen zal hij dragen: Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige vader, Vredevorst. Groot is zijn heerschappij, aan de vrede zal geen einde komen. Davids troon en rijk zijn erop gebouwd, ze staan vast, in recht en gerechtigheid, van nu tot in eeuwigheid. Daarvoor zal hij zich beijveren, de HEER van de hemelse machten.

... Maar uit de stronk van Isaï[†] schiet een telg op, een scheut van zijn wortels komt tot bloei. De geest van de HEER zal op hem rusten: een geest van wijsheid en inzicht, een geest van kracht en verstandig beleid, een geest van kennis en ontzag voor de HEER. ... Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam, een panter vlijt zich bij een bokje neer; kalf en leeuw zul-

len samen weiden en een kleine jongen zal ze hoeden. Een koe en een beer grazen samen, hun jongen liggen bijeen; een leeuw en een rund eten beide stro. Bij het hol van een ad-der speelt een zuigeling, een kind graait met zijn hand naar het nest van een slang. Niemand doet kwaad, niemand sticht onheil op heel mijn heilige berg. Want kennis van de HEER vervult de aarde, zoals het water de bodem van de zee bedekt. Op die dag zal de telg van Isaï als een vaandel voor alle volken staan. Dan zullen de volken hem zoeken en zijn woonplaats zal schitterend zijn. ... Op deze berg vernietigt hij het waas dat alle volken het zicht beneemt, de sluier waarmee

**Jesaja voorziet een
nieuwe wereld onder
leiding van de telg
van David**

alle volken omhuld zijn. Voor altijd doet hij de dood teniet. God, de HEER, wist de tranen van elk gezicht, de smaad van zijn volk neemt hij van de aarde weg – de HEER heeft gesproken. ... Jullie doden zullen herleven, de lijken opstaan. Ontwaak, jullie daar in het stof, en jubel! ... Van geweld in je land wordt niets meer vernomen, ... Overdag is het licht van de zon niet meer nodig, de glans van de maan hoeft je niet te verlichten, want de HEER zal je voor altijd licht geven en je God zal voor je schitteren. ... Je volk telt enkel nog rechtvaardigen, zij zullen het land voorgoed bezitten. ... Zie, ik schep een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Wat er vroeger was raakt in vergetelheid, het komt niemand ooit nog voor de geest. Er zal alleen maar blijdschap zijn en groot gejuich om wat ik schep. Ik herschep Jeruzalem in een jubelende stad en schenk haar bevolking vreugde. ... Zoals de nieuwe hemel en de nieuwe aarde die ik maak zullen voortbestaan ... zo zullen jullie naam en jullie nageslacht voortbestaan. Elke nieuwemaan en elke sabbat opnieuw zal alles wat leeft hierheen komen om zich voor mij neer te buigen.²

Deze visioenen overstegen al het moois dat Israël ooit ten deel was gevallen, zelfs onder David en Salomo. Dit rijk kende een integere heerser, vrede en harmonie in de natuur, louter goede mensen, geen dood en tranen meer – behalve vreugdetranen, en een oneindige cyclus van sabbatsfeesten. Een kind, een telg van David, met de titels 'Wonderbare raadsman, Goddelijke held, Eeuwige vader, Vredevorst', zou hier de stichter en heerser van zijn. Wat werd er nog meer over hem verteld? ❖

1. Isaï is de vader van David

2. Jesaja 9:1,5,6; 11:1-3, 5-10; 25:7,8; 26:19; 60:18,19,21; 65:17,18; 66:22,23

109. Oorsprong

We hebben thuis een stereo-installatie, waarvan één geluidsbox wel eens uitvalt. Als hij dan weer aanspringt, klinkt de muziek ineens veel voller in stereo. Jesaja was niet de enige die boodschappen van God bracht. Zijn collega en tijdgenoot Micha vulde zijn boodschap aan tot een welluidend geheel.

Ook Micha schilderde een toekomst die boven de harde werkelijkheid van deze wereld uitstijgt. Daarin regeert God en zijn principes leiden tot een aangename samenleving:

Eens zal de dag komen dat de berg met de tempel van de HEER rotsvast zal staan, verheven boven de heuvels, hoger

dan alle bergen. Volken zullen daar samenstromen, machtige naties zullen zeggen: 'Laten we optrekken naar de berg van de HEER, naar de tempel van Jakobs God. Hij zal ons onderrichten, ons de weg wijzen, en wij zullen zijn paden bewandelen.'

Vanaf de Sion klinkt zijn onder-

richt, vanuit Jeruzalem spreekt de HEER. Hij zal rechtspreken tussen machtige volken, over grote en verre naties een oordeel vellen. Dan zullen zij hun zwaarden omsmeden tot ploegijzers en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal nog het zwaard trekken tegen een ander volk, geen mens zal meer weten wat oorlog is.¹

Hij verwees ook naar degene die dan de scepter zal zwaaien en vrede zal brengen:

Uit jou, Betlehem in Efrata, te klein om tot Juda's geslachten te behoren, uit jou komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen. Zijn oorsprong ligt in lang vervlogen tijden, in de dagen van weleer.

Micha voorzegde dat een heerser met een oude oorsprong in Betlehem ter wereld zou komen

... Hij zal aantreden en hen als een herder weiden, bekleed met de macht van de HEER, zijn God, met de majesteit van diens verheven naam. Zij zullen veilig wonen, want hij zal heersen tot aan de einden der aarde, en hij brengt vrede.²

Toen rond het begin van onze jaartelling koning Herodes aan bijbelgeleerden vroeg waar de messias geboren zou worden, verwezen zij hem naar deze tekst van Micha. Jezus werd inderdaad in Betlehem geboren. En zijn unieke wezen werd benadrukt door zijn oorsprong, die niet negen maanden daarvoor, maar 'in lang vervlogen tijden, in de dagen van weleer' lag. Hij was degene die uiteindelijk met de macht en de majesteit van God zou komen en ware vrede zou brengen.

Maar net als Jesaja mijmerde Micha niet alleen over de toekomst. Wie aan die toekomst deel heeft, houdt haar niet op een afstand, maar omhelst haar levenswaarden nu al. 'Er is jou, mens, gezegd wat goed is, je weet wat de HEER van je wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.'³

Tenslotte verbaasde Micha zich over Gods houding: 'Wie is een God als u, die schuld vergeeft en aan zonde voorbijgaat? U blijft niet woedend op wie er van uw volk nog over zijn; liever toont u hun uw trouw.'⁴ Ja, kan God zomaar aan kwaad voorbijgaan? Jesaja biedt antwoord uit de andere luidspreker. ❖

1. Micha 4:1-4

2. Micha 5:1-4

3. Micha 6:8

4. Micha 7:18

110. Dienaar

In het boek Jesaja noemt God de gezalfde die het recht op aarde zal vestigen op twee plaatsen ‘mijn dienaar’. David (30 keer) en Mozes (29 keer) zijn degenen die God eerder bij uitstek ‘mijn dienaar’ heeft genoemd. Beide hebben het leven van de gezalfde aangekondigd en vooruitbeleefd.

Hier is mijn dienaar, hem zal ik steunen, hij is mijn uitverkorene, in hem vind ik vreugde, ik heb hem met mijn geest vervuld. Hij zal alle volken het recht doen kennen. Hij schreeuwt niet, hij verheft zijn stem niet, hij roept niet luidkeels in het openbaar; het geknakte riet breekt hij niet af, de kwijnende vlam zal hij niet doven. Het recht zal hij zuiver doen kennen. Ongebroken en vol vuur zal hij het recht op aarde vestigen. ... [I]k neem je in dienst voor mijn verbond met de mensen en maak je tot een licht voor alle volken, om blinden de ogen te openen, om gevangenen te bevrijden uit de kerker, wie in het duister zitten uit de gevangenis.¹

Bevrijding lonkt. Maar net als Davids lijdenspsalmen vertelt God ook wat zijn dienaar hiervoor moet doorstaan:

**Net als David verbindt
Jesaja Gods bevrijdende
toekomst aan het lijden
van Gods ‘dienaar’**

Ja, mijn dienaar zal slagen, hij zal groots zijn, hoog verheven in aanzien. Zoals hij velen deed huiveren – zo gruwelijk, zo onmenselijk was zijn aanblik, zijn uiterlijk had niets meer van een mens –, zo zal hij veel volken opschrikken, en koningen zullen sprakeloos staan

Hij werd veracht, door mensen gemeden, hij was een man die het lijden kende en met ziekte vertrouwd was, ... veracht, door ons verguisd en geminacht. Maar hij was het die onze ziekten droeg, die ons lijden op zich nam. Wij echter zagen hem als een verstoteling, door

God geslagen en vernederd. Om onze zonden werd hij doorboord, om onze wandaden gebroken. Voor ons welzijn werd hij getuchtigd, zijn striemen brachten ons genezing. [D]e wandaden van ons allen liet de HEER op hem neerkomen. Hij werd mishandeld, maar verzette zich niet en deed zijn mond niet open. Als een schaap dat naar de slacht wordt geleid, ... deed hij zijn mond niet open. Door een onrechtvaardig vonnis werd hij weggenomen. ... Hij werd verbannen uit het land der levenden, om de zonden van mijn volk werd hij geslagen. Hij kreeg een graf bij misdadigers, zijn laatste rustplaats was bij de rijken; toch had hij nooit enig onrecht begaan, nooit bedrieglijke taal gesproken. Maar de HEER wilde hem breken, hij maakte hem ziek. Hij offerde zijn leven voor hun schuld, om zijn nageslacht te zien en lang te leven. En door zijn toedoen slaagde wat de HEER wilde. Na het lijden dat hij moest doorstaan, zag hij het licht en werd met kennis verzadigd. Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht, hij neemt hun wandaden op zich. Daarom ken ik hem een plaats toe onder velen en zal hij met machtigen delen in de buit, omdat hij zijn leven prijs gaf aan de dood en zich tot de zondaars liet rekenen. Hij droeg echter de schuld van velen en nam het voor zondaars op.²

Dit lijkt een getuigenverslag als de film *The Passion* van Mel Gibson. Hij is eeuwen vóór Jezus' martelgang opgeschreven. Herhaaldelijk staat er dat God dit per se wil. Jezus' onterechte kruisiging was geen tegenvaller, maar gebeurde doelbewust. Hij droeg ons lijden, onze ziekten, wandaden, verachting en schuld, opdat wij welzijn, genezing, recht en leven ontvangen. Zover gaat Gods liefde. ❖

1. Jesaja 42:1-7

2. Jesaja 52:13-53:12

111. Tegenzin

Aan het eind van Jesaja's leven gloorde er hoop, doordat koning Hizkia, de zoon van de slechte Achaz, zich weer helemaal op God richtte. Maar diens zoon Manasse haalde daarna in een regeerperiode van 55 jaar de ene gruwelijkheid na de andere uit. Hij aanbad de hemellichamen, plaatste daar in de tempel altaren voor, verbrandde zijn zonen als offers en liet zich in met 'wolkenchouwerij, wichelarij, magie, geestenbezwering en waarzeggerij'.¹ Manasse verleidde zijn onderdanen tot zelfs meer kwaad dan door de volken die de HEER ooit voor Israël had uitgeroeid gepleegd was. Hij vergoot zoveel onschuldig bloed, dat Jeruzalem ervan overvloedde.

En toch bleef God proberen hem voor zich te winnen. Manasse werd door de Assyriërs met haken door zijn lippen weggevoerd naar Babylon. Pas in die diepe ellende kwam hij tot inkeer – sommige mensen moeten eerst plat op hun rug vallen voor ze omhoog kunnen kijken. En God wees hem niet af. Manasse kreeg zijn vrijheid terug. Terug in Jeruzalem verwijderde hij alle afgodsbeelden en riep hij zijn onderdanen op God te dienen. Zo eindigde Manasse goed, maar zijn zoon Amon herinnerde zich alleen zijn

slechte voorbeeld en volgde dat. Hij werd na twee jaar al vermoord.

Acht jaar oud volgde Amons zoon Josia hem op als laatste trouwe koning van Juda. Hij liet de tempel herstellen. Daardoor vonden ze een afschrift van Gods wet terug. Josia stemde zijn leven en zijn bestuur daar volledig op af. Hij begreep dat

**Voorbij het doemscenario,
dat God met tegenzin
uitvoerde, zag Jeremia
een hoopvolle toekomst**

vanwege alle gruweldaden God Juda ook zou laten wegvoeren 'precies zoals beschreven staat in het boek dat de koning van Juda heeft gelezen'.² Toch bleef hij zich ten volle inzetten voor Gods zaak. Op zijn beurt spaarde God Juda zolang Josia nog leefde.

Tijdens Josia's regering riep God de priester Jeremia tot profeet. Jeremia bleef aan tot Jeruzalem en het Judese rijk ten onder

gingen. Hij kondigde Juda's ondergang duidelijk aan, maar sprak vooraf gelijk al woorden van troost. Het land zou geheel leeggerooft en naar Babylon weggevoerd worden, maar God stelde hoop in het vooruitzicht. 'Wees niet bang Ik zal je uit dat verre land bevrijden, uit de ballingschap voer ik je nageslacht naar huis terug. ... Je krijgt de straf die je verdient, maar vernietigen zal ik je niet.' 'Want de Heer verwerpt niet voor eeuwig. Als hij leed berokkent, ontfermt hij zich ook, zo groot is zijn genade; slechts met tegenzin brengt hij leed en rampspoed over de mensen.'³

Dat kenmerkt God. Ook als rampspoed nodig is, deinst hij er niet voor terug deze op zijn volk neer te laten dalen, zij het met tegenzin. Voorbij deze tegenspoed zag Jeremia, net als Jesaja, ook een hoopvolle toekomst met die komende telg van David. De verbondsark uit de tempel, die verloren ging, zou door de aanwezigheid van deze toekomst niet gemist worden.

De dag zal komen ... dat ik aan Davids stam een rechtmatige telg laat ontspruiten, die als koning een wijs beleid zal voeren en die in het land recht en gerechtigheid zal handhaven. Dan wordt Juda verlost en zal Israël in vrede leven. Zijn naam zal zijn 'De HEER is onze gerechtigheid.'... Ik zal jullie herders naar mijn hart geven, en die zullen jullie met wijsheid en inzicht weiden. En als jullie in die tijd in aantal toenemen en dit land weer zullen bevolken, zal niemand meer over de ark van het verbond met de HEER spreken. Die komt in niemands gedachten op, hij wordt niet meer genoemd of gemist, en wordt niet opnieuw gemaakt. In die tijd zal men Jeruzalem 'Troon van de HEER' noemen.'⁴ ❖

1. 2 Kronieken 33:6

2. 2 Koningen 22:16

3. Jeremia 46:27,28; Klaagliederen 3:31-33

4. Jeremia 23:5,6; 3:15-17

112. Hartchirurgie

De vier laatste Judese koningen waren doortrapt, evenals hun burgers. Zo schrijft Jeremia: 'Ze zijn vadsig en vet en slechter dan slecht. Ze staan het recht in de weg, wat wezen toekomt laat hun koud, de belangen van de armen dienen ze niet. ... Want iedereen, van groot tot klein, is op eigen voordeel uit; van profeet tot priester, ieder pleegt bedrog. ... Ze hebben de tempel waaraan mijn naam verbonden is, met gruwelijke afgodsbeelden ontwijjd, en in het Hinnomdal de offerplaats Tofet gebouwd om er hun zonen en dochters te verbranden. Ik heb dat nooit geboden, ik heb dat nooit gewild.'¹

Jeremia was een priester, dus de tempel was hem dierbaar. Toch moest hij zeggen tegen degenen die de tempel als een amulet voor Jeruzalem zagen: 'Vertrouw niet op die bedrieglijke leus: 'Dit is de tempel van de HEER! De tempel van de HEER! De tempel van de HEER!' Tegen Salomo, de bouwer van de tempel, had God namelijk al gezegd: 'Maar mochten jullie of je nakomelingen je van mij afwenden en je niet houden aan de geboden en bepalingen die ik jullie heb opgelegd, en in plaats daarvan

andere goden gaan vereren, dan zal ik de Israëlieten verdrijven van het grondgebied dat ik hun gegeven heb en wil ik niets meer weten van deze tempel, die ik voor mijn naam heb geheiligd.'²

Het ging God niet om gebouwen of ceremonieën. Het probleem van Juda en de hele mensheid lag veel

dieper: 'Kan een Nubiër zijn huid veranderen, of een panter zijn vlekken? Zouden jullie, vergroeid met het kwaad, dan iets goeds kunnen doen?' De foute menselijke mentaliteit bezweer je niet met wat uiterlijke rituelen, maar vergt een heuse hartoperatie. 'Laat je besnijden voor de HEER, ontdoe je van de voorhuid van je hart, inwoners van Juda en Jeruzalem,'³ klonk Jeremia's echo van de woorden van Mozes.

**Juda en Jeruzalem
wuifden een toekomst
met getransformeerde
harten weg**

Hieraan koppelde Jeremia de nieuwe toekomst van Davids telg: 'Maar dit is het verbond dat ik in de toekomst met Israël zal sluiten : Ik zal mijn wet in hun binnenste leggen en hem in hun hart schrijven. Dan zal ik hun God zijn en zij mijn volk. Men zal elkaar niet meer hoeven te onderwijzen met de woorden: 'Leer de HEER kennen,' want iedereen, van groot tot klein, kent mij dan al. ... Ik zal hun zonden vergeven en nooit meer denken aan wat ze hebben misdaan.'⁴

Heel duidelijk beschrijft Jeremia het samenspel tussen mens en God, dat blijvend geluk mogelijk maakt. Dat gebeurt wanneer mensen God toestaan hun akelige harten en persoonlijkheden te veranderen. Het zal op basis van vrijwilligheid en van binnenuit moeten gebeuren, anders lukt het nooit. Wilde Juda dat?

Niemand wilde een ander hart. Het doemscenario zette door. Als een Napoleon van zijn tijd veroverde de Babyioniër Nebukadnessar de hele beschaafde wereld en roofde Juda in drie etappes leeg. In 605 voor Christus onderwierp hij koning Jojakim tot vazal van Babylon, maar deze kwam in opstand. Daarop liet Nebukadnessar in 597 voor Christus Jeruzalem en haar tempel leegroven en de inwoners in ballingschap wegvoeren naar Babylon. 'Alleen de onaanzienlijksten van het gewone volk' bleven achter. Hij stelde Sedekia aan tot koning van wat er van Juda nog over was, maar deze kwam na negen jaar ook in opstand. Na een vreselijk beleg gingen in 586 voor Christus Jeruzalem en de tempel in vlammen op. Behalve 'de allerarmsten' werd iedereen gedeporteerd. Plots was het *game over* voor Juda. Tijdelijk, maar wel voor een heel interessante duur van zeventig jaar. ❖

-
1. Jeremia 5:28; 6:13; 7:30,31
 2. Jeremia 7:4; 1 Koningen 9:6,7
 3. Jeremia 13:23; 4:4
 4. Jeremia 31:33,34

DEEL 9

VERBA

God liet aan Juda weten dat de stuitende toestanden zouden leiden tot zeventig jaar ballingschap in Babylon. Daarmee zouden zeventig veronachtzaamde sabbatsjaren vereffend worden. In de aanloop daarnaartoe bleef God de Judeërs tot inkeer roepen en vooruitwijzen op zijn fantastische toekomst. In Babylon openbaarde God de toekomst en zichzelf aan koning Nebukadnessar. Daniël, een Judese banneling op een hoge positie aan het Babylonische hof, ontving van God een reeks van visioenen. Die voorspelden onder meer de loop van de wereldgeschiedenis, dat de Mensenzoon Gods rijk zou vestigen en dat Gods handelwijze

ONGELO

NNEN LIEFDE

als rechtmatig zou worden erkend in een universeel tribunaal. Verder ontving Daniël frappante details over het tijdstip van het aantreden en het overlijden van de messias. Terug in Palestina herbouwden de Judeeërs Jeruzalem en de tempel. Na de laatste aanzeggingen over 'Davids telg' volgde een profetenpauze van vier eeuwen.

OFELIJK!

113. Zeventig jaar vloek en zegen

Eerlijk delen is moeilijk. Het zit van nature niet in ons hart besloten. Maar als onze ouders vroeger in de gaten kregen dat we alleen aan onszelf dachten en de kleintjes op geniepige manieren snoepjes of andere zaken ontfutselden of voor hen achterhiel- den, spraken ze ons daar direct op aan. En als we niet goed- schiks ieder het zijne gunden, dan maar kwaadschiks.

David besteeg de troon rond 1011 voor Christus en zijn nazaten regeerden tot 586 voor Christus. Toen werd Jeruzalem volledig verwoest. Er waren dan nog wel nakomelingen van David, maar er was simpelweg geen troon meer om te bestijgen. Ze regeer- den dus zo'n 425 jaar lang. Nog voordat Jeruzalem viel, sprak God hen door Jeremia aan op een verwaarloosd gebod:

Dit zegt de HEER, de God van Israël: Nadat ik jullie voor- ouders uit de slavernij in Egypte had bevrijd, sloot ik een verbond met hen, waarin ik bepaalde: 'Elk zevende jaar moeten jullie de Hebreeuwse mannen en vrouwen die zich

als slaaf aan jullie verkocht heb- ben, vrijlaten. Zij moeten jullie zes jaar dienen, daarna moeten jullie hun de vrijheid teruggeven.' Maar jullie voorouders luisterden niet naar mij, ze hebben mij niet ge- hoorzaamd. Dat deden jullie aan- vankelijk wel. Door een algehele vrijlating af te kondigen hebben jullie gedaan wat goed is in mijn

ogen. Jullie zijn ten overstaan van mij, in de tempel waaraan mijn naam verbonden is, die verplichting aangegaan. Maar toen kwamen jullie erop terug. Jullie hebben mijn naam te schande gemaakt door je slaven en slavinnen terug te halen. Eerst lieten jullie hen gaan en waren ze vrij, maar later on- derwierpen jullie hen weer.¹

**Zeventig jaar balling-
schap vereffende
zeventig verwaarloosde
sabbatsjaren – een zegen
voor het land en de armen**

Het echte herstel van het sabbatsjaar hadden ze dus niet doorgezet. In de Davidische bestuursperiode had het volk zeventig sabbatsjaren overgeslagen. Aan lager wal geraakte Israëlieten waren daardoor uitgebuit, omdat ze nooit vrijkwamen. De armen hadden nooit de kans gehad vrij van het land te eten. De akkers hadden al die tijd geen gelegenheid gekregen zich te herstellen. De armen en de grond van Juda waren tot op het bot uitgemergeld, volledig tegen Gods opzet in.

Vóór de deportatie naar Babylon kondigde Jeremia namens God al aan: 'Als er in Babel zeventig jaar voorbij zijn, zal ik naar jullie omzien. Dan zal ik mijn belofte gestand doen door jullie naar Jeruzalem te laten terugkeren.' De schrijver van Kronieken legt fijntjes uit waarom God voor een periode van zeventig jaar koos: 'Zo ging in vervulling wat de HEER bij monde van Jeremia had voorspeld. Zeventig jaar bleef het land braak liggen en had het rust, totdat alle niet in acht genomen sabbatsjaren vergoed waren.'²

Zo kom je tot het interessante gegeven, dat de zeventig jaren ballingschap niet alleen als vloek dienden. Voor de rijken, die de armen en het land hadden uitgeput, was het een straf. Maar deze periode was ook een zegen. Het uitgezogen land kreeg zijn welverdiende rust. Het hoefde alleen de paar 'allerarmsten' te voeden, de enige mensen die er in Juda nog over waren. De aarde is niet bedoeld om alleen maar geëxploiteerd te worden. God en duurzaamheid horen bij elkaar.

Die allerarmsten konden op hun beurt zeventig jaar lang vrij eten van een overvloed aan akkers. De Judeese maatschappij had de zorgzaamheid van God niet goedschiks willen weerspiegelen. Dus moest het maar kwaadschiks. God gaf hiermee een *statement* af dat hij en bekommernis ook bij elkaar horen. ❖

1. Jeremia 34:13-16

2. Jeremia 29:10; 2 Kronieken 36:21

114. Troubadour met toekomst

Ondanks stuitende toestanden bleef God in Babylon de Judeeërs tot inkeer roepen

Juda raakte steeds leger en Babylon steeds voller met Judeeërs. In 605 voor Christus kwam een aantal jonge aristocraten in de stad Babylon aan. In 597 voor Christus kwam een grote groep burgers onder meer terecht bij het voor irrigatie aangelegde Kerkkanaal. Uiteraard hadden de Judeeërs het gevoel dat God hen aan hun lot had overgelaten. Onder hen riep God de jonge priester Ezechiël tot profeet. Zijn boodschappen waren heel beeldend en maakten duidelijk dat God ook daar in Babylon nog steeds met de Judeeërs begaan was.

God gaf Ezechiël visioenen over stuitende toestanden in Jeruzalem. In de tempel aanbaden ze afgodsbeelden, onreine dieren en de zon. Ze beweenden Tammuz (de afgod waar we onze paaseieren aan te danken hebben). Vorsten roofden. Priesters onderwezen Gods wetten

en de sabbat niet meer. Leiders waren als wolven die hun prooi verscheurden. Ze vergoten bloed en richtten mensen te gronde. Profeten logen en het volk gaf zich over aan uitbuiting en diefstal van armen en vreemdelingen.¹

Het is haast niet voor te stellen, maar toch bleef God hen oproepen hun levens te beteren. Je hoort door Ezechiël heen als het ware Jesaja en Jeremia: 'Breek met het zondige leven dat jullie hebben geleid, en vernieuw je hart en je geest. Dan hoeven jullie niet te sterven, Israëlieten! Want de dood van een mens geeft me geen vreugde – spreekt God, de HEER. Kom tot inkeer en leef!'² Maar wat Ezechiël ook riep, hij werd niet serieus genomen. Ze zagen hem als niet meer dan een onderhoudende troubadour. Pas op dat jij hun voorbeeld niet volgt als het om Gods boodschap gaat.

Ze komen in grote groepen naar je toe en nemen tegenover je plaats, ze luisteren naar je woorden maar handelen er niet

naar. Ze hebben hun mond vol van de liefde, maar ze denken alleen aan hun eigen voordeel. En jij bent voor hen niet meer dan een zanger van liefdesliedjes, iemand met een mooie stem, iemand die goed kan spelen: ze horen wel wat je zegt, maar ze handelen er niet naar. Maar als het onheil komt – en het komt! – zullen ze beseffen dat er in hun midden een profeet was.³

In 586 voor Christus sloeg het definitieve onheil inderdaad toe. Jeruzalem werd volledig vernietigd en iedereen behalve het gepeupel verhuisde gedwongen naar Babylon. Ook nu horen we in Ezechiël de echo's van eerdere profeten, die in de donkerste nacht verder mochten kijken dan de sinistere nabije toekomst. Er komt ooit een rijk van een heel andere orde, onder leiding van de zoon van David. De fundamentele blokkade voor een werkelijk harmonieuze samenleving, de mentaliteit van de mens, is dan weggeruimd. Dit beeld schildert niet alleen hartchirurgie, maar een heuse harttransplantatie.

Ik zal jullie een nieuw hart en een nieuwe geest geven, ik zal je versteende hart uit je lichaam halen en je er een levend hart voor in de plaats geven. Ik zal jullie mijn geest geven en zorgen dat jullie volgens mijn wetten leven en mijn regels in acht nemen. ... Mijn regels zullen ze in acht nemen en volgens mijn wetten zullen ze leven. ... [M]ijn dienaar David zal voor altijd hun vorst zijn. Ik sluit met hen een vredesverbond, een verbond dat eeuwig zal duren. Ik zal hun een vaste woonplaats geven en hen talrijk maken; mijn heiligdom zal voor altijd in hun midden staan. Bij hen zal ik wonen; ik zal hun God zijn en zij zullen mijn volk zijn.⁴ ❖

1. Ezechiël 8:3-16; 25:21-28

2. Ezechiël 18:31,32

3. Ezechiël 33:31-33

4. Ezechiël 36:26,27; 36:24-27

115. Nebukadnessar

Ezechiël was niet Gods enige profeet in Babylon. In zijn boek noemt hij Daniël, die in 605 voor Christus met de eerste lichting jongeren van gegoede huize in Babylon aankwam. Daniël moest met zijn drie vrienden naar de universiteit van Babylon, om politiek geïndoctrineerd en klaargestoomd te worden en later in Jeruzalem als Babylonische stromannen te functioneren. *Part of the deal* was dat zij in de watten werden gelegd. Ze sloegen echter de copieuze maaltijden van de koninklijke keuken af en hielden vast aan Gods voedselvoorschriften. Uiteindelijk boekten Daniël en zijn vrienden de beste studieresultaten van alle studenten. Terwijl Daniël klaargestoomd werd op de universiteit, ontving Nebukadnessar van God een bijzondere toekomstdroom. Hij kreeg een beeld te zien met een hoofd van goud, zilveren borst en armen, koperen buik en heupen, ijzeren benen en voeten van ijzer

en leem. Plots sloeg vlak voor zijn voeten een steen in. Deze vergruisde het beeld en groeide uit tot een hoge berg die de aarde vulde. Nebukadnessar wilde er zeker van zijn dat zijn raadsheren hem de droom goed zouden uitleggen. Daarom vroeg hij hen eerst de droom te vertellen, voordat ze hem uitlegden. Dat lukte hen niet.

God openbaarde de toekomst en zichzelf aan een van de machtigste vorsten aller tijden

God gaf aan Daniël dezelfde droom, inclusief uitleg. De verschillende metalen uit de droom, zo leerde Daniël, stelden elkaar opvolgende wereldrijken voor. Het boek Daniël noemt zelf de eerste drie: het gouden Babylon, het zilveren Medo-Perzië en het koperen Griekenland, dat door Alexander de Grote zou worden gevestigd.¹ Uit de geschiedenis weten we dat het ijzeren Romeinse Rijk de heerschappij daarna overnam. De voeten van ijzer en leem lieten zien dat er na het Romeinse Rijk geen verenigd wereldrijk meer stand zou houden. De steen, die het hele beeld verbrijzelde en verving, stelde Gods rijk voor, dat nooit meer door een ander zal worden overgenomen. Wij leven tegen-

woordig inderdaad in een wereld met sterke en broze naties, die samen geen hecht geheel vormen. Verbazingwekkend, hoe de wereldgeschiedenis al 2.500 jaar lang Gods script volgt.

Nebukadnessar was onder de indruk van Daniëls uitleg en gaf de vier Judese vrienden hoge functies. Toch kon hij het niet hebben dat zijn rijk zou worden vervangen. Hij verzette zich ertegen en liet een groot beeld van louter goud oprichten. Alle bestuurders moesten er voor buigen. Wie weigerde, werd levend gecremeerd. Daniëls vrienden vertikten te buigen. Ze belandden in de oven, maar God redde hen. Nebukadnessar erkende in God nu zijn meerdere, maar ging hem nog niet aanbidden.

Gods hart gaat niet alleen uit naar eenvoudige zielen als Ruth, maar ook naar giganten als Nebukadnessar – en uiteraard iedereen daar tussenin. Nebukadnessar is een van de grootste strategen en machtigste heersers uit de geschiedenis geweest, de architect van de hangende tuinen van Babylon. Er was veel waar hij trots op kon zijn. Maar zonder relatie met God bleef het allemaal tijdelijk. Opnieuw gaf God hem een droom. Deze keer niet om hem voor kennis over de wereldgeschiedenis te geven, maar om hem te waarschuwen voor zijn eigen hoogmoed. Als hij niet veranderde, zou hij krankzinnig worden, zich als een dier gaan gedragen en zeven jaar buiten de maatschappij gesloten worden. Nebukadnessar luisterde niet en de droom kwam uit.² 'Maar toen de zeven jaren verstreken waren, sloeg ik, Nebukadnessar, mijn ogen naar de hemel op en keerde mijn verstand in mij terug.' Het laatste wat we in de Bijbel van Nebukadnessar vernemen is zijn persoonlijke getuigenis: 'Ik, Nebukadnessar, roem, verhef en verheerlijk nu de koning van de hemel. Al zijn daden zijn juist en zijn paden recht.'³ ❖

1. Griekenland wordt in Daniël 8:21 genoemd

2. Tablet British Museum 34113 (sp 213) verwijst naar Nebukadnessars ziekte en zijn aanbidding van God. Bij de psychische aandoening lycantropie lijdt je aan de waan dat je een wolf of ander dier bent en gedraag je je zo.

3. Daniël 4:31, 34

116. Transparant

Vraag supporters van twee elftallen naar een wedstrijdverslag, en je krijgt twee totaal verschillende beschrijvingen. Aan wiens kant je staat, bepaalt hoe je het verloop van de ontmoeting beschouwt. In koning Nebukadnessars droom over de toekomst, vormden blinkende metalen voor hem treffende beschrijvingen van wereldrijken. Op het moment dat zijn kleinzoon Belsassar ging regeren, gaf God opnieuw zo'n toekomstdroom, maar dan aan Daniël, een gelovige.¹ Voor Daniël verschenen de wereldrijken niet als glimmende metalen, maar als bloeddorstige roofdieren; Babylon was geen goud, maar een leeuw; Medo-Perzië geen zilver, maar een vraatzuchtige beer; Griekenland geen koper, maar een panter met vier koppen en vier vleugels. Het waren geen ijzeren benen die het Romeinse Rijk voorstelden, maar een verwoestend monster met ijzeren tanden. De verdeelde wereld werd niet uit-

gebeeld door voeten van ijzer en leem, maar door de tien horens van dit monster.

Er volgden een aantal aanvullende en onaangename details, die in Nebukadnessars toekomstdroom nog niet voor waren gekomen. Daniël zag tussen die horens een andersoortig

De Mensenzoon zal Gods Rijk vestigen omdat een universeel tribunaal zijn recht daartoe zal aantonen

brallerig type opkomen, dat drie horens ontwortelde. Hij streed tegen de 'heiligen' en probeerde 'tijden en wet' te veranderen. Hij groeide boven alle horens uit. Je kunt hierbij denken aan de machtige politieke invloed van de middeleeuwse kerk, die koningen en keizers kroonde. Zij kon andersdenkenden laten vervolgen. Het verheffen van de kerkleer boven de Bijbel en het verschuiven van de sabbat naar de zondag past bij deze beschrijving.

De climax van deze droom was echter positief: gelovigen zien de komst van Gods rijk niet als een vermorzelende meteorietinslag. Na alle ellende die Daniël had gezien, zag hij een grandioze inauguratieceremonie. De Mensenzoon² (Jezus) aanvaardde het koning-

schap en eeuwige heerschappij. En dat niet zomaar. Eerst had een gigantisch tribunaal deze troonsbestijging rechtsgeldig verklaard, waarbij voor Gods troon een miljardenpubliek had meegekeken. 'Duizend maal duizenden dienden hem, tienduizend maal tienduizenden stonden voor hem. Het hof nam plaats en de boeken werden geopend.'³ De Bijbel vertelt niet expliciet wie deze personen zijn, maar het feit dat zij 'dienen' is een hint dat het engelen zijn. Ik herinner me nog de schampere reacties in de Westerse media ten tijde van het IJzeren Gordijn, als er alweer een dissident werd veroordeeld tot een strafkamp in Siberië. Die processen vonden gewoonlijk plaats achter gesloten deuren. Bij geheime rechtszaken denk ik altijd aan oneerlijkheid en gesjoemel. Zo'n matglazen rechtsgang heeft God niet nodig. Geen gesloten boeken, maar juist geopende. Gods bestuur is transparant. Hij is licht en heeft niets te verbergen.⁴

Bij het 'oordeel' denk ik natuurlijk ook aan mijn eigen zaak. Zal ik er wel goed doorheen komen? Ik moet dan niet vergeten dat deze rechtszitting in de eerste plaats Gods handelen onder de loep neemt. Alle feiten komen op tafel. Op basis daarvan veroordeelt het universum-brede tribunaal de kwade machten en kent aan de Mensenzoon het recht toe Gods rijk te vestigen. Het gaat niet om het recht van de sterkste, maar om dat van de rechthebbende. Mijn vrijspraak zit vast aan het gelijk dat de Mensenzoon krijgt. Verderop in Daniël lezen we dat de Mensenzoon daarvoor een onverslaanbare troef in handen heeft. ♦

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Daniël 7

2. Daniël 7:13, Statenvertaling en NBG-vertaling

3. Daniël 7:10

4. Gods transparantie gaat ver. Zij beperkt zich niet tot dit hemelse oordeel vooraf aan de vestiging van zijn rijk. Het bijbelboek Openbaring vertelt dat de boeken ook nog een keer opengaan voor alle mensen die op zijn toenaaderingspoging zijn ingegaan. Daarna zelfs nog een keertje voor wie hem hebben afgewezen.

117. Gerechtvaardigd

Nebukadnessars stiefzoon Nabonidus erfde de troon. Maar die wilde in Arabië de natuur bestuderen. Nabonidus maakte daarom zijn zoon Belsassar tot mederegent en liet het regeren aan hem over.

In 539 voor Christus belegerden de Medo-Perzen Babylon. Voor de Babyloniërs was dit geen probleem. Ze hadden een overvloed aan voedselvoorraden en voor drinkwater liep de rivier de Eufraat diagonaal door de stad. Zonder blikken of blozen bood Belsassar maar liefst duizend machthebbers een drinkgelag aan. Met de gouden en zilveren bekers, die uit Gods tempel in Jeruzalem

waren geroofd, dronken ze op hun goden van het goud, zilver, enzovoorts. Plotseling begon een hand onleesbare tekens op de muur te graveren. Niemand kon deze mysterieuze tekens ontcijferen of uitleggen. De bejaarde Daniël werd opgetrommeld. Hij kon dat wel.

Gods handelwijze zou pas over 2.300 jaar als rechtmatig erkend worden

Het bleek dat Belsassar niets had opgestoken van wat Nebukadnessar was overkomen. Zijn leus was nog steeds *'Babylon forever!'* Maar het geheime schrift meldde dat hij was 'gewogen en te licht bevonden'. De belegeraars verlegden de loop van de Eufraat en nog diezelfde nacht wandelden zij door de drooggevallen rivierbedding de stad binnen. Darius uit Medië werd de nieuwe koning. Dat was voor Daniël geen verrassing. God had hem ondertussen een volgende toekomstdroom gegeven, en daarin kwam Babylon niet eens meer voor. Deze droom was gericht op Gods heiligdom. Geen metalen of roofdieren, maar tempeldieren verbeeldden de wereldrijken: een ram (Medo-Perzië), een geitenbok (Griekenland) en een opzienbarende horen uit het westen, die zich tegen het heiligdom, de waarheid en de gelovigen keerde (het politieke en religieuze Rome).

We zagen al dat in de roofdierdroom het tribunaal aan de Mensenzoon het recht verleende Gods Rijk te vestigen. Deze heilig-

domsdroom beschreef het toekennen van dat recht ook, maar dan in tempeltermen: 'Drieëntwintighonderd avonden en ochtenden; daarna zal het heiligdom in ere worden hersteld.'¹ Letterlijk: 'dan zal het heiligdom gerechtvaardigd worden'.

'Het heiligdom' van Israël beeldde met zijn offers uit hoe God het kwaad uit het universum verwijdert en een uitweg biedt aan ieder die met het kwaad besmet is geraakt. De Grote Verzoendag, de jaarlijkse oordeelsdag waarop het heiligdom 'gereinigd' werd, liet zien dat dit mogelijk is op basis van een heel bijzonder offer. Als het universele tribunaal over deze aanpak van God een oordeel gaat vellen, zal de uitspraak 'rechtvaardig' zijn. God handelt eerlijk. De Mensenzoon mag terecht Gods rijk stichten. Daniël kreeg te horen dat deze rechtszitting, die de wettigheid van Gods aanpak bevestigt, drieëntwintighonderd 'avond-morgens' later zou beginnen. 'Avond-morgen' wijst op de dagcyclus van het avond- en morgenoffer. Drieëntwintighonderd dagcycli komen neer op ruim zes jaar. Dat is niet zo lang. Maar vervolgens legde de engel Gabriël hem uit dat dit pas in de 'verre toekomst' ging gebeuren, in de 'tijd van het einde'. Hoe viel deze boodschap te rijmen met dik zes jaar?

Ezechiël, Daniëls tijdgenoot en medeprofeet in Babylon, biedt de oplossing. In symbolische profetieën stelt een dag een jaar voor, zoals een centimeter op een plattegrond een kilometer kan aangeven.² De zitting van het universele tribunaal, ofwel de rechtvaardiging van het heiligdom, zou dus pas na drieëntwintighonderd jaar starten. Daniël was 'verbijsterd'. Hoe zat het dan met zijn volk Israël, met Jeruzalem en met Gods verwoeste heiligdom daar, de tempel? Bleven zij al die tijd in puin liggen? En op welk moment begon die periode van drieëntwintighonderd jaar? ❖

1. Daniël 8:14

2. Ezechiël 4:5,6

118. Bidden zonder ophouden

De oude Daniël doorstond de val van Babylon probleemloos. Onder de Medo-Perzische koning Darius kreeg hij een zeer hoge functie. Zijn nieuwe collega's waren jaloers en zochten een misstap van Daniël om hem te kunnen aanklagen. Ze konden echter niets vinden. Daniël was in elk opzicht trouw. Alleen iets met zijn godsdienst zouden ze tegen hem kunnen gebruiken. Heel sluw wisten ze Darius een wet te laten tekenen, die het iedereen een maand lang verbood te bidden, behalve tot de koning, op straffe van een nacht vertoeven in de leeuwenkuil.

Daniël vond trouw aan God belangrijker dan trouw aan mensen. Hij weigerde zijn gebedsleven aan te passen. Zo belandde, overigens tegen de zin van koning Darius, de bejaarde Daniël in de leeuwenkuil. Maar tot opluchting van de vorst beschermde God hem. Net als bij Nebukadnessar, is het laatste wat we in het

boek Daniël over Darius lezen, zijn getuigenis over God: 'Want hij is de levende God die bestaat in eeuwigheid. Zijn koningschap gaat nooit te gronde en zijn heerschappij is zonder einde.'¹

Daniël had trouwens genoeg redenen om te blijven bidden. In

**Israël en Jeruzalem kregen
vanaf 457 voor Christus
'zeventig weken' respijt**

het boek Jeremia las hij Gods aanzegging dat Jeruzalem maar zeventig jaar in puin zou liggen. Hoe zat het dan met die drieëntwintighonderd avond-morgens uit zijn laatste toekomstdroom, die in feite jaren voorstelden? Had God zijn plannen veranderd? Daniël bad daarop een van de mooiste gebeden in de Bijbel. Hij erkende de koppigheid van zijn volk Israël, maar op basis van Gods goedheid pleitte hij hartstochtelijk voor het herstel van Jeruzalem en haar heiligdom, 'want uw naam is verbonden aan uw stad en uw volk'.² Zijn gebed werd beantwoord.

De engel Gabriël, die het visioen over die drieëntwintighonderd jaar had begeleid, verscheen opnieuw aan Daniël en legde het cryptische visioen verder uit: 'Zeventig weken zijn bestemd over

uw volk, en over uw heilige stad.³ De letterlijke vertaling van het Hebreeuwse woord voor ‘bestemd’ is ‘afgesneden’. Slechts zeven-
tig ‘weken’ van die drieëntwintighonderd avond-morgens hadden
betrekking op Israël en Jeruzalem. Dat komt neer op 490 (ze-
ventig maal zeven) jaar – iedere dag stelde immers een jaar voor.
Met de zeventig jaar ballingschap compenseerde Israël zeventig
verzuimde sabbatsjaren. Nu gaf God het volk nog eens zeven keer
zo lang respijt, zeventig profetische weken. Daar liet God het niet
bij. In prachtige dichtregels beschreef Gabriël hoe de 490 jaar ook
bestemd waren om daarin met het kwaad af te rekenen en eeu-
wig recht te brengen. Visioenen van de profeten zouden worden
‘bezegeld’ – hun vervulling zou nu duidelijk worden – en als klap
op de vuurpijl zou in die periode de of het ‘allerheiligste’⁴ worden
gezalfd. Zoals hier gespeld, verwijst ‘allerheiligste’ naar aspecten
van het heiligdom en naar zijn offers. De allerheiligste die gezalfd
zou worden, ‘Messias (gezalfd), de Vorst,’ zou de ware betekenis
duidelijk maken van wat het heiligdom en zijn offers uitbeeldden.
Gabriël verklaarde dat de periode van zeventig weken zou begin-
nen bij de uitvaardiging van een decreet over de terugkeer van
het volk en de herbouw van Jeruzalem.⁵ Dat decreet vaardigde
de Perzische koning Artaxerxes in 457 voor Christus uit.⁶ In
de komende bladzijden zullen we zien hoe Gabriël steeds meer
details gaf over de cruciale gebeurtenissen die zich tijdens deze
vierhonderdnegentig jaar – vooral in het laatste deel ervan –
zouden afspelen rond het volk Israël en Jeruzalem. ❖

1. Daniël 6:27

2. Daniël 9:4-19

3. Daniël 9:24. Om dicht bij de betekenis te blijven, gebruik ik op deze en volgende bladzijden de Statenvertaling, omdat die vrij letterlijk vertaalt.

4. In het Hebreeuws staat er geen lidwoord. ‘Allerheiligste’ kan zowel slaan op een persoon als op een onderwerp.

5. Daniël 9:25

6. Ezra 1-7. Drie Medo-Perzische vorsten hebben verordend dat Israëlieten naar Jeruzalem konden terugkeren: Cyrus en Darius stonden in 537 en 520 voor Christus toe de tempel te herbouwen en niets meer dan dat. Artaxerxes stond Ezra in 457 voor Christus toe ook een staatkundig stelsel op te bouwen, waarmee tevens de herbouw van de stad begon.

119. Messias

In 1918 moordden de Bolsjewieken de Russische tsarenfamilie uit. Slecht één prinsesje zou de slachtpartij overleefd hebben en – zo gaat de legende – zijn grootgebracht als boerenkind. In een wereld zonder DNA-techniek viel het echter voor welk meisje dan ook onmogelijk te bewijzen, dat zij werkelijk deze Anastasia zou zijn. We hebben ondertussen van de bijbelschrijvers al veel vernomen over Gods komende gezalfde, messias, prins, profeet, Mensenzoon of vorst. Maar toen Jezus op een gegeven moment beweerde de vervulling van al deze aankondigingen te zijn, hoe viel zijn claim dan te verifiëren?

Jezus' afkomst, verkondiging, passie, kruisiging, sterven en opstanding waren uitgebreid voorspeld. Daardoor vielen de meeste charlatans al door de mand. Gabriëls verdere uitleg aan Daniël bracht het aantal mogelijke kandidaten terug tot zegge en schrijve één persoon: Jezus van Nazaret.

Weet dan, en versta: van den uitgang des woords, om te doen wederkeren, en om Jeruzalem te bouwen, tot op Messias, den Vorst, zijn zeven weken, en twee en zestig weken; ... de straten, en de grachten zullen wederom gebouwd worden, doch in benauwdheid der tijden.¹

**Gabriël voorzegde
wanneer de messias
gezalfd zou worden,
waardoor Jezus als enige
kandidaat overblijft**

Vanaf 457 voor Christus, toen Artaxerxes zijn edict uitvaardigde, duurde het 7 plus 62 weken tot de messias zou komen, ofwel 69 weken, ofwel 483 jaar. In die periode werd Jeruzalem herbouwd, maar er heersten voortdurend 'benauwde tijden'. De Makkabeese oorlogen herinneren daaraan. Tellen we vanaf

dit edict 483 jaar verder, dan komen we uit bij het jaar 27 na Christus.² Dat lijkt op het eerste gezicht een raar jaartal. In dat jaar werd Jezus toch niet geboren?

Jezus werd inderdaad niet geboren in het jaar 27 en ook niet in het jaar 0 of 1. Vreemd genoeg werd hij geboren in 4 voor Christus, misschien zelfs nog eerder. Toen in de zesde eeuw monniken probeerden het jaar van Jezus' geboorte uit te rekenen, om daarop onze jaartelling te kunnen baseren, is daarin een fout van minstens drie jaar geslopen.³ Gabriëls informatie over het moment van de messias sloeg dan ook niet op zijn geboorte, maar op wat stond te gebeuren als hij ongeveer dertig jaar oud zou zijn, zoals de schrijver Lucas stelt.⁴

Op die leeftijd liet Jezus zich dopen door Johannes de Doper. Deze was zijn prediking begonnen in het vijftiende jaar van de Romeinse keizer Tiberius, dat liep vanaf het najaar van 27. Op het moment dat Jezus zich liet dopen, ging de hemel open en daalde de heilige Geest in de vorm van een duif op hem neer. Tegelijk klonk uit de hemel een stem: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in jou vind ik vreugde.' De bijbelschrijvers stellen dat de zalving van Jezus niet met olie is gebeurd, maar met de heilige Geest.⁵ Pas bij zijn doop werd Jezus 'de gezalfde' of 'de messias' (Hebreeuws) of 'de christus' (Grieks).

Van allen die ooit hebben beweerd Gods gezalfde te zijn, werd alleen Jezus van Nazaret in het jaar 27 daadwerkelijk gezalfd. Hij verkondigde: 'De tijd is aangebroken, het koninkrijk van God is nabij: kom tot inkeer en hecht geloof aan dit goede nieuws.'⁶ Gabriëls voorspellingen zouden nog boeiender worden, door dieper in te gaan op wat er verder in die laatste, zeventigste, week zou gebeuren. ❖

1. Daniël 9:25, Statenvertaling

2. Het jaar 0 heeft nooit bestaan, dus kom je niet uit op 26, maar 27 na Christus. In de gratis bijbelcursus 'Het verzegelde boek geopend' op www.esda-instituut.nl vind je een gedetailleerde bespreking van Daniëls boek.

3. Zie noot 2. Drie jaar verschil leidt daardoor tot 4 voor Christus.

4. Lucas 3:23

5. Lucas 3:1, 22; Handelingen 10:38

6. Marcus 1:15

120. Bijzondere dood

De climax van Daniëls boek legt de betekenis van de dood van de messias uit

Als de messias eenmaal op het juiste moment zou komen, wachtte hem volgens Gabriël geen rooskleurig perspectief: 'En na die twee en zestig weken zal de Messias uitgeroeid worden, maar het zal niet voor Hem zelf zijn.'¹

Het sterven betekent voor de messias geen mislukking, maar zijn bestemming. De woorden 'maar het zal niet voor Hem zelf zijn' vormen in de structuur van het Hebreeuwse deel van Daniëls boek het absolute hoogtepunt, de kern. Het is een heel korte uitdrukking – in het Hebreeuws amper twee woordjes – met

vele betekenissen. Dat merk je als je allerlei bijbelvertalingen naast elkaar legt. Hun onderlinge verschillen veroorzaken geen verwarring, maar vullen elkaar juist aan. Ze leggen de dood van Gods komende messias steeds gedetailleerder uit, zoals steeds meer puzzelstukjes een plaatje meer laten zeggen:

1. *'Maar het zal niet voor Hem zelf zijn'* (Statenvertaling). Zijn dood bracht Jezus geen gewin. Hij loste er geen schuld mee af en bedekte er ook geen schaamte mee die hij zou hebben opgelopen. Hij is gestorven ten bate van anderen, voor jou en mij, voor ieder die zijn doel mist.

2. *'Terwijl er niets tegen hem is'* (NBG en Naardense Bijbel). Zijn aanklagers konden tegen Jezus niets steekhoudends inbrengen. Net als Daniël werd Jezus aangeklaagd vanwege zijn relatie met God.

3. *'Zonder dat iemand het voor hem opneemt'* (NBV). Jezus had geen advocaat om hem te verdedigen. Zijn volgelingen lieten hem stuk voor stuk stikken. De massa was tegen hem opgezweept. Hij stond/hing er helemaal alleen voor.

4. *'Zonder dat iemand hem opvolgt'* (Groot Nieuws Bijbel en Willibrordvertaling). Jezus had geen opvolger nodig. Hij zou uit de dood opstaan en voor eeuwig koning der koningen zijn.

5. *'Onschuldig'* (Het Boek). Pilatus, de Romeinse prefect die Jezus liet kruisigen, waste zijn handen in het openbaar. Volgens hem was Jezus onschuldig. Hij had niets misdaan waarop de kruisdood stond.

6. *'Zonder dat iemand hem redt'* (Leidse vertaling). Hij kon miljoenen engelen oproepen, maar Jezus weigerde iedere vorm van redding. Hij was namelijk zelf bezig de toekomst van het universum te redden.

7. *'En zij zullen hem niet willen'* (Liesveltbijbel). Toen ze iemand van de dood konden redden, koos de menigte liever voor een moordenaar dan voor Jezus. 'Weg met hem! Laat Barabbas vrij!'

8. *'Hij zal niets hebben'* (diverse Engelse vertalingen). Jezus bezat totaal niets meer. Zijn goede naam lag aan diggelen. Zijn enige bezit, kleren, waren hem afgerukt en werden verdubbeld door zijn beulen.

9. *'En niet meer zijn'* (Luthervertaling). Jezus stierf echt. Hij gaf de geest en was er niet meer. Hij stapte de totaal onbetekenende en zinloze leegte in, waarop elk wezen afstevent, dat zijn werkelijke bestemming misloopt: de absolute stompzinnigheid van de dood.

Er zijn meer vertalingen mogelijk. Maar allemaal maken ze één ding duidelijk: Gods messias heeft er alles voor over gehad om jou en mij toekomst te bieden. Hij verpersoonlijkte hiermee Gods liefde. Wanneer het universele tribunaal deze aanpak van God eenmaal aan een onderzoek onderwerpt, zal dat in Jezus' kruisdood de doorslaggevende onderbouwing voor zijn koningschap vinden. ❖

1. Daniël 9:26, Statenvertaling

121. Fundament

De opvolgende dromen in het boek Daniël concentreren zich steeds scherper op het fundament van Gods komende rijk, dat de hele aarde en de hele toekomst zal beslaan. In Nebukadnessars metalendroom werd Gods Rijk gepresenteerd als een fatale meteorietinslag. In Daniëls roofdierendroom bepaalde het universele hof dat de Mensenzoon het recht had dit glorieuze Rijk te vestigen. In Daniëls heilighedroom heette dat vonnis het 'rechtvaardigen van het heiligdom'. In het heiligdom draait alles om offers. Op welk offer berustte het rechtmatig verklaren van Gods omgang met het kwaad en ieder die ermee behept is? In het Hebreeuwse hart van het boek wijst Gabriël ten slotte op de unieke dood van de messias. Dat offer onderbouwt de rechtvaardiging

van Gods aanpak en legt de uiteindelijke basis voor Gods Rijk. De toekomst van het hele universum hing dus af van de zelfopoffering van de messias in die laatste van de 'zeventig weken'. Die doorslaggevende gebeurtenis verdiende een preciezere aankondiging:

Het nauwkeurig aangekondigde offer van de messias heeft alle verdere offers overbodig gemaakt

En Hij zal velen het verbond versterken één week; en in de helft der week zal Hij het slachtoffer en het spijsoffer doen ophouden.¹

Vanaf het jaar 27 is Jezus als de messias, de gezalfde, opgetreden. Aanhoudend herinnerde hij Daniëls volk aan de innerlijke betekenis van Gods verbond met hen. Maar na drie en een half jaar (de helft van de 'week') wist hij 'dat zijn tijd gekomen' was.² Op het moment van zijn sterven, dat samenviel met het slachten van het paaslam in de tempel, scheurde daar van boven tot onder het voorhangsel in tweeën.³ Dat was het gordijn dat in de tempel het heiligste deel markeerde. Dierenoffers waren voor de God van vrede nooit meer dan een noodzakelijk kwaad geweest. Zodra

het kon, gaf hij met deze scheuring aan dat ze vanaf nu overbodig waren, want zijn ware – eigen – liefdesoffer werd gebracht. Gods bemoeienis met het Joodse volk was daarmee niet voorbij. Na Jezus' opstanding en hemelvaart hebben Jezus' (Joodse) volgelingen zich eerst tot hun volksgenoten gericht. Velen sloten zich bij hen aan. Maar vervolgens begonnen andere Joden hen te vervolgen en uiteen te jagen. Hun vlucht bracht hen in contact met niet-Joden. Die begonnen aan het eind van die laatste van de zeventig 'weken' de boodschap van Gods liefde ook aan te nemen. De zegen die Abraham zou brengen aan alle volken was gekomen in de vorm van de beloofde messias en zijn offer. Ieder die zich aan hem bond, Jood of niet-Jood, werd daarmee deel van Gods afvaardiging op aarde. Het Joodse monopolie op Gods gezantschap was afgelopen. De zeventig afgesneden weken voor Daniël's volk en Jeruzalem waren voorbij. En toen? Gabriël voor-spelde verder:

[E]n een volk des vorsten, hetwelk komen zal, zal de stad en het heiligdom verderven, en zijn einde zal zijn met een overstromenden vloed, en tot het einde toe zal er krijg zijn, en vastelijk besloten verwoestingen.

Eeuwen later haalde Jezus deze voorzegging aan, toen hij zijn toehoorders waarschuwde voor de komende verwoesting van Jeruzalem en haar tempel.⁴ In het jaar 70 voerden de Romeinen deze op brute wijze uit. Sindsdien is deze regio onafgebroken een politieke en militaire brandhaard geweest, zoals hier aangezegd. ❖

-
1. Daniël 9:27, het tweede deel van dit vers staat aan het eind van het hoofdstuk
 2. Johannes 13:1
 3. Matteüs 27:51
 4. Matteüs 24:1-3; 15-20

122. Vol vertrouwen

Daniëls verifieerbare aanzeggingen geven reden te rekenen op wat (nog) niet verifieerbaar is

Als bepaalde handelingen en voorvallen telkens een bijpassend resultaat opleveren, ga je daarop rekenen. Ik verwacht na een bliksemflits een donderslag, en dat iets omlaag valt en niet omhoog.

De toekomstlijn die God in het bijbelboek Daniël schilderde, resulteerde telkens in de vervulling ervan. Eerst kondigde hij de opeenvolgende wereldrijken van Babylon tot Rome aan, waarna er geen stabiel wereldrijk meer zou komen. Daarna gaf hij verrassende details over de zalving en de dood van de messias.

De geschiedenis heeft zich perfect gehouden aan deze toekomstbakens. Ik verwacht daarom dat ik óók kan rekenen op wat ik van het boek Daniël niet kan verifiëren, omdat het bijvoorbeeld voor mij niet waarneembaar of nog toekomst is. Neem het universele tribunaal, het 'rechtvaardigen van het heiligdom',

dat na '2.300 avonden en morgens' zou beginnen.¹ Hiervan zijn die 490 jaar voor Daniëls volk afgesneden. Deze eindigden in het jaar 34. Er zijn dan nog 1.810 jaren nodig om 2.300 jaar vol te maken. Dat brengt ons in 1844.

Deze rechtszaak speelt zich niet af op aarde, maar in de hemel. Voor de engelen en andere hemelingen gaan alle dossiers open, voordat de Mensenzoon zijn rijk met macht zal komen vestigen. Ik kan niet in de hemel kijken om te zien of dit ook echt gebeurt. Maar ik mag er gelukkig wel op rekenen dat het plaatsvindt. Het handelt namelijk twee kwesties af:

1. Heeft de Mensenzoon het recht een nieuwe wereld te scheppen met mislukte mensen zoals ik? Antwoord: Het 'onrecht' dat hij mensen daarin verwelkomt zoals ik, die dat niet verdienen, heeft hij meer dan vereffend door het nog veel grotere onrecht van zijn eigen vernedering en dood.

2. Passen mislukte mensen zoals ik wel in die nieuwe liefdeswereld? Antwoord: Nee. Van nature zou ik er gelijk weer een puinhoop van maken. Maar zoals Ezechiël al zong, God heeft een make-over, een nieuw hart, in de aanbidding. Jezus noemde dat 'opnieuw geboren worden'. Deze rechtszitting bepaalt niet of ik smetteloos geleefd heb, want dat heeft niemand. Zij stelt vast of ik God heb toegestaan van mij een mens naar zijn beeld te maken, geschikt voor eindeloos harmonieus leven.

Dit tribunaal is nu gaande. Gabriël noemde deze periode 'de tijd van het einde'. De Bijbel kent geen profetieën met tijdsaanduidingen die hierna nog uitkomen. De komst van de Mensenzoon met zijn engelen is de eerstvolgende grote gebeurtenis. Dan komt hij de uitslag van de rechtszitting ten uitvoer brengen:

Velen van hen die slapen in de aarde, in het stof, zullen ontwaken, sommigen om eeuwig te leven, anderen om voor eeuwig te worden veracht en verafschuwd. De verlichten zullen stralen als het fonkelende hemelgewelf, en degenen die velen tot gerechtigheid hebben gebracht als de sterren, voor eeuwig en altijd.²

De terugkeer van Jezus is nog toekomst. Bij gebrek aan tijdsmachines is die dus ook nog niet verifieerbaar. Maar ik mag er wel vol vertrouwen naar uitzien. Omdat tot nu toe al Gods aanzeggingen zijn uitgekomen, mag ik ervan uitgaan dat Jezus zal terugkomen en de doden zal opwekken. Daarnaar uitkijkend hoef ik mij geen zorgen te maken over mijn bestemming. Ik heb God gemachtigd zijn *make-over* in mij uit te voeren. Heb jij dat al gedaan? ❖

1. Daniël 7:10,22,26; 8:14

2. Daniël 12:2,3

123. Oplopende spanning

Na Babylon kwam er geen afgodendienst maar halfslachtigheid, gevolgd door een profetenpauze van vier eeuwen

Bij het bekendmaken van een winnaar bouwen presentatoren van een televisiespel de spanning op door steeds langere tussenpozen tussen hun woorden te leggen. Zo maken ze de deelnemers en kijkers gek van nieuwsgierigheid. Datzelfde zie je in de Bijbel gebeuren, als het gaat om de beloofde messias.

Nadat Israël uit Babel terugkeerde, kwam de term 'Jood' in zwang. Die is afgeleid van de naam Juda, maar slaat op alle Israëlieten die God aanbidden, of ze nu in Israël wonen of tussen andere volken.

De profeten Haggai en Zacharia spoorden het Israëlitische volk aan de tempel te herbouwen. Vergelijken bij de eerste tempel viel het nieuwe complex tegen. Maar God beloofde door Haggai: 'De luister van deze tempel zal groot zijn, nog groter dan voorheen ... en van hieruit zal ik jullie vrede en voorspoed

geven.'¹ Volgens Zacharia lag die beloofde vrede niet zozeer in die tempel zelf, maar aan degene die daarin zou optreden: 'Ik zal mijn dienaar sturen, de telg aan de stam van David.'²

Juich, Sion, Jeruzalem, schreeuw het uit van vreugde! Je koning is in aantocht, bekleed met gerechtigheid en zege. Nederig komt hij aanrijden op een ezel, op een hengstveulen, het jong van een ezelin. Ik zal de strijdwagens uit Efraïm verjagen en de paarden uit Jeruzalem; de bogen worden gebroken. Hij zal vrede stichten tussen de volken.'³

Zacharia eindigt zijn boek heel wonderlijk met: 'Als die tijd aanbreekt, zullen er nooit meer handelaars zitten in de tempel van de HEER van de hemelse machten.'⁴ Hij wees vooruit op hoe Jezus kooplieden uit de tempel zou jagen. Maar wat hadden die in Gods tempel te zoeken?

Qua afgoden hadden de Joden in Babylon hun lesje wel geleerd. Zij aanbaden voortaan geen andere goden meer. Maar ook al aanbid je de juiste God, je kunt dat nog steeds halfbakken doen. Maleachi, de laatste profeet van het Oude Testament, klaagt de Israëlieten daarover aan. Velen bestalen God door hun tienden en gaven achter te houden. Ze scheepten God af met afdankertjes als offerdieren. Hij daagt hen uit: 'Als jullie met een kreupel of ziek dier aankomen, zeggen jullie: 'Dat geeft toch niets?' Bied de gouverneur zo'n dier maar eens aan en zie of hij er tevreden mee is en jullie goedgezind zal blijven.'⁵

In plaats van de kwaal – halfslachtigheid – aan te pakken, besloot de tempelleiding het symptoom te bestrijden. Alleen gecertificeerde offerdieren werden nog toegestaan, die tegen woekerprijzen exclusief verkrijgbaar waren bij de veehandelaars in de tempel. Wat een tragiek. Ze vercommercialiseerden de allereerste en treffendste uitbeelding van Gods zelfopoffering in en door zijn 'dienaar' of 'telg'.

Dit was onder andere voorgeleefd door Abraham, Isaak, Jozef, Peres, Mozes en David en aangekondigd door profeten als Jesaja, Jeremia, Ezechiël, Daniël, Micha en Zacharia. Zoveel was reeds aangezegd over die beloofde redder, dat vier eeuwen voordat hij zou verschijnen alles al genoemd was. De verzamelde geschriften (het Oude Testament) waren hoogzwanger van de vervulling van Gods beloften. De spanning liep op, niet in het minst door een profetenpauze van vier eeuwen. ❖

-
1. Haggai 2:9
 2. Zacharia 3:8
 3. Zacharia 9:9,10
 4. Zacharia 14:20. Andere vertalingen gebruiken 'Kanaänieten'. In het Hebreeuws zijn Kanaänieten synoniem aan handelaars, zoals wij met 'de Chinees' vaak geen persoon, maar een oosters restaurant aanduiden.
 5. Maleachi 3:8-10; 1:8

DEEL 10

GEBOR

Door de vestiging van het Griekse wereldrijk had Alexander de Grote ervoor gezorgd dat tegen de tijd van de messias Grieks de wereldtaal was geworden. In die taal hebben vier schrijvers van het Nieuwe Testament het leven van Jezus gedocumenteerd. Dezelfde Gabriël, die aan Daniël al zoveel over de komende messias verteld had, was de sleutelfiguur bij de directe aankondigingen van zijn geboorte. Jezus kwam in de meest nederige omstandigheden ter wereld, zonder vrijstellingen of privileges. Terwijl herders en Oosterse magiërs hem eer brachten, trachtte Herodes de Grote, de koning van de Joden, hem tevergeefs te doden. Als twaalfjarige wist Jezus van zijn goddelijke afkomst.

ONGELO

EN
LIEFDE

OOFLIJK!

124. Wereldtaal

Na Maleachi, het laatste boek van het Oude Testament, noemt de Bijbel geen profeten meer.¹ Maar Gods aankondigingen klinken wel door in hoe de wereldgeschiedenis zich verder heeft ontrold. In de droom van Nebukadnessar en de twee dromen van Daniël² had God aangezegd dat er nog drie wereldrijken zouden heersen. Met deze wereldrijken kreeg ook Israël maken. Telkens weer waren er regimes waar het volk verantwoording aan moest afleggen en belastingen aan moest afdragen.

Aan het einde van het Oude Testament heersten de Medo-Perzen. Nebukadnessar had hen in zijn droom gezien als de zilveren borst en armen van het beeld. Daniël zag hen als een vraatzuchtige beer, die zich op één zij opricht, en als een ram met twee na elkaar opkomende horens, waarvan de laatste hoger was. Dit beeldde uit hoe de Perzen uiteindelijk de Meden zouden overstijgen. De ram stootte oppermachtig naar het westen, noorden en zuiden. Het Medo-Perzische rijk was groter dan Babylon, maar miste haar glamour. Onder de Perzen keerden veel Israëlitische bannelingen, die onder de Babyloniërs waren weggevoerd, terug en probeerden weer een volwaardige natie te vormen.

Maar vanaf 333 voor Christus moesten de Perzen hun meerdere erkennen in een jonge Macedonische generaal, Alexander. Hij vestigde zijn Griekse Rijk in slechts tien jaar door middel van een *Blitzkrieg*. Nebukadnessar zag in zijn droom Alexanders rijk uitgebeeld door de koperen buik

en lendenen van het metalen beeld. Daniël droomde eerst over een panter met vier vleugels en vier koppen en daarna over een uit het westen aanvliegende geitenbok met één horen. Die horen brak af en vier nieuwe horens kwamen in zijn plaats. De panter, de vleugels en het lage vliegen wezen treffend op de snelheid van Alexander de Grote, die ook Israël innam. Flavius Josephus,

**Met het vestigen van zijn
voorspelde rijk zorgde
Alexander de Grote dat het
Grieks de wereldtaal werd**

een Joodse schrijver uit de eerste eeuw na Christus, vertelt in zijn *Joodse Oudheden* dat de hogepriester in Jeruzalem Alexander verwelkomde met de mededeling dat de profeet Daniël zijn veroveringen al had voorzien.

Alexander de Grote vestigde geen dynastie. Na zijn vroege dood in Babylon vochten zijn generaals om de macht in de 'diadochenoorlogen' (oorlogen van de kroonprinsen). Dat leverde uiteindelijk vier rijken op.³ Deze vier rijken kwamen overeen met de vier panterkoppen en de vier nieuwe geitenhorens uit Daniëls dromen. Eerst hoorde Israël bij het rijk van Ptolemaeus en zijn nazaten in Egypte, maar uiteindelijk heersten vanuit Syrië de Seleuciden over Israël. Na zware onderdrukkingen wisten de Israëlieten onder leiding van de Makkabeese dynastie, de Hasmoneeën, zich daarvan redelijk vrij te vechten.

Hoewel de Griekse wereldmacht dus politiek niet één geheel bleef, promootten de rijken die eruit voortkwamen wel de Griekse cultuur. Het Grieks groeide uit tot dé internationale taal, zoals het Engels van nu. De Hebreeuwse heilige boeken werden vertaald in het Grieks.⁴ Daarmee werd Israël's geloofsgoed toegankelijk in de taal die daarna nog eeuwenlang wereldwijd gesproken zou worden. In het Nieuwe Testament hebben Jezus' volgelingen zijn leven ook in het Grieks beschreven. Zijn 'goede nieuws' (evangelie) konden ze daardoor snel en doeltreffend verspreiden. ❖

1. Ook de zogenaamde deuterocanonieke boeken, die in de periode tussen het Oude en het Nieuwe Testament werden geschreven, noemen geen profeten.

2. Daniël 2, 7 en 8

3. Dat van Kassander (Macedonië en Hellas), Lysimachus (alles ten westen en zuidwesten van de Zwarte Zee), Seleucus (Groot Syrië tot aan India) en Ptolemaeus (Egypte).

4. Deze vertaling heet de Septuaginta ('zeventig') en verwijst naar de legende dat zeventig vertalers afzonderlijk tot exact dezelfde Griekse vertaling zouden zijn gekomen.

125. Monsterlijk

Dat onder leiding van de Hasmoneeën de Israëlieten zich aardig konden onttrekken aan de Syrische overheersing, dankten zij vooral aan de vele vijandelijkheden tussen Syrië en Egypte. Israëls hogepriester en koning Johannes Hyrcanus wist vanaf 129 voor Christus zelfs de aanzet te geven tot het vergroten van het Israëlsche gebied tot afmetingen die toebehoorden aan David en Salomo.

Hij dwong daarbij de in het zuiden wonende Idumeeërs om Joden te worden. Dit was opmerkelijk. Zijn grootvader Mattathias had de Israëlsche vrijheidsstrijd juist opgestart vanwege zijn verlangen naar godsdienstvrijheid. En nu legde zijn kleinzoon anderen

zijn religie op. Gedwongen aanbidding is geen aanbidding. Bij Gods ideaal gaat het om een relatie die vrijwillig wordt aange-
gaan.

Toen na de dood van Johannes Hyrcanus zijn kleinzonen vochten om de troon, maakte de Romeinse generaal Pompei daar een einde aan. Vanaf 63 voor Christus werd Israël een vazalstaat van de Romeinen, met

**God ging een
strijdperk betreden
waarin geweld en list
de macht bepaalden**

Hyrcanus II slechts als hogepriester.

Daarmee treffen we het derde door God aangezegde wereldrijk aan.¹ Nebukadnessar had het in zijn droom gezien als de ijzeren benen van een standbeeld. Daniël zag het in zijn eerste droom als een nietsontziend monster met ijzeren tanden en bronzen klauwen. In zijn volgende droom verscheen het als een listige horen die groot werd in de richting van het zuiden, oosten en het 'Sieraadland', Israël. Deze macht zou zelfs opstaan tegen de 'vorst der vorsten' en het heiligdom neerhalen. Rome was inderdaad onstuitbaar en legde de wereld haar wil op als langst bestaande rijk ooit, zelfs tot aan waar nu zuidelijk Nederland ligt. God kondigde in de droom van Nebukadnessar ook aan, dat geen andere natie het Romeinse Rijk zou opvolgen. Er is ook nooit meer zo'n wereldwijde alleenheerschappij gekomen. Het

verloop van de wereldgeschiedenis bevestigt al millennia lang de juistheid van deze goddelijke voorzegging.

Terug naar Israël. Hyrcanus II had geen ruggengraat. Dat bood zijn raadsheer Antipater de kans om steeds meer politieke invloed te verwerven. Hij was de gouverneur van Idumea en kwam dus uit een geslacht van mensen die het jodendom opgedrongen hadden gekregen. Officieel was Antipater Jood, maar hij was dat niet van harte en liet zich niet leiden door de Joodse geschriften. Antipater was sluw. Hij wist telkens op tijd voor de winnende partijen te kiezen. Eerst steunde hij Pompei, waardoor deze hem sterk maakte tegenover Hyrcanus II. Toen Pompei in 48 voor Christus door Julius Caesar werd verslagen, stond Antipater onmiddellijk aan de kant van de nieuwe Romeinse leider en kon hij zijn zoon Herodes aanstellen tot gouverneur over Galilea in het noorden van Israël. Toen vervolgens Brutus en Cassius in 44 voor Christus Julius Caesar vermoordden, zworen Antipater en Herodes trouw aan Cassius, die twee jaar het oostelijke deel van het Romeinse Rijk leidde. En zo gingen ze door.

De Romeinen benoemden in 40 voor Christus Herodes tot koning der Joden. Om die troon in werkelijk te kunnen bestijgen, had hij drie jaar lang zoveel Romeins geweld nodig, dat hij Israëls koning werd met haar hoofdstad in puin en haar volk dat hem haatte. Dat werd alleen maar erger, toen hij de Griekse beschaving ging propageren. Toch zou hij de geschiedenis ingaan als Herodes de Grote.

Onder deze regimes, die volledig tegen zijn wezen indruisten, betrad God zelf het strijdtoneel van het kwaad. Hij zou het op eigen bodem verslaan. Dezelfde perfecte Romeinse infrastructuur, die zoveel ellende bracht, zou ook de verspreiding van het nieuws van zijn overwinning bevorderen. ❖

1. Daniël 2, 7 en 8

126. Verslag in 4D

De eerste televisieverslagen van sportwedstrijden werden opgenomen met één camera. Tegenwoordig staat, hangt, vliegt en zwaait er bij wedstrijden overal opnameapparatuur. Je kijkt en luistert met coureurs mee via minicams op hun racewagens of fietshelmen. Sportevenementen hebben voor het lot van de aarde en de mensheid nauwelijks gevolgen. Toch willen we ze minutieus in beeld krijgen.

Hoeveel temeer mag je dan een uitgebreide verslaggeving verwachten van het allesbeslissende treffen tussen licht en duisternis, dat de toekomst van het hele universum zou bepalen? Na 400 jaar profetenpauze stond deze confrontatie te beginnen. De Mensenzoon, de beloofde messias, betrad het strijdtoneel op onze planeet, de enige waarvan we weten dat de duisternis er vat op heeft gekregen.

Over geen ander leven uit de oudheid is zo uitvoerig gerapporteerd als dat van de messias. Dat is logisch. Niemand anders heeft zo'n doorslaggevende betekenis gehad op het verloop van de geschiedenis. Het gros van de mensheid baseert nog steeds

zijn tijdrekening op zijn geboorte.

Deze reportage werd niet uitgebracht op *blu-ray*, maar in vier 'evangelieën', wat 'goede berichten' betekent. Die woordbetekenis geeft al een hint over de uitslag. De verslaggevers gebruikten ieder hun eigen stijl, woorden en invalshoeken.

De eerste reporter van het Nieuwe

Testament heet Matteüs. Zijn verslag begint met het voorgeslacht en de geboorte van Jezus. Hij laat zijn camera vooral lopen bij de lessenaars waarachter Jezus sprak. In 28 hoofdstukken verwoordt Matteüs met name wat Jezus onderwees.

Het lijkt wel of de tweede evangelist, Marcus, een bewegings-sensor op zijn camera heeft. Hij start hem pas op het moment dat Jezus zich rond zijn dertigste liet dopen en aan de slag ging.

**Het belangrijkste leven
dat ooit op aarde geleefd
werd, is in viervoud
gedocumenteerd**

Marcus concentreert zich voornamelijk op Jezus' daden. Met zestien hoofdstukken schreef hij dan ook het kortste evangelie. Lucas, de derde verslaggever, heeft Jezus nooit persoonlijk ontmoet. Hij was een Griekse geneesheer, die pas later een volgeling van Jezus werd. Zijn evangelie is een staaltje onderzoeksjournalistiek. In de inleiding op zijn documentaire van 24 hoofdstukken zegt hij dat het hem goed leek 'alles van de aanvang af nauwkeurig na te gaan en deze gebeurtenissen in ordelijke vorm voor u, hooggeachte Theofilus, op schrift te stellen'.¹ Door dat graafwerk bevat het verslag van Lucas de meeste details over Jezus' geboorte en jeugd.

Johannes, de laatste evangeliëschrijver, start zijn verhaal bij het oerbegin. Hij beschrijft minder gebeurtenissen en ook andere dan zijn collega's, maar geeft die in 21 hoofdstukken wel veel uitvoeriger weer. Met verborgen camera's verslaat hij privégesprekken van Jezus. Je vindt bij hem amper monologen. Hij maakt juist heen en weer flitsende shots van soms heftige discussies. Johannes is de enige die er vanaf Jezus' doop al bij is en beschrijft als enige het eerste jaar na zijn doop.

Met die diverse cameraopstellingen kom je natuurlijk tot verschillende beelden. Wat het ene evangelie niet ziet, daar zoomt het andere juist op in. De onderlinge verschillen onderstrepen hun echtheid. Samen vormen zij geen mono-, stereo- of 3D-weergave. Dit is 4D.

Alle vier baseerden de Evangelisten hun producties op hun overtuiging dat Jezus de vervulling was van de beloften in de Hebreeuwse geschriften, het Oude Testament. We gaan kijken of die overtuiging klopt. We maken daarbij gebruik van het volle 4D-beeld dat zij samen bieden, grotendeels in de volgorde die Marcus aanhoudt. ❖

1. Lucas 1:3. Lucas heeft zijn evangelie aan Theofilus opgedragen.

127. Absoluut uniek

In de Verenigde Staten is het *the American dream* om je door stevige inzet uit een achterstandssituatie op te werken tot een hoge maatschappelijke positie. Omgekeerd, van hoog naar laag, is eerder een nachtmerrie.

Ongegeneerd presenteren de evangeliën Jezus als een goddelijke persoon met een omgekeerde carrière. In zijn openingszinnen valt Johannes gelijk met Jezus' goddelijke oorsprong in huis:

In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. Het was in het begin bij God. Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat.

... Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader.¹

Bij Jezus horen twee unieke extremen: zijn verheven goddelijke oorsprong en zijn diepst mogelijke vernedering

Zo, die zit. 'Het Woord', Jezus, de hoofdpersoon van het evangelie van Johannes, was er al voordat er iets bestond. Al het geschapene ont-

stond door hem. We hebben het dus niet over een of andere ondergeschikte, maar over de Woordvoerder van de schepping. Hij leverde zijn verheven positie in en werd mens.

Jezus begon dus niet pas te bestaan bij zijn geboorte, of ongeveer negen maanden daarvoor. Als enige persoon ooit had hij toen al een hele voorgeschiedenis achter zich. En wat voor een. De profeet Micha had zeven eeuwen eerder al aangekondigd:

En gij, Betlehem Efrata, al zijt gij klein onder de geslachten van Juda, uit u zal Mij voortkomen die een heerser zal zijn over Israël en wiens oorsprong is van ouds, van de dagen der eeuwigheid.²

Ik geef het eerlijk toe: dit gaat me boven mijn pet. Er wordt iemand geboren die al eeuwig geleefd heeft, zonder begin, aan God gelijk. God. Je kunt hem met niks en niemand vergelijken. Wie ruilt er nou zijn hemelse aanzien en wezen als schepper in voor de status en het gestel van een aards schepsel, te beginnen als embryo, om het in die staat op te nemen tegen de vorst van de duisternis? Uit de vele aankondigingen over Jezus hebben we daarnaast begrepen dat hij geboren zou worden om in die strijd met het kwaad op de meest afschuwelijke manier aan zijn eind te komen. Is dat geen waanzin? Later beschrijft Paulus de 'omgekeerde promotie' van Jezus zo:

Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. En als mens verschenen, heeft hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis.³

Zo vinden we in Jezus twee extremen: zijn boven alles verheven oorsprong, die in zeven stappen werd omgebogen tot zijn diepst mogelijke vernedering: Deze zeven stappen waren (1) De gestalte van God hebben, (2) zijn gelijkheid aan God niet vasthouden, (3) er afstand van doen, (4) de gestalte van een slaaf aannemen, (5) gelijk worden aan de mens, (6) zich als mens vernederen, (7) gehoorzamen tot de dood, de kruisdood.

Waanzin? Nee, dit is liefde met lef. Laten we in de komende bladzijden inzoomen op deze meest unieke persoon die het universum ooit gekend heeft, om te ontdekken wat zijn ondoenlijk leven ons brengt. ❖

1. Johannes 1:1-3, 14

2. Micha 5:1, NBG vertaling. Zie ook hoofdstuk 109.

3. Filippenzen 2:6-8

128. Dikker of zwanger?

Als Zijne Majesteit het parlement betreedt, is het niet de toiletjuf die dat aankondigt. Hoe belangrijker de arriverende persoon, hoe hoger de rang van degene die dat mededeelt.

Toen het moment aanbrak dat God als mens op aarde zou komen, was het niet zomaar een anonieme engel die dat aankondigde. Deze belangrijke opdracht ging naar de engel Gabriël, 'die altijd in Gods nabijheid is'.¹ Vier en een halve eeuw daarvoor, toen Jeruzalem nog in puin lag, was hij al in Babylon bij Daniël. Hij vertelde hem toen allerlei details over de komende vorst, de messias.

Nu vloog hij naar de tempel in Jeruzalem. Daniël had toen zo hartstochtelijk voor Jeruzalem en de tempel gebeden en die waren dan ook herbouwd. Zacharias, een oude kinderloze priester, deed dienst. Gabriël vertelde hem dat hij van zijn vrouw Elisabet toch nog een zoon zou krijgen, en wat voor één: 'Hij zal vervuld worden van de heilige Geest terwijl hij nog in de schoot van zijn moeder is.' Ze moesten hun kind Johannes (God is een genadige gever) noemen. Hij zou 'het volk gereedmaken voor de Heer'.

Zes maanden later betrof Gabriëls volgende missie die 'Heer' zelf. Hij liet de pracht van Jeruzalem links liggen en diende zich in het noordelijke gehucht Nazaret in Galilea aan bij het meisje Maria. Maria was in ondertrouw met Jozef, vermoedelijk een weduwnaar met kinderen.

Luister, je zult zwanger worden en een zoon baren, en je moet hem Jezus noemen. Hij zal een groot man worden en Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, de Heer, zal hem de troon van zijn vader David geven.

Gabriël wond er geen doekjes om. Haar toekomstige kind Jezus (Grieks voor Jozua) was degene waar Mozes, David en vele

Gabriël, die Daniël al over de komende messias verteld had, kondigde Maria diens geboorte aan

anderen op vooruit gewezen hadden. Ieder Israëliisch meisje droomde ervan moeder van die zoon te worden. Maar Maria had een praktische vraag, want ze wist hoe zwangerschappen begonnen. 'Hoe zal dat gebeuren? Ik heb immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.' Gabriël antwoordde hierop:

De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken. Daarom zal het kind dat geboren wordt, heilig worden genoemd en Zoon van God.

Er bestaat geen menselijk referentiekader voor wat Gabriël vertelt, dus ook niet voor Maria. Ging de heilige Geest in haar schoot God en mens samenbrengen? Ging zij daarvan in verwachting raken? Er bestonden nog geen zwangerschapstesten. Hoe kan ze dan weten dat als haar omvang toenam, zij niet gewoon dikker werd, maar zwanger was? En hoewel zij zelf wel wist dat er geen man in het spel was, hoe kon zij weten dat wat in haar buik zou groeien van God afkomstig was?

Gabriël zei tegen Maria dat ze naar haar bloedverwante Elisabeth, moest gaan. Het wonder dat Elisabeth op hoge leeftijd een zoon van Zacharias kreeg, zou bevestigen dat Gabriëls woorden klopten.

Maria wimpelde wat haar overkwam niet af als een fata morgana. Ze zei: 'De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.' Ze handelde ook naar wat ze zei, door onmiddellijk naar het zuiden te reizen, naar Zacharia en Elisabeth in het bergland van Judea. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 1:5-39. De geciteerde verzen zijn Lucas 1:19, 15, 17, 31, 34, 35 en 38.

129. Bevestiging

Door Elisabet en haar zwangerschap ontving Maria bevestiging na bevestiging over haar eigen kind

Er bestaat een bekend verhaal over een zojuist vrijgelaten gevangene, die zich afvraagt of hij wel thuis mag komen. Hij heeft zijn ouders geschreven of ze in dat geval een geel lint in hun appelboom willen hangen. Uiterst gespannen wacht hij tot de boom in zicht komt. Die blijkt amper nog herkenbaar te zijn als appelboom, vanwege honderden gele linten. Hoezo welkom? Iets soortgelijks ervoer Maria ook, toen ze bevestiging zocht voor de aanzeggingen van Gabriël. Zodra ze bij Zacharias en

Elisabet aankwam, liet dezelfde heilige Geest, die in haar buik iets begonnen moest zijn, het kind in Elisabets schoot opspringen. Was het daarom dat Gabriël aan Zacharias had verteld dat zijn zoon al in zijn moeders buik vervuld zou zijn van de heilige Geest? In ieder geval bewees deze buiksprong des te meer dat Elisabeth op en top zwanger was.

Niet alleen Elisabets zwangerschap bood Maria bevestiging. Beziëld door opnieuw de heilige Geest, jubelde Elisabet Maria een reeks aanvullende bevestigingen toe:

De meest gezegende ben je van alle vrouwen, en gezegend is de vrucht van je schoot! Wie ben ik dat de moeder van mijn Heer naar mij toe komt? Toen ik je groet hoorde, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot. Gelukkig is zij die geloofd heeft dat de woorden van de Heer in vervulling zullen gaan.¹

Elisabet zei daar nogal wat. Ten eerste bevestigde zij dat Maria inderdaad de droomwens van alle Israëlitische vrouwen vervuld had gekregen: ze was de 'meest gezegende van alle vrouwen'. Ten tweede had ze het over de vrucht in Maria's schoot: die was gezegend.

Ten derde was Maria volgens Elisabet 'de moeder van mijn Heer'. Gabriël had de term 'de Heer' al bij Zacharias gebruikt. Diens

aanstaande zoon Johannes zou 'het volk gereedmaken voor de Heer'. Met 'de Heer' bedoelde hij het kind dat Maria zou krijgen. De Israëlieten waren gewend 'de Heer' te zeggen, als ze God bij zijn naam wilden noemen. Ja, Maria was zwanger van 'de Heer'. Tenslotte bevestigde Elisabet Maria's geloof. Ze had precies gedaan wat gezond geloven inhoudt: ze vertrouwde op wat Gabriël verteld had. Ze handelde ernaar door naar Elisabet te komen. Nu ontving ze bevestiging na bevestiging. Als ze was thuisgebleven, zou ze in het ongewisse zijn gebleven.

De meeste mensen krijgen geen engelen op bezoek. Maar iedereen wordt door God aangesproken. Meestal gebeurt dat doordat je iets leest, of je hoort iemand of je geweten iets zeggen. Sommige mensen ervaren een droom als een boodschap van God. In ieder geval voelen zij zich gedreven iets uit te zoeken, iets te proberen of ergens heen te gaan. Ik raad je aan daar dan op dezelfde manier mee om te gaan als Maria. Blijf niet in het ongewisse, maar handel ernaar. Niet blindelings, maar met open ogen. Zo kun je zien of God je bevestigingen geeft.

Maria bleef nog drie maanden bij Elisabet. Hoewel de Bijbel niet vermeldt dat Maria tot Elisabets bevalling is gebleven, lijkt dat wel aannemelijk, aangezien Elisabet toen Maria arriveerde al zes maanden zwanger was. Gabriël had gezegd dat het kind een zoon zou worden. In die tijd moest je tot de bevalling wachten om te weten of dat klopte. Daarmee ontving Maria de laatste bevestiging: Elisabet beviel inderdaad van een jongen. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 1:39-51. Dit citaat is Lucas 1:42-45.

130. Rechtschapen

Maria bleef drie maanden bij Elisabet voordat ze terugkeerde naar Nazaret. Nu kwam haar beproeving. Hoe moest ze haar familie en haar toekomstige man Jozef uitleggen dat ze niet was vreemdgegaan, maar bevrucht was door de heilige Geest? In het Midden-Oosten betekent een buitenechtelijke zwangerschap een gruwelijke schande. Bij het verhaal van Tamar¹ hebben we dat al gezien. Toen Juda, de vader van de twee overleden broers waarvan zij weduwe was geworden, er achter kwam dat zij al drie maanden zwanger was, wilde hij haar laten verbranden.

Jozef was niet zo heetgebakerd als Juda. Matteüs schrijft dat hij 'een rechtschapen mens was'. Jozef richtte zijn leven op het doen van het juiste en op het nauwgezet naar Gods geboden leven. Hij wist zeker dat hij niet de vader van dit kind was en had dus het volste recht de zaak op te blazen. Hij kon zichzelf verschonen door Maria te schande te zetten. Maar dat wilde hij niet.

Hij dacht erover 'haar in het geheim te verstoten'.² Zijn inzicht in Gods geboden had hem mildheid geleerd. Toen verscheen een engel aan hem in een droom en zei:

Jozef, zoon van David, wees niet bang je vrouw Maria bij je te nemen, want het kind dat ze draagt is verwekt door de heilige Geest. Ze zal een zoon baren. Geef hem de naam Jezus, want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden.

Vergeet niet dat in Jozefs cultuur mensen niet zozeer bang waren voor pijn of armoede, maar voor het verlies van hun goede naam, hun eer. Als Jozef met Maria zou trouwen en zij zes maanden daarna een kind zou krijgen, zou hun huwelijk het voor die tijd zeer schandelijke predicaat 'moetje' opgestempeld krijgen. Jozefs reputatie als 'tsadiek' (rechtschapene) zou in duigen vallen. Hoe kon hij ooit nog met opgeheven hoofd door Nazaret

De milde Jozef aanvaardde de lage status van het gezin van de Godmens

lopen? Een vreselijk vooruitzicht. Daarom prentte de engel hem in: 'Wees niet bang!'

Wat maakte dat Jozef Maria toch in huis nam, hoewel hij haar pas 'nam' na de bevalling? Om dezelfde reden die Juda indertijd had om Tamar niet meer te laten verbranden. Juda herstelde Tamar in haar eer, toen hij ontdekte wie de verwekker was. De engel gaf Jozef dezelfde uitleg en opdracht als Maria had gekregen. Dit komende kind was het werk van de heilige Geest en hij moest hem 'Jezus' noemen, 'want hij zal zijn volk bevrijden van hun zonden'.

Aan 'bevrijden' voegt de Bijbel meestal de woorden 'van hun vijanden' toe. Maar Jezus ('God redt') zou iets doen wat grootser was. Jezus zou mensen bevrijden van hun zonden. Het kwaad is de werkelijke tegenstander van de mens. Dat veroorzaakt al de verdere onmin. God zou door Jezus voor ultieme bevrijding van deze vijand zorgen. De beslissende slag begon nu, op het moment dat hij mens werd.

Zoals God Zacharias, Elisabet, Maria en nu ook Jozef betrok bij zijn plan, zo heb ik om mij heen al een aantal keren gezien dat God mensen niet uitsluitend in hun eentje aanraakt. Als hij mensen tot iets bijzonders roept, spreekt hij vaak tot meerderen, om hen zo het vertrouwen te geven dat ze op de goede weg zitten. Voor Jozefs gezin betekende de 'goede weg', dat zij iedere aanspraak op een hoge maatschappelijke positie lieten varen. Er zou op hen worden neergekeken. De omstandigheden waarin Jezus opgroeide verbeeldden treffend hoe hij door zijn menswording afdaalde tot een voor hem uiterst lage status. ❖

1. Zie de hoofdstukken 55 en 56.

2. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 1:18-25. De citaten komen uit Matteüs 1:19 en 20-22.

131. Voederbak

Hoogzwanger reisde Maria met Jozef zuidwaarts naar Betlehem in Judea. Keizer Augustus, die Herodes op zijn troon had geholpen, had een volkstelling in het gehele Romeinse Rijk gelast. Als een 'zoon van David' moest Jozef zich laten registreren in de Davidstad Betlehem. Die was vanwege de volkstelling tjokvol, zoals plaatsen die overspoeld worden door vluchtelingen.

Terwijl ze daar waren, brak de dag van haar bevalling aan, en ze bracht een zoon ter wereld, haar eerstgeborene. Ze wikkelde hem in een doek en legde hem in een voederbak, omdat er voor hen geen plaats was in het nachtverblijf van de stad.¹

De Bijbel noemt geen waard, stro, ezel of os. Waarschijnlijk beviel Maria niet in een stal, zoals vaak verteld wordt, maar aan de kant van de weg of op een pleintje in een schamel door Jozef geïmproviseerd tentje. Een openbare stenen voederbak, een trog, diende als wieg.

In Israël wachtten vrienden gewoonlijk rondom het kraamhuis om te horen of het een jongetje was geworden. Zo ja, dan zongen zij en maakten ze uitbundig lawaai met allerhande potten en ratels. Jozef en Maria werden omringd door een menselijke mierenhoop, maar die had geen oog voor nog een mensje erbij.

Niemand merkte de geboorte van de Beloofde op. Ik kan me voorstellen dat Jozef en Maria zich afvroegen hoe ze dit allemaal moesten rijmen met wat er over dit kind was aangekondigd. Was dit wat bij de geboorte van Gods kind hoorde?

Buiten Betlehem waakten herders in de nacht bij hun kudde. Zij fokten de dieren, die handelaren in de tempel tegen woekerprijzen verkochten. Telkens als deze geofferd werden, verbeeldde zij de overwinningstrategie van het licht. Hun dieren hadden een verheven symbolische waarde. Toch stonden herders in de Joodse samenleving van die tijd te boek als verwerpelijke lie-

**Gods Zoon betrad
de wereld in de
aller-nederigste
omstandigheden**

den. Hun werk omvatte teveel handelingen die hen ritueel onrein maakten.

Opeens stond er een engel van de Heer bij hen en werden ze omgeven door het stralende licht van de Heer, zodat ze hevig schrokken. De engel zei tegen hen: 'Wees niet bang, want ik kom jullie goed nieuws brengen, dat het hele volk met grote vreugde zal vervullen: vandaag is in de stad van David jullie redder geboren. Hij is de messias, de Heer. Dit zal voor jullie het teken zijn: jullie zullen een pasgeboren kind vinden dat in een doek gewikkeld in een voederbak ligt.'

Mensen mochten de geboorte van de messias dan wel niet opmerken, vanuit de hemel kreeg het nieuwe kind de volle aandacht. De engelen wisten wel wie er geboren was. Ze betrokken juist de herders die, net als de baby, ook niet in de belangstelling stonden, bij de hemelse versie van kraamvreugde:

En plotseling voegde zich bij de engel een groot hemels leger dat God prees met de woorden: 'Eer aan God in de hoogste hemel en vrede op aarde voor alle mensen die hij liefheeft.'

Dit laag geboren kind zou uiteindelijk zorgen dat God zijn rechtmatige eer en de mensen weer eeuwige vrede terugkregen. Deze voortdurende tegenstelling tussen nederigheid en majesteit zou het leven van Jezus kenmerken. Zodra de herders na deze belevenis weer bij hun positieven waren gekomen en in Betlehem op zoek gingen naar dat kind, herkenden ze het jongetje al snel aan de voederbak waarin het lag. Ze vertelden wat ze in het veld hadden gezien en gehoord, het evangelie in een notendop. Maria en Jozef ervoeren dit vast als een antwoord op hun vraagtekens. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 2:1-21. De citaten komen uit Lucas 2:6-7, 9-12 en 13

132. Zoals ieder ander

Bij officiële staatsbezoeken worden de arriverende royalty's gevrijwaard van allerlei ongemakken. Ze hoeven niet langs de douane en ze staan niet met hun paspoort in ellenlange rijen.

Dat gold niet voor Gods Zoon. Hij kreeg geen voorkeursbehandeling bij het betreden van Moeder Aarde. Je zou kunnen stellen dat het besnijden van jongetjes vooruitkeek op deze unieke nakomeling van Abraham, dus hij zou dit mogen overslaan. Maar zodra hij een week oud was, werd hij net als ieder ander Joods jongetje besneden. Hij ontving daarbij officieel de naam die de engel Gabriël had opgedragen: Jezus. Hij hoorde hem over zich uitspreken als Jehoshua, 'God redt'.

Een maand later gingen Maria en Jozef met Jezus naar de tempel in Jeruzalem, dat niet ver van Betlehem lag, voor het reinigingsritueel na de bevalling. Voor dat ritueel hoorden ze eigen-

lijk een ram en een duif te brengen, maar de armere klasse mocht het lage tarief van twee duiven betalen. Ze hadden alleen een vogelmantje bij zich.

Daarnaast gingen ze Jezus als 'eerstgeboren zoon'¹ aan God wijden. Het volk Israël beeldde al eeuwenlang uit hoe de hemel zijn 'eerstgeboren Zoon' zou geven om het kwaad te verslaan. Dat deden de Israëlieten door al hun

eerstgeboren vee en hun oudste zonen als offer aan te bieden. De zoontjes werden natuurlijk niet echt geofferd. De priesters hielden de baby omhoog voor God, waarna de ouders hem direct vrijkochten voor vijftig gram zilver.

Voor Jezus zou vrijstelling van dit offer terecht zijn, want hij zou zich juist niet van de dood laten vrijkopen. Toch stonden Jozef en Maria ook in de rij voor deze ceremonie. De dienstdoende priester zag hen aan de beurt komen als het zoveelste arme ouderpaar van die dag. Voordat hij de kleine Jezus kon aanpakken, waren twee oude handen hem voor. De heilige Geest had een zekere Simeon laten weten dat hij vóór zijn dood de beloofde

**Geen vrijstellingen
voor baby
Jezus – wel een
bejaardenduet**

messias nog zou zien. Diezelfde Geest had hem daarvoor juist op dat moment naar de tempel geleid. Simeon verraste iedereen door Jezus in zijn armen te nemen en God te danken. Wat hem betreft mocht zijn einde nu komen, 'want met eigen ogen heb ik de redding gezien!' Dit eenvoudig ogende kind zou herstel van gebrokenheid voor de hele wereld brengen. Wat een eer voor Israël. En wat een eer voor Jozef en Maria. Simeon zegende het verbaasde paar.

Simeon richtte zich daarna apart tot Maria en vertelde dat haar kind veel weerstand zou oproepen. Jezus zou niet uitgaan van de veiligheid van uiterlijke schijn. Vastgeroeste verhoudingen in Israël zou hij overhoop gooien. Zelfingenomen lieden zouden door de mand vallen, terwijl zij die zichzelf afgeschreven hadden uit de goot zouden opkrabbelen. Jezus zou zich op het innerlijk van de mens richten, zijn gezindheid. Alleen daar kon God de verbondenheid en de verloren intimiteit herstellen. Dat zou Jezus niet in dank worden afgenomen. De roem, die hij Israël en zijn familie zou brengen, zou hij niet vergaren in één gladder overwinningstocht. De redding van de mensheid zou hij bewerken door lijden en vernedering heen. Voor Maria zou dat zijn alsof ze 'door een zwaard doorstoken' werd.

Na deze aanzegging voegde zich een nog veel oudere stem bij die van Simeon. Hanna, een hoogbejaarde profetes van rond de honderd, kwam God vanwege dit kind ook hulde brengen. Voor Gods Prins waren er geen erewacht, saluutschoten of drommen mensen achter dranghekken. Hij moest het doen met dit onverwachte duet van twee bejaarden á la Abraham en Sara. Met hun hoge leeftijd verbonden zij Jezus' toekomst onlosmakelijk aan de beloften uit het verleden. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 2:22-40. De citaten komen uit Lucas 2:23, 30 en 35.

133. Dromen

In Jeruzalem pikten de leiders niets op van wat zich in Betlehem of in de tempel afspeelde. Zij schrokken zich een hoedje toen er ineens een aantal oosterse magiërs op de paleisstoep stonden met de vraag: 'Waar is de pasgeboren koning van de Joden? Wij hebben namelijk zijn ster zien opgaan en zijn gekomen om hem eer te bewijzen.'¹ Het is veelzeggend dat alleen herders, die maatschappelijk amper meetelden, twee afgeschreven oudjes en deze buitenlanders voor Jezus belangstelling toonden.

In de familie van Herodes was recentelijk geen kind geboren. Die nieuwe koning moest dus uit een ander geslacht komen. Vorsten houden daar niet van. Zeker deze Herodes niet. Hij was bijna zeventig jaar oud en al drieëndertig jaar koning van de Joden. Hij had een imposante staat van dienst. Aan de ene kant had hij prachtige forten, paleizen en theaters laten bouwen. De tempel had hij gerestaureerd. Aan de andere kant was hij een wantrouwende tiran gebleken, die er niet tegenop had gezien eigen vrouwen en zonen uit de weg te ruimen, opdat ze zijn troon maar niet vroegtijdig zouden overnemen. Men zei dat het veiliger was

zijn varken te wezen, dan zijn zoon.

Herodes de Grote was alleen in naam een Jood. Hij kende de Geschriften amper. Maar hij wist dat zij een messias aankondigden. Daarom trommelde hij de intelligentsia van alle Joodse stromingen op, om te horen waar die messias geboren zou worden. Als uit één mond, verwezen ze naar de profeet Micha: 'In Betlehem in Judea, want zo staat

het geschreven bij de profeet: 'En jij, Betlehem in het land van Juda, bent zeker niet de minste onder de leiders van Juda, want uit jou komt een leider voort die mijn volk Israël zal hoeden.'

In een geheime ontmoeting met de magiërs gaf Herodes hen de plaatsnaam en vroeg wanneer zij die bewuste ster hadden gezien. De koning smoesde dat hij dat kind eer wilde bewijzen. Konden ze hem op hun terugweg het adres doorgeven?

**Oosterse magiërs
brachten Jezus eer,
terwijl de koning van
de Joden hem dood
wenste**

De ster leidde de oosterlingen naar het huis in Betlehem, dat Maria, Jozef en Jezus inmiddels hadden betrokken. Ze brachten Jezus eer en boden goud, wierook en mirre aan als geschenken. In de tempel was veel goud. Wierook was er een basisingrediënt van het reukwerk en mirre van de heilige zalfolie.² Een sterke hint dat ze in Jezus niet alleen een koning zagen, maar ook een priester.

Toen kwamen er dromen. In de eerste waarschuwde God de magiërs dat zij niet meer langs Herodes moesten gaan. De tweede droom kreeg Jozef. Hij moest met Maria en Jezus naar Egypte vluchten. Want zodra Herodes ontdekte dat de magiërs hem om de tuin hadden geleid, beval hij, volkomen naar zijn aard, dat in de streek van Betlehem alle jongetjes tot twee jaar oud omgebracht moesten worden.

In Egypte vertelde een engel enige tijd later in de derde droom aan Jozef dat Herodes ondertussen overleden was.³ Jozef kon met zijn gezin terug naar Israël. Toen ze daar aankwamen, bleek Herodes' zoon Archelaüs op de troon van Judea en Samaria te zitten. Maar Archelaüs leek qua bruutheid veel op zijn vader.

In de vierde droom kreeg Jozef de aanwijzing zich weer in Nazaret in Galilea te vestigen, waar de mildere broer van Archelaüs, Herodes Antipas, regeerde. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 2. De citaten komen uit Matteüs 2:2 en 6.
 2. Exodus 30:34; 23-25
 3. Toen Herodes beseftte dat hij ging sterven, was hij bang dat niemand om hem zou rouwen. Daarom liet hij alle Joodse leiders gevangen zetten en droeg hij zijn zus Salomé op hen te laten ombrengen als hij overleed – dan zouden de Israëlieten tenminste oprecht rouwen. Gelukkig voor de leiders, heeft zij zijn wens niet uitgevoerd.

134. Wie is mijn echte vader?

Toen we een van onze kinderen eens stevig terechtwezen, maakte zij ons duidelijk dat ze heus wel wist dat zij geadopteerd was. Als wij haar echte ouders waren, zouden we haar nooit zo behandelen, vond ze.

Het is tussen haar en ons weer meer dan goed gekomen. Maar miljoenen kinderen worstelen er serieus mee dat zij niet bij één of beide biologische ouders opgroeien. Soms is dat duidelijk zichtbaar, bijvoorbeeld wanneer de ouders een andere etnische afkomst hebben dan het kind. Andere keren zijn er geen duidelijke aanwijzingen en bepalen de pleegouders zelf of zij open kaart spelen of niet. Maar eenmaal bekend, doen adoptiekinderen vaak verwoede pogingen om hun biologische ouders te ontmoeten.

Over Jezus' kinderjaren onthult de Bijbel niet veel. Hij groeide op in een eenvoudig gezin, waarvan vader Jozef niet zijn biologische vader was. Ik neem aan dat Jozef en Maria het op een bepaald moment met hem hierover hebben gehad en de bijzondere gebeurtenissen rond zijn geboorte hebben beschreven.

Net als de andere Joodse jongetjes, leerde Jezus in de synagoge van Nazaret de heilige

boekrollen lezen (wat wij vaak het Oude Testament noemen), om ze daarna uit zijn hoofd te leren. De Schrift bestond uit een kast vol Hebreeuwse boekrollen, die alleen synagogen en steenrijke mensen zich konden veroorloven. Zo'n verzameling droeg je niet mee in je binnenzak of handtas. De enige manier om de Bijbel altijd binnen handbereik te hebben, was hem te kunnen opzeggen. Die grondige bijbelkennis en wat zijn ouders hem hadden verteld over zijn afkomst, moeten bepalend zijn geweest voor Jezus' zoektocht en identificatie van zijn echte Vader.

Vanaf twaalf jaar beschouwden Joodse gelovigen hun kinderen als religieus volwassen. Toen Jezus op die leeftijd met Jozef en Maria de jaarlijkse pelgrimstocht naar het Pesachfeest in Jeruzalem ondernam, mocht hij in de tempel dus aanschuiven bij

Als twaalfjarige wist Jezus van zijn goddelijke afkomst

discussies tussen Israëls theologen. Deze stonden versteld van zijn inzichten. Heeft Jezus daarbij de schriftgedeelten en verhalen aangesneden die vooruit wezen naar de beloofde messias? Je zou het wel verwachten.

De gedachtewisselingen in de tempel namen Jezus zo in beslag, dat het tijdstip van vertrek voor de terugreis volledig aan hem voorbijging. Jozef en Maria dachten dat hij wel ergens in hun pilgrimsstoet meeliep. Maar toen ze hem na een dag misten, moesten ze drie dagen zoeken voor ze hem eindelijk aantroffen. Nog altijd zat hij in de tempel tussen al die professoren. Maria's verwijt was begrijpelijk: 'Kind, wat heb je ons aangedaan? Je vader en ik hebben met angst in het hart naar je gezocht.' Zijn antwoord geeft aan dat hij op dat moment zeker was over zijn werkelijke Vader: 'Waarom hebt u naar me gezocht? Wist u niet dat ik in het huis van mijn Vader moest zijn?'¹

Ondanks dit besef van zijn hemelse afkomst, ging Jezus hierna toch met Jozef en Maria mee terug naar Nazaret en was hun 'voortaan gehoorzaam'. Nog steeds was er geen speciale behandeling voor het godskind. Na de opmerking dat hij toenam 'in wijsheid en grootte en genade bij God en mensen',² volgt in de Bijbel weer een radiostilte, nu van bijna twintig jaar. Deze periode was natuurlijk wel belangrijk voor de ontwikkeling van Jezus, maar de details ervan hoeven we blijkbaar niet te kennen. Dit was enkel de aanloop tot zijn wezenlijke taak, waaraan hij begon op het moment dat hij daartoe gezalfd werd. Pas toen was hij de gezalfde, de messias (Hebreeuws) of de christus (Grieks). ❖

1. Lucas 2:48,49

2. Lucas 2:52, Nieuwe Vertaling

DEEL 11

POPUL

Johannes de Doper bereidde het volk voor op het aantreden van Jezus, die bij zijn doop werd gezalfd met de heilige Geest. Vanaf toen was hij de gezalfde, de messias. Met de Schriften pareerde hij Satans insinuaties, wantrouwen en leugens. Als gezelschapsmens liet Jezus Gods verlangen naar verbondenheid zien. Jezus veegde in Jeruzalem de tempel 'schoon' en vroeg aandacht voor de betekenis van de offers, die naar zijn dood verwezen. Hij legde nadruk op de behoefte om 'van bovenaf' geboren te worden. Ondertussen kwam Johannes de Doper gevangen te zitten in een cel van Herodes Antipas. Deze koning van Galilea werd

ONGELO

AIRE LIEFDE

wel gefascineerd door geloofszaken, maar handelde er niet naar. Jezus riep in Jeruzalem weerstand op, door te stellen dat hij Gods Zoon was. Hij concentreerde zich daarna vanuit Kafarnaüm eerst op Galilea, waar hij onbelemmerd Gods uitgestoken handen kon weerspiegelen.

OFELIJK!

135. Mensbereider

Voorafgaand aan koninklijk bezoek zie je dat buurten, die men gaat aandoen, grondig worden opgeknapt en schoongemaakt. Vanaf de oudheid is het al zo, dat wanneer een vorst ergens een bezoek brengt, een legertje stratenmakers en schoonmakers vooruitgaat.¹ De engel, die aan de oude Zacharias de geboorte van Johannes had aangekondigd, had al gezegd dat Johannes als een bode voor Jezus zou uitgaan. 'Hij zal velen uit het volk van Israël tot de Heer, hun God, brengen ... zo zal hij het volk gereedmaken voor de Heer.'²

In het vijftiende regeringsjaar van keizer Tiberius, dat begon in het najaar van 27, trad Johannes voor het eerst in de openbaarheid. Hij zei over zichzelf dat hij de bode was die de profeet Jesaja had genoemd: 'Baan voor de HEER een weg door de woestijn, effen in de wildernis een pad voor onze God.'³ Johannes verkondigde zijn boodschap niet in Galilea, ook niet in Jeruzalem of een andere stad in het voornamen Judea, maar in de woestijn ten westen van Judea aan de rivier de Jordaan. Daar maakte

hij geen weg gereed, maar mensen. Hij moest hen, nota bene Gods volk, tot de Heer brengen. Er zat dus iets niet goed. Dat werd duidelijk op het moment dat Johannes de Israëlieten opriep zich te laten 'dopen' (hieraan dankt hij zijn bijnaam 'de Doper'). Ze kenden het begrip dopen (letterlijk: onderdompelen) al. Als een niet-Jood wilde toetreden tot het jodendom, werd hij besneden en onder water gedompeld om symbolisch zijn onreinheid af te wassen. Door Israëlieten te dopen, zei Johannes eigenlijk dat ze er niet beter voor stonden dan de heidenen. Afkomst bood geen garantie voor Gods zegen.

Breng vruchten voort die een nieuw leven waardig zijn, en zeg niet meteen bij jezelf: Wij hebben Abraham als vader. Want ik zeg jullie: God kan uit deze stenen kinderen van

**Johannes de Doper
bereidde het volk voor
op zowel de messias
als de profeet**

Abraham verwekken! Ja, de bijl ligt al aan de wortel van de boom: iedere boom die geen goede vruchten draagt, wordt omgehakt en in het vuur geworpen.⁴

Velen kwamen naar Johannes luisteren en erkenden dat ze formeel wel godsdienstig waren, maar dat hun levens dat niet weerspiegelden. Ze beleden dit en lieten zich door hem dopen in de rivier. Johannes' optreden bleef niet onopgemerkt. De religieuze autoriteiten stuurden een delegatie om uit te pluizen wie hij was. Alsof hij hun gedachten kon lezen, zei hij: 'Ik ben niet de messias.' Op basis van Davids psalmen zag Israël uit naar deze gezalfde, deze zoon van David, deze vorst die eeuwige bevrijding zou brengen. Ze stonden nu zelfs op scherp omdat de tijdsprophetie van Daniël afliep.

De delegatieleden vroegen door. 'Wie dan? Bent u Elia? Bent u de profeet?' Johannes was niet de Elia waar de profeet Maleachi over had gesproken. Hij werkte alleen in zijn kracht en zijn geest.⁵ Hij was ook niet de profeet die door Mozes voorspeld was, naar wie ze moesten luisteren. Johannes ontkende het allemaal. 'Waarom doopt u dan, als u niet de messias bent, en ook niet Elia of de profeet?'⁶ De onderzoekers keken dus uit naar verschillende personen. Johannes maakte duidelijk dat deze verschillende aangekondigde figuren vervuld zouden worden in één persoon: 'Ik doop jullie met water ten teken van jullie nieuwe leven, maar na mij komt iemand die meer vermag dan ik; ik ben zelfs niet goed genoeg om zijn sandalen voor hem te dragen. Hij zal jullie dopen met de heilige Geest en met vuur.'⁷ ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 3; Marcus 1:1-11; Lucas 3:1-21 en Johannes 1:19-34
 2. Lucas 1:16,17
 3. Jesaja 40:3
 4. Lucas 3:8,9
 5. Maleachi 3:23; Lucas 1:17
 6. Johannes 1:20,21 en 25
 7. Matteüs 3:11

136. Gezalfd

Toen kwam ook Jezus naar Johannes om zich te laten dopen.¹ Johannes snapte niet dat Jezus door hem gedoopt wilde worden. Er hoefde van Jezus toch geen slechtheid afgewassen te worden, al was het symbolisch? Maar Jezus stond erop. Hij eiste geen vrijstellingen. Jezus erkende dat Johannes deed wat God hem had opgedragen. Dat liet Jezus volledig over zich heen komen. Daarbij kwam dat Jezus' doop zijn lot voorspiegelde. Hij was gekomen om te sterven en weer op te staan uit de dood. Dat is wat de christelijke doop nu, in de eenentwintigste eeuw, nog steeds betekent.

Zodra Jezus uit het water omhoog kwam, opende de hemel zich. Een open hemel brengt in de Bijbel altijd overvloed: water, brood en zegeningen.² De overdaad van dit moment bestond eruit dat nu de Geest van God als een duif vol op Jezus neerdaalde.

Net als in het Nederlands, wijst de duif in de bijbelse talen op een geliefde, met name op zijn of haar ogen.³ Jesaja beschrijft hoe

duiven snellen naar hun til, hun thuis.⁴ Dit neerdalen van de Geest als een duif wijst op een hereniging van geliefden. Maar het waren toch niet alleen Zoon en Geest? Waar was de Vader?

Uit de hemel klonk zijn stem: 'Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde.'⁵

Onmiddellijk schoten bij de toehoorders verschillende delen uit de Schrift te binnen.

De term *zoon* gebruikte God in Psalm 2 voor de gezalfde, de messias. Hij zal heersen tot de einden van de aarde. De *geliefde* zoon deed gelijk denken aan Isaak, de geliefde zoon van Abraham die hij moest offeren.⁶ Dus niet alleen de symboliek van Jezus' doop (zijn begravenis en opstanding) duidde op Jezus' bestemming. Ook dat de Vader hem zijn 'geliefde Zoon' noemde, herinnerde aan een geliefd kind dat op een altaar terecht kwam. Bij de woorden 'in hem vind ik vreugde' in combinatie met het afdalen van de Geest dacht iedereen direct aan wat Jesaja

Jezus werd bij zijn doop gezalfd met de heilige Geest werd daardoor de gezalfde

schreef over Gods dienaar: 'Hier is mijn dienaar, hem zal ik steunen, hij is mijn uitverkorene, *in hem vind ik vreugde, ik heb hem met mijn geest vervuld.*' Over hem schreef Jesaja ook: 'Als een schaap dat naar de slacht wordt geleid, als een ooi die stil is bij haar scheerders deed hij zijn mond niet open ... Mijn rechtvaardige dienaar verschaft velen recht, hij neemt hun wandaden op zich.' Jesaja liet deze met de geest vervulde figuur tenslotte zeggen: 'De geest van God, de HEER, rust op mij, want de HEER heeft mij *gezalfd.*'⁷

De verwachtingen over zowel de messias, Gods geliefde Zoon, én Gods lijdende dienaar balden zich zo samen en vervulden zich in één persoon, Jezus. Op het door Daniël aangezegde moment daalde op hem de Geest neer als zalving.⁸ Dat maakte hem tot de messias, de gezalfde. De Vader erkende hem als zijn Zoon. Zo was de goddelijke volheid in hem. Jesaja noemde hem dan ook Immanuel: 'God met ons'.⁹ Nu gaan we goed opletten. Hoe is God, als hij mens onder de mensen is? ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 3:13-17; Marcus 1:9-11; Lucas 3:21,22 en Johannes 1:32-34
 2. Genesis 7:11; Psalm 78:23,24; Maleachi 3:10
 3. Hooglied 1:15; 2:14; 4:1; 5:2,12;6:9. In Openbaring 5:6 symboliseren zeven ogen bij het lam Gods Geest.
 4. Jesaja 60:8
 5. Matteüs 3:17
 6. Psalm 2:6,7; Genesis 22:2,12,16 (Grieks). Ook de enige geliefde dochter van Jefta in Rechters 11:34 (Grieks).
 7. Jesaja 42:1; 53:7,11; 61:1 (cursiveringen door mij aangebracht)
 8. Daniël 9:25, Handelingen 10:37,38 en 1 Johannes 2:20-27. Zie ook hoofdstuk 119.
 9. Jesaja 7:14; Matteüs 1:23

137. Als...

Jezus pareerde Satans insinuaties, wantrouwen en leugens met de Schriften

De gebeurtenissen rond zijn doop moeten bij Jezus alle twijfel over zijn identiteit hebben weggenomen. Hij was de messias, Gods Zoon, én Gods lijdende dienaar, die andermans wandaden droeg. Met deze verantwoordelijkheden op zijn schouders leidde de heilige Geest hem naar de woestijn voor bezinning.

Die verliep zo intens, dat Jezus veertig dagen niet at of dronk.¹ Maar toen kwam het kwaad in eigen persoon hem recht in de ogen kijken, want de menswording van Gods Zoon was onvervalst. Net als Adam en Eva, kón Jezus toegeven aan de pogingen

van de duivel om hem van God los te rukken. En wat was voor Satan een beter moment dan dit, nu Jezus uitgeput was en zijn taak nog moest oppakken? In Lieflands tuin was de duivel tegen Eva begonnen met: 'Is het waar dat God gezegd heeft'.² Nu greep hij terug op de woorden 'Dit is mijn geliefde Zoon', die de Vader bij Jezus' doop gesproken had:

'Als u de Zoon van God bent, beveel dan die stenen in broden te veranderen.' Satan daagde Jezus uit Gods woorden te bewijzen, alsof de woorden uit de geopende hemel niet te vertrouwen waren geweest. Waarom deed Jezus geen wonder dat zijn identiteit bevestigde en daarbij ook nog zijn God onwaardige honger stilde? Dat klinkt mooi, maar zo'n actie betekende ingaan op Satans wantrouwen, een bijproduct van diens terreur van het egoïsme. Jezus zou dan zijn goddelijkheid voor zichzelf inzetten en was dan geen mens onder de mensen meer. Trouwens, 'verbroodde' stenen hoorden niet zwaarder te wegen dan Gods woorden. Als repliek citeerde Jezus de Schriften: 'Er staat geschreven: 'De mens leeft niet van brood alleen, maar van ieder woord dat klinkt uit de mond van God.'

Goed, Satan kende de Schriften ook. Hij nam Jezus mee naar het hoogste punt van de tempel. 'Als u de Zoon van God bent, spring dan naar beneden. Want er staat geschreven: 'Zijn engelen zal

hij opdracht geven om u op hun handen te dragen, zodat u uw voet niet zult stoten aan een steen.” Satan citeerde hier Psalm 91, die gaat over degenen die op God vertrouwen. Maar wat Satan voorstelde was geen uiting van vertrouwen. Het was een aanmatigende sluiproute om zonder moeite onder de mensen erkenning te scoren. Alsof iemand de St. Pieter in Rome zou afspringen zonder er een schram aan over te houden. Jezus reageerde nogmaals met een bijbeltekst: ‘Er staat ook geschreven: ‘Stel de Heer, uw God, niet op de proef.’”

De duivel gaf nog niet op. Hij liet Jezus alle koninkrijken van de wereld met al hun pracht zien. ‘Dit alles zal ik u geven als u voor mij neervalt en mij aanbidt.’ Satan bood niet zichzelf, maar ‘dit alles’ aan. Maar wacht eens, was hij daar de rechtmatige eigenaar wel van? En bovendien, kon Jezus de mensen nog bevrijden van hun verslaving aan alle aardse *blingbling*, als hij er zelf voor viel? De wederdienst die de duivel hiervoor vroeg lijkt niet veel. Jezus hoefde hem enkel te aanbidden. Maar die eis maakte duidelijk dat het om ordinaire omkoperij ging. Satan wilde Jezus laten overlopen naar zijn kamp van zelfzucht. Jezus pareerde ook dit lokmiddel met de Bijbel: ‘Ga weg, Satan! Want er staat geschreven: ‘Aanbid de Heer, uw God, vereer alleen hem.” Nu liet de duivel hem met rust.

De duivel zal mij nooit verleiden om stenen in broden te veranderen, want ik kan dat niet eens. Maar zoals de duivel Jezus na een spiritueel hoogtepunt in zijn zwakste staat aanpakte, zo aast hij nog steeds op ieder die zich aan God verbindt met verlokkingen waar hij/zij gevoelig voor is. Doe daarom als Jezus: zoek op alle vlakken van je leven naar Gods wil en ken de Schriften. Dan zul je de vernuftige drogredenen van de duivel ontmaskeren en kun je hem trotseren met de woorden ‘Er staat geschreven’. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 4:1-11, Marcus 1:12, 13 en Lucas 4:1-13. De citaten zijn uit Matteüs 4:3, 4, 6, 7, 9 en 10
 2. Zie Genesis 3:1-7 en hoofdstuk 26

138. Onder de mensen

Als gezelschapsmens liet Jezus Gods verlangen naar verbondenheid zien

Na zijn bezinningsperiode van veertig dagen besteedde Jezus nog wel vaker tijd aan gebed en meditatie. Sommige goed bedoelende zielen hebben gemeend dat inkeer het allerbelangrijkste is en hebben dat geperfectioneerd in een kluizenaarsbestaan. De zogenaamde pilaarheiligen trokken zich bijvoorbeeld terug op een zo hoog mogelijke zuil, om zich, ver boven de aardse platvloersheid verheven, beter op God te kunnen richten. Er zijn er die dat meer dan vijftig jaar hebben volgehouden.

Zo leefde Jezus niet. Hij nam wel tijd voor meditatie en gebed, maar nam verder vooral deel aan het leven van alledag onder mensen van allerlei slag. Logisch, want 'niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.'¹ Dit kon alleen maar lukken, als hij zich tussen de mensen zou begeven en zij hem konden zien en ervaren.

Johannes de Doper had ondertussen nagedacht over wat hij bij Jezus' doop gehoord en gezien had. Zodra Jezus weer bij hem langskwam, vatte hij zijn conclusies samen met de woorden: 'Daar is het lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt.'² Twee personen hoorden deze woorden aan en zochten contact met Jezus. Een van die twee was vrijwel zeker de Johannes die het evangelie met zijn naam heeft geschreven. Hij was terughoudend met het noemen van zijn eigen naam. Als enige van de vier Jezusbiografen bestrijkt hij de eerste anderhalf jaar na Jezus' doop.

De andere man was Andreas uit het vissersdorp Betsaïda in Galilea. Die vertelde onomwonden aan zijn broer Simon, die ook naar de Doper was komen luisteren: 'Wij hebben de messias gevonden.' Hij troonde Simon mee naar Jezus, die hem gelijk Kefas noemde. Met die naam, die in het Aramees 'steen' betekent, is hij niet bekend geworden. Met de Griekse vertaling daarvan wel: Petrus. Met Johannes, Andreas en Petrus reisde Jezus weer terug naar

hun gezamenlijke bakermat, het landelijke Galilea in het noorden. Daar ontmoette hij Filippus, ook uit Betsaïda. Jezus nodigde Filippus uit om met hem mee te gaan. Filippus kwam op zijn beurt Natanaël tegen en vertelde hem: 'We hebben de man gevonden over wie Mozes in de wet geschreven heeft en over wie ook de profeten spreken: Jezus, de zoon van Jozef, uit Nazaret!' Natanaël nam dit niet zomaar aan. 'Uit Nazaret? Kan daar iets goeds vandaan komen?' Filippus gaf hem het enige zinnige antwoord: 'Ga zelf maar kijken.' Jezus zag Natanaël aan komen lopen en zei: 'Dat is nu een echte Israëliet, een mens zonder bedrog'. Jezus vertelde Nathanaël dat hij hem al onder een vijgenboom had zien zitten voordat Filippus hem riep. Natanaël draaide om als een blad aan een boom. 'Rabbi, u bent de Zoon van God, u bent de koning van Israël!'

Samen hadden deze vijf metgezellen Jezus tot dan toe omschreven als 'de messias', als 'de man over wie Mozes in de wet geschreven heeft en over wie ook de profeten spreken', als 'de Zoon van God' en als 'de koning van Israël'. Ze hadden hoge verwachtingen van hem. Waar bracht Jezus hen?

Jezus nam de vijf mannen mee naar een bruiloft in het gehucht Kana. Hij wilde niet op een pilaar zitten, maar onder de mensen zijn. Geen kluizenaar, maar een gezelschapsmens. Jezus straalde Gods verlangen naar verbondenheid uit. Een bruiloft gaf daar een roerend beeld van. Toen de wijn opraakte, maakte Jezus van water zelfs meer dan voldoende 'beste wijn' om het feest te redden.³ Treffend, dat dit Jezus' eerste openbare daad was. ❖

1. Johannes 1:18

2. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 1:29-52 en 2:1-11. De citaten komen uit Johannes 1:29, 42, 45, 46 en 49.

3. In het licht van de Schriften kun je aannemen dat deze 'beste wijn' alcoholvrij was. In zijn *Natuurlijke Historie*, boek 14, hoofdstuk iv, beschrijft een tijdgenoot van Jezus, Plinius de Oudere, een 'bewonderenswaardige' wijn, die 'als hij oud is, hoewel sterk, geen slechte gevolgen heeft: in feite is dit de enige wijn die niet bedwelmt'.

139. Plein van de hemelse vrede

Bekend zijn de beelden van de eenzame ‘tankman’ in zijn zwarte broek en witte blouse. Hij was op 5 juni 1989 alleen gewapend met wat tasjes en vastberadenheid. Hij ging op het Plein van de Hemelse Vrede in Peking voor een colonne voortdenderende tanks staan en dwong hen te stoppen, tot ze zelfs hun motoren uitzetten. Hij klom op de eerste tank en probeerde de bestuurders iets te vertellen. Pas toen hij er weer afsprong gingen de kleppen open en kon hij hen iets toeroepen, waarschijnlijk: ‘Waar zijn jullie mee bezig?’ Een paar minuten lang was er geen motorlawaaï. Daarna vervolgden de tanks hun route. Wie de tankman was, is niet bekend. Maar zijn optreden heeft miljoenen geïnspireerd. Zozeer zelfs, dat het volgens velen vier maanden later tot de val van de muur van Berlijn heeft geleid.

Tegen de tijd van het jaarlijkse Pesachfeest reisde Jezus naar Jeruzalem.¹ Daar bevond zich het échte plein van de hemelse vrede, het tempelplein. De offers die in de tempel gebracht werden, beeldden uit hoe God ging voorzien in ware vrede. Elk of-

ferdier wees op het ‘lam van God, dat de zonde van de wereld wegneemt’,²

Jezus. Hij zou de ware vredesprijs betalen om daarmee het kwaad de mond te snoeren. Als de tempel zo’n verheven betekenis had, verwachtte je daar toch zeker vrede.

Maar niets was minder waar. Jezus kwam op het tempelplein dan wel geen

ronkende tanks tegen, er was wel een hoop herrie en gebakkelei. De tempelautoriteiten eisten – terecht – dat de mensen offerdieren van goede kwaliteit brachten. Maar gecertificeerde dieren kon je alleen op het tempelplein aanschaffen voor een veelvoud van de gangbare prijzen. Tussen het vee verkochten wisselaars van achter hun tafels tempelmunten tegen een forse winst. Dit leidde uiteraard tot verhitte discussies.

De mensen beseften dat er bloed moest vloeien om vergeving te

**Jezus veegde de tempel
‘schoon’ en vroeg
aandacht voor de
betekenis van de offers**

ontvangen. Ze hadden echter geen notie van de onderliggende gedachte. Niet wat de offers uitbeeldden stond nog centraal, maar hun onbetaalbaarheid. De offeraar dacht daardoor dat hij vergeving en vrede kocht, in plaats van dat hij inzag dat God daarin zou voorzien met zijn ultieme offer.

Jezus knoopte een paar stukjes touw tot een zweep en wist het kabaal van de commerciemachine uit te zetten. 'Weg ermee! Jul-lie maken een markt van het huis van mijn Vader!' Hij straalde zo'n gezag uit, dat de verkopers niet wisten hoe snel zij zich met hun waren uit de voeten moesten maken.

Rust en vrede daalden neer in de tempel, waarin Jezus zijn *core business* hervatte. Hij onderwees, genas zieken en verrichte tekenen die zijn boodschap illustreerden. Velen gingen hierdoor in hem geloven. Maar Jezus was sceptisch. Hij was niet gekomen om bewondering te oogsten op basis van sensationele acties, maar om mensen een nieuw leven aan te bieden. Hadden ze wel door dat het daar om ging?

Niettemin waren de bevoegde overheden niet blij met deze situatie en het bijbehorende verlies aan inkomsten. 'Met welk teken kunt u bewijzen dat u dit mag doen?', vroegen ze Jezus. Hij antwoordde: 'Breek deze tempel maar af, en ik zal hem in drie dagen weer opbouwen.' De schrijver legt uit: 'Maar hij sprak over de tempel van zijn lichaam.' Jezus gebruikte een bijzonder woord voor 'tempel'. Het verwees meer naar waar God verblijft, dan naar een gebouw.³ Dát teken zou zijn gedrag wettigen. Jezus, in wie God ten volle woont, zou zijn leven geven zoals de offerdieren in deze stenen tempel. Dat hij na drie dagen weer uit de dood op zou staan, zou bewijzen dat zijn sterven de diepe vervulling van al deze offers was. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 2:13-25. De citaten komen uit Johannes 2:16, 18, 19 en 21.

2. Johannes 1:29

3. Tot nu toe stond er voor tempel het Griekse *hieron*. Voor zichzelf gebruikt Jezus *naos*.

140. Van bovenaf geboren

Een belangrijke Joodse leider, Nicodemus, hoorde bij degenen die Jezus wel zagen zitten. Na het tempelincident zocht hij Jezus's nachts op en erkende hij dat Jezus wel een van God gekomen leraar moest zijn. 'Want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekennen doen die u verricht.'¹

Maar Jezus wilde het accent niet leggen op zijn wonderen. Hij was bovendien veel meer dan een leraar. Hij zoomde in op wat echt telt: 'Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien.' Letterlijk zei hij dat 'alleen wie van bovenaf wordt voortgebracht' Gods koninkrijk kon zien.² Hij ontzenuwde zo iedere reïncarnatiegedachte, want hij markeerde de bron van het leven glashelder: van bovenuit, vanuit God. Deze geboorte van bovenaf is het allerbelangrijkste in ieders leven.

Het choqueeerde Nicodemus dat zijn gewone geboorte, als nazaat van Abraham, dus niet voldoende was. Uitblinken in zijn oude

leven, of het verbeteren ervan, leverde hem geen toegangsbewijs voor Gods koninkrijk op. Daarvoor telde zijn geboorte 'uit een mens' (vlees) niet. Wel die 'uit de Geest'. Die moest een godswonder in hem voltrekken, dat resulteerde in net zo'n nieuw leven, als wanneer een baby ter wereld komt.

Jezus verkondigde niets nieuws. We zagen al hoe Mozes, Jeremia en Ezechiël, eeuwen hiervoor de noodzaak van een nieuw hart hadden genoemd.³ Jezus legde uit dat de heilige Geest op een onzichtbare wijze dit nieuwe leven in de mens schept. De wind zie je ook niet, maar zijn effecten merk je wel. Hij herinnerde Nicodemus aan de keer dat de Israëlieten in de woestijn door dodelijke slangen werden gebeten. Mozes moest toen een koperen slang hoog op een staak bevestigen. Ieder die ernaar keek, bleef dankzij een onzichtbaar proces in leven.⁴

Voor Gods Rijk voldoet een verbeterd leven niet, maar wel de geboorte 'van bovenaf'

Jezus vertelde dat hij net zoals die slang hoog verheven zou worden, 'opdat iedereen die gelooft, in hem eeuwig leven heeft'. In feite heeft het kwaad ons allemaal gebeten en aangetast. Onze inborst past niet in Gods rijk. Eerst moet er in mij heling komen, een andere ik ontstaan. Dat kan ik niet zelf fixen. Alleen Gods scheppende Geest kan mij maken tot iemand die in Gods omgeving gedijt en geluk ervaart. Wanneer gaat de Geest dat werk in mij doen? Als ik naar Jezus kijk, in hem 'geloof'. 'Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.' Gods onverdorven Zoon liet zich afstraffen alsof hij het kwaad (de slang) zelf was. Jezus incasseerde ten volle de schuld en de schande van boosaardigheid. Dit kwam tot een climax op het moment hij aan een kruis hing en stierf. God en de Zoon zijn doorgegaan, waar Abraham mocht stoppen, toen hij op het punt stond zijn 'enige zoon' te offeren.⁵

De Vader en de Zoon hebben er zo alles aan gedaan om hun liefde voor mij om te zetten in leven voor mij. Van mij wordt gevraagd in hen te geloven. In God 'geloven' betekent in de Bijbel: hem vertrouwen, mezelf aan hem toevertrouwen en hem trouw zijn. Het betekent dat ik een intense verbintenis met hem aanga, waarbij hij al van tevoren al zijn 'ja's' heeft gegeven. Het wachten is op mijn 'ja'. Dat bezegelt onze verbinding en biedt de heilige Geest de ruimte om mij 'van bovenaf' voort te brengen, een baby die nog moet groeien. God neutraliseert niet alleen mijn schande en schuld. Hij herstelt ook de opgelopen schade. Wat een aanbod. Ben jij al toe aan jouw 'ja'? ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 3:1-21. De citaten komen uit de verzen 2, 3, 15 en 16.
 2. De Naardense Bijbel
 3. Zie bijvoorbeeld de hoofdstukken 70, 112 en 114
 4. Numeri 21:8
 5. Genesis 22:1-18. Zie ook de hoofdstukken 44 t/m 50 van dit boek.

141. Bruggenbouwers

Zowel Jezus als Johannes weerspiegelden Gods verlangen naar verbondenheid: zij waren bruggenbouwers

Belgen vertellen graag moppen over gierige Nederlanders, en Nederlanders omgekeerd over domme Belgen. Zo heb je overal uitingen van 'wij en hullie', tussen landen, plaatsen en bevolkingsgroepen.

In Israël kwam je zowel de onschuldige als de harde rivaliteit tegen. In het zuiden lag tussen de Middellandse Zee en de Dode Zee de streek Judea met zijn schitterende Jeruzalem. Judeeërs beschouwden zichzelf als rijker, intelligenter en cultureel verfijnder

dan de inwoners van het noordelijk gelegen Galilea, die ook nog eens met een zwaar accent spraken. Galilea lag tussen de Middellandse Zee en het Meer van Galilea. Judeeërs en Galileeërs vertelden moppen over elkaar. Tussen hen in lag het felle venijn: Samaria. Joden zagen Samaritanen als bastaarden, die ten onrechte een deel van de Joodse godsdienst ge-

bruikten (de eerste vijf bijbelboeken). De kortste route tussen Galilea en Judea liep door Samaria. Maar de meeste Joden hadden zo'n afkeer van de Samaritanen, dat zij liever de Jordaan overstaken en om Samaria heen reisden.

Jezus was geboren in Betlehem (Judea) en opgegroeid in Nazaret (Galilea). Vanwege de Joodse feesten was hij al vaak op en neer naar Jeruzalem in Judea gereisd. Hij bleef na het schoonvegen van de tempel en het gesprek met Nicodemus eerst in Judea. De Bijbel geeft er niet zoveel details over, alleen dat mensen zich bij hem aansloten en door zijn leerlingen gedoopt werden.

De volgelingen van Johannes de Doper zagen dit als concurrentie. Maar Johannes wees deze competitiegedachte af en sloeg een brug naar Jezus. Hij moedigde zijn volgelingen aan om juist in Jezus te geloven. 'Hij moet groter worden en ik kleiner.'¹ De aansporing van Johannes werkte, want op een gegeven moment trok Jezus meer mensen dan Johannes. Toen rond december

Jezus' populariteit bekend werd bij de farizeeën, die een vrij strenge Joodse stroming vormden, schortte hij zijn werk in Judea op en ging weer naar Galilea.

Jezus koos niet voor de omweg, maar reisde dwars door Samaria. Tot verbijstering van zijn volgelingen knoopte hij in Samaria bij de Jakobsbron zomaar een gesprek met iemand aan, een vrouw nog wel. Niet alleen was zij een Samaritaanse, zij had ook nog een slechte reputatie. Daarom putte zij water midden op de dag, wanneer het stil was bij de bron en zij geen afkeurende blikken hoefde te trotseren

Door dit gesprek doorbrak Jezus scheidsmuren, die in zijn tijd allerhande contacten onmogelijk maakten: die tussen Joden en Samaritanen, die tussen mannen en vrouwen en die tussen ogenschijnlijk 'goede' en 'slechte' mensen. Zo openbaarde Jezus de contactzoekende aard van zijn Vader, die hunkert naar verbinding met al zijn schepselen, niemand uitgezonderd. Jezus vertelde de dame dan ook dat de Vader niet zat af te wachten tot er mensen bij hem kwamen. Nee, de Vader was actief op zoek naar ieder die hem wilde aanbidden in 'geest en in waarheid', waar hij of zij dat ook deed.

Jezus bleek het verleden van de Samaritaanse vrouw te kennen. Zij concludeerde daaruit dat hij een profeet moest zijn. Ze vertelde dat ze de messias verwachtte, waarop Jezus zei: 'Dat ben ik.' Prompt kon zij de scheidsmuur tussen haar en haar omgeving doorbreken en rende ze naar de stad. Zij wist de hele bevolking bij Jezus te brengen. Na hem aangehoord te hebben, wilden de inwoners dat Jezus bleef. Pas twee dagen later vertrok hij. Daarna vertelden ze haar: 'Wij geloven nu niet meer om wat jij gezegd hebt, maar we hebben hem zelf gehoord en we weten dat hij werkelijk de redder van de wereld is.' ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 3:22-4:42. De citaten komen uit Johannes 3:30; 4:26 en 42.

142. Kerkertragiek

Herodes Antipas was koning van Galilea en Perea. Perea lag ten zuidoosten van Galilea, aan de overkant van de Jordaan. Daardoor kreeg deze Herodes te maken met zowel Jezus als Johannes de Doper. Die preekten en doopten in de Jordaan, op de grens tussen Judea en Perea.

Johannes de Doper klaagde de halfslachtige levenshouding aan van degenen die menen tot Gods volk te behoren. Herodes Antipas ging af en toe naar hem luisteren. Herodes' voorgeslacht werd ooit gedwongen Joods te worden. Aan de ene kant fascineerde de Joodse godsdienst hem, maar hij leefde er niet naar. Hij verstootte zijn eerste vrouw en huwde Herodias, de vrouw van zijn halfbroer Herodes Filippus. Zij was niet alleen zijn schoonzus, maar als dochter van een andere halfbroer, Aristobulus, was zij ook nog zijn nicht. Dit huwelijk riekte dus aan alle kanten naar ontrouw en incest. Johannes nam geen blad voor de mond: 'U mag niet trouwen met de vrouw van uw broer.'¹

Maar Herodias, genoemd naar haar opa en despoot Herodes de Grote, deed haar naam eer aan. Zij liet zich niets opleggen. Ze

zorgde dat Johannes door haar kersverse man 'aan handen en voeten geketend' werd opgesloten. Eigenlijk wilde zij Johannes uit de weg laten ruimen, maar Herodes Antipas stond dit niet toe. Hij wist dat Johannes een rechtvaardig en heilig man was en nam hem – nota bene in zijn eigen kerkers – in bescherming tegen zijn eigen vrouw. Regelmatig liet hij Johannes bij zich brengen om naar hem te luisteren,

Antipas ervoer dat fascinatie voor geloofszaken geen geluk brengt als je er niet naar handelt

ondanks het feit dat dit hem telkens in grote onzekerheid bracht. Dit betekende een dubbele kerkertragiek. Aan de ene kant was er de tragiek van Johannes de Doper, die zijn werk geblokkeerd zag. Als Jezus de bevrijder van de wereld was, waarom kwam hij dan niet als eerste Johannes bevrijden? Hoe kon Johannes zijn gevangenschap rijmen met zijn opdracht van God? Het blijkt dus

dat het deel uitmaken van Gods plan niet garandeert dat alles van een leien dakje gaat.

Aan de andere kant bracht de kerker de tragiek van Herodes Antipas naar voren. Die vertoonde haast sadomasochistische neigingen. Hij beschermde Johannes de Doper en wilde naar hem luisteren, terwijl hem dat helemaal niet gelukkig maakte. Waarom doodde hij Johannes niet om van het gezeur van zijn liefje Herodias af te zijn?

In feite zat Herodes veel meer gevangen dan Johannes. Hij was bang voor het volk, dat er stellig van overtuigd was dat Johannes een profeet was. Als hij Johannes zou doden, zou Herodes goodwill verliezen bij zijn onderdanen. Daarnaast was hij ook bang voor Johannes zelf, want ook Herodes wist dat Johannes namens God sprak. Hem doden betekende ingaan tegen iets waarvan Herodes wist dat het ten diepste goed was. Maar gevolg geven aan Johannes' woorden wilde hij ook weer niet, want dat zou hem teveel gezichtsverlies kosten.

Zo zat Herodes klem tussen verschillende vuren. Hij kwam niet verder dan besluiteloosheid. De geschiedenis leert dat dit een slechte tactiek is. Als jij zelf geen keuzes maakt, doen anderen dat wel voor je. In de regel maken ze niet de keus die jij had willen maken.

Zorg dat je niet komt te hangen tussen licht en duisternis, tussen het rijk van God en het als fluweel aanvoelende schrikbewind van Satan. Je kunt onmogelijk tegelijkertijd van deze beide walletjes eten. Daar word je heel ongelukkig van. Kies alsjeblieft voor God. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 4:12, 14:3-5; Marcus 6:17-20 en Lucas 3:19,20. Dit citaat is uit Marcus 6:18.

143. Zo Vader, zo Zoon

De Bijbel geeft over de eerste periode na Jezus' doop niet veel details. Door te zijn wie hij was openbaarde hij zijn Vaders karakter. Na anderhalf jaar ging hij in Jeruzalem tijdens het Pesachfeest op sabbat naar het bad Betzata, een soort verpleegtehuis. Juist de sabbat biedt tijd om aandacht te schenken aan mensen die het moeilijk hebben. Betzata lag vol 'zieken, blinden, kreupelen en misvormden'.¹ Tegenover zoveel gebrokenheid kon Gods helende houding niet verborgen blijven. Jezus zei tegen een man die al achtendertig jaar verlamd was: 'Sta op, pak uw mat op en

loop.' De man genas en liep blij weg met zijn slaapmat.

Jezus riep weerstand op door te beweren dat hij Gods Zoon was

Bij velen viel dit wonder verkeerd. Volgens hen mocht je op sabbat geen slaapmat dragen, zelfs niet als teken van herstel. Maar zorg en heling kennen geen rustdagen. Boeren verzorgen hun vee, ouders hun kinderen en verpleeginrichtingen hun

zieken, wat voor dag het ook is. Dus zei Jezus: 'Mijn Vader werkt aan één stuk door, en daarom doe ik dat ook.'

Nu was Leiden in last. Enkele religieuze leiders wilden Jezus vanaf dat moment uit de weg ruimen. In hun ogen had hij de sabbat ondermijnd en zich ook nog aan God gelijkgesteld, door hem zijn Vader te noemen. Dat was godslastering. Maar Jezus bond niet in en gooide zelfs nog meer olie op het vuur:

Waarachtig, ik verzeker u: de Zoon kan niets uit zichzelf doen, hij kan alleen doen wat hij de Vader ziet doen; en wat de Vader doet, dat doet de Zoon op dezelfde manier. De Vader heeft de Zoon immers lief en laat hem alles zien wat hij doet. Hij zal hem nog grotere dingen laten zien, u zult verbaasd staan! Want zoals de Vader doden opwekt en levend maakt, zo maakt ook de Zoon levend wie hij wil. De Vader zelf velt over niemand een oordeel, maar hij heeft het oordeel geheel aan de Zoon toevertrouwd.

Laat je niet verleiden tot de gedachte dat Jezus alleen een goed mens en verlichte meester is geweest. Dan neem je hem niet serieus. Hij claimde dat hij de Zoon van God was en gever van leven.

Wie luistert naar wat ik zeg en hem gelooft die mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven; over hem wordt geen oordeel uitgesproken, hij is van de dood overgegaan naar het leven ... Ik verzeker u: er komt een tijd, en het is nu al zover, dat de doden de stem van Gods Zoon zullen horen ... en uit hun graf zullen komen: wie het goede gedaan heeft staat op om te leven, wie het slechte gedaan heeft staat op om veroordeeld te worden.

Dat zijn nogal wat beweringen. Iedereen kan dat wel roepen. Daarom wees Jezus op drie getuigen. Ten eerste op Johannes de Doper, die hem had aangekondigd als degene die komen zou. 'Maar ik heb een belangrijker getuigenis dan Johannes: het werk dat de Vader mij gegeven heeft om te volbrengen. Wat ik doe getuigt ervan dat de Vader mij heeft gezonden.' Al Jezus' wonderen van mededogen kwamen overeen met het liefdevolle karakter van zijn Vader en bevestigden diens inborst.

Tot slot zei hij: 'de Schriften getuigen over mij ... Als u Mozes zou geloven, zou u ook mij geloven, hij heeft immers over mij geschreven.' De eerst vijf boeken van de Bijbel zijn van Mozes. Die beschrijven hoe Abraham, Isaak, Jakob en Jozef met name de relatie tussen de Vader en de geliefde Zoon en diens zelfopoffering vooruit beleefden. Met de richtlijnen over de offers en de aankondiging dat de profeet op hem zou lijken, beschreef Mozes eeuwen tevoren nog meer aspecten van Jezus' leven. Maar dit kon bij deze mensen niet landen, omdat zij 'geen liefde voor God' in zich hadden. Liefde is het enige kanaal waarlangs een besef van en een relatie met de God van liefde mogelijk is. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 5. De citaten komen uit de verzen 3, 8, 17, 19-22, 24, 25, 29, 36, 49 en 42.

144. Verhuizing

De tegenstand in Judea was nu zo groot, dat Jezus terug moest naar het noordelijke Galilea. Hoewel de Judeeërs op Galilea neerkeken, wilde dat niet zeggen dat het een verlaten of achterlijke streek was. Galilea was dichtbevolkt en er woonden veel meer verschillende bevolkingsgroepen dan in Judea. De profeet Jesaja had het al het 'domein van andere volken'¹ genoemd. Galilea was één grote rustieke metropool.

Jezus verkondigde er: 'De tijd is aangebroken, het koninkrijk van God is nabij: kom tot inkeer en hecht geloof aan dit goede nieuws.'² Met de tijd die was 'aangebroken', denk ik terug aan de tijdsprofetie van de zeventig jaarweken uit het boek Daniël. Volgens die aanzegging zou na negenenzestig jaarweken de messias, de vorst, verschijnen. Deze periode liep af in het jaar 27.³ De term 'koninkrijk' dekt in het Nederlands niet helemaal dezelfde lading als in het Grieks, de taal die de schrijvers van het Nieuwe Testament gebruikten. Daarin betekent het grondwoord eerder *koningschap* dan *koninkrijk*. Bij een koninkrijk denk je aan

het gebied en de inwoners die het koninkrijk van de vorst vormen. Bij koningschap denk je vooral aan de vorst zelf en de vorm en rechtmatigheid van zijn bestuur. Jezus zei dus dat er binnenkort iets stond te gebeuren, waardoor de messias zijn koningschap zou verwerven. Dat hoefde niet per se samen te vallen met het vesti-

gen van zijn koninkrijk. We zagen al dat Herodes de Grote in 40 voor Christus in Rome het koningschap over Judea verwierf uit handen van Antonius en Octavianus. Pas drie jaar later vestigde hij zijn koninkrijk daadwerkelijk.

Vanaf het moment dat de eerste mensen zich lieten inpakken door de leugens van Satan, was God niet langer hun koning. De duivel voerde vanaf dat moment de titel 'heerser van deze wereld'.⁴ Waardoor dacht Jezus dat God zijn koningschap weer kon opnemen? Hij legde dat op dat moment nog niet uit.

**Jezus concentreerde
zich vanuit Kafarnaüm
op Galilea**

Door het genezen van 'iedere ziekte en elke kwaal onder het volk' liet Jezus zijn boodschap alvast gepaard gaan met tekens van de aanwezigheid van een goddelijke vorst op aarde. Het nieuws over hem verspreidde zich snel.

Jezus vestigde zich in Kafarnaüm aan het Meer van Galilea, vlakbij Betsaïda, waar zijn eerste leerlingen woonden. Hier had Jezus een jaar eerder de zoon van een hoveling genezen als tweede wonderteken in Galilea.⁵ De herinnering daaraan bevorderde hopelijk zijn acceptatie in deze gemeenschap. De bijbelschrijvers spreken, als ze het over Kafarnaüm hebben, regelmatig over 'zijn huis', zonder uit de doeken te doen of dat groot of klein was en of hij het huurde of had gekocht.

De keus voor Kafarnaüm was strategisch. Er liepen belangrijke doorgaande routes langs, die Damascus in Syrië verbonden met de noordelijke steden Sidon en Tyrus, met de Middellandse Zee in het westen en met Jeruzalem in het zuiden. Kafarnaüm beschikte over bootverbindingen naar het huidige Jordanië. Zo'n verkeersknooppunt vroeg gewoon om een tolstation, dat er dan ook stond.

In deze ideale uitvalsbasis onderwees Jezus 'steeds op sabbat'. Dat deed hij ook in de rest van Galilea, vooral in de synagogen. Zou zijn missie hier in Galilea aanslaan? Het leek van wel, want hij werd door 'allen geprezen'. ❖

1. Jesaja 8:23

2. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 4:12-17. De citaten komen Marcus 1:15, Matteüs 4:23 en Lucas 4:31.

3. Daniel 9:25-27; zie ook hoofdstuk 120 van dit boek.

4. Johannes 12:31

5. Johannes 4:46-54

145. Eindelijk populair

Jezus handelde in Galilea niet zo confronterend en bond zo leerlingen en mensen aan zich

In Israël was het normaal dat leerlingen altijd bij hun rabbi (leeraar) vertoefden. Maar bij rabbi Jezus leek het verblijf vooralsnog tamelijk vrijblijvend. Zijn eerste leerlingen Petrus, Andreas en Johannes pakten hun dagelijks werk weer op en gingen vissen. Had de tegenstand in Judea hen ontmoedigd? Jezus' onderwijs in de synagoge van Kafarnaüm trok op doordeweekse dagen een groeiend aantal mensen. Op een dag verzamelde zich aan de oever van het meer zo'n mensenmassa om hem heen, dat er voor Jezus amper ruimte op de wal overbleef. Vlakbij lagen de vissersboten van

uitgerekend die eerste leerlingen. Na een lange nacht zonder vangst spoelden zij daar hun netten.

Jezus vroeg Petrus of hij vanuit zijn boot een stukje verwijderd uit de oever mocht onderwijzen. Petrus willigde het verzoek in en hoorde opnieuw Jezus' boodschap. Volgens het bijbelboek Matteüs vervulden

Jezus' woorden de zevenhonderd jaar oude belofte van Jesaja: 'Galilea van de heidenen, luister: Het volk dat in duisternis leefde, zag een schitterend licht, en zij die woonden in de schaduw van de dood werden door het licht beschenen.'¹

Na zijn voordracht zei Jezus tegen Petrus en Andreas: 'Vaar naar diep water en gooi jullie netten uit om vis te vangen.'² Petrus protesteerde eerst, maar ze deden het toch. Plots zwom er zo'n grote school vissen in hun netten, dat de boot van Johannes en diens broer Jakobus moest komen helpen. Beide boten zonken haast vanwege de omvang van de vangst.

Petrus viel voor Jezus op zijn knieën: 'Ga weg van mij, Heer, want ik ben een zondig mens.' Hij voelde zich in het licht van wat hem overkwam veel te klein om Jezus' leerling te mogen zijn. Maar Jezus zei: 'Wees niet bang, voortaan zul je mensen vangen.' Hij vroeg de broers Petrus en Andreas en de broers Johannes en Jakobus of zij hem vanaf nu écht wilden volgen. Zon-

der dralen trokken zij hun boten aan land, lieten alles achter en volgden hem. Sommige keuzes hebben een tweede keer nodig. Op sabbat onderwees Jezus weer in de synagoge van Kafarnaüm. Een man was daar bezeten van een demon, die riep: 'Aaah! Wat hebben wij met jou te maken, Jezus van Nazaret? Ben je gekomen om ons te vernietigen? Ik weet wel wie je bent, de heilige van God.' Maar Jezus sprak hem streng toe: 'Zwijg en ga uit hem weg!' De demon smiet de man op de grond, maar ging toch uit hem weg. De aanwezigen in de synagoge waren verbijsterd. 'Wat zijn dat voor dingen die hij zegt? Hoe komt het dat hij het gezag en de macht heeft om onreine geesten zijn bevelen te geven zodat zij de mensen verlaten?'

Na de synagoge ging Jezus met Petrus en Andreas mee naar huis. Petrus' schoonmoeder lag ziek met hoge koorts op bed. Jezus genas haar en ze stond gelijk op om voor de gasten te zorgen. Zo raakte bekend dat Jezus kon genezen. De mensen wachtten tot de zon onderging en de sabbat voorbij was. Toen brachten ze hun zieken met wat voor kwalen ze ook hadden. Jezus legde hen de hand op en genas hen allemaal. De dag erna vertrok hij om onderwijzend en genezend door heel Galilea te reizen.

Hij pakte het nu minder confronterend aan. Jezus verbood de uitgedreven demonen iets te zeggen over zijn identiteit. Als hij iemand genas, vroeg hij diegene om niet rond te bazuinen wie hun beter had gemaakt. Maar de mensen die hersteld waren, konden hun mond niet houden. Zoals beroemdheden van nu incognito reizen, moest Jezus vanwege zijn populariteit uit de steden wegblijven. Toch wisten de massa's uit 'Galilea en Dekapolis, uit Jeruzalem en Judea en uit het gebied aan de overkant van de Jordaan' hem steeds te vinden. ❖

-
1. Matteüs 4:15,16 citeert Jesaja 9:1,2 (in sommige vertalingen Jesaja 8:23 en 9:1)
 2. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 4:31-5:11 (zie ook Matteüs 4:13-25 en Marcus 1:14-39). De citaten komen uit Lucas 5:4, 8, 10; 4:34,35,36 en Matteüs 4:25.

146. Iedereen welkom

De overheid spendeert grof geld aan voorlichting, opdat wij contacten vermijden die het hiv-virus, SOA's, vogelgriep en andere besmettelijke ziekten overdragen. Israël's gezondheidswetten beoogden hetzelfde. *Verzieking* is daarbij het uitgangspunt. Wat gezond is, wordt ziek als het iets zieks aanraakt. Niet andersom, hoe graag sommigen ook zouden willen dat aids bijvoorbeeld zou genezen door contact met een gezond iemand. Schone en vieze kleren over elkaar gaan beide stinken, niet samen fris ruiken.

Tijdens Jezus' rondreis door Galilea wierp een lepra-patiënt zich voor hem op de grond. De man smeekte Jezus: 'Heer, als u wilt, kunt u mij rein maken.'¹ Een Israëliet gruwde bij de gedachte zo'n patiënt aan te raken. De wet van Mozes verbood het zelfs. Maar Jezus' missie lag op een hoger plan dan het veiligstellen van zijn eigen gezondheid. Met opzet raakte hij de man aan: 'Ik wil het, word rein!' Hij keerde het besmettingsprincipe om. Zijn

helend vermogen overtrof de zwaarste aantasting. Jezus toonde dat God met ieder mens de band wil herstellen. Je bent voor hem nooit te hopeloos. De man genas en was 'rein'. In de Bijbel overlappen de begrippen 'rein' en 'gezond' elkaar.

Jezus schoof de wet van Mozes overigens niet terzijde. Hij droeg de genezen man op: 'Ga u aan de priester laten zien en breng een offer voor uw reiniging, zoals

Mozes heeft voorgeschreven, als getuigenis voor de mensen.' Het was de taak van de priesters om genezing van lepra vast te stellen en iemand dan weer officieel gezond te verklaren nadat hij een offer had gebracht.²

Terug in Kafarnaüm liep het in Jezus' huis storm. Uit het hele land kwamen zelfs wetgeleerden en farizeeën naar hem luisteren. Mannen die met hun verlamde vriend op een draagbed sjouwden, konden zich niet door de drukte heen wurmen. Ze braken het dak open en lieten hem op zijn draagbed omlaag

Vooralsnog kon Jezus in Galilea onbelemmerd Gods wijd uitgestoken handen weerspiegelen

zakken. Maar Jezus genas de zieke niet meteen. De grootste behoefte van deze man was niet om te kunnen lopen. Jezus zei: 'Vriend, uw zonden worden u vergeven.'

Op deze woorden reageerden de aanwezige bijbelgeleerden verontwaardigd: 'Hoe durft hij dat te zeggen? Hij slaat godslasterlijke taal uit: alleen God kan immers zonden vergeven!' Natuurlijk hadden ze gelijk, ware het niet dat Jezus God onder de mensen was. 'Ik zal u laten zien dat de Mensenzoon volmacht heeft om op aarde zonden te vergeven.' Daarop zei hij iets tegen de verlamde, wat ons ondertussen bekend in de oren klinkt: 'Sta op, pak uw bed en ga naar huis.' En zo geschiedde.

In het tolstation van Kafarnaüm zat Matteüs, ook wel Levi genoemd, tolgelden te innen. Dat was zeer lucratief, maar het werk werd ook beschouwd als heulen met de Romeinse bezetter. Toen Jezus langsliep, zei hij tot ieders verbazing tegen Matteüs: 'Volg mij.' Matteüs liet, net als de vissers, alles achter en volgde Jezus. Bij zich thuis organiseerde hij zelfs een receptie met Jezus als eregast. Talloze ex-collega's en 'zondaars' kwamen op het feest af. De religieuze leiders snapten niet dat Jezus met zulke slechterikken aan tafel wilde zitten. Hij zei hen: 'Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, maar wie ziek is wel; ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar om zondaars aan te sporen een nieuw leven te beginnen.'

Zo maakte Jezus in woord en daad steeds duidelijker hoe groot Gods hart is. Hij wilde met iedereen het verleden afsluiten en opnieuw beginnen, met de afzichtelijke lepralijder en ook met de stinkrijke landverrader. Jezus' wondertekenen van genezing onderstreepten dat die boodschap waar was. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 5:12-32 (zie ook Matteüs 8:2-4; 9:2-13 en Marcus 1:40-2:17). De citaten komen uit Lucas 5:12,13,14; Marcus 2:5,7,10,11 en Lucas 5:27,31,32.
 2. Leviticus 14

DEEL 12

AFGEW

Jezus stelde in Galilea een dream team samen van twaalf doorsneestudenten en kondigde daarna met de Bergrede het 'koninkrijk van de hemel' af. Dat kent bijzondere waarden, die leven in verbondenheid als norm stellen. Hij leerde zijn leerlingen vervolgens het 'Onze Vader' als een prachtig voorbeeldgebed. Met het vervullen van Jesaja's aanzeggingen stelde Jezus Johannes de Doper gerust, voordat Herodes Antipas Johannes liet onthoofden. De farizeeën gingen Jezus' kracht toeschrijven aan Satan. Wat Jezus ook deed, hij kon hen niet overtuigen van zijn messiaanse identiteit. Om Gods koninkrijk uit te leggen, vergeleek Jezus

ONGELO

EZEN LIEFDE

dat met een gezin, een akker (met onkruid), een mosterdzaadje, een schat, een parel en een sleepnet. Hij stilde zowel het weer, als de geestelijke en lichamelijke noden van zieken en doden. Behalve in Nazaret werd Jezus immens populair. Maar in de tempel kwam het tot botsingen met de geestelijke leiders over de invulling van de sabbat en opnieuw over zijn identiteit.

OFELIJK!

147. Tradities

Ook in Galilea verslechterde de situatie voor Jezus. Mensen maakten niet alleen bezwaar tegen de personen met wie hij en zijn leerlingen aten, maar ook dát ze alsmaar aten. In tegenstelling tot Johannes en de farizeeën leerde Jezus zijn leerlingen niet dat ze op bepaalde dagen moesten vasten. Toen hij daarop werd aangesproken, zei hij: 'Bruiloftsgasten kunnen toch niet treuren zolang de bruidegom bij hen is? Maar er komt een dag dat de bruidegom bij hen wordt weggehaald, dan zullen ze vasten.'¹ In de Bijbel wordt de bruidegom vaak gebruikt als beeld van God, waarbij de bruid zijn volk voorstelt. Jezus zei hier voor het eerst dat hij op een dag zou worden 'weggehaald'.

Hij voegde eraan toe, dat je met een nieuwe lap stof geen oude mantel moest repareren en ook dat je geen verse wijn in oude leren zakken moest doen. Dat leidt altijd tot verlies: het nieuwe 'werkt' nog en zal het oude scheuren. Het 'oude' is niet de Bijbel. Die noemt geen bepaalde vastendagen. De tradities van de farizeeën en van Johannes de Doper kenden deze wel. Het nieuwe leven van Gods koninkrijk paste niet in deze harnassen. 'Maar

niemand die oude wijn gedronken heeft, wil jonge; hij zegt immers: 'De oude wijn is goed!''.

Jezus botste voortdurend met regels die indruisten tegen de intenties van Gods wet. Op een sabbat liepen zijn leerlingen met hem door korenvelden en kregen honger. Zij plukten aren, wreven deze stuk tussen hun handen en aten ervan.

Gods wet keurt dit goed.² Maar de traditie beschouwde dit als dorsen – dus werk – en dat mag niet op sabbat. De traditie stelde haar sabbatsregel zo boven het oogmerk van de sabbat: verbondenheid en gezelligheid. De sabbat en lege magen gaan niet samen.

Jezus verdedigde zijn leerlingen met het voorbeeld van David, die op zijn vlucht voor Saul in het heiligdom zelfs gewijd brood

Jezus viel in ongenade door zijn protest tegen tradities die afbreuk doen aan Gods opzet

kreeg om zijn honger te stillen.³ Priesters ontwijdden de sabbat toch ook niet wanneer zij op die dag hun werk deden? 'De sabbat is er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat.' Tradities hebben de neiging waarden op hun kop te zetten. God schiep niet eerst de sabbat, om daarna mensen te scheppen die hem moesten heiligen. De sabbat is aan de mensen geschonken als teken en als weldaad, niet andersom. Jezus had het recht dit te zeggen, 'want de Mensenzoon is heer en meester over de sabbat.' Hij was het toch, die de sabbat bij de schepping had ingesteld?

Deze botsingen leidden tot een climax in een synagoge van de farizeeën. Daar bevond zich een man met een verschrompelde hand. Jezus wist dat ze in de gaten hielden of hij hem op sabbat zou genezen. Jezus zei: 'Stel dat u maar één schaap hebt en dat valt op sabbat in een kuil, wie van u zou het niet vastgrijpen en het er weer uit halen? En is een mens niet veel meer waard dan een schaap? Daaruit volgt dat we op sabbat goed mogen doen.' Hun zwijgen was veelzeggend. Hun hardleersheid maakte Jezus boos en ook diepbedroefd. Hij zei tegen de getroffen man: 'Steek uw hand uit.' Meteen kwam er leven in.

Maar de schriftgeleerden en de farizeeën raakten 'bijna buiten zinnen'. Ze begonnen onderling te overleggen hoe ze Jezus uit de weg konden ruimen. Ze zochten hiervoor zelfs contact met de herodianen, hun tegenpolen op godsdienstig vlak. Jezus nam de wijk naar de omgeving van het meer, waar hij in de open lucht veel meer mensen uit allerlei streken ontving dan ooit tevoren in de synagogen. Maar ook in Galilea begon het net zich om hem heen te sluiten. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 5:33-6:11 (zie ook Matteüs 9:14-17; 12:1-21 en Marcus 2:18-3:12). De citaten komen uit Matteüs 9:15; Lucas 5:39; Marcus 2:27; Matteüs 12:8,11-13 en Lucas 6:11.

2. Deuteronomium 23:26

3. 1 Samuel 21:1-7

148. De twaalf

Jezus stelde in zijn *dream team* twaalf doorsneestudenten aan

Uit de vele leerlingen die Jezus om zich heen had, stelde hij er nu twaalf aan.¹ De twaalf stammen van het volk Israël waren vallend en struikelend Gods vertegenwoordigers op aarde geweest. Deze twaalf Israëlsche mannen vormden de gemeenschap die na zijn vertrek Jezus' werk voort zouden zetten. Hij zou hen erop uitsturen om het goede nieuws bekend te maken. Daarom noemden hij hen 'apostelen' (gezondenen). Aan hen ging Jezus dat onmogelijke gebod geven, waar we het op de eerste bladzijde van *Ongelooflijk!* al over hebben gehad: 'Zoals ik jullie

heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben.'² Welke criteria hanteerde Jezus voor de selectie van zijn dream team en wie voldeden eraan?

In sommige culturen is het heel normaal dat je onder meerdere namen bekend staat. Ook in Israël was dit gebruikelijk.

We hebben bijvoorbeeld al begrepen dat

Jezus aan Simon ook de naam Petrus gaf. De vier beschrijvers van Jezus' leven hebben niet voor elke apostel dezelfde naam gebruikt. In die gevallen staat in de volgende opsomming van de twaalf die tweede naam tussen haakjes. De twee stellen broers Petrus (Simon) en Andreas en Jakobus en Johannes hebben we al eerder in dit boek ontmoet. Ook Filippus, Natanaël (Bartolomeüs) en Matteüs (Levi) kwamen al voorbij. Nieuw zijn: Tomas, nog een Jakobus, Simon de Zeloot, Taddeüs (Judas, de zoon van Jakobus) en Judas Iskariot.

Elf van hen kwamen uit Galilea. Verder verschilden zij volledig van elkaar in karakter, in zwakke en sterke kanten, beroep en zelfs politieke voorkeur. Simon de Zeloot was een onafhankelijkheidsstrijder geweest, terwijl Matteüs met de Romeinse bezetters had samengewerkt. Natanaël was cynisch. Petrus praatte voor hij dacht. Johannes en zijn broer Jakobus noemde Jezus 'zonen des donders', geen lieverdjes. Tomas en Filippus waren twijfelaars.

Jezus wierf dus geen volleurde apostelen. Elk van hen was een gewoon mens met zwakheden, zoals jij en ik. Ze begonnen als studenten. Hun colleges bestonden voornamelijk uit het opdoen van praktijkervaring bij Jezus. De blootstelling aan zijn woorden, houding en handelingen stimuleerde hun intellectuele ontwikkeling wel, maar waar het echt om ging was de vorming van hun karakters. Dat is iets om in de gaten te houden, als je nadenkt over wat Gods wil voor jouw leven is.

Met drie apostelen onderhield Jezus een bijzondere band: met Petrus, Jakobus en Johannes. Zij waren bij Jezus op een aantal speciale en intieme momenten. Juist in hun levens voltrokken zich dan ook de meest radicale veranderingen. Petrus veranderde van een branie schoppende angsthaas in een sterke, stabiele leider. De dondersteen Johannes stond later bekend als de apostel van de liefde. Zijn broer en mededondersteen Jakobus zou zonder verzet de eerste martelaar van deze twaalf worden. Van alle studenten leek Judas Iskariot trouwens de beste papieren in handen te hebben. Hij kwam uit het plaatsje Keriot in Judea. Judas kon zich zonder Galilees accent goed bewegen tussen de elite van Israël. Hij had een berekenende aard, dacht strategisch en wist hoe je met geld om moest gaan. Hij werd de penningmeester van de groep. Maar net als de andere elf, moest ook Judas toestaan dat zijn omgang met Jezus bepaalde manco's in zijn persoonlijkheid corrigeerde. Ook hij moest kiezen of hij zijn karakter wilde ijken aan de waarden van Gods koningschap, zoals door Jezus uitgeleefd, of aan het bewind van personen als de Galileese koning Herodes, de Romeinse keizer Tiberius of de prefect van Judea, Pontius Pilatus. Goddelijke kennis zonder goddelijke karaktertrekken kan rampzalige gevolgen opleveren. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Marcus 3:13-19 (zie ook Matteüs 10:1-4 en Lucas 6:12-16)
 2. Johannes 13:34

149. Regeringsverklaring

Het jaar 2013 begon met wereldwijd dertien regeringen in ballingschap. Dat zijn overheden die niet in staat zijn het bewind te voeren over het gebied waarop zij aanspraak maken, meestal doordat een andere macht het bezet heeft. Regeringen in ballingschap verblijven om veiligheidsredenen in het buitenland, maar gaan er vanuit dat zij ooit zullen terugkeren om de macht (weer) op te nemen.

Na het aanstellen van de twaalf besteeg Jezus niet het spreekgestoelte van een of ander parlement, maar een berg bij het Meer van Galilea. Ik moet denken aan Mozes, die de berg Sinai beklom om Gods geboden te ontvangen. In de zogenaamde Bergrede legde Jezus de regeringsverklaring van het 'koninkrijk van de hemel' af.¹ Hij deed dat niet op veilige afstand, zoals normale regeringen in ballingschap dat doen. Hij skypete dit niet vanaf een bevriende planeet waarop geen kwaad heerste. Nee, hier op aarde, in het hol van de leeuw, tussen mensen die allemaal de bezetting door het kwaad aan den lijve ervoeren, riep hij zijn koninkrijk uit.

Van meet af aan maakte Jezus duidelijk dat zijn rijk botst met het regime van het kwaad. Wie zich aan de principes van zijn koninkrijk onderwierp, kon gegarandeerd op weerstand, hoon en vervolging rekenen. Hij zou daar zelf het meest uitgesproken voorbeeld van worden.

Jezus troostte de onderdanen van zijn koninkrijk die nederig van hart waren, die treurden, die zachtmoedig waren en die verlangden naar gerechtigheid. Degenen die barmhartig, zuiver van hart en vrede-

stichters waren en die vanwege deze kenmerken vervolgd en van allerlei kwaad beticht werden. Zij mochten zich gelukkig prijzen, want ze zouden worden beloond zodra zijn koninkrijk gevestigd zou worden.

Hij daagde hen uit om hier op aarde zijn koninkrijkswaarden op zo'n manier gestalte te geven, dat zij voor de maatschappij

In de Bergrede riep Jezus het 'koninkrijk van de hemel' uit en verkondigde zijn waarden

als zout en licht waren. In Jezus' tijd was zout niet alleen een smaakmaker, maar had het ook een conserverende functie. Denk maar aan zoute haring. Ondanks de weerzin van het kwaad, zouden Jezus' leerlingen de maatschappij tot een betere plek maken.

Sommigen meenden misschien dat Jezus was gekomen om de Joodse heilige boeken, het Oude Testament in christelijke bijbels, af te schaffen. Dat ontzenuwde Jezus nadrukkelijk. 'Ik ben niet gekomen om ze af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen. Ik verzeker jullie: zolang de hemel en de aarde bestaan, blijft elke jota, elke tittel in de wet van kracht, totdat alles gebeurd zal zijn.' Jezus doelde hier aan de ene kant op de manier waarop hij tal van bijbelse voorzeggingen deed uitkomen.

Aan de andere kant vulde Jezus de bijbelse geboden met hun volle betekenis. Niet moorden, geen overspel plegen en geen valse eed afleggen moet je niet beschouwen als minimumeisen. Ze roepen je juist op tot zoveel mogelijk het tegenovergestelde – leven gunnen, trouw en eerlijkheid. 'Een oog voor een oog en een tand voor een tand' voorkwam overmatige vergelding. Maar voor een koninkrijkskind houdt het in, dat als iemand je op je rechterwang slaat, je hem ook je linkerwang toekeert.

Het komt neer op de liefde, het cement van verbondenheid. Zonder verbondenheid is er geen leven. God verlangt van zijn kinderen niet meer dan hijzelf opbrengt, want hij blijft zelf eindeloos trouw aan de liefde, ongeacht het gedrag van de ander. Dat je je naaste moet liefhebben, omvat dus ook je tegenstanders. 'Heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel ... Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.' ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 5:1- 48 (zie ook Lucas 6:17-35). De citaten komen uit de verzen 10, 17-18, 38,44 en 48.

150. Het ‘Onze Vader’

Waarom zou ik bidden om God te informeren over zaken die hij al weet? Of is gebed bedoeld om God over te halen iets te doen? Hoe netter en hoe vaker gevraagd, hoe meer kans op succes? Jezus corrigeerde in zijn Bergrede een aantal misvattingen over gebed. Een overvloed van woorden en herhalingen is overbodig. ‘Jullie Vader weet immers wat jullie nodig hebben, nog vóór jullie het hem vragen.’¹ Daarom past dit voorbeeldgebed (het Onze Vader) bij de God die liefde is:

Onze Vader in de hemel, laat uw naam geheiligd worden, laat uw koninkrijk komen en uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel. Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben. Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was. En breng ons niet in beproeving, maar red ons uit de greep van het kwaad.

Gebod begint met de erkenning van God als de liefdevolle *Vader* van ‘ons’, alle mensen, en niet alleen van ‘mij’. Daar past geen egoïstisch gebed bij. Voor het *heiligen van zijn ‘naam’* hoef je niet op zoek te gaan naar hoe hij heet. In het Midden-Oosten is de uitdrukking ‘naam’ een respectvolle manier om op de persoon zelf te wijzen. Vaak verwijst die naam ook naar zijn karakter.

Dan sluiten we ons aan bij Gods hartenwens, dat zijn *koninkrijk zal komen*. We kijken daarbij niet alleen naar de toekomst, wanneer Satans regime weggevaagd zal worden. En ook niet alleen naar *de hemel*, waar uiteraard Gods wil gebeurt. We wen-

sen dat zijn *wil ook op aarde* gebeurt. Hij mag in onze levens zijn wil te doen. Hij mag ons gebruiken om zijn koninkrijk op aarde gestalte te geven.

Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben. Opnieuw gebruikt Jezus hier de wij-vorm. We vragen niet om macht, rijkdom

**Het ‘Onze Vader’
is een prachtig
voorbeeldgebed**

of promotie, maar per dag om de eerste levensbehoeften voor alle mensen. God verhoort dit gebed dagelijks door wereldwijd ruim voldoende voedsel te laten groeien. Delen wij wel eerlijk?

Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig was. Dit deel van het gebed is tricky. Als je tegen iemand een wrok koestert, vraag je God hiermee jou *niet* te vergeven. Het gaat hier om de kern van Gods wezen en koninkrijk: verbondenheid. Als we anderen verwijten blijven maken, blokkeren we de gemeenschapszin waar we voor geschapen zijn. Jezus wreef het er nog eens in: 'Want als jullie anderen hun misstappen vergeven, zal jullie hemelse Vader ook jullie vergeven. Maar als je anderen niet vergeeft, zal jullie Vader jullie je misstappen evenmin vergeven.'

Met 'vergeven' bedoelt de Bijbel niet 'goedpraten', want dan zou er geen noodzaak voor vergeving meer zijn. Het is ook geen gevoel, want dat kun je niet afdwingen, net zomin als vergeten. Vergeven betekent letterlijk 'loslaten'. De bewuste keus om iets wat jou is aangedaan niet langer tussen jou en de dader in te houden. Je rekent het hem niet meer aan, waardoor een relatie weer mogelijk wordt.

Tenslotte vragen we God om ons te *behoeden* voor situaties waarin het *kwaad* ons te sterk zou kunnen worden. We verklaren hiermee onze toewijding aan hem en het goede waar hij voor staat. Jezus leerde ons door dit voorbeeldgebed dat we bidden niet moeten zien als het opzeggen van onze verlanglijstjes, of als sobbatten om onze zin gedaan te krijgen. Een gebed tot God gaat ervan uit dat hij ons door en door kent en dat hij het beste met ons voorheeft. Door te bidden verbinden we ons iedere keer weer aan hem en verlenen we hem de ruimte om in onze levens zijn wil te doen. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 6:1-18 (zie ook Lucas 11:1-13). De citaten komen uit de verzen 8-14.

151. De ‘platina regel’

Jezus sloot de Bergrede af met praktische tips voor een leven in verbondenheid. ‘Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde.’¹ Degene die uit is op weelde, aanzien en macht, houdt er uiteindelijk helemaal niets van over, soms al vóór zijn dood! Zo’n streven vergt steeds meer energie. Daardoor belemmert of blokkeert het de liefde, de verbinding met de ander. Richt je op het verzamelen van ‘schatten in de hemel’, want ‘waar je schat is, daar zal ook je hart zijn’.

Jezus stelde het daarom scherp: ‘Niemand kan twee heren dienen. Jullie kunnen niet God dienen én de mammon’ (de god van het geld). Sommigen zullen stellen dat zij de mammon wel moeten dienen voor hun levensonderhoud. Daartegenover stelt Jezus dat God voor ons zorgt.

Vraag je dus niet bezorgd af: ‘Wat zullen we eten?’ of: ‘Wat zullen we drinken?’ of: ‘Waarmee zullen we ons kleden?’ – dat zijn allemaal dingen die de heidenen najagen. Jullie hemelse Vader weet wel dat jullie dat alles nodig hebben. Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden.

Jezus keurt hiermee niet af dat we ons brood verdienen. Het gaat hem erom dat je je prioriteiten op orde moet hebben. Verbind je eerst aan Gods koninkrijkswaarden. Die moeten bepalen hoe je met je krachten en financiën omgaat.

Als kind werd mij vaak de ‘gouden regel’ voorgehouden, die mij moest aansporen anderen geen loer te draaien. *Wat jij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet!* Ik dacht dat het een bijbelcitaat was, maar ik had het mis. Jezus gaf geen passieve opdracht om vuile streken te voorkomen,

maar een actieve, die goedheid beoogde: ‘Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen.’ Deze

**Jezus schilderde
hoe leven in verbondenheid werkt**

regel is niet goud, maar platina. De norm is niets minder dan de vriendelijkheid en mildheid waarmee wij behandeld, geoordeeld en vergeven zouden willen worden. 'Dat is het hart van de Wet en de Profeten.' Daar draait de boodschap van de Bijbel om.

Aan het begin van dit boek lazen we al dat na het gebod 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand' Jezus 'Heb uw naaste lief als uzelf' als tweede, even grote, gebod van de Bijbel noemde.² Met de 'platina regel' gaf hij dit tweede gebod handen en voeten. Fantaseer ongebreideld over hoe jouw ideale buurman of -vrouw, partner, baas, collega, enzovoorts handelt. Hoe kijkt hij naar je? Hoe begroet zij je? Waar verrast hij je mee? Hoe vergeeft ze jouw stomiteiten? Hoe wijst hij je op je fouten? Hoe troost ze jou? Des te concreter we onszelf dit voorstellen, des te helderder ons voor ogen komt te staan hoe God ons leven bedoeld heeft.

Het koninkrijk van de hemel is niet voorbehouden aan mensen met filosofische capaciteiten, grote kennis of wijde denkramen. Zelfs als we in Gods naam wonderen verrichten, garandeert dat geen toegang. Zij die Jezus' woorden kennen maar er niet naar handelen, vergeleek hij met bouwers van huizen zonder fundament. Hij noemde hen 'wetsverkrachters', want God heeft zijn geboden niet gegeven voor grandioze liefdestheorieën, maar om liefde te ontvangen en te delen.

Toen Jezus was uitgesproken, waren 'de mensen diep onder de indruk van zijn onderricht,' want hij sprak 'als iemand met gezag, en niet zoals hun schriftgeleerden.' Jezus' woorden raken mij ook. Ik hunker naar zo'n samenleving, waarin ware verbondenheid normaal is. God, laat me daarin passen. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 6:19-7:29 (zie ook Lucas 6:36-49). De citaten komen uit Matteüs 6:19-21,24,31-33 en 7:12,23,28-29.
 2. Matteüs 22:37,39

152. Warm onthaal

Zoals in India de ene groep mensen de andere groep beschouwt als 'onaanraakbaar', zo beschouwden strikte Israëlieten iedere niet-Jood als onrein. Die raakte je niet aan en je ging vooral niet bij hem op bezoek. Er woonde in Kafarnaüm een centurio, een hoge Romeinse legerofficier, die de Joodse gelovigen een warm hart toedroeg. Hij had zelfs een synagoge laten bouwen.

Toen Jezus na zijn Bergrede weer in Kafarnaüm kwam, verzocht deze centurio hem zijn stervende knecht te genezen. Maar op het moment dat Jezus aanstalten maakte om naar zijn huis te gaan, zei hij: 'Heer, ik ben het niet waard dat u onder mijn dak komt, u hoeft alleen maar te spreken en mijn slaaf zal genezen.'¹

De centurio wilde niet dat Jezus zich verontreinigde aan zijn huis. Maar Jezus zei tegen de menigte:

Met het vervullen van Jesaja's aanzeggingen stelde Jezus Johannes de Doper gerust

Ik verzeker jullie: bij niemand in Israël heb ik zo'n groot geloof gevonden. Ik zeg jullie dat velen uit het oosten en uit het westen zullen komen en met Abraham, Isaak en Jakob zullen aanliggen in het konink-

rijk van de hemel, maar de erfgenamen van het koninkrijk zullen worden verbannen naar de uiterste duisternis; daar zullen zij jammeren en knarsetanden.

De knecht genas, maar veel Joodse gelovigen namen aanstoot aan Jezus' onthaal van deze 'onaanraakbare' in het hemels koninkrijk in de plaats van de 'erfgenamen' (zijzelf).

Opnieuw ging Jezus op reis door Galilea 'langs alle steden en dorpen'. Zijn leerlingen en enkele bemiddelde vrouwen gingen mee. Daaronder waren Maria uit Magdala, bij wie Jezus zeven demonen had uitgedreven, en Johanna, de vrouw van Herodes' rentmeester Chusas. Zij zorgden voor de groep.

Jezus onderwees in de synagogen, verkondigde het goede nieuws over het koninkrijk en genas alle zieken. In het plaatsje

Naïm ontbond hij zelfs een begrafenisstoet, door op de baar de zoon van een weduwe tot leven te wekken. Het nieuws over hem verspreidde zich in de wijde omtrek.

Ondertussen zat Johannes de Doper nog steeds in Herodes' cel. Vol overgave had hij het volk voorbereid op Jezus' komst en gewerkt aan een geestelijke opwekking. Hij had het kwaad bij de naam genoemd. Daarom zat hij nu vast. Hij verwachtte – en onderwees – dat Jezus de troon van David zou bestijgen. Waarom draalde Jezus daarmee? Johannes stuurde vanuit zijn cel enkele leerlingen naar Jezus. 'Bent u degene die komen zou of moeten we een ander verwachten?', vroegen ze hem. Jezus reageerde niet gelijk met beloftes. Hij liet Johannes' leerlingen eerst in zich opnemen wat er allemaal gebeurde. Vervolgens zei hij:

Zeg tegen Johannes wat jullie gezien en gehoord hebben: blinden kunnen weer zien, verlamden weer lopen, mensen met huidvraat worden gereinigd en doven kunnen weer horen, doden worden opgewekt, aan armen wordt het goede nieuws bekendgemaakt.

Met deze citaten uit het bijbelboek Jesaja² verbond Jezus wat God had aangezegd met wat zij nu zelf constateerden. Jezus liet de feiten voor zichzelf spreken en corrigeerde zo de verwachtingen van de Doper. Juist Jesaja had benadrukt dat de gezalfde niet alleen zou heersen, maar ook lijden.

Tegenover het volk bevestigde Jezus de belangrijke rol van Johannes, maar hij hekelde de opstelling van de religieuze leiders. Die wezen de Doper af omdat hij vastend in de woestijn werkte. Jezus erkenden ze echter ook niet, omdat die zich al etend wel onder de mensen begaf. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 8:5-13; 9:27-35; 11:2-19 (zie ook Lucas 7:1-35; 8:1-3). De citaten komen uit Matteüs 8:8, 10-12; 9:35 en 11:3-5.
 2. Jesaja 29:18; 35:5 en 61:1

153. Rust bieden, afkeer oogsten

Ondanks allerlei uitvindingen die ons zouden moeten ontlasten, kom ik nog steeds heel veel mensen tegen die op hun tandvlees lopen. Studies, carrières, reputaties, ambities, deadlines, hypotheeken, relaties en zelfs therapieën zetten ons onder een loodzware druk. Hoewel het leven in de dagen van Jezus wat minder gecompliceerd in elkaar stak dan nu, was het niet minder stressvol. De buitensporige hoge eisen, die bepaalde religieuze leiders hun volgelingen oplegden, droegen daar ook aan bij. Daarom klinkt de volgende uitnodiging van Jezus mensen van alle tijden weldadig in de oren:

Kom naar mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van mij, want ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht.¹

Jezus wil geen druk op ons leggen. Hij gunt ons juist 'werkelijke rust', basisvrede. Niet dat hij ons vrijwaart van uitdagingen en moeiten. Maar we kunnen ze dragen, omdat hij ons zijn zachte 'juk' in gebruik geeft. Een juk is geen last, maar een hulpmiddel dat het dragen van je last vergemakkelijkt.

Zoals een winkelwagentje. Dat vermindert je boodschappen niet, maar maakt ze wel veel hanteerbaarder.

Het inzetten van zijn juk koppelde Jezus aan het bij hem in de leer zijn. Jezus beloofde dat het leven op basis van zijn onderwijs onder alle omstandigheden rust garandeerde. Dat mogen we geloven omdat hij 'zachtmoedig en nederig van hart' was.

Daarmee maakte Jezus aanspraak op het gezag van Mozes, de belangrijkste leraar en wetgever van de Bijbel. Jezus was de profeet die Mozes had aangekondigd, die op hem zou lijken.

Jezus bood door zijn 'juk' basisvrede aan, maar de farizeeën bestempelden zijn kracht als satanisch

Ook Mozes was een 'zeer zachtmoedig man'. Maar Jezus claimde hiermee ook het inzicht van Salomo, de wijze zoon van David, die had gezegd: 'wijsheid woont bij de nederige'.²

Ondertussen ervoer Jezus steeds meer weerstand van de religieuze leiders, met name van de farizeeën. In Kafarnaüm fluis-terden ze al achter zijn rug om: 'Het is dankzij de vorst der demonen dat hij demonen kan uitdrijven.' Toen Jezus weer een demon uitdreef, waardoor iemand die blind en stom was weer kon zien en spreken, reageerden de omstanders met: 'Zou hij de Zoon van David zijn?' Maar Jezus wist dat de aanwezige farizeeën tegen elkaar foeterden: 'Hij kan die demonen alleen maar uitdrijven dankzij Beëlzebul, de vorst der demonen.'

Jezus wees erop dat dit een onzinnige bewering was, want Satan zou daarmee zijn eigen domein ondermijnen. Trouwens, dankzij welke macht deden hun eigen exorcisten hun werk dan? 'Maar als ik door de Geest van God demonen uitdrijf, dan is het koninkrijk van God bij jullie gekomen.'

Door het werk van de heilige Geest toe te schrijven aan de duivel, speelden de farizeeën een gevaarlijk spel. 'Wie de Geest lastert kan niet worden vergeven.' De heilige Geest geeft mensen een besef van hun misslagen.³ Wie die invloed wegwuift als afkomstig van Satan, kan door God niet terecht worden gewezen. Hij zal Gods vergeving niet wensen of accepteren, want in zijn eigen ogen doet hij goed.

Jezus' goddelijke mandaat was herkenbaar, 'want aan de vruchten herkent men de boom'. Maar de leiders wilden nóg een teken. Daarop beloofde Jezus deze 'verdorven en trouweloze generatie' enkel het teken van Jona, die drie dagen in een vis zat. Jezus zou drie dagen in de buik van de aarde vertoeven. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 11:28-30; 12:22-45 (zie ook Marcus 3:20-30 en Lucas 11:14-32). De citaten komen uit Matteüs 11:28-30; 9:34; 12:23-24, 28,31,33 en 39.
 2. Deuteronomium 18:15; Numeri 12:3 (Willibrordvertaling 1995) en Spreuken 11:2 (NBG-vertaling)
 3. Johannes 16:8

154. Een gezin en meer verhalen

Na zijn terugkeer in Kafarnaüm kwamen Jezus' moeder – haar man Jozef was waarschijnlijk al overleden – en broers hem 'desnoods onder dwang' ophalen.¹ Volgens hen had hij zijn verstand verloren. Het huis zat boordevol, dus werd binnen aan Jezus doorgegeven dat zijn moeder en broers er waren. Maar Jezus wees naar de aanwezigen en zei: 'Mijn moeder en mijn broers zijn degenen die naar het woord van God luisteren en ernaar handelen.' Je kunt dit opvatten als een hardvochtige houding ten opzichte van zijn familie. Kennelijk was dat even nodig. Later zullen we zien dat het weer helemaal goed komt tussen Jezus en zijn verwanten.

Aan de andere kant opende Jezus hiermee voor jou en mij de weg om zijn broer of zus te worden. Zodra wij 'naar het woord van God luisteren en ernaar handelen' rekent hij ons tot zijn gezinsgenoten. Hierdoor is het in veel geloofsgemeenschappen gebruikelijk dat gelovigen elkaar beschouwen en aanspreken als 'broeders en zusters'. Het beeld van een gezin zet een sterk beeld neer van de band die Jezus met ons wil ervaren en van de

verbondenheid die hij graag tussen zijn volgelingen ziet.

Hij negeerde zijn familie en ging naar het meer om vanuit een boot de menigte te onderwijzen. Hij gebruikte korte verhalen uit het leven van alledag: gelijkenissen of parabels. Elk verbeeldt een bepaald aspect van het koninkrijk van de hemel.

De gelijkenis van de zaaier maakt duidelijke

lijkelijk dat je het koninkrijk van de hemel van harte moet ontvangen en koesteren, zoals je zaad in en boven de grond de ruimte en zorg moet bieden om tot volle korenhalmen te groeien. Zorg ervoor dat je relatie met God niet verzwakt door tegenwerking van anderen of door 'de zorg om het dagelijkse bestaan en de verleiding van de rijkdom'.

Jezus schilderde Gods koninkrijk als gezin, akker (met onkruid), mosterdzaadje, schat, parel en sleepnet

De volgende gelijkenis borduurt daarop verder. Waar God inzaait, zaait de duivel ook. Zijn onkruid ontkiemt en komt ook op. In geloofsgemeenschappen bevinden zich dus ook 'kinderen van het kwaad', die je niet altijd herkent. Het 'wieden' van 'allen die anderen ten val hebben gebracht en de wetten hebben verkracht' moeten we aan de engelen overlaten bij de voltooiing van de wereld.

Het hele kleine mosterdzaadje, dat uitgroeit tot een grote struik waarin vogels nestelen, illustreert hoe een geloofsgemeenschap heel klein kan beginnen, en toch aan velen een plekje gaat bieden. Dat een vrouw met een beetje zuurdesem drie zakken meel kan laten doordesemen, laat zien hoe het koninkrijk van de hemel alle aspecten van je leven zal beïnvloeden.

Iemand ontdekt een kostbare schat in een akker en doet alles wat hij bezit van de hand om die akker te kopen. Een ander doet hetzelfde om een uitzonderlijk mooie parel te verwerven. Zo laat Jezus zien hoe allesomvattend en drastisch de keus voor het koninkrijk van de hemel is. Maar als je de hoogte van de prijs vergelijkt met wat je ervoor terugkrijgt, is het een zeer lucratieve deal. Tenslotte vertelde Jezus dat het met het koninkrijk van de hemel ook is 'als met een sleepnet dat in een meer werd geworpen en waarmee allerlei soorten vis werden gevangen'. Pas als het net op het droge is getrokken, wordt de vis gesorteerd. Dit gebeurt bij de voltooiing van de wereld. Dan pas zullen de engelen 'de kwaadwilligen van de rechtvaardigen scheiden'. Met dit beeld van een sleepnet schilderde Jezus hetzelfde principe als met het onkruid in de akker: gelovigen moeten onder elkaar geen rechtje spelen. Laat dat maar aan God over. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 12:46-13:53; Marcus 3:21,22, 31-35; 4:1-34 en Lucas 8:4-21 en 13:18-21. De citaten komen uit Lucas 8:21; Matteüs 13:22,38,41,47 en 49.

155. Jezus stilt alles

Na de vele verhalen over het koninkrijk van de hemel staken Jezus en zijn leerlingen in de boot waaruit hij had onderwezen naar het zuidoosten het meer over. Onderweg stak een wervelstorm op en de boot maakte veel water. Jezus merkte er niets van, want hij sliep. De leerlingen maakten hem wakker: 'Meester, kan het u niet schelen dat we vergaan?'¹ Tot hun opmerste verbazing sprak hij de wind en de golven bestraffend toe, waarna het weldadig rustig werd.

Ze landden in de buurt van Gadara, waar tussen de graven vandaan een woeste man naakt op hen afvloog. De man was al jaren ontembaar bezeten door veel demonen. Voor de veiligheid van zichzelf en anderen ketenden de mensen hem telkens opnieuw vast, want hij wist steeds alle sloten te breken. Jezus gebod

de demonen uit hem te vertrekken. Ze smeekten Jezus hen niet uit deze streek of in de 'afgrond' te jagen. Mochten ze alsjeblijft naar die kudde van tweeduizend varkens op de steile hellingen langs het water? Toen Jezus dat toestond, bleek hoe kwaadaardig het kwaad is. De varkens stormden massaal de schuinte naar het meer af en verdronken zichzelf

Jezus stilde zowel het weer, als de geestelijke en lichamelijke noden van zieken – en doden!

alsnog in deze 'afgrond'. Hun hoeders vluchtten naar de stad en vertelden wat hun was overkomen. De hele stad liep uit om de wonderlijke gebeurtenis met hun eigen ogen te zien. Ze troffen de ex-bezetene 'gekleed en bij zijn volle verstand' aan. Maar het verlies aan varkens woog voor hen zwaarder dan het herstel van deze man. De mensen vroegen Jezus om toch maar snel ergens anders te gaan helen.

De genezen man wilde dolgraag in de boot met Jezus mee, maar Jezus stond dat niet toe: 'Ga naar huis, naar uw eigen mensen, en vertel hun wat de Heer allemaal voor u heeft gedaan en hoe hij zich over u heeft ontfermd.' Dat is in feite de basisopdracht voor iedereen die door Jezus is aangeraakt. In heel Dekapolis

(een gebied van tien steden) ging deze nieuwe volgeling dan ook zijn blijde verhaal vertellen en bereidde daarmee deze streek voor op een volgend bezoek van Jezus.

Aan de overkant van het meer stond in Kafarnaüm de menigte Jezus al op te wachten. Daartussen stond Jaïrus, een leider van de synagoge. Zijn dochtertje van twaalf lag thuis op sterven. Ongetwijfeld wist hij nog hoe de bouwer van zijn synagoge, die Romeinse centurio, zijn dienaar had zien genezen door toedoen van Jezus. Hij nodigde Jezus dan ook uit om vlug naar zijn dochter te komen.

Jezus kwam door de grote mensenmassa moeilijk vooruit. Tussen de mensen bevond zich ook nog eens een dame die al twaalf jaar aan bloedverlies leed. Al haar spaargeld was opgegaan aan artsen. Die hadden haar ziekte alleen maar verergerd. Eigenlijk was zij door haar vloeiingen onrein en hoorde zij hier helemaal niet te zijn. Toch wilde zij Jezus stiekem aanraken in de hoop te genezen. Dat werkte onmiddellijk.

Maar voor Jezus bleef niets onopgemerkt. Hoewel talloze mensen zich tegen hem aandrongen, draaide hij zich om en vroeg: 'Wie heeft mijn kleren aangeraakt?' De genezen vrouw beseftte dat hij op haar doelde en meldde zich trillend. Jezus nam de tijd om haar verhaal aan te horen en bemoedigde haar. 'Uw geloof heeft u gered; ga in vrede en wees genezen van uw kwaal.'

Ondertussen hoorde Jaïrus dat zijn dochter was overleden. Jezus zei: 'Wees niet bang, maar blijf geloven.' Bij Jaïrus thuis stuurde hij alle weeklagers weg. 'Het kind is niet gestorven, het slaapt.' Voor Jezus is de dood geen eindpunt, maar een slaap waar alleen hij een wekker voor bezit. Hij nam haar ouders en drie leerlingen mee naar haar bed en pakte haar hand. 'Meisje, sta op', zei hij en gelijk stond ze op. Jezus vroeg hen hier verder geen ruchtbaarheid aan te geven, maar het kind wel te laten eten. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Marcus 4:35-5:43 (zie ook Matteüs 8:23-9:26 en Lucas 8:22-56). De citaten komen uit Marcus 4:38; Lucas 8:31 (NBG); Marcus 5:15,19,31,34,36,39 en 41.

156. Nazaret

Jezus bezocht Nazaret weer eens.¹ Op sabbat ging hij, zoals hij gewend was, naar de synagoge van zijn jeugd. Hij kreeg de boekrol van Jesaja aangereikt, die hij afrolde tot de plek waar stond:

De Geest van de Heer rust op mij, want hij heeft mij gezalfd. Om aan armen het goede nieuws te brengen heeft hij mij gezonden, om aan gevangenen hun vrijlating bekend te maken en aan blinden het herstel van hun zicht, om onderdrukten hun vrijheid te geven, om een genadejaar van de Heer uit te roepen.²

Terwijl Jezus voorlas, zwijmelden de toehoorders. De messias (gezalfd) zou deze woorden spreken wanneer hij zou komen. Naar dat moment keken ze uit. Uit hun hoofd fluisterden de aanwezigen mee. Jezus verbaasde hen echter, door de climax weg te laten. De woorden 'en een dag van wraak voor onze God' sprak hij niet uit. In plaats daarvan rolde hij de boekrol weer op en zei: 'Vandaag hebben jullie deze schrifttekst in vervulling horen gaan.' Jezus had tot dan toe in Galilea geprobeerd zo weinig mogelijk aandacht te trekken. Hier in de synagoge van Nazaret kwam hij voor het eerst openlijk uit voor zijn identiteit. Jesaja's woorden werden werkelijkheid doordat *hij* ze uitsprak. Hij was de mes-

sias. Eerst ontlokten zijn woorden bijval. De glorie van een plaatsgenoot als messias zou Nazaret op de kaart zetten.

Maar al snel beseften de synagogegangers dat Jezus' commentaar inhield dat zij dus ook bij die 'armen, gevangenen, blinden en onderdrukten' hoorden. Zij schenen iets nodig te hebben. Voordat de aanwezigen dat wilden

accepteren, vonden ze dat Jezus in Nazaret eerst eens een paar wonderen moest doen zoals in Kafarnaüm. Op deze eis reageerde Jezus teleurgesteld: 'Nergens wordt een profeet zo miskend als in zijn eigen stad en in zijn eigen familie.' Hij vergeleek de mensen in de synagoge met Israël in de tijd van de profeten Elia en Elisa.

**Na Judea nam ook
Nazaret aanstoot
aan Jezus**

Die verrichtten voor de ongelovige Israëlieten geen wonderen, terwijl ze dat voor heidenen wel deden.

Dit pikten de inwoners van Nazaret niet. Deze Jezus was nota bene tussen hen in opgegroeid. In hun ogen bleef hij de zoon van wijlen Jozef de timmerman. Die was voor een eerbare man veel te snel na zijn huwelijk met Maria vader van Jezus geworden. En wilden Jezus' familieleden hem onlangs niet uit Kafarnaüm ophalen, omdat ze dachten dat hij gek was geworden? Ze dreven Jezus de stad uit om hem een afgrond in te duwen. Maar Jezus liep eenvoudig tussen hen door en vertrok. 'Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen.'³ Het Joods-religieuze bolwerk Judea had Jezus al afgewezen. Nu volgde zijn vaderstad Nazaret in Galilea.

Jezus ontving de sterkste oppositie van Israël's religieuze leiders. Zij gaven hun mensen geen begeleiding bij de kwestie Jezus. De priesters lieten hen aan hun lot over als 'schapen zonder herder'. Jezus stuurde zijn twaalf leerlingen twee aan twee naar de 'verloren schapen van het volk van Israël'. Zes teams van twee bereikten meer dan één team van dertien. Hij gaf hun 'de macht om onreine geesten uit te drijven en iedere ziekte en kwaal te genezen'. Hun boodschap was: 'Het koninkrijk van de hemel is nabij'. Het was de bedoeling dat mensen tot inkeer kwamen.

De leerlingen zouden soms gastvrij ontvangen worden, maar ook vaak gehaat worden omwille van Jezus. Ze hoefden niet te wanhopen, want ze zouden nooit met een mond vol tanden staan. Gods Geest zou hen ingeven wat ze moesten zeggen. Door hun inzet verspreidde het nieuws van de komst van de messias zich nog sneller. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 4:16-30; 9:1-6 en 12:1-12 (zie ook Matteüs 13:54-58; 9:36-11:1 en Marcus 6:1-13). De citaten komen uit Lucas 4:18-19,21; Matteüs 13:57; 9:36; 10:1,6-7.

2. Jezus citeert Jesaja 61:1,2

3. Johannes 1:11

157. Dood en brood

Ondertussen speelde zich in het paleis van Herodes Antipas een drama af.¹ De dag begon heel vrolijk met zijn verjaardagsfeest. Zijn hovelingen waren aanwezig en uit heel Galilea waren hoge militairen en voorname burgers gekomen. Herodes' stiefdochter – de dochter van Herodias – voerde een heel bevallige dans uit. Herodes was er diep van onder de indruk. Als dank beloofde hij haar te schenken wat ze maar wilde.

De stiefdochter wist niet wat ze moest vragen, maar moeder Herodias zag haar kans schoon. Herodias liet haar vragen om het

hoofd van Johannes de Doper. Omdat Herodes ten aanhoren van iedereen zijn belofte had gedaan, kon hij niet anders dan de wens uitvoeren en liet Johannes onthoofden. Vlak voor het pesachfeest hoorde Jezus van Johannes' terechtstelling. Op hetzelfde moment kwamen zijn leerlingen terug van hun rondreizen. Jezus stak met hen

De Doper valt als eerste slachtoffer, terwijl Jezus juist immens populair wordt

het Meer van Galilea over. Op een rustige plaats wilde hij horen wat ze allemaal beleefd hadden en Johannes gedenken. Maar de menigten waren zo enthousiast, dat ze de groep over land naholden. Zodra Jezus en de zijnen aanmeerden, stond het volk al te wachten. Jezus had medelijden met hen. Hij onderwees en genas de hele dag in de pracht van het voorjaar. Alle vier de biografen van Jezus vertellen wat er deze en de volgende dag gebeurde. De dag was de climax én het keerpunt van Jezus in Galilea.

Omdat er nergens brood te koop was, liet Jezus tegen de avond iedereen in groepen van honderd of vijftig gaan zitten. Een jongen had zijn vijf gerstebroden en twee vissen ter beschikking gesteld. Jezus bad voor dit maal en deelde het eten uit aan de leerlingen, die daar alle groepen mee konden voorzien. De hele menigte kreeg genoeg: vijfduizend man – daar kwamen dan de vrouwen en kinderen nog bij. Er bleven zelfs nog twaalf manden brood over – voor iedere leerling een mand.

De mensen reageerden enthousiast op het wonder van Jezus: 'Hij moet wel de profeet zijn die in de wereld zou komen,' zeiden ze.² Mozes voorzag het volk Israël toch ook van dat hemelbrood, van manna? Ze wilden Jezus tot koning uitroepen. Jezus stond dat echter niet toe. Hij stuurde zijn leerlingen in hun boot terug en de andere mensen over land. Nu had hij eindelijk de gelegenheid om te bidden en bij zijn Vader zijn hart uit storten. Met de executie van de Doper was het eerste slachtoffer gevallen en werd zijn missie menens.

Na zijn gebed liep Jezus die nacht over het water zijn leerlingen achterna naar hun boot. De leerlingen kampten met zware tegenwind en schrokken zich wild toen ze hem zagen. Ze dachten dat er een spook op hen afkwam. Toen dat 'spook' beweerde dat hij Jezus was, had Petrus de tegenwoordigheid van geest om daar bewijs voor te vragen. Jezus moest hem dan ook over water later lopen. Petrus stapte uit de boot en het lukte. Even later, toen hij bang werd van de wind en de golven, zonk hij weg. Maar Jezus greep zijn hand en redde hem.

Aan de overkant, in de buurt van Kafarnaüm, werd Jezus de volgende morgen meteen herkend. Drommen mensen brachten van heinde en verre hun zieken. Zelfs als alleen maar zijn schaduw op hen viel, genazen ze al. Degenen die hij de dag ervoor had gevoed meldden zich ook weer. Nog nooit had Jezus in Galilea zo in de spotlights gestaan of was hij zo populair geweest. De menigte maakten er een grote happening van. Iedereen koesterde hoge verwachtingen.

Maar de nadruk lag verkeerd. De mensen beschouwden Jezus vooral als een wonderdoener en een broodfabriek, iemand die in zijn eentje een leger kon bevoorraden – alsof dat eeuwigheids-waarde zou hebben. Om deze scheefgroei te stoppen, zou Jezus open kaart moeten spelen. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Marcus 6:14-56 (zie ook Matteüs 14; Lucas 9:9-17 en Johannes 6:1-24)
 2. Johannes 6:14

158. Verspeeld

Was het een politieke campagne geweest, dan lag Galilea daags na de wonderbare spijziging voor het grijpen. Was Jezus een politicus? Nee. Hij begon zijn toespraak in de synagoge van Kafarnaüm – ontactisch – met een verwijt:

U zoekt me niet omdat u tekenen hebt gezien, maar omdat u brood gegeten hebt en verzadigd bent. U moet geen moeite doen voor voedsel dat vergaat, maar voor voedsel dat niet vergaat en eeuwig leven geeft.¹

Vanwege brood dat hen één dag op de been had gehouden, hadden de mensen inderdaad veel moeite gedaan om hem letterlijk

over en rond het meer te volgen. Dat overvloedige brood was bedoeld om op een veel breder perspectief te wijzen: Jezus had van zijn Vader de volmacht gekregen om hen 'op de laatste dag' eeuwig leven te geven. Wat ze daarvoor moesten doen, was in hem geloven. Maar voor ze geloofden in Jezus, wilden de mensen, net als in

Nazaret, een teken zien. Tenslotte gaf Mozes aan Israël brood uit de hemel, terwijl Jezus het alleen nog maar uit zijn handen had gedeeld. Jezus corrigeerde hen en speelde open kaart:

Niet Mozes heeft u het brood uit de hemel gegeven, maar mijn Vader; hij geeft u het ware brood uit de hemel. Het brood van God is het brood dat neerdaalt uit de hemel en dat leven geeft aan de wereld ... Dit wil mijn Vader: dat iedereen die de Zoon ziet en in hem gelooft, eeuwig leven heeft, en dat ik hen op de laatste dag uit de dood zal opwekken ... Ik ben het brood dat leven geeft. Uw voorouders hebben in de woestijn manna gegeten en toch zijn zij gestorven. Maar dit is het brood dat uit de hemel is neergedaald; wie dit eet sterft niet. Ik ben het levende brood dat uit de hemel is neergedaald; wanneer

**Jezus' kernbood-
schap deed Galilea
van hem vervreemden**

iemand dit brood eet zal hij eeuwig leven. En het brood dat ik zal geven voor het leven van de wereld, is mijn lichaam.

Jezus claimde dat hij Gods Zoon was, dat hij uit de hemel kwam, dat hij de doden zou opwekken aan het eind der tijden en dat ze daarvoor in hem moesten geloven, hem zelfs zouden moeten 'eten'. De protesten waren niet mis. Hoe kon Jezus uit de hemel komen, als hij ouders had? Hoe kon hij zijn lichaam als eten aan hen geven? Jezus bond niet in. Zijn aanstaande dood legde de basis voor eeuwig leven voor de mensen: 'Wie mijn lichaam eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven en hem zal ik op de laatste dag uit de dood opwekken.' Met het 'eten en drinken' doelde Jezus aan de ene kant op de 'maaltijd van de Heer', waarmee zijn volgelingen in de toekomst zijn dood zouden uitbeelden. Maar het eten en drinken illustreerde ook de totale omarming, verbondenheid, waar 'in hem geloven' voor staat. Dit ging velen te ver. 'Dit zijn harde woorden, wie kan daarnaar luisteren?' Jezus vroeg om geduld: 'Maar als jullie nu de Mensenzoon zouden zien opstijgen naar waar hij eerst was?' Ook dat hielp niet. De meerderheid van de massa hield het voor gezien en verliet hem. Jezus had Galilea niet kunnen winnen.

Hij vroeg aan de twaalf of ze nu ook weg wilden. Petrus antwoordde: 'Naar wie zouden we moeten gaan, Heer? U spreekt woorden die eeuwig leven geven, en wij geloven en weten dat u de heilige van God bent.' Petrus sprak niet namens allen, maar beseftte dat niet. Een van hen begon bij deze politieke misser in zijn hart al af te haken. Jezus wist dat Judas, de tacticus, wél een politicus was. Die ging dit niet trekken: 'Ikzelf heb jullie alle twaalf uitgekozen, en toch is een van jullie een duivel.'

Jezus moest verder met steeds meer oppositie. Hij had Judea, Galilea en een leerling tegen zich in het harnas gejaagd. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 6:25-71. De citaten komen uit de verzen 26-27,32-33,40,48-51,54,60,62,68-70.

159. Smetvrees

Een van de eerste dingen die je moet doen bij een nieuwe computer, is een antivirusprogramma installeren. Je wilt je nieuwe apparaat niet laten vastlopen door computervirussen.

Jezus mocht dan niet meer populair zijn, alle ogen waren nog steeds op hem gericht. Vanuit zo ver als Jeruzalem kwamen religieuze afgezanten – farizeeën – polshoogte van hem nemen. Ze merkten dat Jezus' volgelingen de Joodse reinheidstradities niet naleefden.¹ Let wel: het ging hier om *tradities*. De bijbelse geboden leefden Jezus en zijn leerlingen wel na. Deze tradities gingen niet over hygiëne, maar over smetvrees voor het kwaad. Met

vaak niet meer dan een druppeltje water, reinigde je als een soort bezwering je handen en vaatwerk, om je eten en drinken kwaadvrij te houden en geen slechtheid binnen te krijgen.

Jezus reageerde fel op hun nadruk op tradities: 'De geboden van God geeft u op, maar aan tradities van mensen houdt u vast.' Wie Gods geboden aanvult met al-

lerlei supplementen, die dan uitgroeien tot bindende tradities, loopt kans dat hij Gods oorspronkelijke opzet torpedeert.

Als voorbeeld noemde hij de traditie van 'korban' (offergave). Hiermee kon je je bezittingen als erfenis voor de tempel bestemmen. Het voordeel hiervan was, dat je vanaf dat moment tot je dood gevrijwaard was van het doen van schenkingen. Voor je ouders was dat geen goed bericht, want zonder AOW en pensioenen waren zij juist afhankelijk van de ondersteuning van hun kinderen. De materiële kant van Gods gebod over eerbied voor je ouders werd zo om zeep geholpen. En dat nog wel onder het mom van een vrome traditie, die eigenlijk gevoed werd door hebzucht. De gever wilde alleen maar rijker worden. 'Zo ontkracht u het woord van God door de tradities die u doorgeeft; en u doet nog veel meer van dit soort dingen.' Vervolgens zoomde Jezus in op de vraag of je je wel kunt vrijwaren van het kwaad,

**Tradities kunnen
nooit de plaats
innemen van Jezus'
aanpak van het kwaad**

alsof het zich buiten jezelf zou bevinden. 'Niets dat van buitenaf in de mens komt kan hem onrein maken, ... omdat het niet in zijn hart, maar in zijn maag komt en in de beerput weer verdwijnt.'

Het kwaad is dus niet vermijdbaar door afstand te bewaren tot bepaalde producten, mensen of plaatsen. Het is een toestand die al in je heerst, nog wel in je hart: 'Want van binnenuit, uit het hart van de mensen, komen slechte gedachten, ontucht, diefstal, moord, overspel, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog, losbandigheid, afgunst, laster, hoogmoed, dwaasheid; al deze slechte dingen komen van binnenuit, en die maken de mens onrein.'

Dit is een confronterende boodschap. In de bijbelse beeldspraak is het hart niet zozeer de zetel van je gevoel, als wel van je denken, je redenatie en je keuzes. De menselijke moederborden zijn dus al geïnfecteerd met het kwaad. Jezelf afzonderen heeft geen zin. Ik heb eens gehoord van iemand van goeden wille die dat toch probeerde. Hij ging mediteren in een stille kamer. Alle wanden waren witgekalkt om iedere invloed te vermijden. Maar na een poosje stormde hij naar buiten. Hij had nog nooit zulke vunzige beelden gezien, als welke zijn geest op die witte muren had geprojecteerd.

We zijn dus behept met het kwaad. De ik-tirannie van de duivel raast niet alleen over ons, maar vooral ook in ons. Rituelen en vermindering bieden geen soelaas. Jezus wel. Vóór zijn geboorte zei de engel Gabriël al over hem dat hij zou bevrijden van 'zonden'. Zijn virusscan werkt zo radicaal, dat het 'opnieuw geboren worden' of 'een nieuw hart krijgen' genoemd wordt. Met minder lukt het niet. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Marcus 7:1-23 (zie ook Matteüs 15:1-20). De citaten komen uit Marcus 7:8,13 en 21-23.

160. Het steentje en de rots

De farizeeën vonden Jezus' uitspraken over tradities en reinheid stuitend.¹ Week Jezus daarom uit naar Tyrus in het noorden? Een niet-Joodse Syro-Fenisische vrouw vond Jezus en smeekte hem haar dochter van een demon te bevrijden. Jezus reageerde eerst traditioneel: 'Eerst moeten de kinderen genoeg te eten krijgen; het is niet goed om de kinderen hun brood af te pakken en het aan de honden te voeren.' (Zij werd vanwege haar afkomst gezien als een hond.) Ze reageerde gevat: 'Heer, de honden onder de tafel eten toch de kruimels op die de kinderen laten vallen.' De demon verliet haar dochter.

Jezus reisde verder langs de zee naar Sidon en trok vervolgens landinwaarts weer naar het zuiden door Dekapolis, het tienstedengebiet tussen Damascus en het huidige Amman. Toen er een gebrekkig sprekende dove man bij hem werd gebracht, stak hij zijn vingers in diens oren, raakte met speeksel zijn tong aan en zei 'effata'- 'ga open'. Nam hij zo expres de traditionele 'smetvrees' op de korrel?

Bij het Meer van Galilea kwamen de mensen in drommen met hun zieken naar Jezus toe. Opnieuw volgde een wonderbaarlijke maaltijd, waarbij hij met zeven broden en een paar visjes vierduizend mannen met hun vrouwen en kinderen voedde.

Jezus en de twaalf staken het meer over, dwars naar het westen. De conservatieve farizeeën en hun tegenpolen, de vrijzinnige sadduceeën, gingen daar met hem in discussie en vroegen opnieuw een teken uit de hemel. 'Waarom verlangt uw soort

De twaalf ontvingen nadere details over de messias, met name over zijn sterven

mensen een teken? Ik verzeker u: aan mensen als u zal zeker geen teken gegeven worden!' Hij liet hen gewoon staan en stapte weer in de boot. Waarom wilde Jezus aan 'mensen als u' geen teken tonen? Ik denk dat het hem zat in hun motivatie. Ze vroegen geen teken omdat ze wilden geloven of zich aan hem wilden verbinden. Integendeel. Wat Jezus ook gedaan had of nog zou

doen, de religieuze leiders zouden het nooit goed genoeg vinden. Hun restte nog één teken, dat van Jona. Dat had Jezus hun al verteld en daar zouden ze echt niet omheen kunnen.

Bij Betsaida gebruikte Jezus weer speeksel, dit keer om een blinde te genezen. Vervolgens trok hij met de twaalf weer noordwaarts, naar de stad Caesarea Filippi met zijn tempels voor de Griekse god Pan en ter ere van keizer Augustus. Juist omdat het hier zo heidens was, kon Jezus veilig zijn identiteit bespreken.

De toehoorders dachten dat hij Johannes de Doper of een andere opgestane profeet was. 'En wie ben ik volgens jullie?', vroeg hij de twaalf. Petrus reageerde meteen: 'U bent de messias, de Zoon van de levende God.' Dat klopte. 'Dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door mijn Vader in de hemel,' zei Jezus. 'En ik zeg je: jij bent Petrus, en op deze petra zal Ik mijn gemeente bouwen.'² Deze uitspraak bevat in het Grieks een woordspeling: 'Petrus' is steentje. 'Petra' is rots. Jezus bouwde zijn gemeente niet op het steentje, maar op Petrus' rotsvaste erkenning dat Jezus de messias was, het ware fundament.

Maar hun verwachtingen over de messias waren niet volledig. Met nog een jaar te gaan, onderwees Jezus vanaf nu over zijn komende lijden, sterven en opstanding op de derde dag. Dat wilde er niet in bij Petrus, het steentje: 'God verhoede het, Heer! Dat zal u zeker niet gebeuren!' Jezus boog niet: 'Ga terug, achter mij, Satan! Je zou me nog van de goede weg afbrengen. Je denkt niet aan wat God wil, maar alleen aan wat de mensen willen.' Mensen willen glorie en leven. Dat hoort er inderdaad ook bij 'wanneer hij komt in het gezelschap van de heilige engelen en bekleed met de stralende luister van zijn Vader'. Maar vóór dat glorieuze moment moest Jezus eerst ver omlaag. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 15:21-16:28; Marcus 7:24-8:38 en Lucas 9:18-27. De citaten komen uit Marcus 7:27,28,34; 8:12; Matteüs 16:15-18, 22-23 en 27.

2. Matteüs 16:17-18. Ik citeer vers 18 uit de NBG-vertaling, omdat deze de grondtekst beter weergeeft.

161. Mozes, Elia en de dood

Na het gesprek over zijn messiasschap had Jezus tegen de twaalf discipelen gezegd dat enkelen van hen niet zouden sterven voordat ze 'het koninkrijk van God in al zijn kracht' hadden meegemaakt. Nog geen week later nam hij Petrus, Jakobus en Johannes mee een hoge berg op.¹ Daar veranderde Jezus. Zijn kleren gingen stralen en Elia en Mozes verschenen. We weten dat deze mannen niet zoals anderen in hun graven rustten. Mozes was door God begraven en weer opgewekt. Elia was met vurige paarden ten hemel gevaren.² Deze twee mannen waren uitzonderingen die de dood al voorbij waren. Zij bespraken met Jezus zijn overlijden. Van schrik wist Petrus niet wat hij moest zeggen en wilde dat ze tenten zouden opzetten voor Jezus, Mozes en Elia. Er verscheen een wolk, waaruit een stem zei: 'Dit is mijn geliefde Zoon, luister

naar hem!' Nu de zwaarste aspecten van Jezus' missie steeds duidelijker naar voren kwamen, bevestigde de hemel zijn identiteit opnieuw, zoals bij zijn doop.³ Even later waren Jezus en de drie leerlingen weer alleen.

Onder het afdalen zei Jezus dat ze hier niet over mochten praten, totdat hij uit de dood was opgestaan. De drie vroe-

gen zich onder elkaar af wat hij bedoelde met die opstanding uit de dood. En ze wilden weten hoe het zat met Elia, waarvan de schriftgeleerden beweerden dat hij eerst moest komen: 'Elia zou inderdaad komen en alles herstellen,' antwoordde Jezus. 'Maar ik zeg jullie dat Elia al gekomen is, ze hebben hem alleen niet herkend, en ze hebben met hem gedaan wat ze wilden.' Hij doelde hiermee op Johannes de Doper. 'Zo zal ook de Mensenzoon door hun toedoen moeten lijden.' Inderdaad, ze zouden ook met Jezus doen wat ze maar wilden.

Beneden hadden de anderen een jongen niet kunnen genezen van een demon. Hij vertoonde – in moderne begrippen – ernstige symptomen van epilepsie. Jezus genas hem. De onmacht

**Jezus' dienende
houding tot de dood
vraagt om navolging en
vergevensgezindheid**

van de leerlingen lag aan hun gebrek aan geloof. 'Dit soort kan alleen door gebed worden uitgedreven,' hield Jezus hen voor. Jezus vervolgde met de twaalf in het geheim zijn tocht door Galilea. Hij onderwees hen privé. Maar zijn komende lijden bleven de leerlingen een moeilijk onderwerp vinden. Misschien konden zij zich daarom onderweg wel zo druk maken over de vraag wie van hen de belangrijkste was. Thuis in Kafarnaüm zei Jezus: 'Wie de belangrijkste wil zijn, moet de minste van allemaal willen zijn en ieders dienaar.' Hij omarmde een kind. Je moet worden als een kind om het koninkrijk van de hemel binnen te gaan. Want voor God tellen alle mensen, óók de minsten: 'hun engelen in de hemel aanschouwen onophoudelijk het gelaat van mijn hemelse Vader'. God wil dat niet één van hen verloren gaat. Als er dan ook iemand in de fout gaat, moet je hem onder vier ogen aanspreken om hem weer terug te winnen. Luistert hij niet, probeer het dan met een paar mensen, desnoods daarna met de hele gemeente.

Petrus vroeg hoe vaak je iemand dan moest vergeven. Hij vond zeven maal wel een mooie limiet. Jezus niet: 'Niet tot zevenmaal toe, zeg ik je, maar tot zeventig maal zeven.' Zijn uitspraak was een knipoog naar Gods geduld met Israël in Daniëls profetie van zeventig jaarweken. Ter illustratie vertelde hij over een koning die iemand zijn onmogelijk af te lossen schuld kwijtschold. Maar daarna liet deze man zijn eigen schuldenaren in de cel gooien. Toen de koning dat hoorde, was hij verbolgen en herriep de kwijtschelding. 'Zo zal mijn hemelse Vader ook ieder van jullie behandelen die zijn broeder of zuster niet van harte vergeeft.' Van een God die verbondenheid als hoogste waarde kent, valt deze insteek te verwachten. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 17 en 18; Marcus 8 en 9 en Lucas 9:28-50. De citaten komen uit Matteüs 16:28, Marcus 9:7; Matteüs 17:11-12; Marcus 9:29,35; Matteüs 18:10,22 en 35.
 2. Deuteronomium 34:5,6; Judas 9; 2 Koningen 2:11
 3. Matteüs 3:17

162. Over sabbat en vergeving

Jezus' broers geloofden nog steeds niet dat hij de messias was.¹ In het najaar spoorden ze Jezus spottend aan mee te gaan naar Jeruzalem voor het Loofhuttenfeest, om zijn bekendheid daar te vergroten. Hij liet hen alleen vertrekken, maar reisde er later toch heen. Halverwege het feest kwam hij in de tempel onderwijzen. 'Als er op sabbat besneden wordt omdat anders de wet van Mozes wordt overtreden, waarom bent u dan kwaad wanneer ik op sabbat iemand helemaal gezond maak?' Dit ging niet over de zin of het belang van de sabbat – de waarde van de sabbat als Godsgeschenk staat buiten kijf. Jezus zette vragen bij hoe je de sabbat moest invullen. Als de achtste levensdag van een jongetje op sabbat valt, wordt hij besneden. Als je op sabbat mag verwonden, dan mag je op sabbat toch ook genezen?

Het was bekend dat de religieuze leiders het op Jezus gemunt hadden. Toch zagen de mensen hem vrijuit spreken. Sommigen concludeerden daaruit dat de geestelijke overheid hem nu eindelijk als de messias erkende. Zodra die gedachte bekend werd, stuurden de leiders direct een arrestatieteam op Jezus af. Maar

deze 'gezondenen' hadden het lef niet hem aan te houden. Want, zeiden ze, 'nog nooit heeft een mens zo gesproken!'

Hun meerderen waren furieus. 'Hebben jullie ook al laten misleiden? Er is toch geen enkele leider of farizeeër tot geloof in hem gekomen? Alleen de massa die de wet niet kent – vervloekt zijn ze!' Nikodemus, ook een leider, had Jezus zelf ontmoet en zei dat Jezus nog niet eens gehoord en ver-

oordeeld was. Ook hij kreeg een sneer: 'Kom jij soms ook uit Galilea? Zoek het maar na, dan zul je zien dat er uit Galilea geen profeet kan komen.'

De volgende dag sleurden farizeeën en schriftgeleerden een vrouw naar Jezus. Ze was betrapt op overspel. Volgens de wet moesten ze gestenigd worden. 'Wat vindt u daarvan?', vroegen ze Jezus.

In de tempel botste Jezus opnieuw met de autoriteiten over de sabbat en zijn identiteit

Een strikvraag, waarop Jezus niet reageerde. Hij bukte zich en begon met zijn vinger op de grond te schrijven. Toen ze bleven aandringen op een antwoord, zei hij: 'Wie van jullie zonder zonde is, laat die als eerste een steen naar haar werpen.' In de Bijbel staat niet wat hij opschreef. Misschien hun zonden? In ieder geval droop iedereen af, 'de oudsten het eerst'. Toen ze allemaal weg waren, richtte Jezus zich op en zei: 'Waar zijn ze? Heeft niemand u veroordeeld?' 'Niemand, heer,' zei ze. 'Ik veroordeel u ook niet. Ga naar huis, en zondig vanaf nu niet meer.' Kijk, zó is God.

Jezus raadde ieder aan bij zijn woord te blijven. Dan zouden ze de waarheid kennen, en de waarheid zou hen bevrijden. Wat bedoelde hij met 'bevrijden'? 'Wij zijn nakomelingen van Abraham en we zijn nooit iemands slaaf geweest!' Jezus legde uit: 'Iedereen die zondigt is een slaaf van de zonde.' Zonde leidt onverbiddelijk tot de dood, tenzij er een bevrijder inspringt. Jezus beweerde dat hij die bevrijding kon bieden omdat hij door God gezonden was. 'Want ik ben bij God vandaan gekomen toen ik hiernaartoe kwam Ik. ben niet namens mezelf gekomen, maar hij heeft mij gezonden.'

Wie zijn woord bewaarde, zou in de eeuwigheid de dood niet proeven, omdat Jezus door God gezonden was. Zelfs Abraham had zich al verheugd op zijn komst. De toehoorders reageerden verrast: 'U bent nog geen vijftig en u zou Abraham gezien hebben?' (Ziehier de herkomst van de Abrahams en Sara's voor mensen die vijftig worden.) Toen zei Jezus iets onverdraaglijks: 'Waarachtig, ik verzeker u, van voordat Abraham er was, ben ik er.' Alleen God zelf had zich ooit aan Mozes bekend gemaakt als 'Ik ben'.² Met deze aanspraak stelde Jezus zichzelf dus gelijk aan God. Onmiddellijk raaptten de toehoorders stenen op om naar hem te gooien, maar Jezus wist ongemerkt uit de tempel te komen. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 7 en 8. De citaten komen uit Johannes 7:23,47-49,52; 8:5,9-11,33-34,43 en 57-58.

2. Exodus 3:14, NBG-vertaling

163. Speekselmodder

De uitroep: 'Waar heb ik dat nu weer aan te danken?' gaat uit van de foute redenatie dat onheil een afrekening is van eerder gemaakte fouten. Dit denken lijkt onuitroeibaar en heerste ook in Jezus' tijd. Nadat zijn leerlingen de tempel met hem uitgeglijpt waren, zagen ze een blindgeboren bedelaar. Tja, wie moest je zijn aangeboren blindheid nu aanrekenen? 'Heeft hij zelf gezondigd of zijn ouders?', vroegen de leerlingen aan Jezus.¹

Jezus' reactie ontcrachtte hun uitgangspunt: 'Hij niet en zijn ouders ook niet, maar Gods werk moet door hem zichtbaar worden.' Jezus was niet geïnteresseerd in vragen als 'Waarom?' of

'Waarvoor?' Hij keek niet terug, maar vooruit, en vroeg zich dus af: 'Waarom?' Je heden telt en hoe Gods werk door jou zichtbaar wordt.

Jezus spuugde op de grond. Met wat 'over zijn lippen' was gekomen maakte hij wat modder. Dat smeerde hij op de ogen van de blinde. 'Ga naar het badhuis van Siloam en was u daar,' droeg

Dat een blindgeborene nu kon zien, overtuigde de farizeeën niet van Jezus' herkomst

hij de man op. De blinde deed dat en kon zien. Dat was op zich al mooi, maar ook Gods werk werd zichtbaar: Siloam betekent namelijk 'gezondene'. De omslachtige aanpak met speekselmodder en Siloams water bevatte een boodschap. Het woord, dat uit de mond van de ware gezondene komt, kan niet alleen genezen. Het kan ook scheppen wat er nooit geweest is, of het nu gezichtsvermogen is of, zoals hij belooft, eeuwig leven.

Kennissen van de bedelaar vroegen hoe hij nu kon zien. Hij vertelde dat een zekere Jezus hem met speekselmodder in zijn ogen naar Siloam had gestuurd. Aanwijzen kon hij hem niet, want hij kon toen nog niet zien. Omdat die modder op sabbat was geproduceerd, brachten zijn vrienden hem naar de farizeeën. Enkele van hen concludeerden gelijk: 'Zo iemand komt niet van God, want hij houdt zich niet aan de sabbat.' Maar anderen vroegen zich af hoe een zondig mens dit had kunnen doen. De farizeeën

raakten verdeeld en vroegen de ex-blinde wat hij van Jezus vond. De man antwoordde: 'Hij is een profeet.'

Dit kon toch niet waar zijn? Hij was vast niet blind geweest. De farizeeën riepen zijn ouders. Die bevestigden dat hij blind was geboren. Verder wilden zij hun handen er niet aan branden, want wie Jezus als messias erkende, werd uit de synagoge gezet. Hun zoon was oud genoeg. Hij kon voor zichzelf spreken. Zoonlief moest weer komen. 'Geef Góð de eer. Die man is een zondaar, dat weten we toch,' riepen de farizeeën. 'Of hij een zondaar is weet ik niet,' zei de ex-blinde. 'Maar één ding weet ik wel: ik was blind en nu kan ik zien.' Hij moest nog eens precies vertellen wat Jezus gedaan had. 'Dat heb ik u toch al verteld, maar u luistert niet! Wat wilt u nog meer horen? Wilt u soms leerling van hem worden?' Het volk, hun knokploeg en Nikodemus hadden al vraagtekens bij hun standpunt over Jezus gezet. Nu kwam deze man daar ook nog eens bij. 'Wij zijn leerlingen van Mozes. Van Mozes weten we dat God met hem gesproken heeft, maar van deze man weten we niet waar hij vandaan komt.' De ex-blinde snapte hen niet. 'Wat vreemd dat u niet begrijpt waar hij vandaan komt, terwijl hij mijn ogen geopend heeft ... Als die man niet van God kwam, zou hij dit toch niet hebben kunnen doen?' Dit wonder schreeuwde toch dat God Jezus gezonden had? Daar wilden de farizeeën niets van weten. De maat was vol en ze reageerden opnieuw met een stoot onder de gordel: 'Jij, sinds je geboorte een en al zonde, wil jij ons de les lezen?' Ze joegen hem weg. Jezus ving hem op. Als een goede herder wilde hij zijn schapen het volle leven geven. 'Ik geef mijn leven voor de schapen. Maar ik heb ook nog andere schapen, die niet uit deze schaapskooi komen. Ook die moet ik hoeden, ook zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder. ... Niemand neemt mijn leven, ik geef het zelf.' ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Johannes 9:1-10:21. De citaten komen uit Johannes 9:2-3,7,16-17,24-25,27-28,30,34; 10:15-16 en 18.

DEEL 13

VERMA

Bij zijn laatste gewone bezoek aan Jeruzalem kwam Jezus er openlijk voor uit dat hij de messias was. Dat onderstreepte hij met de opwekking uit de dood van Lazarus. Dit wonder gaf de religieuze leiding het laatste zetje om Jezus definitief uit de weg te willen ruilen. De nadruk die Jezus bleef leggen op dienen, geven, zoeken en redden bracht mensen tot geloof, maar ook tot verraad. Met verhalen en het wijzen op de Schrift probeerde Jezus de geestelijke leiders te winnen. Tenslotte zette hij als laatste redmiddel een aanzwellende tirade in om hen te bereiken. Het mocht niet baten. Ondertussen bereidde hij zijn leerlingen voor op

ONGELO

NENDE LIEFDE

zijn dood en onderwees hij hen over zijn terugkeer aan het einde der tijden. Met het wassen van voeten en woorden bij brood en beker stelde Jezus de avond voor zijn sterven bij de Pesachmaaltijd het Avondmaal in. Daarna sprak en bad hij nog uitgebreid met zijn leerlingen over zijn grote wens dat zij door de liefde werkelijk aan elkaar en God verbonden zouden zijn.

OFELIJK!

164. Exit Galilea

Jezus' relaties met de religieuze leiders in Jeruzalem en Judea stonden op scherp. Hij trok zich een paar maanden terug in Kafarnaüm. Toen hij wist dat zijn tijd naderde, verliet hij Galilea voor het laatst en reisde door Samaria naar Jeruzalem.¹ Vanwege dat reisdoel wilde een zeker Samaritaans dorp hem niet ontvangen. Donderstenen Jakobus en Johannes wilden daarom vuur uit de hemel over het dorp afroepen, maar Jezus wees hen terecht en reisde langs de overkant van de Jordaan verder.

Onderweg stuurde hij er zeventig leerlingen op uit om aan te kondigen dat het koninkrijk (koningschap) van God nabij was. Alles wees erop dat dit gelijke tred hield met wat er in Jeruzalem ging gebeuren. Bij hun terugkeer waren de leerlingen razend enthousiast over hun macht over de demonen. Jezus vulde aan: 'Ik heb Satan als een lichtflits uit de hemel zien vallen!'

Een wetgeleerde vroeg wat er nodig was om het eeuwige leven, waar Jezus telkens op had gewezen, te verkrijgen. Jezus vroeg wat de man er op basis van de Bijbel zelf van vond. 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel

uw kracht en met heel uw verstand, en uw naaste als uzelf,' citeerde de man. Dit klopt. Leef in verbondenheid met God en je medemens. 'Doe dat en u zult leven.'

Maar toen kwam de vervolgvraag: 'Wie is mijn naaste?' Jezus had het gehad over schapen uit een 'andere schaapskooi', niet-Joden dus. Dat konden zijn 'naasten' toch niet zijn? Dat waren 'verren'. Als antwoord

vertelde Jezus hoe iemand op de gevaarlijke weg tussen Jeruzalem en Jericho met veel zinloos geweld werd beroofd. Halfdood lieten de rovers hun slachtoffer naakt langs de weg liggen. Een priester en een Leviet – volksgenoten ofwel 'naasten' – liepen ieder met een grote boog om de zwaargewonde man heen. Maar een verguisde Samaritaan bracht hem naar een logement en betaalde zijn zorg- en verblijfskosten. 'Wie van deze drie is volgens

**Bij zijn laatste gewone
bezoek aan Jeruzalem
gaf Jezus openlijk toe
de messias te zijn**

u de naaste geworden van het slachtoffer?', vroeg Jezus de wetgeleerde. Je kring van naasten hangt dus niet af van je adres of afkomst. Actief liefhebben overbrugt barrières en maakt je zelfs de naaste van mensen waar je eerst ver vanaf stond. De resulterende verbondenheid brengt God vreugde.

Marta uit Betanië onthaalde Jezus en de zijnen gastvrij in haar huis. Zij moest nog leren dat het God niet om daden op zich, maar om relaties te doen is. Ze rende zich rot en ergerde zich aan haar zus Maria, die alleen maar aan de voeten van Jezus zat te luisteren. 'Heer, kan het u niet schelen dat mijn zuster mij al het werk alleen laat doen?' vroeg ze Jezus geërgerd. Tot haar ontsteltenis zei hij: 'Marta, Marta, je bent zo bezorgd en je maakt je veel te druk. Er is maar één ding noodzakelijk. Maria heeft het beste deel gekozen, en dat zal haar niet worden ontnomen.' Daden staan in dienst van relaties, niet andersom.

In de winter eisten de mensen bij het feest van de Tempelwijding duidelijkheid: 'Als u de messias bent, zeg het ons dan ronduit.'

Dat heb ik u al gezegd, maar u gelooft het niet. Wat ik namens mijn Vader doe getuigt over mij, maar u wilt me niet geloven, omdat u niet bij mijn schapen hoort. Mijn schapen luisteren naar mijn stem, ik ken ze en zij volgen mij. Ik geef ze eeuwig leven: ze zullen nooit verloren gaan en niemand zal ze uit mijn hand roven ... de Vader en ik zijn één.

Dit klonk in hun oren als godslastering en ze wilden Jezus steni-gen. Hij gooide nog meer olie op het vuur. Als ze de moeite namen om te geloven in wat hij deed, zouden ze begrijpen 'dat de Vader in mij is en dat ik in de Vader ben'. Jezus ontsnapte voor de menigte hem kon grijpen en nam de wijk naar de overkant van de Jordaan. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 19:1,2; Marcus 10:1; Lucas 9:51-10:42 en Johannes 10:22-42. De citaten komen uit Lucas 10:18,27-29,36,40-41; Johannes 10:24-28,30 en 37.

165. Feestmaal

Aan de overkant van de Jordaan vertelden enkele mensen aan Jezus hoe Pilatus in de tempel een aantal Galileeërs onder het offeren had laten afmaken.¹ Jezus greep dit punt aan om te herhalen dat je onrecht en rampen niet kunt verklaren vanuit de idee dat getroffen en altijd slechter zijn dan anderen. Jezus wees op de achttien doden die waren gevallen toen de toren van Siloam omviel. Juist bij dat badhuis had hij dit al onderwezen naar aanleiding van de blindgeboren man. De gedachte dat ieder onheil een vergeldende 'daad van God' is, zoals Engelstalige verzekeraars dat noemen, is fout. Houd de moed er dus in als jij in de hoek zit waar de klappen vallen. God geeft nog steeds om je.

Tegelijk geldt: als het je voor de wind gaat, betekent dat niet vanzelf dat jij een goed mens bent. Het gaat er uiteindelijk om dat iedereen 'tot inkeer' moet komen. Dat gold ook voor Israël als volk. Daarom vertelde Jezus over iemand die een vijgenboom plantte en na drie jaar nog geen vruchten

zag. Hij wilde hem laten omhakken, maar de tuinman pleitte voor een jaartje uitstel, 'tot ik de grond eromheen heb omgespit en hem mest heb gegeven, misschien zal hij dan het komende jaar vrucht dragen'. Jezus preekte nu drie jaar, maar zag bij zijn volk nog geen vruchten. Israël zou in de komende tijd bijzonder 'bemest' worden door wat er komen ging. Hun reactie zou bepalen of er al dan niet gehakt moest worden.

Jezus bleef benadrukken dat de sabbat bedoeld was voor goede daden en heling. Hij genas in een synagoge een vrouw die 'al achttien jaar door Satan geboeid' werd gehouden en krom liep. Zijn rechtvaardiging was: 'Maakt niet ieder van jullie op sabbat zijn os of ezel los van de voederbak om hem te laten drinken?' Op een andere sabbat genas hij tijdens een feestmaal bij een vooraanstaande farizeeër iemand met waterzucht. 'Als uw zoon

Met een vijgenboom en een feestmaal illustreerde Jezus de noodzaak van Israëls inkeer

of uw os in een put valt, dan haalt u hem er toch meteen uit, ook al is het sabbat?', verklaarde hij zijn actie.

Onder het thema 'feestmaal' gaf Jezus praktische lessen: ga uit jezelf nooit op een ereplaats zitten. Doe je dat ten onrechte, dan moet je verkassen en ga je af. 'Want wie zichzelf verhoogt zal vernederd worden, en wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden.' Als je een diner geeft, nodig dan niet het soort mensen uit, dat jou weer terug kan vragen. 'Nodig dan armen, kreupelen, verlamden en blinden uit. Dan zult u gelukkig zijn, zij kunnen voor u dan wel niets terugdoen, maar u zult ervoor beloond worden bij de opstanding van de rechtvaardigen.'

Tenslotte vatte Jezus alles samen in de volgende gelijkenis. Een aangekondigd groots feestmaal staat klaar om opgediend te worden. Maar als een bode de genodigden vraagt aan tafel te gaan, komen ze allemaal met goedkope smoesjes. Ze willen gewoon niet. De gastheer geeft dan de opdracht: 'Ga vlug de stad in en breng uit de straten en stegen de armen en kreupelen en blinden en verlamden hierheen.' Nog steeds is er plaats. 'Ga naar de wegen en de akkers buiten de stad en nodig iedereen met klem uit, want mijn huis moet vol zijn.' De maaltijd voedt velen, maar niet de oorspronkelijke genodigden.

Dit verhaal vertelt veel. (1) Gods koninkrijk is iets om naar uit te zien, zoals een feestmaal. (2) Het volk Israël, dat oorspronkelijk uitgenodigd was, wil niet 'aan tafel'. (3) Daar tegenover staat wat God wil: dat zijn huis 'vol' komt. (4) Ook mensen die aan de marges van de samenleving verkeren worden 'met klem' uitgenodigd. Niemand wordt te min geacht om deel te mogen nemen. De uitnodiging voor Gods koninkrijk geldt dus voor iedereen, ook voor jou en mij. (5) God doet zelf wat Jezus de mensen heeft voorgehouden: hij nodigt personen uit waarvan hij weet dat zij hem nooit op dezelfde manier terug kunnen trakteren. Hij is gewoon ongelooflijk goed. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 13:1-17 en 14:1-24. De citaten komen uit Lucas 13:8, 15-16; 14:5, 11, 13-14, 21 en 23.

166. Vreugde

Dat God werkelijk begaan is met alle mensen, toonde Jezus door bewust met volk van allerlei slag te gaan eten. Als daar weer eens over geklaagd werd – waarschijnlijk op basis van de ‘besmettelijkheid’ van het kwaad – vertelde Jezus maar weer eens verhalen, opnieuw over feesten en vooral over vreugde.¹

Als eerste beschreef hij de vreugde van een herder van honderd schapen, die dolblij is als hij een verloren schaap terugvindt. ‘Zo zal er in de hemel meer vreugde zijn over één zondaar die tot inkeer komt dan over negenennegentig rechtvaardigen die geen inkeer nodig hebben.’

Het tweede verhaal beschrijft de blijdschap van een vrouw die één van haar tien (bruids)munten kwijtraakt en na veel moeite terugvindt. ‘Zo, zeg ik u, heerst er ook vreugde onder de engelen van God over één zondaar die tot inkeer komt.’ Bij de schapen was het één op de honderd, bij haar één op de tien.

Het langste verhaal gaat over een vader van twee zonen. De jongste vertoont alle kenmerken van recalcitrantie. Hij schoffeert zijn hele familie door alvast zijn erfstukken op te eisen

en die gelijk te verpatsen, terwijl zijn vader nog leeft. Met de opbrengst vertrekt hij naar het buitenland om uitgebreid de bloemetjes buiten te zetten in het Las Vegas van zijn tijd.

Maar dan slaat de crisis toe – een zware hongersnood. De zoon raakt volledig aan lagerwal en krijgt per gratie nog een baantje als varkenshoeder. Varkenshoeder. Kan

het nog onreiner? Ja, dat kon. Hij verdient niet genoeg om zich te kunnen voeden, dus wil hij wel varkensvoer eten. Bij de varkens aan tafel zitten, wat een vernedering. Nu komt het ergste: zelfs daar wordt hij nog te min voor geacht en hij krijgt het niet. Dan bedenkt hij dat de flexwerkers bij zijn vader het veel beter hebben dan hij. Hij leert een zalvend toespraakje uit zijn hoofd – of hij bij zijn vader uitzendwerk mag doen, want zijn

**Drie verhalen
beschrijven Gods
vreugde als mensen
tot inkeer komen**

status als zoon heeft hij verspeeld – en sleept zich in lompen en op blote voeten naar huis. Zal hij welkom zijn?

Zijn vader ziet hem in de verte al aankomen, stormt op hem af, negeert de ondraaglijke varkensstank en omhelst hem innig. Voordat zoonlief zijn praatje goed en wel kan afdraaien, beveelt hij zijn knechten: 'Haal vlug het mooiste gewaad en trek het hem aan, doe hem een ring aan zijn vinger en geef hem sandalen.' Hiermee herstelt hij deze vagebond volledig tot zoon.

Ook dit verhaal beschrijft blijdschap. Het gemeste kalf – alleen bestemd voor uitzonderlijke gelegenheden – wordt geslacht. 'Laten we eten en feestvieren, want deze zoon van mij was dood en is weer tot leven gekomen, hij was verloren en is teruggevonden.' Er volgt een knallend feest met veel muziek en dans. Kun je nu een beetje Gods vreugde aanvoelen, die hij ervaart als hij weer verbinding kan leggen met wie dan ook, in wat voor staat hij of zij ook mag zijn? Ook met jou.

Maar niet iedereen is blij. De 'brave' zoon ontploft als hij bij thuiskomst hoort voor wie er gefeest wordt. Hij vertikt het naar binnen te gaan. Als vader naar buiten komt, schreeuwt hij hem toe dat hij wél altijd gehoorzaam is gebleven. Toch kon er van zijn vader nooit een geitenbokje af om met zijn vrienden een feestje te bouwen. 'Maar nu die zoon van u is thuisgekomen die uw vermogen heeft verkwanseld aan de hoeren, hebt u voor hem het gemeste kalf geslacht.'

Jezus liet een open einde aan dit verhaal – we weten niet of deze zoon nog mee komt feesten. Zo laat Jezus ook aan zijn 'brave' volk de keus: God heeft ook kinderen die ver van hem zijn weggelopen. Zij zullen uit die andere schaapskooien terugkeren naar zijn feestzaal. Feest Israël dan mee of niet? ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 15 (zie ook Matteüs 18:12-14). De citaten komen uit Lucas 15:7,10,22-24 en 30.

167. De een zijn dood

Een aantal geldzuchtige religieuze leiders wekte de indruk dat je liefde voor God goed kon combineren met liefde voor geld. Maar voor Jezus lag dat zwart-wit: 'Jullie kunnen niet God dienen én de mammon.'¹ (Mammon is de geldgod.) Natuurlijk krijgt iedereen met geld te maken, maar je moet dat geldmonster in zijn kooi houden. Geld vergaat. Op de lange termijn heb je er niets aan.

Jezus vertelde over een rijk feestbeest, voor wiens deur een bedelaar zit, die Jezus Lazarus noemde. Dit is de enige keer dat een persoon in Jezus' verhalen een naam krijgt. Om zijn punt duidelijk

te maken, deed Jezus alsof de doden bewustzijn kennen en kunnen spreken.² Lazarus en de rijke overlijden. Lazarus vindt troost op Abrahams schoot, maar de rijke ervaart vlammen. Hij vraagt Abraham om Lazarus te sturen om hem te verkoelen. Abraham weigert. De rijke heeft zijn deel van het goede al ontvangen tij-

De opwekking van Lazarus bezegelde Jezus' naam op de dodenlijst van de geestelijke leiders

dens zijn leven, terwijl Lazarus toen alleen maar pech heeft gehad. Nu vindt Lazarus troost, maar lijdt de rijke. Hier helpt geld niet. De rijke vindt dan dat Lazarus zijn nog in leven zijnde broers moet waarschuwen, opdat hen niet hetzelfde lot zal treffen. Abraham vindt dat overbodig. Ze hebben de Bijbel toch? 'Nee, vader Abraham, maar als iemand van de doden naar hen toe komt, zullen ze tot inkeer komen,' roept de rijke. Dan zegt Abraham: 'Als ze niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen ze zich ook niet laten overtuigen als er iemand uit de dood opstaat.'

Jezus was nog steeds veilig aan de overkant van de Jordaan, toen hij bericht ontving dat de broer van Marta en Maria ernstig ziek was. Laat die nou Lazarus heten. Jezus zei: 'Deze ziekte loopt niet uit op de dood, maar op de eer van God, zodat de Zoon van God geëerd zal worden.' Hij bleef waar hij was. Na twee dagen zei hij: 'Onze vriend Lazarus is ingeslapen, ik ga hem wakker maken.' Jezus' leerlingen snapten het niet meteen, maar

vervolgens legde hij uit: 'Lazarus is gestorven, en om jullie ben ik blij dat ik er niet bij was: nu kunnen jullie tot geloof komen.' Herhaaldelijk vergeleek Jezus de dood met slapen.

Toen ze aankwamen in Betanië, vlakbij Jeruzalem, was het al vier dagen na Lazarus' graflegging. De zussen snaptten niet waarom Jezus niet eerder was gekomen. Dan zou Lazarus nog leven. Jezus troostte Marta: 'Je broer zal uit de dood opstaan.' Ja, zij had van Jezus zelf geleerd 'dat hij bij de opstanding op de laatste dag zal opstaan'. Vervolgens zei Jezus: 'Ik ben de opstanding en het leven. Wie in mij gelooft zal leven, ook wanneer hij sterft, en ieder die leeft en in mij gelooft zal nooit sterven. Geloof je dat?' Ja, ze geloofde dat Jezus de messias was, 'de Zoon van God die naar de wereld zou komen'.

Bij het rotsgraf zei Jezus: 'Haal de steen weg.' Martha riep gelijk: 'Maar Heer, de stank!' Tot nu toe had Jezus alleen 'verse' gestorvenen uit de dood gewekt. Dit was een heel ander verhaal. Toch haalden ze de steen weg. Jezus dankte zijn Vader voor verhoring 'ter wille van al die mensen hier, opdat ze zullen geloven dat u mij gezonden hebt'. Toen riep hij: 'Lazarus, kom naar buiten!'

Lazarus kwam naar buiten en velen gingen geloven. De leiders riepen het Sanhedrin samen, de hoogste godsdienstige raad. De opwekking van Lazarus leidde bij hen niet tot geloof, maar tot paniek: 'Als we hem zijn gang laten gaan, zal iedereen in hem gaan geloven. Straks grijpen de Romeinen in; dan zullen ze onze tempel en ons volk vernietigen.' Kajafas, de hogepriester, wist niet dat hij profeteerde toen hij zei: 'Besef toch dat het in jullie eigen belang is dat één man sterft voor het hele volk, zodat niet het hele volk verloren gaat.' Ze onderzochten hoe Jezus te doden, maar die vertrok naar Efraïm. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Lucas 16 en Johannes 11. De citaten komen uit Lucas 16:13,30-31 en Johannes 11:4,11,14,23-27,42-43,47-48 en 50.
 2. In Lucas 11:31,32; 14:14; 17:22-37 en 20:27-40 onderwijst Jezus, net als in de andere evangeliën, dat bij zijn terugkeer op aarde de gezamenlijke opstanding uit de dood plaatsvindt. Dan ontvangt ieder zijn eeuwige bestemming. Je moet deze gelijkenis dus als een beeldspraak lezen.

168. Ondersteboven

In Gods rijk gelden de ware waarden, die niet door het kwaad zijn aangetast

Ik moest eens een auto in onze garage parkeren die was aangepast voor een invalide: het rempedaal zat rechts en het gaspedaal links. Dit was vrijwel ondoenlijk. Ik moest mijn voeten dwingen omgekeerd te handelen. Jezus heeft uitgelegd dat in zijn koninkrijk veel zaken ondersteboven werken. Althans, zo ervaren wij dat, omdat onze mechanismen zijn aangetast door het kwaad. Hij vertelde over een farizeeër die in de tempel fier rechtop stond te bidden.¹ De farizeeër was zeer ingenomen met zijn godsdienstigheid en dankte God dat hij niet was zoals die slechteriken om hem heen. Naast hem durfde zo'n 'slechte' tollenaar nau-

welijks zijn ogen op te slaan en fluisterde: 'God, wees mij zondaar genadig.' Met de tollenaar kwam het wel goed. Met die opschepper niet. 'Want wie zichzelf verhoogt zal vernederd worden, maar wie zichzelf vernedert zal verhoogd worden.'

Zijn leerlingen legden Jezus een dilemma voor. In de wet van Mozes staat dat een man een scheidingsbrief aan zijn vrouw

moet geven als hij haar verstoot. Sanctioneert God met deze regel niet dat een man zijn vrouw zomaar mag wegsturen? Jezus, de voorvechter van ware verbondenheid, legde uit dat die wetregel was gegeven 'omdat u zo harteloos en koppig bent'. Zo'n brief bood een vrouw bescherming als haar man haar dumpte. Maar God had nooit bedoeld dat mensen elkaar zouden loslaten. Er kwamen mensen die wilden dat Jezus hun kinderen zegende. De leerlingen hielden hen tegen. Ze moesten maar terugkomen als ze groot waren. Jezus hoorde dit en zei: 'Laat de kinderen ongemoeid, belet ze niet bij mij te komen, want het koninkrijk van de hemel behoort toe aan wie is zoals zij.' Voor Gods koninkrijk moet je niet groot zijn of worden, maar klein. 'Meester, wat voor goeds moet ik doen om het eeuwige leven te verwerven?' vroeg een voorname jongeman. Jezus zei hem Gods geboden te houden: 'Pleeg geen moord, pleeg geen overspel, steel

niet, leg geen vals getuigenis af, toon eerbied voor uw vader en moeder, en ook: heb uw naaste lief als uzelf.’ Die geboden hield hij al. Wat kon hij nog meer doen? ‘Als je volmaakt wilt zijn, ga dan naar huis, verkoop alles wat je bezit en geef de opbrengst aan de armen; dan zul je een schat in de hemel bezitten. Kom daarna terug en volg mij.’ Dat was een pijnlijke opdracht. De jongeman was heel bemiddeld. In zijn cultuur beschouwden ze rijkdom als een teken van Gods zegen, en daardoor als een entreekaartje voor Gods koninkrijk. Dat opgeven en een leerling van Jezus worden, was hem teveel. Jezus merkte vervolgens op: ‘Het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan.’ Een schat in de hemel verkrijgt je eerder arm dan rijk.

Toen vertelde hij over een wijngaardenier die om zes uur’s morgens voor een dag flexwerkers inhuurde. Hij sprak een denarie (zilverstuk) loon met hen af. De hele dag door, tot vijf uur’s middags, bleef de wijngaardenier uitzendkrachten werven met de toezegging dat de beloning ‘rechtvaardig’ zou zijn. Om zes uur liet hij de laatsten het eerst uitbetalen. Ze ontvingen een hele denarie, evenals alle anderen. Aan het eind van de rij klaagden de werkers van het eerste uur bij de ontvangst van hun denarie. Maar de boer vroeg aan een mopperaar: ‘Beste man, ik behandel je toch niet onrechtvaardig? Je hebt toch ingestemd met het loon van één denarie? Of mag ik met mijn geld niet doen wat ik wil? Zet het kwaad bloed dat ik goed ben?’ Gods ‘rechtvaardigheid’ wordt volledig aangestuurd door goedheid. Alle arbeiders hadden een gezin te voeden. God beloont niet op basis van verdienste, maar op basis van behoefte. ‘Zo zullen de laatsten de eersten zijn en de eersten de laatsten.’ Ja, Gods rijk opereert anders dan onze wereld. Maar het lijkt me daardoor des te aantrekkelijker. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Matteüs 19:3-20:16; Marcus 10:2-31 en Lucas 18:9-30. De citaten komen uit Lucas 18:13-14; Marcus 10:5; Matteüs 19:14,16,19,21,24; 20:13 en 15-16.

169. Laatste reis

Jezus ging nu definitief met zijn leerlingen naar Jeruzalem.¹ Hij vertelde hun dat hij zou worden veroordeeld, bespot, bespuwd, geselsd en gedood. Na drie dagen zou hij weer opstaan. Maar dit nieuws kwam bij zijn leerlingen niet aan. Ze begrepen er niets van. Ze snaptten wel meer niet. Alsof Jezus helemaal niet had gewezen op het gevaar van zelfverhoging, vroegen donderstenen Jakobus en Johannes of ze in Jezus' gloriekabinet rechts en links van hem mochten zitten. Ze beseften niet wat ze vroegen. 'Kunnen jullie de beker drinken die ik moet drinken of de doop ondergaan die ik moet ondergaan?', vroeg Jezus hen. Natuurlijk konden ze dat. Van de leerlingen zou Jakobus inderdaad als eerste worden geëxecuteerd en Johannes als laatste sterven. Maar verdere bijzondere posities kon Jezus niet garanderen.

De anderen waren hels. Weer legde Jezus zijn gekantelde visie uit: 'Jullie weten dat heersers hun volken onderdrukken en dat leiders hun macht misbruiken. Zo zal het bij jullie niet mogen

gaan. Wie van jullie de belangrijkste wil zijn, zal de anderen moeten dienen, en wie van jullie de eerste wil zijn, zal jullie dienaar moeten zijn.' Jezus legde zijn omgekeerde waarden niet van bovenaf op. Hij belichaamde die zelf en koppelde het dienen aan zijn onbegrepen stervensboodschap: '... zoals de Mensenzoon niet gekomen is om gediend te worden, maar

om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen.'

Ze kwamen door Jericho, waar Jezus een blinde genas en stil hield onder een vijgenboom. Daarin zat Zacheüs, een rijke belastinginner, een heuler met de Romeinen. Zacheüs was klein, wilde Jezus graag zien en was daarom in deze boom geklommen. 'Zacheüs, kom vlug naar beneden,' zei Jezus, 'want vandaag moet ik in jouw huis verblijven.' Jezus 'moest' naar Zacheüs' huis. Hij kan en zal mensen die hem zoeken nooit negeren. Mocht jij tot die categorie behoren, weet dan dat hij dolgraag in je leven komt.

Jezus' nadruk op dienen, geven, zoeken en redden leidde tot geloof... en verraad

De omstanders mopperden dat Jezus onderdak zocht bij zondaar Zacheüs. Maar deze vertelde dat hij de helft van zijn bezittingen aan de armen gaf. Mocht hij iets hebben afgeperst, dan zou hij dat viervoudig vergoeden. Jezus was blij: 'Vandaag is dit huis redding ten deel gevallen, want ook hij is een zoon van Abraham. De Mensenzoon is gekomen om te zoeken en te redden wat verloren was.'

Ze gingen naar Betanië, waar Jezus en de opgestane Lazarus eregasten waren bij Simon de farizeeër. Zus Marta hielp met de bediening. Lazarus' andere zus, Maria, stond bekend als een 'zondares'. Met een exclusief kruikje nardusolie liep ze naar Jezus' aanligbed. Ze hilde en haar tranen maakten Jezus' voeten nat. Ze droogde ze af met haar haar, kuste ze en wreef ze in met de olie. Simon dacht: 'Als hij een profeet was, zou hij weten wie de vrouw is die hem aanraakt, dat ze een zondares is.' Maar Jezus vertelde hem hoe een geldschietster twee schuldenaars hun schulden kwijtschold. De een veel, de ander veel minder. Wie van de twee zou hem de meeste liefde betonen? Snapte hij het nu? Bij de geur van de olie vroeg penningmeester Judas verontwaardigd waarom die olie niet was verkocht voor de armen. Judas gaf niet om de armen, maar mocht graag uit de groepskas graaien. Jezus nam Maria in bescherming. Ze deed dit alvast voor zijn begrafenis. Armen waren er altijd, maar hij niet.

De aanwezigheid van Lazarus bracht veel mensen tot geloof in Jezus. Daarom besloten de leiders ook hem uit de weg te ruimen. Leerling Judas nam ook een besluit. Hij stapte op de leiders af en vroeg wat het hen waard was als hij Jezus aan hen uitleverde. Ze betaalden hem dertig zilverstukken. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 20:20-34; 26:1-16; Marcus 10:32-45; 14:1-11; Lucas 18:31-43; 19:1-10; 7:36-50; 22:1-6; en Johannes 11:55-12:11. De citaten komen uit Marcus 10:38,42-45; Lucas 19:5,9-10 en 7:39.

170. Week van de waarheid

De volgende dag liet Jezus twee leerlingen een nog onbereden ezelsveulen halen en reed daarop van Betanië naar Jeruzalem.¹ Uit eerbetoon wuifden mensen met palmtakken en spreidden hun mantels als een rode loper op de grond. Ze riepen: 'Hosanna voor de Zoon van David! Gezegend hij die komt in de naam van de Heer!'² Dit was een regelrechte erkenning van Jezus als messias. De farizeeën vroegen Jezus dit te laten ophouden. Maar hij antwoordde: 'Als zij zouden zwijgen, dan zouden de stenen het uitschreeuwen.' Jezus verborg zijn identiteit niet langer. Dit was de week van de waarheid. Wat deden ze ermee? Het rijden op een veulen wees op de profetie van Zacharia, waarin God Jeruzalem vrede wilde brengen.³ Toen Jezus vanaf de Olijfberg de stad vol in zicht kreeg, hield hij stil en barstte in huilen uit over haar verzet. Hij zei:

Jezus kwam ervoor uit dat hij de messias was, maar hij trof weerstand en geen inkeer

Had ook jij op deze dag maar geweten wat vrede kan brengen! Maar dat blijft voor je verborgen, ook nu. Want er zal een tijd komen dat je vijanden belegeringswerken tegen je oprichten, je omsingelen en je van alle kanten insluiten. Ze zullen je met de grond gelijkmaken en je kinderen verdelgen, en ze zullen geen steen op de andere laten, omdat je de tijd van Gods ontferming niet hebt herkend.

Jeruzalem raakte in rep en roer toen de stoet de stad binnentrok. In de tempel nam Jezus 'alles in ogenschouw' en zag dat alles weer terug bij af was. Hij ging terug naar Betanië voor de nacht. De volgende morgen vervloekte Jezus langs de weg een vijgenboom zonder vruchten. Daarna ging hij naar de tempel en herhaalde de grote schoonmaak van drie jaar geleden: 'Staat er niet geschreven: 'Mijn huis moet voor alle volken een huis van gebed zijn'? Maar jullie hebben er een rovershol van gemaakt!' De tempelautoriteiten wilden hem nu nog liever uit de weg ruimen.

Maar ze durfden niets te doen vanwege zijn populariteit.

Een dag later was de door Jezus vervloekte vijgenboom helemaal verdord. Zei deze woordloze gelijkenis iets over het lot van Israël, dat maar geen vruchten droeg? Na de schoonmaak kon Jezus ongestoord in de tempel onderwijzen, tot de autoriteiten hem op het matje riepen: 'Op grond van welke bevoegdheid doet u die dingen? Wie heeft u het recht gegeven om zo te handelen?' Jezus wilde alleen antwoorden, als zij hem eerst vertelden of Johannes de Doper al dan niet door God gezonden was. De leiders reageerden niet. Als ze Johannes erkenden, moesten ze ook Jezus erkennen. Alweer sloegen ze een kans tot inkeer over. Maar Jezus gaf niet op en vertelde verhalen:

Iemand vroeg zijn twee zonen in de wijngaard te gaan werken. De ene zoon zei nee, maar bedacht zich en ging toch. De andere zei wel ja, maar ging niet. De tollenaars en de hoeren gingen deze leiders voor in Gods rijk, want ze hadden Johannes geloofd. De bestuurders hadden zich na hun eerste 'nee' niet willen bedenken om Johannes – en Jezus – alsnog te aanvaarden. Een tweede verhaal volgde.

Een landheer legde een fraaie wijngaard aan en verpachtte deze. Tegen de oogsttijd stuurde hij knechten om de vruchten op te halen. Maar de pachters mishandelden en doodden de knechten. Vervolgens stuurde hij zijn zoon. Voor hem zouden ze wel ontzag hebben. Ze riepen echter: 'Dat is de erfgenaam! Kom op, laten we hem doden en zo zijn erfenis opstrijken.' De pachters zetten hun woorden om in daden. De landheer liet daarop de pachters terechtstellen en verhuurde zijn wijngaard aan anderen. De leiders snapten dat dit verhaal over hen ging. Ze werden woedend, maar kwamen nog steeds niet tot inkeer. ❖

-
1. Denk aan de reis met twee knechten en een ezel van Abraham en Isaak naar de berg Moria, zie hoofdstuk 44.
 2. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 21; Marcus 11; 12:1-12; Lucas 19:29-20:19 en Johannes 12:12-19. De citaten komen uit Matteüs 21:9, Lucas:40,42-44; Marcus 11:11,17,28 en Matteüs 21:38.
 3. Zacharia 9:9

171. Zoon van David

Als je een geliefde reanimeert, ga je door tot je erbij neervalt. Jezus gaf zijn pogingen om de Joodse godsdienstige leiders tot inkeer te brengen ook niet op en herhaalde voor hen het verhaal over het feestmaal.¹ Deze keer deed hij er een schepje bovenop. De genodigden voor het bruiloftsfeest van de zoon van de koning wilden niet komen. Ze hadden niet alleen smoesjes. Sommigen doodden de gezonden bodes zelfs. De vorst liet woedend deze moordenaars ombrengen en hun stad in brand steken.

Met 'de zoon van de koning' verwees Jezus openlijk naar de messias, 'de zoon van David'. Hij waarschuwde de leiders ernstig voor het gevaar dat afwijzing door de oorspronkelijke genodigden – het Joodse volk – inhield. Tegen zijn knechten zei de koning: 'De gasten waren het niet waard genodigd te wor-

den.' In hun plaats liet hij zowel goede als slechte mensen uitnodigen. Toen hij kwam kijken wie er waren, zag hij iemand zonder bruiloftskleren. De koning vroeg: 'Vriend, hoe ben je hier binnengekomen terwijl je niet eens een bruiloftskleed aanhebt?' De man stond met zijn mond vol tanden. Daarop liet de koning hem er hardhandig uitgooi-

en. 'Velen zijn geroepen, maar slechts weinigen uitverkoren.'

Je moet weten dat in die tijd de koning voor bruiloftskleren zorgde. De betrokkene had de goedgeefsheid van de koning in de wind geslagen. Maar juist de goedheid van God maakt het mogelijk dat jij en ik deel kunnen nemen aan zijn feest.

Dit heftige verhaal leidde niet tot bezinning. Integendeel. De herodianen en de farizeeën begonnen samen een offensief van strikvragen. Mocht men de keizer belasting betalen of niet? De farizeeën vonden van niet, omdat je dan de keizer erkende, die beweerde een god te zijn. Jezus wees erop dat alle (belasting) munten caesar afbeeldden en noemden. Als je die munten al

Met verhalen en de Schrift bleef Jezus proberen de geestelijke leiders te winnen

gebruikte voor alledaagse dingen, 'geef dan wat van de keizer is aan de keizer, en geef aan God wat God toebehoort'.

De liberale sadduceeën geloofden niet in de opstanding uit de dood. Hun strikvraag ging over een vrouw die met zeven overleden broers getrouwd was geweest. 'Wiens vrouw zal zij dan bij de opstanding zijn?' Jezus gaf hun een koekje van eigen deeg: bij de opstanding zouden de mensen als engelen zijn. En dat terwijl de sadduceeën niet in engelen geloofden. Jezus zei: 'Hebt u niet gelezen wat God u over de opstanding van de doden heeft gezegd? Dit is wat hij zei: 'Ik ben de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob.' Hij is geen God van doden, maar van levenden.' De sadduceeën dropen af.

Nadat de farizeeën daarvan hoorden, kwamen zij op hun beurt weer met de vraag waarmee we dit boek zijn begonnen: 'Wat is het grootste gebod in de wet?' Jezus, de belichaming van de liefde, antwoordde direct: 'Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dat is het grootste en eerste gebod. Het tweede is daaraan gelijk: heb uw naaste lief als uzelf. Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.'

Enkelen van hen reageerden instemmend. Jezus zag hoop gloriëren. Hier komen we het tot de kern van Gods onderwijzing (Tora): 'U bent niet ver van het koninkrijk van God.'

Nu ze toch om hem heen stonden, vroeg Jezus deze farizeeën van wie de messias een zoon was. 'Van David,' antwoordden ze. 'Hoe kan David hem dan, geïnspireerd door de Geest, Heer noemen?',² vroeg Jezus. David stelde hierdoor dat de messias ouder was dan David. De messias bestond dus al voordat hij werd geboren. Niemand wist iets te zeggen. Durfden ze de uitvloeiels hiervan onder ogen te zien? ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 22; Marcus 12:13-37 en Lucas 20:20-44. De citaten komen uit Matteüs 22:8,12,14,21,28,31-32,36-40; Lucas 20:30; Marcus 12:34 en Matteüs 22:42-43.

2. Jezus verwees naar Psalm 110

172. Wee

Als vriendelijke raad niet helpt om een geliefde voor gevaar te behoeden, gebiedt jouw liefde dat je overgaat tot onvriendelijkheid. In zijn laatste ontmoeting met de farizeeën en schriftgeleerden zaagde Jezus van dik hout planken om hen tot inkeer te brengen.¹ Je kunt deze aantijgingen met allerlei intonaties lezen. Ik ga ervan uit dat Jezus deze dingen met betraande ogen zei en riep. Hij hekelde niet wat zij onderwezen, maar dat ze zelf niet deden wat zij anderen voorhielden. 'Ze bundelen alle voorschriften tot een zware last en leggen die de mensen op de schouders, terwijl ze zelf geen vinger uitsteken om die te verlichten.' Ze deden er alles aan om door de mensen gezien en geëerd te worden. Die insteek moest niet onder Jezus' leerlingen heersen:

Jullie moeten je niet rabbi laten noemen, want jullie hebben maar één meester, en jullie zijn elkaars broeders en zusters. En noem niemand op aarde vader, want jullie hebben maar één vader, de Vader in de hemel. Laat je ook niet leraar noemen, want jullie hebben maar één leraar, de messias. De belangrijkste onder jullie zal jullie dienaar zijn. Wie zichzelf verhoogt zal worden vernederd, en wie zichzelf vernedert zal worden verhoogd.

Als laatste zette Jezus een aanzwellende tirade in om de geestelijke leiders te bereiken

Jezus deed zeven uitspraken, die zes keer begonnen met 'Wee jullie, schriftgeleerden en farizeeën, huichelaars, jullie ...' Hij gaf daarin voorbeelden van hun uiterlijke schijn en haarkloverij. Bijvoorbeeld dat zweren bij de tempel volgens hen niet gold en zweren bij het goud van de tempel wel. Alsof goud in Gods ogen meer waard zou zijn dan zijn tempel. De tempel maakt dat goud waardevol, niet andersom. Daarop doorbordurend stipte Jezus hun geldzucht aan: 'Jullie geven tienden van munt, dille en komijn ...' Herken je de steeds kleinere eenheden, waarvan ze telkens secuur een tiende deel

naar de voorraadkamer in de tempel brachten? Maar ze verwaarloosden 'wat in de wet zwaarder woog: recht, barmhartigheid en trouw'. Je geldelijke loyaliteit aan God moet samengaan met financiële saamhorigheid met je medemens. Daarentegen 'verslonden' zij de huizen van de weduwen. Tienden afdragen en gulheid horen bij elkaar: '[M]en het een zou moeten doen zonder het andere te laten. Blinde leiders zijn jullie, die uit hun drank de muggen ziften, maar een kameel wegslikken.' Het drong nog niet tot hen door. Jezus zette nu harde woorden in:

Jullie lijken op witgepleisterde graven, die er vanbuiten wel fraai uitzien, maar vol liggen met doodsbeenderen en andere onreinheden. Zo lijken ook jullie voor de mensen uiterlijk op rechtvaardigen, terwijl jullie innerlijk vol huichelarij en wetsverachting zijn ... [J]ullie zeggen: 'Als wij geleefd hadden in de tijd van onze voorouders, zouden wij ons niet zoals zij schuldig hebben gemaakt aan de moord op de profeten.' Daarmee erkennen jullie zelf dat jullie kinderen zijn van hen die de profeten vermoord hebben. Maak de maat van jullie voorouders dan maar vol! Slangen zijn jullie, addergebroed, hoe denken jullie te kunnen ontkomen aan een veroordeling tot de Gehenna?

Jezus deed alles om hen wakker te schudden. Hij werd aangevuurd door een intens verlangen: 'Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt en stenigt wie naar haar toe zijn gestuurd! Hoe vaak heb ik je kinderen niet bijeen willen brengen zoals een hen haar kuikens verzamelt onder haar vleugels, maar jullie hebben het niet gewild.' Uiteindelijk kon Jezus één ding niet: iemand dwingen het goede te doen. De keus ligt bij de mens en dat respecteerde hij. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 23; Marcus 12:38-40 en Lucas 11:37-54; 13:31-35; 20:45-47. De citaten komen uit Matteüs 23:4,8-12,14,23-24,27-28,30-33 en 37.

173. Winst door verlies

In de tempel etaleerden de rijken hun geefgedrag bij de donatiekist.¹ Maar Jezus wees op een arme weduwe die twee muntjes door de gleuf liet glijden: 'Deze arme weduwe heeft meer in de offerkist gedaan dan alle anderen ... want die hebben gegeven van hun overvloed, maar zij heeft van haar armoede alles gegeven wat ze had.' God kijkt naar je hart, niet naar je etalage. Enkele Grieken wilde Jezus ontmoeten. Ze kregen geen bravoure te zien. Integendeel. Jezus legde uit dat hij tot majesteit zou worden verheven, maar dan wel via een heel vernederende weg. 'Waarachtig, ik verzeker u: als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft het één graankorrel, maar wanneer hij sterft draagt hij veel vrucht.' Hij wist wat hem stond te wachten.

'Nu ben ik doodsbang. Wat moet ik zeggen? Vader, laat dit ogenblik aan mij voorbijgaan? Maar hiervoor ben ik juist gekomen. Laat nu zien hoe groot uw naam is, Vader.' Prompt klonk er een stem uit de hemel: 'Ik heb mijn grootheid getoond en ik zal mijn grootheid weer tonen.' De mensen dach-

ten een donderslag of een engel gehoord te hebben. Maar Jezus legde uit: 'Die stem heeft niet voor mij gesproken, maar voor u. Nu wordt het oordeel over deze wereld geveld, nu zal de heerser van deze wereld uitgebannen worden. Wanneer ik van de aarde omhooggeheven word, zal ik iedereen naar mij toe halen.'

Jezus zou Satan, de heerser van deze wereld, verslaan door zich omhoog te laten heffen – een verwijzing naar zijn kruisdood. Niet alleen zou dit de duivel ontkrachten, het zou ook als een magneet mensen tot hem trekken – voor de Heer van verbondenheid het mooiste wat hij zich kon wensen. Deze boodschap kwam nog niet bij de toehoorders aan. 'Maar wij hebben uit de wet begrepen dat de messias eeuwig blijft leven,' antwoordden zij. Dat leert de Schrift inderdaad. Maar zij verwijst

**Jezus zou Satan
verslaan door het
kruis. Daar was hij
angstig over**

ook vele malen naar het lijden en sterven van de messias, voordat hij voor eeuwig de troon bestijgt. Het menselijke brein kan heel selectief opereren en ongewenste informatie negeren.

Een tussenbalans maakt duidelijk dat – globaal gezien – de godsdienstige leiders zich niet aan Jezus hadden verbonden, ondanks zijn wondertekenen. Er waren wel leiders bij die in hem geloofden, maar die durfden daar niet voor uit te komen. De farizeeën zetten hen dan uit de synagoge. Ze wilden deel blijven uitmaken van het establishment. Ze stelden ‘meer prijs op de eer van mensen dan op de eer van God’ en hielden hun overtuigingen geheim. Zou het kruis dit stilzwijgen kunnen doorbreken? Jezus vat wat hij verkondigd heeft nog eens samen:

Wie in mij gelooft, gelooft niet in mij, maar in hem die mij gezonden heeft, en wie mij ziet, ziet hem die mij gezonden heeft. Ik ben het licht dat naar de wereld is gekomen, opdat iedereen die in mij gelooft niet meer in de duisternis is. Als iemand mijn woorden hoort maar ze niet bewaart, zal ik niet over hem oordelen. Ik ben immers niet gekomen om over de wereld te oordelen, maar om de wereld te redden. Wie mij afwijst en mijn woorden niet aanneemt heeft al een rechter: alles wat ik gezegd heb zal op de laatste dag over hem oordelen. Ik heb niet namens mezelf gesproken, maar de Vader die mij gezonden heeft, heeft me opgedragen wat ik moest zeggen en hoe ik moest spreken. Ik weet dat zijn opdracht eeuwig leven betekent. Alles wat ik zeg, zeg ik zoals de Vader het mij verteld heeft.

Dit was geen slappe filosofische hap, maar stevige levenskost. Jezus claimde niet alleen wijsheid te brengen, maar vooral eeuwig leven. De komende dagen zouden daarvoor cruciaal zijn. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Marcus 12:41-44; Lucas 21:1-4 en Johannes 12:20-50. De citaten komen uit Marcus 12:43-44; Johannes 12:24,27-28,30-32,34 en 43-50.

174. Ondergang

Vanaf de Olijfberg wezen Jezus' leerlingen op het schitterende tempelcomplex met zijn gouden dak, dat schitterde in de voorjaarszon. Maar Jezus zei: 'Ik verzeker jullie: geen enkele steen zal op de andere blijven, alles zal worden afgebroken!'¹ Dit was schokkend nieuws. Dat moest het einde van de wereld zijn. Wanneer ging dat gebeuren? Jezus waarschuwde dat zij, zodra zij de 'verwoestende gruwel' zouden zien, waar de profeet Daniël over had geschreven, moesten vluchten. 'Bid dat jullie niet in de winter zullen moeten vluchten en ook niet op sabbat.'

Vijfendertig jaar later, in 66, brak een grote Joodse opstand uit. Keizer Nero stuurde generaal Vespasianus naar Israël, die een groot deel van het verzet neersloeg en Jeruzalem belegerde.

Snel daarop stierf Nero. Vespasianus vertrok naar Rome en werd zelf keizer. Eusebius, een christelijke geschiedschrijver uit de derde en vierde eeuw, schrijft dat de christenen in Jeruzalem die tijdelijke terugtrekking benutten om naar Pella in Syrië te vluchten. Vespasianus' zoon Titus hervatte het beleg en in het jaar 70 maakten zijn troepen Jeruzalem

De ondergang van de tempel en de wereld hoeft Jezus' leerlingen niet te overvallen

met de grond gelijk, ook de tempel. Onbedoeld raakte de tempel in brand, waardoor het goud van zijn dak tussen de stenen droop. Om het goud ertussen weg te schrapen, haalden de Romeinen al zijn stenen van elkaar, zoals Jezus had gezegd.

Met de vraag over de tempel hadden de leerlingen Jezus ook gevraagd: 'Aan welk teken kunnen we uw komst en de voltooiing van deze wereld herkennen?' Jezus noemde tal van zaken: hongersnoden, oorlogen, aardbevingen, epidemieën, vervolgingen, valse messiassen en valse profeten die wonderen deden. 'Dan zullen er tekenen zijn aan de zon en de maan en de sterren, en op aarde zullen de volken sidderen van angst voor het gebulder en het geweld van de zee; de mensen worden onmachtig van angst voor wat er met de wereld zal gebeuren, want de hemelse

machten zullen wankelen.’ Ook op moreel vlak zal de wereld op zijn grondvesten schudden: ‘Doordat de wetteloosheid toeneemt, zal bij velen de liefde bekoelen.’ Natuurlijk, Gods wetten vormen een uitdrukking van zijn aard, liefde!

Al deze dingen moeten gebeuren – en gebeuren al –, maar geven geen exact tijdstip voor het einde. Je kunt er alleen aan herkennen ‘dat het einde nabij is’. Het is typisch voor de God van liefde, dat hij als meest kenmerkend tijdsteken noemde: ‘Pas als het goede nieuws over het koninkrijk in de hele wereld wordt verkondigd als getuigenis voor alle volken, zal het einde komen.’ De terugkeer van Jezus wordt de ingrijpendste gebeurtenis ooit, drastischer dan de zondvloed. Hij vormt de climax van de geschiedenis. ‘Zoals een bliksemschicht vanuit het oosten weerlicht tot in het westen, zo zal ook de Mensenzoon komen.’ Alle mensen zullen Jezus onder luid bazuingeschal glorieus op de wolken zien verschijnen. Dit zal de ‘laatste dag’ zijn, waarop Jezus de overleden gelovigen uit hun doodsslaap zal roepen.² Vanuit de vier windstreken zullen zijn engelen allen die bij hem horen samenbrengen. Voor wie kwaad wil, zal er geen leven meer zijn. Dit moment bezegelt ieders bestemming voor altijd.

En toch zullen de meeste mensen dit als iets onverwachts ervaren. ‘Zoals men in de dagen voor de vloed alleen maar bezig was met eten en drinken, met trouwen en uithuwelijken, tot aan de dag waarop Noach de ark binnenging, en ... de vloed ... kwam en iedereen wegnam, zo zal het ook zijn wanneer de Mensenzoon komt ... de een zal worden meegenomen en de ander achtergelaten.’

Daarom zal Jezus’ goede nieuws eerst in heel de wereld verkondigd worden. Wie daar gehoor aan geeft, wordt door zijn komst niet overvallen, maar mag er van harte naar uitzien. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 24; Marcus 13; Lucas 12:35-59; 17:20-37 en 21:5-38. De citaten komen uit Matteüs 24:2,15,20,3; Lucas 17:25-26; Matteüs 24:12,33,14,27 en 38-41.

2. Johannes 6:38

175. Toekomstbestendig

Eens zat ik, vóór de tijd van mobiele telefonie, met de kerk-gangers klaar voor een huwelijksbevestiging. Alleen was het bruidspaar, of specifiek de bruidegom, nog niet gearriveerd. Na een uur zat niemand meer op zijn plaats. Na anderhalf uur gingen sommige gasten op zoek naar een snackbar in de buurt. Het huwelijk heeft uiteindelijk toch plaatsgevonden en het stel is gelukkig nog steeds bij elkaar.

Jezus vertelde een soortgelijk verhaal.¹ Tien meisjes wachten met hun olielampen op de bruidsstoet. Vijf van hen hebben extra olie in een kruikje meegenomen. De bruidegom laat op zich wachten en ze dommelen allemaal in. Midden in de nacht komt hij. De meisjes zonder extra olie vragen de anderen om wat aan hen te geven, maar dat gaat niet. Tijdens hun zoektocht naar olie arriveert de bruidegom. Slechts vijf kunnen zich bij de stoet aansluiten en gaan de feestzaal binnen.

Jezus wilde met dit verhaal vooral benadrukken dat je 'waakzaam' moet zijn. Je weet niet wanneer hij zal terugkeren. Het duurt langer dan je verwacht. Zorg dus dat je er ten allen tijde

klaar voor bent, want je kunt je niet achter anderen verschuilen. Niemand kan zich er namens jou op voorbereiden. Dit is iets persoonlijks tussen jou en God.

In een tweede verhaal vertelde Jezus over iemand die op reis gaat en zijn drie werknemers naar vermogen verschillende bedragen in beheer geeft. Twee gaan direct aan de slag, maar degene met het laagste

bedrag begraaft het. Na lange tijd komt de geldschieter terug en rekent af. De twee die zijn gaan handelen, hebben hun bedragen verdubbeld. De heer prijst hen: 'Omdat je betrouwbaar bent gebleken in het beheer van een klein bedrag, zal ik je over veel meer aanstellen. Wees welkom bij het feestmaal van je heer.' De derde graaft het geld weer op en geeft het gewoon terug. Zijn heer heeft geen goed woord voor hem over. Hij had het

**Verbondenheid met
God en je medemens
maakt je klaar voor
Jezus' terugkeer**

minstens op de bank kunnen zetten voor de rente. Voor hem is er geen feestmaal.

Bij Jezus' terugkeer leg ik rekenschap af van mijn leven. Wat heb ik gedaan met alle mogelijkheden die God mij geboden heeft? Wat voor iemand ben ik geworden? Het uitzien naar de terugkeer van Jezus is geen passieve kwestie. In het derde verhaal benoemde Jezus de criteria die hij belangrijk vindt:

Bij zijn terugkomst zal koning Jezus de mensheid in twee groepen verdelen. De ene zal hij van harte welkom heten in zijn koninkrijk. 'Want ik had honger en jullie gaven mij te eten, ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op, ik was naakt, en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij, ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.' Ze herinneren zich daar niets van. Wanneer dan? 'Alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan.' Ze hebben zo geleefd zonder bijbedoelingen.

De andere groep zal hij een heel andere boodschap geven: 'Jullie zijn vervloekt, verdwijn uit mijn ogen naar het eeuwige vuur dat bestemd is voor de duivel en zijn engelen.' Ze hebben Jezus in zijn nood geen eten, drinken, kleding of aandacht geschonken. Ze vragen wanneer ze hem dan genegeerd hebben. 'Ik verzeker jullie: alles wat jullie voor een van deze onaanzienlijken niet gedaan hebben, hebben jullie ook voor mij niet gedaan.'

Let op: degenen die Jezus in zijn rijk welkom zal heten, hebben niet in diepe verbondenheid met hun medemens geleefd, omdat ze daarmee het koninkrijk wilden verdienen. Dat zou zelfzuchtige 'goedheid' zijn. Nee, door hun verbondenheid met God zijn ze op hem gaan lijken. God heeft hun een nieuw hart kunnen geven. Dat maakt hen geschikt voor eeuwig burgerschap in zijn rijk. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 25. De citaten komen uit de verzen 21,35-36,40-41 en 45.

176. Pesach wordt Avondmaal

Na al het gepraat over zijn toekomstige terugkeer, richtte Jezus zich weer op het heden. Voordat die terugkeer ooit kon plaatsvinden, wachtten hem eerst nog een paar heftige gebeurtenissen. Hij vroeg Petrus en Johannes de pesachmaaltijd voor te bereiden. 's Avonds ging hij met de twaalf leerlingen aanliggen aan de tafel. 'Ik heb er hevig naar verlangd dit pesachmaal met jullie te eten voor de tijd van mijn lijden aanbreekt.'¹

De leerlingen pikten de emotie van Jezus' woorden niet op. Zij lagen op banken, met hun voeten op tafelhoogte. Bij deze zaal was alles inbegrepen, zoals bakken en doeken voor het wassen van de voeten, maar geen slaaf bij om die voetwassing te verrichten. Zij maakten weer ruzie over de vraag wie het belangrijkste was. Heel praktisch, want wie o wie ging er voor slaaf spelen?

Jezus herhaalde voor de zoveelste keer: 'De belangrijkste van jullie moet de minste worden en de leider de dienaar.' Hij bracht deze woorden gelijk in praktijk. Jezus beseftte ten volle dat de Vader hem alle macht had gegeven, dat hij van God was gekomen en weer naar hem zou terug gaan. Toch – of juist daarom – kleepte hij zich uit, zoals een slaaf betaamde, en bond de geleverde hand-

doek om zijn middel. Hij goot water in een kom en ging zijn leerlingen af om hun voeten te wassen en af te drogen.

Petrus had grote moeite met dit slavenwerk van zijn meester. 'O nee, mijn voeten zult u niet wassen, nooit!', riep hij uit. Jezus antwoordde: 'Als ik ze niet mag wassen, kun je niet bij mij horen.' Alleen door zichzelf te verlagen

en dienstbaar te zijn kon Jezus het fundament leggen voor een koninkrijk dat zijn innige verbondenheid nooit meer zou verliezen. Dat moest Petrus wel accepteren.

Petrus schoot gelijk door naar het andere uiterste: 'Heer, dan niet alleen mijn voeten, maar ook mijn handen en mijn hoofd!' Jezus antwoordde: 'Wie gebaad heeft hoeft alleen nog zijn voe-

**Met het wassen van
voeten en woorden bij
brood en beker stelde
Jezus het Avondmaal in**

ten te wassen, hij is al helemaal rein.' Lijdzaam lieten de leerlingen Jezus' dienstbetoon over zich komen. Het verhaal vertelt niet of een van hen Jezus' voeten waste. Jezus kleepte zich aan en ging weer liggen.

'Begrijpen jullie wat ik gedaan heb? ... Als ik, jullie Heer en jullie meester, je voeten gewassen heb, moet je ook elkaars voeten wassen. Ik heb een voorbeeld gegeven; wat ik voor jullie heb gedaan, moeten jullie ook doen.' Nog steeds is het goed om Jezus' woorden in de praktijk te brengen, door bij het Avondmaal, dat Jezus zou instellen, aan de ene kant de moeite te nemen om elkaars voeten te wassen. Zo laten we elkaar zien hoe Jezus voor ons de minste is geweest. Maar ook principieel, door vast te houden aan een altijd dienende insteek.

Jezus nam een ongedesemd brood, zoals bij Pesach hoorde. Hij bad ervoor, brak het en deelde het uit. 'Dit is mijn lichaam dat voor jullie gegeven wordt. Doe dit, telkens opnieuw, om mij te gedenken.' Daarna nam hij ook de beker. 'Deze beker, die voor jullie wordt uitgegoten, is het nieuwe verbond dat door mijn bloed gesloten wordt.' Met deze eenvoudige woorden gaf Jezus de pesachmaaltijd een nieuwe betekenis. Die ging niet meer alleen over de bevrijding uit Egypte, maar over onze bevrijding van satans ik-terreur. Jezus heeft de duivel verslagen door liefde tot op het bot, door zich te laten opheffen aan een kruis. Telkens als zijn volgelingen Avondmaal vierden, verkondigen zij dat.

Deze maaltijd en alles er omheen vormde voor Judas de bekende druppel die zijn emmer deed overlopen. Deze weg wilde hij niet inslaan. Jezus wist dat: 'Een van jullie zal mij verraden.' Hij gaf Judas een stuk brood: 'Doe maar meteen wat je van plan bent.' Zijn collega's dachten dat hij nog iets moest kopen of dat hij geld aan de armen ging geven. Maar Judas vertrok om Jezus aan te geven. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 26:17-29; Marcus 14:12-25; Lukas 22:7-30 en Johannes 13:1-30. De citaten komen uit Lucas 22:15,26; Johannes 13:8-10,12,14; Lucas 22:19-20 en Johannes 13:21.

177. Natafelen

Jezus biedt de weg, de waarheid en het leven om bij de Vader te komen

Nu Judas vertrokken was, tafelde Jezus nog na met zijn overige leerlingen. 'Nu is de grootheid van de Mensenzoon zichtbaar geworden, en door hem de grootheid van God.'¹ Jezus hield stug vast aan het concept dat goddelijke glorie en grootheid tot uiting komen in dienen en zelfopoffering.

Hij waarschuwde hen voor zijn dood: 'Kinderen, ik blijf nog maar een korte tijd bij jullie. Jullie zullen me zoeken, maar wat ik tegen de Joden gezegd heb, zeg ik nu ook tegen jullie: 'Waar ik heen ga, daar kunnen jullie niet komen.' Direct daarop gaf hij hun het nieuwe gebod, dat we al aan het begin van dit boek

besproken hebben: 'Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben.'

Dat nieuwe gebod vonden zijn leerlingen niet spannend. Niemand reageerde. Maar Petrus greep terug op wat Jezus eerst gezegd had. Waarom kon hij niet mee naar waar Jezus heen zou gaan? 'Ik wil mijn leven voor u geven!' riep hij uit. Maar Jezus zei: 'Jij je leven voor mij geven? ... [N]og

voor de haan kraait zul jij mij driemaal verloochenen.' Gelijk bevestigde hij Petrus en de anderen weer met deze belofte over een plek waar zij hem wel zouden kunnen volgen:

Wees niet ongerust, maar vertrouw op God en op mij. In het huis van mijn Vader zijn veel kamers; zou ik anders gezegd hebben dat ik een plaats voor jullie gereed zal maken? Wanneer ik een plaats voor jullie gereedgemaakt heb, kom ik terug. Dan zal ik jullie met me meenemen, en dan zullen jullie zijn waar ik ben. Jullie kennen de weg naar waar ik heen ga.

Tomas merkte op dat ze amper wisten waar Jezus naartoe ging. Hoe zouden ze de weg daarheen dan moeten kennen? Jezus legde uit dat het ging om de weg naar de Vader: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand kan bij de Vader komen dan

door mij.’ Jezus zorgde voor drie elkaar aanvullende aspecten voor de hereniging van de mens met God:

Ten eerste is Jezus de weg, het communicatiemiddel. Door hem heeft God zich onder de mensen laten zien: ‘Wie mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.’ Daarbij heeft hij de waarheid verteld. Jezus heeft de aard van de Vader geopenbaard en alle valse beelden, die ooit over hem verzonnen waren, weerlegd. *What you see is what you get*. Als Jezus jou aanstaat, zul je het met de Vader ook goed kunnen vinden. Ten derde geeft Jezus het leven, hij maakt de hereniging fysiek mogelijk. Op de laatste dag roept hij de doden wakker en neemt hen mee naar de Vader. Niemand anders kan en zal dat doen.

Jezus sneed nog andere thema’s aan, waarover hij later verder zou uitweiden. Bijvoorbeeld zijn innige band met zijn Vader en met ons: ‘Ik ben in de Vader en de Vader is in mij.’ Dat ging verder tot: ‘Dan zul je begrijpen dat ik in mijn Vader ben, dat jullie in mij zijn en dat ik in jullie ben.’ Hoe kunnen personen inniger met elkaar verbonden zijn, dan ‘in’ elkaar te zijn? In verband daarmee begon Jezus de rol van de heilige Geest uit te leggen. De Vader zou hem sturen om Jezus’ plaats in te nemen. Jezus beschreef hem als – afhankelijk van welke vertaling je kiest – een pleitbezorger, helper, trooster, plaatsvervanger, gids-en-helper of (letterlijk) iemand ‘om jullie bij te staan’.² Deze ‘Geest van de waarheid’ zou altijd bij de leerlingen blijven en in hen wonen. Hij zou hen bijstaan door hun alles duidelijk te maken en alles in herinnering te brengen wat Jezus verteld had.

Abrupt brak Jezus het gesprek af, ‘want de heerser van deze wereld is al onderweg. Hij heeft geen macht over mij, maar zo zal de wereld weten dat ik de Vader liefheb en doe wat de Vader me heeft opgedragen.’ De groep vertrok naar de Olijfberg. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 26:30-35; Marcus 14:26-31; Lucas 22:31-38 en Johannes 13:31-14:31. De citaten komen uit Johannes 13:31,33-34,37-38; 14:1-4,6,9,11,20,17 en 30-31.
 2. Johans 14:16 (NBV, Wilibrord, NBG, Het Boek en De Naardense Bijbel).

178. Op weg naar de Olijfberg

Op weg naar de Olijfberg benadrukte Jezus dat zijn leerlingen 'in' hem moesten blijven.¹ Hij vergeleek hen met wijnranken, die in de wijnstruik geënt moeten zijn als ze vrucht willen dragen. Daarbij zouden ze ook regelmatig 'gesnoeid' moeten worden om nog meer vruchten op te leveren.

Jezus greep terug op het tafelgesprek en herhaalde zijn gebod dat zij elkaar moesten 'liefhebben zoals ik jullie heb liefgehad. Er is geen grotere liefde dan je leven te geven voor je vrienden. Jullie zijn mijn vrienden wanneer je doet wat ik zeg.'

Deze verbondenheid is het uithangbord en tegelijkertijd de handicap van Jezus' kerk. Aan tafel had hij al gezegd: 'Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn.'² Deze band verschilt radicaal van wat de samenleving kent. Haast als vanzelf roept hij weerszin op. 'Als jullie bij de wereld zouden horen, zou ze jullie hebben liefgehad als iets van haarzelf, maar jullie horen niet bij haar.' Deze saamhorigheid ligt zo ver buiten de bekende satanische kaders, dat ze overrompelt wie haar tegenkomt. Zij dwingt je te kiezen tussen haar omarmen en haar

haten. Jezus waarschuwde dat het zover zou komen, dat 'iedereen die jullie doodt, meent daarmee God te dienen'.

Gelukkig zouden ze die tegenwerking niet alleen hoeven te verduren. De 'bijstander', de Geest van de waarheid, zou over Jezus getuigen. Voor zijn leerlingen was het daarom goed dat Jezus wegging, want anders zou deze bijstander niet bij hen komen.

'Maar als ik weg ben, zal ik hem jullie zenden,' beloofde Jezus. Hij had hun nog veel meer te zeggen, maar ze konden dat nog niet verdragen. De Geest zou hun de weg wijzen naar de volle waarheid en hun vertellen wat ging komen.

Jezus ging ook dieper in op de relatie tussen hem, zijn leerlingen en de Vader. 'Ik noem jullie geen slaven meer, want een slaaf weet niet wat zijn meester doet; vrienden noem ik jullie, omdat

Voor zijn arrestatie gingen Jezus' laatste gebod en gebed over liefde en eenheid

ik alles wat ik van de Vader heb gehoord, aan jullie bekend-gemaakt heb.’ Hiermee stelde Jezus zijn leerlingen gelijk aan Abraham, die in de Schrift ook ‘Gods vriend’ werd genoemd en waarmee God ook zijn voornemens deelde.³ Dat voorrecht valt een ieder toe die leerling van Jezus wordt.

De leerlingen hadden tot nu toe geleerd te bidden in de naam van Jezus. Maar nu Jezus er open over praatte, maakte hij duidelijk dat hij onze verzoeken niet eens namens ons aan de Vader hoeft te vragen, ‘want de Vader zelf heeft jullie lief’. Vader en Zoon hebben beide het beste met ons voor. Wat dat betreft, kan en mag je hen niet tegen elkaar uitspelen.

Vlak voor ze de beek Kidron naar de Olijfberg overstaken, bad Jezus wat zijn ‘hogepriesterlijk gebed’ zou gaan heten, het laatste gebed met zijn leerlingen vóór zijn arrestatie. Jezus bad eerst voor de leerlingen om hem heen: ‘Ik vraag niet of u hen uit de wereld weg wilt nemen, maar of u hen wilt beschermen tegen de duivel. Ze horen niet bij de wereld, zoals ik niet bij de wereld hoor.’ Vervolgens trok Jezus zijn gebed door naar allen die door hun verkondiging ook in hem zouden geloven. Hij bad dus voor jou en mij. Zijn hartenkreet was: ‘Laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden.’ Jezus droomde ervan dat zijn gebod van onderlinge liefde, dat zo tegen alle individualisering indruist, in zijn kerk volledig zou worden uitgeleefd. Dat het ijkpunt daarbij Gods eigen eenheid zou zijn. De resulterende menselijke eenheid zou een onweerlegbaar getuigenis vormen, waardoor de wereld ‘zal begrijpen dat u mij hebt gezonden’. Jij en ik mogen van die saamhorigheid deel uitmaken. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Johannes 15-17. De citaten komen uit Johannes 15:12-13, 17, 19; 16:2, 7; 15:15; 16:27; 17:15, 21 en 23.

2. Johannes 13:35

3. Genesis 18:17; 2 Kronieken 20:7; Jesaja 41:8 en Jakobus 2:23

DEEL 14

LIJDEN

Jezus beseftte goed wat hem zou overkomen. Toch gaf hij zich over aan zijn Vaders wil en liet zich gevangen nemen. Het Sanhedrin veroordeelde hem tot de dood op basis van vermeende godslastering. Ze hadden alleen het recht niet om doodvonnissen uit te voeren. Daarom moest Pilatus, de Romeinse prefect hem ook veroordelen. Maar Pilatus kwam met Jezus in zijn maag te zitten, omdat hij geen schuld in hem kon vinden. Pilatus probeerde tevergeefs Jezus op allerlei manieren vrij te krijgen, maar de leiders en het volk schreeuwden om Jezus' veroordeling. Pilatus was niet in staat Jezus' kruisiging tegen te houden

ONGELO

DE LIEFDE

en waste zijn handen in onschuld. Jezus onderging de ultieme mix van foltering en schoffering, zoals de Schrift dat had aangekondigd. Ondanks dat bleef Jezus zorgzaam voor anderen. Juist op die dag, waarop alles uit zijn handen leek te glijden, bood Jezus toekomst aan een medegekruisigde. Davids psalmen boden Jezus door zijn lijden heen troost en moed tot hij zijn leven neerlegde. Doordat zijn benen aan het kruis niet gebroken werden, vervulde Jezus zelfs in zijn dood Gods aanzeggingen.

OFELIJK!

179. Overgave

Diep in de nacht betrad Jezus tegenover de berg Moria, de tempelberg, met de elf leerlingen de olijfgaard Getsemane.¹ 'Blijven jullie hier zitten, ik ga daar bidden,' zei hij en nam Petrus, Jakobus en Johannes mee. Die bespeurden angst bij Jezus toen hij zei: 'Ik voel me dodelijk bedroefd; blijf hier met mij waken.' Hij liep zelf verder en liet zich op de grond vallen. Diep gebogen bad hij: 'Vader, als het mogelijk is, laat deze beker dan aan mij voorbijgaan! Maar laat het niet gebeuren zoals ik het wil, maar zoals u het wilt.'

Toen Jezus voor steun naar zijn drie vertrouwelingen terugliep, lagen die te snurken. 'Konden jullie niet eens één uur met mij waken? Blijf wakker en bid dat jullie niet in beproeving komen; de geest is wel gewillig, maar het lichaam is zwak', verweet hij hen. Hij stond doodsangsten uit en hij liep opnieuw weg om te bidden. Kon vermeden worden wat er ging komen? 'Maar laat het niet gebeuren zoals ik het wil, maar zoals u het wilt.' Ooit had Isaak zich hier overgegeven in de liefdevolle handen van zijn vader Abraham. Maar Jezus' overgave aan zijn Vaders wil hield in dat

hij ging worden uitgeleverd aan de duisterst mogelijke machten. Toen Jezus weer steun bij de drie zocht, lagen ze nog te slapen. Dit herhaalde zich nog een derde keer.

Jezus kreeg geen verrassingen. Hij wist precies wat zich allemaal ging afspelen en riep hen wakker: 'Het is zover: het ogenblik is gekomen waarop de Mensenzoon wordt uitgeleverd aan de zondaars.' Terwijl

hij nog sprak, kwam Judas eraan met een cohort soldaten en een bende dienaren van de hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten, die zwaarden en knuppels droegen. Judas kuste Jezus. Hij had afgesproken dat hij hem daarmee zou aanwijzen. Jezus vroeg: 'Judas, lever je de Mensenzoon uit met een kus?' Een liefkozing als teken van verraad, dat is het toppunt van huichelarij. Jezus vroeg de meute wie zij zochten. 'Jezus uit Nazaret,' riepen

**Jezus beseftte wat
hem zou overkomen.
Toch gaf hij zich over
aan zijn Vaders wil**

ze. 'Ik ben het,' antwoordde hij. Bij die woorden deinsden allen achteruit en vielen. Toen ze weer stonden, vroeg Jezus het nog eens en kreeg hetzelfde antwoord. Hij dacht aan zijn leerlingen: 'Als jullie mij zoeken, laat deze mensen dan gaan.' Petrus had echter iets heel anders in gedachten: hij pakte een zwaard en haalde uit. Malchus, een slaaf van de hogepriester, had ineens geen rechteroor meer. Jezus wilde niets van Petrus' actie weten: 'Steek je zwaard in de schede. Zou ik de beker die de Vader mij gegeven heeft niet drinken?' De Vader zou hem zo twaalf legioenen engelen ter beschikking stellen, als hij daarom zou vragen. Jezus genas het oor en zei tegen de samenscholing: 'Als tegen een misdadiger bent u uitgetrokken met zwaarden en knuppels? Dagelijks was ik bij u in de tempel, en toen hebt u geen vinger naar me uitgestoken, maar dit is uw uur, het uur van de macht van de duisternis.' De soldaten met hun tribuun en de Joodse gerechtsdienaars sloegen Jezus in de boeien. Zijn leerlingen vluchtten. Eén jongeman, vermoedelijk Marcus, probeerde nog bij Jezus te blijven, maar zodra de soldaten zijn kleren vastgrepen, liet hij die in hun handen en zocht naakt een veilig heenkomen.

De meute bracht Jezus naar de voormalige hogepriester Annas. Die ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en over zijn leer. Jezus stelde dat hij altijd in het openbaar had onderwezen en wilde weten waarom Annas hem ondanks dat ondervroeg. 'Vraag het toch aan de mensen die mij gehoord hebben, zij weten wat ik gezegd heb,' zei hij. Bij die woorden sloeg een dienaar Jezus in zijn gezicht: 'Is dat een manier om de hogepriester te antwoorden?' Jezus vroeg: 'Als ik iets verkeerd gezegd heb, zeg dan wat er verkeerd was, maar als het juist is wat ik heb gezegd, waarom slaat u me dan?' Annas stuurde Jezus geboeid naar zijn schoonzoon Kajafas, die nu het hogepriesterlijke ambt bekleedde. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 26:36-56; Marcus 14:32-52; Lucas 22:40-53 en Johannes 18:1-24. De citaten komen uit Matteüs 26:36,38-41; Marcus 14:41; Lucas 22:48; Johannes 18:4-5,8,11; Lucas 22:52-53; Johannes 18:21 en 23.

180. Sanhedrin

Volgens de wet van Mozes was er altijd maar één hogepriester. Pas als deze stierf volgde zijn oudste zoon hem op. Maar sinds Herodes de Grote hadden koningen en Romeinse prefecten naar believen hogepriesters aangesteld en afgezet. Josephus, een Joodse geschiedschrijver uit de eerste eeuw, schrijft dat na het ontslag van Annas zijn vijf zonen kort na elkaar hogepriester waren. De voorloper van Pilatus, Valerius Gratus, stelde daarna Annas' schoonzoon aan, Kajafas. Omdat men echter geen ex-hogepriesters kende, waren er tijdens Jezus' proces wel zeven hogepriesters tegelijk in leven.¹

Tijdens de stop bij Annas hadden alle andere hogepriesters, oudsten en schriftgeleerden zich naar het paleis van dé hogepriester, Kajafas, gespoed. Johannes en Petrus waren meegelopen met de stoet die Jezus meevoerde. Johannes was een kennis van de hogepriester en wist de portierster over te halen ook Petrus binnen te laten. Ze vroeg Petrus: 'Ben jij soms ook een leerling van die man?' 'Ik ken hem niet eens,' zei deze en hij voegde zich bij de knechten die zich op de binnenplaats aan het vuur warmden.

De hogepriesters en het Sanhedrin ondervroegen getuigen om Jezus ter dood te kunnen veroordelen. Maar de vele valse verklaringen waren niet eenduidig. Het lukte zelfs niet met de aanklacht: 'We hebben hem horen zeggen: 'Ik zal die door mensenhanden gemaakte tempel afbreken en in drie dagen een andere opbouwen die niet door mensenhanden gemaakt is.'" Kajafas vroeg Jezus: 'Waarom antwoordt u niet? U

hoort toch wat deze getuigen zeggen?' Maar Jezus zweeg.

Kajafas vroeg hem op de man af: 'Bent u de messias, de Zoon van de Gezegende?' Nu antwoordde Jezus wel: 'Dat ben ik, en u zult de Mensenzoon aan de rechterhand van de Machtige zien zitten en hem zien komen op de wolken van de hemel.' Nu hadden ze beet. Kajafas scheurde zijn kleren en riep: 'Waarvoor hebben

Het Sanhedrin veroordeelde Jezus tot de dood op basis van vermeende godslastering

we nog getuigen nodig? U hebt de godslastering gehoord; wat is uw oordeel?' Allen oordeelden dat Jezus schuldig was en de doodstraf verdiende. Sommigen begonnen hem te bespuwen. Ze blinddoekten hem en sloegen hem in zijn gezicht: 'Profeteer dan maar eens voor ons, messias, wie is het die je geslagen heeft?' Ook de dienaren onthaalden hem met vuistslagen.

In het voorportaal zei een meisje over Petrus: 'Die man hoorde bij Jezus van Nazaret.' Petrus zwoer: 'Echt, ik ken de man niet!' De portiers merkten zijn Galilese accent op. Een familielid van Malchus, die door Petrus tijdelijk zonder zijn rechteroor had gezeten, riep: 'Ik heb toch gezien dat je bij hem was in de olijfgaard?' Petrus vloekte en bezwoer: 'Ik ken die man niet!' Meteen kraaide een haan. Jezus draaide zich om en keek Petrus aan. Die herinnerde zich nu wat Jezus van tevoren had gezegd. Hij rende naar buiten en barstte uit in bitter gehuil.

Het Sanhedrin overtrad allerlei procesregels.² Om de schijn van eerlijkheid hoog te houden, herhaalde het bij het kriecken van de dag zijn nachtelijke besluit. Het mocht alleen overdag doodsvonnissen vellen. Toen Judas dat vernam, bleek niet alleen Petrus van streek te zijn. Judas kreeg ook berouw en bracht de dertig zilverstukken naar de hogepriesters en oudsten terug: 'Ik heb een zonde begaan door een onschuldige uit te leveren.' Ze vonden dat hij daar zelf maar mee in het reine moest komen. Judas smeet het geld de tempel in, rende weg en verhing zich. De hogepriesters verzamelden de munten en kochten er een akker van, die voortaan als begraafplaats voor vreemdelingen zou dienen. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 26:57-27:10; Marcus 14:53-51:1; Lucas 22:54-71 en Johannes 18:25-27. De citaten komen uit Lucas 22:57; Johannes 18:17; Marcus 14:58,60-64; Matteüs 26:68,71-72; Johannes 18:26; Matteüs 26:74 en 27:4.
 2. De Mishna noemt o.a. dat het Sanhedrin alleen overdag zware processen mocht voeren, dat een doodsvonnis pas een volle dag later mocht worden gevelde en dat voor godslastering Gods naam moest zijn uitgesproken.

181. Niet van hier

LIJDENDE LIEFDE

Pilatus en Herodes zaten met Jezus in hun maag, maar werden dankzij hem vrienden

Herodes de Grote had als koning van Palestina voor zichzelf een prachtig paleis in Jeruzalem laten bouwen. Bij zijn dood in 4 voor Christus, niet lang na Jezus' geboorte, verdeelde de Romeinse keizer Augustus Palestina onder Herodes' drie zonen. Archelaüs heerste over Judea en Samaria, Antipas over Galilea en Perea, terwijl Filippus regeerde in de noordoostelijke gebieden.

Archelaüs was zo mogelijk een nog grotere bruut dan zijn vader. Na veelvuldige klachten zette Augustus hem in het jaar 6 af en verbande hem naar Vienne in het huidige Frankrijk. Antipas en Filippus behielden hun gebieden, maar Judea en Samaria werden samen een Romeinse provincie, bestuurd door Romeinse

prefecten. Zij zetelden in Caesarea, maar in Jeruzalem beschouwden zij dat voormalige paleis van Herodes als pretorium, hun hoofdkwartier, en spraken daarin ook recht.

In het jaar 26 werd Pontius Pilatus de vijfde prefect van Judea. Hij toonde weinig begrip voor het Joodse geloof. Maar het Sanhedrin was van hem afhankelijk

om het doodsvonnis van Jezus uit te voeren. Daarom brachten ze Jezus's morgens vroeg tot voor het pretorium. De leden van het Sanhedrin gingen niet naar binnen, want ze wilden zich niet verontreinigen voor het pesachmaal – alsof wat zij nu van plan waren hen wel 'rein' zou houden.¹

Pilatus moest dus naar buiten om de aanklacht aan te horen. Het Sanhedrin had Jezus schuldig bevonden aan godslastering, maar daar had Pilatus geen boodschap aan. Ze hadden nu beschuldigingen nodig voor een Romeinse doodstraf, dus kwamen ze met de volgende aanklacht: 'We hebben vastgesteld dat deze man ons volk van het rechte pad afbrengt en de mensen ervan weerhoudt belastingen aan de keizer te betalen en dat hij van zichzelf zegt de messiaanse koning te zijn.'

Pilatus nam Jezus mee naar binnen. 'Bent u de koning van de

Joden?', vroeg hij hem. Jezus antwoordde: 'Vraagt u dit uit uzelf of hebben anderen dit over mij gezegd?' 'Ik ben toch geen Jood,' reageerde Pilatus. 'Uw volk en uw hogepriesters hebben u aan mij uitgeleverd – wat hebt u gedaan?' Jezus zei: 'Als mijn koningschap bij deze wereld hoorde, zouden mijn dienaren wel gevochten hebben om te voorkomen dat ik aan de Joden werd uitgeleverd. Maar mijn koninkrijk is niet van hier.' Pilatus drong verder aan: 'U bent dus koning?' 'U zegt dat ik koning ben,' zei Jezus en verklaarde zijn missie nader: 'Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen.' Jezus leven was één grote weerlegging van Satans leugens over God. Pilatus kon daar niks mee beginnen: 'Maar wat is waarheid?' Pilatus ging weer naar buiten: 'Ik heb geen schuld in hem gevonden.' Maar de raadsleden bleven hardnekkig beweren: 'In heel Judea ruit hij met zijn onderricht het volk op, van Galilea tot hier!' Zo ontdekte Pilatus dat Jezus uit Galilea kwam en dus onder het gezag van Herodes Antipas viel. Deze bleek ook in Jeruzalem te verblijven en Pilatus liet Jezus naar Herodes brengen. Herodes had Jezus al heel lang willen ontmoeten en was bijzonder blij toen deze aan hem werd voorgeleid. De gesprekken met Johannes de Doper en de opgevangen verhalen over Jezus na Johannes' dood hadden hem nieuwsgierig gemaakt. Herodes hoopte dat Jezus een wonder zou doen en ondervroeg hem uitvoerig. Maar Jezus gaf niet één keer antwoord. Ondertussen brachten de meegekomen hogepriesters en de schriftgeleerden zware beschuldigingen tegen hem in. Herodes en zijn soldaten konden niets anders verzinnen dan Jezus te vernederen. Ze hingen hem een pronkgewaad om en dreven de spot met hem. Herodes stuurde Jezus zo getooid terug naar Pilatus. Herodes en Pilatus waren altijd elkaars vijanden geweest, maar vanaf dat moment werden ze vrienden. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 27:11-14; Marcus 15:2-5; Lucas 2:1-12 en Johannes 18:28-38. De citaten komen uit Lucas 23:2-3; Johannes 18:34-38 en Lucas 23:5.

182. Vrijlatingsplan

Jezus was onschuldig en Pilatus wilde hem vrij krijgen – door hem te laten geselen

Pilatus zag Jezus terugkomen en riep de hogepriesters, de leiders en het volk weer bij zich.¹ Het feit dat Herodes Jezus had teruggestuurd, gaf aan dat hij aan geen van de zaken waarvan ze hem betichtten schuldig was. Hij had simpelweg niets gedaan waarop de doodstraf stond. Pilatus snapte ondertussen dondersgoed dat het bij deze aanklagers niet om liefde voor de keizer te doen was, maar om pure afgunst. Pilatus wilde zich daar niet voor laten gebruiken. Zijn onderbuikgevoel werd bevestigd door een bericht van zijn vrouw: 'Laat je niet in met die rechtvaardige! Om hem heb ik namelijk vannacht in een droom veel moeten doorstaan.' Pilatus was vastbesloten Jezus vrij te laten. Omdat hij bij ieder Pesachfeest een door het volk gekozen gevangene liet gaan, stelde Pilatus voor dit jaar Jezus te kiezen. Als alternatief noemde hij een andere Jezus, Jezus Barabbas, die vastzat wegens oproer en moord. Een slimme zet, want hij

wist dat de aristocratische aanklagers een gruwelijke hekel aan de rebelse ideeën en terreuraanslagen van deze Jezus Barabbas hadden. Pilatus stelde voor de Jezus die de messias werd genoemd vrij te laten, 'nadat ik hem heb laten geselen'.

Als je niet oppast, lees je gemakkelijk over dat woordje 'geselen' heen. De Joden kenden het begrip geselen wel, dat werd gere-

guleerd door de wetten van Mozes en aanvullende tradities. Een geseling gebeurde altijd in het bijzijn van de rechter, die naging of de schuldige het nog wel kon verdragen. Maximaal veertig slagen mochten ze geven, niet meer. 'Anders wordt er geen maat gehouden, en zou een volksgenoot voor uw ogen zijn eer verliezen.'² Om er zeker van te zijn dat de beulen daar niet overheen gingen, dienden ze nooit meer dan negenendertig slagen toe. Hoe anders ging het er aan toe bij de Romeinen. Een geseling was voor hen het voorgerecht van een executie. De gestrafte hoorde er niet gelijk aan dood te gaan, maar na een paar dagen

bezwaken sommigen er sowieso aan. De Romeinen verzwaarden de strengen van hun gesels met lood. Scherpe stukjes bot staken er als weerhaken tussenuit. Iedere slag had het effect van een clusterbom: je rug spatte op vele plaatsen open. Bij volgende slagen groeven de stekelige hoeken zich dieper in je huid en daarna in je spierweefsel. Je bloedde als een rund en was overgeleverd aan de willekeur van de (twee) beulen, die zich niet hoefden te houden aan een slagenmaximum. Ze moesten er alleen voor zorgen dat je in leven bleef voor je doodstraf. Door je opengereten rug heen waren je ribben dan vaak letterlijk te tellen.

Dát bood Pilatus aan om met Jezus de messias te doen. Jezus Barabbas zou daarbij ook nog uit de weg worden geruimd. Maar dit ging de hogepriesters niet ver genoeg. Jezus moest nú dood. Volledig tegen hun normale standpunt in, hitsten ze het volk op om Jezus Barabbas vrij te schreeuwen. Pilatus kon niet onder dit verbale geweld uit en Jezus Barabbas vertrok als vrij man.

Maar Pilatus wilde nog steeds de andere Jezus zien vrij te krijgen en gooide het over een andere boeg. Hij gaf opdracht Jezus te geselen. In het pretorium leefden de beulen zich uit op Jezus' blote lijf. De begeleidingssoldaten pikten hun spotternij van eerder weer op. Ze trokken Jezus niet alleen een purperen mantel aan, maar zetten hem ook een van dorens gevlochten kroon op en gaven hem een rieten staf als scepter. De soldaten vielen op hun knieën: 'Gegroet, koning van de Joden!' Ze bespuugden hem en sloegen met zijn namaakscepter tegen zijn hoofd. Pilatus liep weer naar buiten: 'Ik zal hem hier buiten aan u tonen om u duidelijk te maken dat ik geen enkel bewijs van zijn schuld heb gevonden.' Met de doornenkroon op en in de purperen mantel liet hij Jezus verschijnen. 'Hier is hij, de mens,' zei Pilatus. Zou zijn vrijlatingsplan aanslaan? ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 27:15-23, 27-30; Marcus 5:6-19; Lucas 23:13-25 en Johannes 18:39-19:5. De citaten komen uit Matteüs 27:19; Lucas 23:22; Matteüs 27:29 en Johannes 19:4-5.
 2. Deuteronomium 25:3

183. Reddeloos

Kwade mensen zijn bruter dan dieren: Pilatus kon Jezus' kruisiging niet tegenhouden

Dieren kennen voor soortgenoten iets van een ingebouwde begrenzing. Als een hond het onderspit delft tegen een andere hond, draait hij zich op zijn rug en strekt zijn hals als aanbod om hem de fatale beet toe te brengen. De overwinnaar zal hem daarop niet doodbijten, maar laten gaan.

Pilatus ging ervan uit dat dit mechanisme ook bij mensen werkte. Hij liet Jezus afgebeeld, bebloed en in zijn spottenuit uit het pretorium komen en verwachtte dat de hogepriesters en gerechtsdienaars zouden inbinden. Maar tot zijn ontzetting schreeuwden ze: 'Kruisig hem, kruisig hem!' Het brutoeste beest is minder beestachtig dan mensen in de ban van het kwaad.¹

Pilatus deed alsof hij toegaf: 'Neem hem dan maar mee en kruisig hem zelf, want ik zie niet waaraan hij schuldig is.' Maar de ho-

gepriesters mochten zelf niet executeren en noemden nu hun ware reden: 'Wij hebben een wet die zegt dat hij moet sterven, omdat hij zich de Zoon van God heeft genoemd.'

Pilatus schrok zich wezenloos. Wat als deze Jezus inderdaad Gods Zoon was? In het pretorium vroeg hij benauwd: 'Waar komt u vandaan?' Maar Jezus antwoordde niet. 'Waarom zegt u niets tegen mij? Weet u dan niet dat ik de macht heb om u vrij te

laten of u te kruisigen?' Jezus constateerde: 'De enige macht die u over mij hebt, is u van boven gegeven. Daarom draagt de-gene die mij aan u uitgeleverd heeft de meeste schuld.' Vanaf dat moment deed Pilatus nog meer zijn best om Jezus vrij te laten. Maar buiten riepen de beschuldigers slim: 'Als u die man vrijlaat bent u geen vriend van de keizer, want iedereen die zichzelf tot koning uitroept pleegt verzet tegen de keizer.'

Pilatus hoorde dat, liet Jezus naar buiten brengen en nam plaats op de rechterstoel. Op het prachtige mozaïekterras probeerde hij het volk nog eens te overtuigen en wees weer naar Jezus: 'Hier is hij, uw koning.' Meteen klonk er: 'Weg met hem, weg

met hem, aan het kruis met hem!' Pilatus vroeg nog een keer: 'Wat heeft hij dan misdaan?' Maar ze schreeuwden nog harder: 'Aan het kruis met hem!' Pilatus vroeg: 'Moet ik uw koning kruisigen?' Toen schreeuwden de hogepriesters wat in andere omstandigheden als muziek in de oren van iedere prefect klonk: 'Wij hebben geen andere koning dan de keizer!' Maar dat wilde Pilatus nu eigenlijk niet horen. De menigte scandeerde steeds massaler: 'Kruisig hem, kruisig hem.'

Pilatus beseftte dat zijn pogingen nergens toe leidden. Er dreigde nu zelfs opstand. Dat kwam hem slecht uit, want zijn beschermheer in Rome, Seianus, stond onder verdenking. Pilatus mocht dus geen schijn van afvalligheid van de keizer tonen en gaf zijn strijd voor Jezus' vrijlating op. Maar hij wilde daarbij geen 'vuile handen' oplopen en liet daarom water brengen. Ten overstaan van de menigte waste hij zijn handen: 'Ik ben onschuldig aan de dood van deze man. Zie het zelf maar op te lossen.' (Aan Pilatus danken we de uitdrukking 'Je handen in onschuld wassen'.) Heel het volk antwoordde: 'Laat zijn bloed óns dan maar worden aangerekend, en onze kinderen!' Pilatus gaf Jezus uiteindelijk toch mee om hem te laten kruisigen.

De soldaten gaven Jezus zijn eigen kleren weer en legden een kruisbalk op zijn beurse schouders. Hij moest die dwarsbalk zelf naar de plaats van zijn kruisiging dragen, maar dat ging niet lukken. Hij was te verzwakt. Er kwam net ene Simon uit Cyrene (in het noordoosten van het huidige Libië) de stad binnen. De beulen dwongen hem de balk voor Jezus te dragen. Marcus merkt op dat Simon 'de vader van Alexander en Rufus' was. De eerste lezers van zijn evangelie kenden Alexander en Rufus later dus als volgelingen van Jezus. Dat zal ongetwijfeld te maken hebben gehad met wat hun vader hun over deze dag verteld heeft. ♦

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 27:24-26, 31,32; Marcus 15:20,21; Lucas 23:26 en Johannes 19:6-16. De citaten komen uit Lucas 23:21; Johannes 19:6-7,9-15; Matteüs 27:24-25 en Marcus 15:21.

184. Bloed en bloot

Alles verliep allemaal zo anders dan toen Isaak met het brandhout de berg op was gehuppeld en wijsneuzig zijn vader naar het offerlam had gevraagd. Het was allemaal zo anders dan een paar dagen eerder, toen een volksmenigte Jezus als een vorst, rijdend op dat veulen, Jeruzalem binnen had gehaald. Nu kotste een even grote volksmassa een wankelende Jezus de stad uit.¹ Toen was hij bejubeld, nu jouwden ze hem uit. Vrouwen weeklaagden over hem. Jezus keerde zich naar hen om:

Dochters van Jeruzalem, huil niet om mij. Huil liever om jezelf en je kinderen, want weet, de tijd zal aanbreken dat men zal zeggen: 'Gelukkig wie onvruchtbaar is, gelukkig de moederschoot die niet gebaard heeft en de borst die geen kind heeft gezoogd.' Dan zullen de mensen tegen de bergen zeggen: 'Val op ons neer!' en tegen de heuvels: 'Bedek ons!'

Want als dit gebeurt met het jonge hout, wat zal het verdorde hout dan niet te wachten staan?

Tijdens de ultieme mix van foltering en schoffering bleef Jezus zorgzaam voor anderen

Jezus was geen verwilderd slachtoffer dat zichzelf kwijt was. Hij was zelfbewust. Jezus wist dat hij 'het jonge hout' was. Hij kende de *ins & outs* van wat er gebeurde en ging komen. Hij

had bij zijn volle verstand hiervoor gekozen. Treur dus niet om hem, maar om degenen die bijna veertig jaar later zouden worden overvallen door de verschrikkingen die de val van Jeruzalem zouden vergezellen. Buiten de stad, op een drukke plek, bereikte de stoet rond negenen de Schedelplaats, Golgota (Hebreeuws). Jezus mocht ter verdoving met gal vermengde wijn drinken, maar hij sloeg dat af. Waarom wilde hij bij zijn positieven blijven? Wie wil er nou bewust deze smerigst mogelijke procedure doorleven? Simon liet de kruisbalk op de grond vallen. De soldaten bevestigden deze aan de staander die klaarlag, waardoor er een kruis

ontstond. Ze trokken Jezus al zijn kleren uit en reten zo de stollende wonden van de geseling weer open. Vliegen zoemden erop af. Met zijn omgeploegde rug moest Jezus op het kruis gaan liggen en zijn armen wijd uitspreiden. Zand, vuil, splinters en ongedierte kropen in zijn wonden. De beulen beukten de eerste spijkers door zijn polsen in de dwarsbalk.

Nu kwam de meest vernederende acte. Jezus moest zijn benen spreiden alsof hij op een paard zat. Vervolgens trokken de beulen zijn enkels bij elkaar en joegen daardoor een joekel van een spijker de staander in. Nu hoorden zij Jezus. Hij sprak over hen. Hij vloekte niet, maar bad: 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen.' Zij beseften het inderdaad niet. Jezus was er des te meer van doordrongen en was met hen begaan.

Allesbehalve zachtzinnig ploften de militairen het kruis recht-op in een gat. Zo 'verhoogden' zij Jezus met ongekende pijn-scheuten. Zijn geforceerde lichaamshouding maakte ademen moeilijk en pijnlijk. Bovenal zorgde zijn positie ervoor dat zijn besneden schaamte zo breed mogelijk te schande prijkte. Kruisigen was de ultieme mix van foltering en schoffering. Verwees de besnijdenis als teken van Gods verbond met Abraham naar deze vernedering? Het beloofde zaad trof bloed en ontbloting? Het was begrijpelijk dat – niet zozeer uit angst, als wel uit respect – Jezus' getrouwen op een afstand bleven.

De vier begeleidende soldaten verdeelden Jezus' kleren onder elkaar. Maar zijn onderkleed was in één stuk geweven. Dat wilden ze heel houden, dus onder het kruis verdubbelden ze het. Nu overwonnen Jezus' geliefden toch hun gêne en kwamen ze bij hem. Jezus zei tegen zijn moeder: 'Dat is uw zoon,' en tegen zijn leerling Johannes: 'Dat is je moeder.' Vanaf dat moment nam Johannes Maria bij zich in huis. Aan het kruis behield Jezus de regie en bekommerde hij zich om anderen – want zo is God. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 17:33-36, 55,56; Marcus 15:22-24, 41,42; Lucas 23:27-34; 49 en Johannes 19:23-27. De citaten komen uit Lucas 23:28-31,34 en Johannes 19:26,27.

185. Vandaag

Met weemoed denken Ria en ik terug aan de tijd dat we rondreden in onze *flower power* Fiat 600T. Dit gele minibusje was voorzien van gordijntjes en grote decoratiebloemen en – vlinanders. We hebben ermee verhuisd en erin gekampeerd. De motor was van een Fiat 600: ons karretje haalde amper 70 km per uur. Het is dan ook niet bijzonder dat we er nooit een snelheidsboete mee hebben opgelopen. Als Ferrari- en Porscherijders zich aan de snelheidslimieten houden, dát is pas netjes.

Het feit dat Jezus' geliefden dichtbij waren gekomen om te steunen, stond in schril contrast met de nabijheid van anderen. Voorbijgangers keken hoofdschuddend toe: 'Jij was toch de man die de tempel kon afbreken en in drie dagen weer opbouwen?

Als je de Zoon van God bent, red jezelf dan maar en kom van dat kruis af!'¹ Ook de hogepriesters, de schriftgeleerden en de oudsten spotten: 'Anderen heeft hij gered, maar zichzelf redden kan hij niet; laat die messias, die koning van Israël, nu van het kruis afkomen. Als we dat zien, zullen we geloven!' De soldaten deden ook hun duit in het zakje. De term

**Juist deze dag, waarop
alles uit zijn handen
leek te glijden, kon
Jezus toekomst bieden**

'messias' betekende voor hen niet zoveel, maar het bord boven Jezus' hoofd gaf hun een goede spotreden: 'Als je de koning van de Joden bent, red jezelf dan!'

Pilatus had namelijk boven Jezus' hoofd in het Hebreeuws, het Latijn en het Grieks een inscriptie laten ophangen: 'Jezus uit Nazaret, koning van de Joden.' Toen de hogepriesters dat lazen, werden ze woest. Ze gingen weer naar Pilatus en wilden het laten veranderen in 'Deze man heeft beweerd: Ik ben de koning van de Joden'. Pilatus had er zijn buik vol van: 'Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven,' was zijn reactie. Het bleef zoals het was. Het gehoon klonk niet alleen van beneden, maar ook in stereo van opzij. Twee misdadigers waren tegelijk met Jezus gekruisigd. Misschien wel hopen op een ontsnapping, sloten zij zich

aan bij de beschimpingen: 'Jij bent toch de messias? Red jezelf dan en ons erbij!' Het navrante was, dat Jezus daadwerkelijk de messias was, geen Fiat 600T. Hij kon dit hele circus ogenblikkelijk platleggen. Hij kón het, maar weerstond de verleiding zich van deze folterende pijnen en mensonterende schandstelling te ontdoen. Hij had een hoger doel.

Jezus' goedheid aan het kruis bracht een van zijn twee lotgenoten tot inkeer. Zo erg zelfs, dat deze zijn collega terecht ging wijzen: 'Heb jij dan zelfs geen ontzag voor God nu je dezelfde straf ondergaat? Wij hebben onze straf verdiend en worden beloond naar onze daden. Maar die man heeft niets onwettigs gedaan.' Hij keerde zich naar het middelste kruis: 'Jezus, denk aan mij wanneer u in uw koninkrijk komt.' Jezus antwoordde: 'Ik verzeker je: nog vandaag zul je met mij in het paradijs zijn.' Dat Jezus zei dat hij met deze crimineel die dag nog 'in het paradijs' zou zijn, ligt wat lastig. Hij ging die dag niet naar de hemel. Twee dagen later zou Jezus tegen Maria zeggen: 'Ik ben nog niet opgestegen naar de Vader.' De oplossing voor deze tegenstrijdigheid is dat de Griekse tekst geen leestekens kent. Je kunt met minstens evenveel recht de dubbele punt als volgt plaatsen: 'Ik verzeker je nog vandaag: jij zult met mij in het paradijs zijn.' Dat komt overeen met Jezus' verdere woorden.

Juist op deze dag, nu Jezus' vermogens hem ontvielen en zijn eigen leven uit hem wegvloede, nu hij beschimpt en veracht werd, nu hij publiekelijk de *loser* leek, kon hij doen wat hij het liefste deed: een werkelijke *loser* hoop geven. Want doordat hij vandaag zijn eigen leven en eer opgaf, verwierf hij het recht om leven en eer aan anderen te geven, vooral aan hen die alles verknoeid hadden. Jouw geval is nooit te hopeloos. Je hoeft er maar om te vragen. Heb je dat al gedaan? ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 27:37-44; Marcus 15:26-32; Lucas 23:35-43 en Johannes 19:18-22. De citaten komen uit Matteüs 27:40; Marcus 15:31,32; Lucas 23:37; Johannes 19:19,21-22; Lucas 23:39-43 en Johannes 20:17.

186. Schuld, schande en schade

Davids psalmen droegen Jezus toen hij onze schuld, schande en schade compenseerde

Over geen enkele dag waren er vooraf zoveel details bekend als over deze.¹ Geen enkele dag in de geschiedenis heeft dan ook zulke rigoureuze gevolgen gehad. Rituelen als de tempeldienst, de offers en de besnijdenis wezen erop. De verhaallijnen van Abraham, Isaak en Jakob onthulden zijn thema's van verlossing. Jesaja, Daniël en andere profeten kondigden deze datum en de betekenis van zijn gebeuren aan. Met name David heeft vooraf Jezus' hartverscheurende belevingen van deze dag bezongen.

Dit is de dag waarop God door Jezus zowel *de schuld*, *de schande als de schade*, waar het kwaad de mensen mee had opgezaaid, volledig in zich heeft opgenomen en gecompenseerd. Iedereen weet zich *schuldig* aan niet-verbindend gedrag, aan het zwichten voor de ik-terreur, aan het afwijken van Gods levensnorm. Behalve Jezus. Toch werd hij bestraft met geseling en kruisiging.

Iedereen schuwt de *schande* van zijn kwaad. We hopen dat bepaalde gedachten, woorden en daden altijd verborgen blijven, want als die bekend werden, zouden die onze goede naam aantasten. We schamen ons diep voor ze. Jezus had absoluut niets om zich voor te schamen. Toch beleefde hij de meest schandalige vernedering. Lager dan een kruisiging kun je niet zakken.

We lijden allemaal onder de *schade* die de breuk met God heeft gebracht. Het kwaad heeft ons innerlijk en lijfelijk misvormd en ons een uiterste houdbaarheidsdatum bezorgd: iedereen gaat dood. Jezus was innerlijk zuiver. Toch deelde hij in onze averij. Hij ging niet sterven vanwege zijn eigen tekorten, of omdat hij lichamelijk op was. Hij incasseerde de implicaties, het loon, van onze 'wandaden' en 'schuld' en legde daarvoor zelf zijn leven neer. Niemand beroofde hem van het leven.²

Dit kruisafereel was vanuit alle drie opzichten – schuld, schande en schade – zo pertinent onterecht, dat rond het middaguur de

zon dit niet langer wilde beschijnen. Gedurende drie uur was het land net zo donker als de duisternis die Jezus' hart omklemde. Hij onderging wat mensen die door het kwaad zijn aangetast uiteindelijk wacht: dat de Vader hen loslaat. Onverbondenheid leidt tot dodelijke eenzaamheid. Jezus schreeuwde deze pijn uit met de beginregel van Psalm 22: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?' Dit duizend jaar oude lied van David beschrijft tal van details van deze kruisigingsdag: hoe de beenderen van de messias te tellen waren, hoe hij met doorboorde handen en voeten te schande hing, hoe het volk hem bespote en uit de tent probeerde te lokken en hoe de beulen om zijn kleren dobbelden. 'Mijn tong kleeft aan mijn gehemelte,' dichtte David. 'Ik heb dorst,' zei Jezus. Zoals David in Psalm 69 al zong, moest zure wijn (azijn) zijn dorst lessen. Ondanks de hartenpijn door de afwezigheid van zijn Vader, klampte Jezus zich met psalmen aan hem vast. Het blijft voor ons onzichtbaar, maar ook het hart van de Vader moet zijn verscheurd door dit contactverlies.

Psalm 22 vervolgt: 'U legt mij neer in het stof van de dood.' Daar moest het heen en daar zou Jezus heen om onze schade volledig te dekken. Hij ervoer louter zijn Vaders afwezigheid, maar verklaarde toch zijn trouw aan hem met: 'Het is volbracht', in het Hebreeuws een verwijzing naar Psalm 73:26: 'Al bezwijkt mijn hart en vergaat mijn lichaam, de rots van mijn bestaan, al wat ik heb, is God, nu en altijd.' Aan een kruis stierf je na dagen aan uitputting. Maar in zijn hartzeer riep Jezus nu al: 'Vader, in uw handen leg ik mijn geest!' (Psalm 31:6) en overleed.

Niet het kruis doodde Jezus, en ook geen Jood of een Romein. Hij stierf zélf. De schepper van het leven legde actief zijn eigen leven neer op het moment dat in de tempel een priester het paaslam wilde slachten. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 27:45-51; Marcus 15:33-37; Lucas 23:44-46 en Johannes 19:28-30. De citaten komen uit Matteüs 27:46; Johannes 19:28,30 en Lucas 23:46.
 2. Jesaja 53:11,12; Romeinen 6:23; Johannes 10:17,18

187. Ongebroken

De aarde protesteerde tegen Jezus' dood met een beving.¹ De priester wilde in de tempel net het paaslam slachten, toen het voorhangsel, een belangrijk gordijn in het gebouw, van boven tot onder in tweeën scheurde. Een ander offer opende nu de weg naar hereniging en herstel. Dieren hoefden niet langer te sterven als heenwijzing naar Jezus' dood. Het ware lam van God had zichzelf nu geofferd.

In de Bijbel hebben twee dagen een naam. Dat zijn de voorbereidingsdag en de sabbat. De voorbereidingsdag (vrijdag) leeft toe naar de sabbat (zaterdag). Andere weekdays hebben alleen nummers: eerste dag (zondag), tweede dag (maandag), enzovoorts. In de Bijbel beginnen de dagen niet om middernacht, maar bij de zonsondergang ervoor.

De dag van de kruisiging was het een bijzondere voorbereidingsdag, want de sabbat viel samen met de feestsabbat van Pesach. Niet alle hogepriesters konden bij het honen en provoceren van Jezus blijven, want ze moesten naar de tempel voor het paasoffer. Behalve dat ze de aardbeving voelden en het voorhang-

sel hoorden en zagen scheuren, misten ze hierdoor wat er zich verder buiten de tempel afspeelde.

Ze zagen niet hoe de aardbeving graven open spleet en dat gestorven gelovigen tot leven kwamen – na Jezus' opstanding zouden deze uit hun graven gaan en zich bekend maken. Ze wisten ook niet dat de aardbeving samenviel met het moment

waarop Jezus zijn leven gaf. Ze maakten niet mee hoe de centurio Jezus zijn laatste adem zag uitblazen en besepte dat mensen niet in staat waren zo hun leven te géven. Doodsbang riep de centurio zijn conclusie uit: 'Hij was werkelijk Gods Zoon.'

Josef van Arimatea was een vooraanstaand raadsheer en tot dan toe een geheime volgeling van Jezus. Hij vroeg Pilatus om Jezus' lichaam, zodat hij hem fatsoenlijk kon begraven. Het verraste

**Door zijn ongebroken
benen vervulde Jezus
zelfs in zijn dood
Gods aanzeggingen**

Pilatus dat Jezus al dood zou zijn en hij liet de centurio bij het kruis vandaan roepen om dat te bevestigen.

Ondertussen vroegen de hogepriesters ook om Pilatus' aandacht. Ze wilden niet dat de geëxecuteerden de aanstaande feestsabbat zouden ontwijken door nog aan hun kruisen te hangen. Dus vroegen zij Pilatus om de benen van de terechtgestelden te laten breken, opdat ze snel zouden overlijden. Aan een kruis haal je heel moeilijk adem. Met vastgespijkerde voeten kun je jezelf voor iedere ademtucht gelukkig nog een beetje omhoog duwen. Sommigen hielden dat dagenlang vol. Maar worden je benen gebroken, dan stik je binnen twintig minuten. Pas dan mochten ze je van je kruis afhalen. Want het voorschrift was, zoals bij iedere doodstraf, 'tot de dood erop volgt'.

De soldaten braken de benen van degenen die gelijk met Jezus gekruisigd waren. Maar ze ontdekten dat Jezus al gestorven was. Een soldaat stak voor de zekerheid een lans in zijn zij en meteen vloeide er bloed en water uit. De soldaten hoefden Jezus' benen niet te breken. Had God met het oog hierop voorgeschreven dat je van de paaslammeren de botten niet mag breken?²

Josef haalde Jezus van het kruis. Nikodemus, die ruim drie jaar eerder Jezus's nachts bezocht had, en ook een stille volgeling van Jezus was, kwam helpen. Hij had een mengsel van meer dan dertig kilo mirre en aloë bij zich. Samen wikkelden de mannen Jezus' lichaam met de balsem in linnen, zoals bij een Joodse begrafenis hoort. Vlakbij had Josef in een olijfgaard een nieuw rotsgraf voor zichzelf laten uithouwen. Daar legden ze Jezus in en ze rolden een steen voor de ingang. De vrouwen die met Jezus uit Galilea waren gekomen, prentten dat graf goed in hun geheugen. Daarna gingen ze naar huis en bereidden ze geurige olie en balsem. Op sabbat hielden ze rust. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 27:52-61; Marcus 15:38-47; Lucas 23:47-56 en Johannes 19:31-37. De citaten komen uit Johannes 19:31 en Matteüs 27:54.
 2. Exodus 12:46

DEEL 15

OPGES

Jezus' opstanding uit de dood viel niet tegen te houden. Het is een van de best onderbouwde feiten uit de geschiedenis. Door tastbaar, herkenbaar en wijzend op de Schriften aan hen te verschijnen, overtuigde Jezus zijn leerlingen en vele anderen van dit feit. Voordat hij na veertig dagen naar de hemel voer, gaf hij zijn leerlingen de opdracht om nieuwe leerlingen te werven. Daartoe zou hij hen de heilige Geest zenden. Op de Pinksterdag daalde de heilige Geest op hen neer, die de leerlingen samensmeedde tot een hechte eenheid. Jezus ondersteunde hun verkondiging door in zijn naam veel wonderen te laten gebeuren. De leerlingen

ONGELO

TANIE LIEFDE

ontmoetten uit Joodse kring veel weerstand en raakten daardoor verspreid. Zo verspreidde ook het geloof in Jezus zich onder Samaritanen en zelfs onder niet-Joden. God koos uitgerekend Saulus, die eerst een vervolger was, als 'apostel voor de heidenen'. Met Barnabas en later met Silas maakte Paulus zendingsreizen en heeft gemeenten gesticht in Turkije en in Griekenland, waarin Joden en heidenen samen leerlingen waren, zonder onderlinge barrières.

OFELIJK!

188. Verdraaid

Diezelfde sabbat gingen de hogepriesters en de farizeeën – elkaars gezworen vijanden – samen naar Pilatus.¹ Hun gezamenlijke vijand Jezus maakte samenwerking tussen deze felle opponenten mogelijk. Hun schoot namelijk te binnen wat bij Jezus' leerlingen totaal niet was aangekomen, namelijk dat Jezus gezegd had na drie dagen te zullen opstaan. Dus vroegen zij Pilatus: 'Geef u alstublieft bevel om het graf tot de derde dag te bewaken, anders komen zijn leerlingen hem heimelijk weghalen en zullen ze tegen het volk zeggen: 'Hij is opgestaan uit de dood,' en die laatste leugen zal nog erger zijn dan de eerste.'

Pilatus willigde hun verzoek in. De priesters verzegelden het graf en postten de meegegeven soldaten ervoor. De Romeinse wacht had eerst tot taak gehad dat Jezus door het kruis zou sterven, maar Jezus was zijn eigen dood gestorven. Konden zij er nu voor zorgen dat de zelf gestorven Jezus in dit graf bleef? Voor Jezus' leerlingen was het werkelijk een 'Stille Zaterdag'. Ze hadden Jezus' dood niet zien aankomen, laat staan dat ze nu zijn opstanding zouden verwachten. Ze zaten zo diep in de put,

dat geen haar op hun hoofd er ook maar aan dacht Jezus' lichaam te stelen. Wat voor voordeel zou hen dat moeten bieden? Ze hadden wel belangrijkere vragen aan hun hoofd, zoals hoe zij uit handen van de autoriteiten konden blijven, die nu tot ingrijpen waren overgegaan.

Na de sabbat kochten enkele vrouwelijke volgelingen 's avonds alvast geurige olie om

Jezus daarmee bij het ochtendgloren te kunnen balsemen. Maar het liep anders dan ze hadden gedacht. 's Morgens vroeg vroegen zij zich op weg naar het graf af of ze de zware sluitsteen wel konden weggrollen. Plots beefde de grond hevig. De aarde had zich geroerd bij Jezus' overlijden. Zij roerde zich niet minder, nu Jezus zijn leven weer opnam. De wachtsoldaten verstijfden van angst en vielen als poppetjes om. Een schitterende engel

**Jezus' opstanding
viel niet tegen te
houden, maar hij
was wel te ontkennen**

met kleding zo wit als sneeuw rolde de steen weg en ging erop zitten.

Toen de vrouwen bij het graf kwamen, troffen ze dat leeg aan. De engel vertelde hun dat ze Jezus hier niet zouden vinden, want hij was opgestaan. Dat moesten ze de leerlingen gaan vertellen. Volledig van streek vertrokken ze, maar onderweg kwamen ze Jezus zelf tegen. Ze grepen zijn voeten vast en eerden hem. Maria uit Magdala wilde hem zelfs niet meer loslaten. Maar Jezus zei dat hij nu werkelijk eerst naar zijn Vader moest opstijgen. Het is treffend dat op deze dag de priester in de tempel de *eerste* schoof van de gersteoogst voor de Heer omhoog moest heffen. Later verwijst de apostel Paulus hier letterlijk naar, als hij stelt dat de opgestane Jezus 'de *eerste* van de gestorvenen' was.²

De bewakers kwamen bij hun positieven en gingen de hogepriesters verslag uitbrengen. Die boden hen een flinke som zwijggeld aan, eigenlijk leugengeld, als ze zouden verklaren dat Jezus' leerlingen hem hadden weggehaald terwijl zij sliepen – alsof je zo'n grote sluitsteen geruisloos kon wegrollen. Mocht de prefect dat ter ore komen, dan 'zullen wij hem wel bepraten en ervoor zorgen dat jullie buiten schot blijven'. Ze namen het geld graag aan en bazuinden hun goedbetaalde leugen rond.

Als tegenpool van deze leugen kwamen de vrouwen bij de leerlingen met hun opstandingsverhaal. Die vonden dat maar kletspraat. Ze konden niet zeggen hoe de vork wel precies in de steel zat, maar Jezus kon nooit zijn opgestaan. Nu werden ze ook nog opgescheept met een aanklacht wegens grafschennis. Ze hadden geen flauw idee waar ze Jezus' stoffelijke resten zouden moeten zoeken. Dit gaf de leerlingen alleen maar reden om hun deuren nog beter af te sluiten. Zij die de waarheid kenden, verdraaiden haar. Zij die het goede nieuws wel hoorden, geloofden het niet. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 28:1-15; Marcus 16:1-8; Lucas 24:1-12 en Johannes 20:1-18. De citaten komen uit Matteüs 27:64 en 28:14.

2. Leviticus 23:9-16; 1 Korintiërs 15:20. Oudere vertalingen spreken over de 'eersteling'.

189. Werkelijk

De opstanding van Jezus is een van de best onderbouwde feiten uit de geschiedenis

Louwrens Voorthuijzen (Lou), een Muidense palingboer, heeft vanaf 1950 verkondigd dat hij de duivel in zichzelf had overwonnen. Daardoor was hij vleesgeworden God én onsterfelijk geworden. Door 'in Lou' te komen zouden zijn volgelingen ook werkelijk van de duivel verlost worden. Toch velde in 1968 een longontsteking hem, zeventig jaar oud, in België. Zijn volgelingen probeerden hem warm te houden en weer tot leven te brengen door op hem te liggen. 'Lou kom terug!' riepen ze urenlang. Na enkele dagen hebben ze hem toch maar bijgezet op de begraafplaats van Sclayn. Er zijn nog Lou-volgelingen, waaronder zijn jongere tweede vrouw Mientje. Maar ondanks zijn overtuigende beloftes heeft Lou geen wereldbeweging voortgebracht. Dat nog steeds gevulde graf staat dat in de weg.

Hoe kun je weten of je op iemands beloftes kunt bouwen? Hoe weet je zeker dat je door Jezus inderdaad uitzicht hebt op nieuw leven? Dat kun je eigenlijk pas vaststellen op 'de laatste dag', wanneer hij de doden zal opwekken. Moet je er tot die tijd maar op goed vertrouwen vanuit gaan dat Jezus de waarheid heeft gesproken? Stel dat hij niet Gods Zoon is geweest. Dan is hij alleen maar gestorven als menselijke martelaar – misschien wel heel solidair, maar zonder enige betekenis of voordeel voor wie dan ook. Dan is hij alleen maar een veredelde Lou de palingboer geweest.

Tegenover die twijfels heeft Jezus één ondubbelzinnig feit gesteld: een leeg graf. Zijn opstanding uit de dood heeft hem aangewezen als Zoon van God.¹ Alleen iemand die feitelijk laat zien dat hij leven kan afleggen en weer opnemen, is gerechtigd levensbeloftes te doen. Ieder ander stijgt niet uit boven het niveau van Lou. De apostel Paulus zegt het eerlijk: 'als Christus niet is opgewekt, is uw geloof nutteloos.'²

Dit alles staat of valt natuurlijk met de vraag of Jezus wel echt

uit de dood is opgestaan. Simon Greenleaf van Harvard University had een standaardwerk over wettelijke bewijsvoering geschreven. In zijn colleges verwees hij de opstanding van Jezus naar het rijk der fabelen, waarop zijn studenten hem uitdaagden zijn boek toe te passen op Jezus' opstanding. Toen hij dat deed, moest hij concluderen dat 'de opstanding van Jezus een van de best onderbouwde feiten uit de geschiedenis' was.

Advocaat Frank Morrison was aan een boek begonnen dat de absurditeit van de idee van Jezus' opstanding zou aantonen. Maar toen hij de feiten op een rijtje had gezet, schreef hij een heel ander boek, waarvan hij het eerste hoofdstuk de toepasselijke titel gaf: *Het boek dat zich niet liet schrijven*. Voor Lee Strobel, een gelauwerde atheïstische rechtbankjournalist van o.a. *The Chicago Tribune*, gold hetzelfde. Alle drie stuitten zij op de radicale omslag van een groep bange leerlingen, die hun meester in de steek gelaten en verloren hadden, tot een zelfbewuste zendingsbeweging, waarvan elk bereid was vervolging, schande en de dood te trotseren. Die ommekeer valt niet te verklaren met bedrog of groepshallucinaties. Ze valt enkel te verklaren met Jezus' daadwerkelijke opstanding.

Greenleaf, Morrison en Strobel zijn niet alleen verstandelijk overtuigd van Jezus' opstanding geraakt. Ze hebben zichzelf daarna ook persoonlijk aan hem verbonden. Elk van hun rationele zoektochten mondde uit in een relatie met Vader, Zoon en Geest. Door die dagelijkse ervaring kregen hun intellectuele inzichten kleur en werden zij tastbaar. Daar hebben ze uitgebreid over geschreven.³

Jezus is werkelijk opgestaan. Dat mag je weten. Omarm hem, en je zult het ook ervaren. ❖

1. Romeinen 1:4

2. 1 Korintiërs 15:17

3. Simon Greenleaf, *An Examination of the Testimony of the Four Evangelists by the Rules of Evidence Administered in the Courts of Justice*, 1846; Frank Morrison, *Who Moved the Stone?* 1930; Lee Strobel, *Bewijs genoeg*, 1998.

190. Herkenbaar

Pilatus, Romeinse militairen, de hogepriesters, de oudsten en enkele vrouwen wisten nu dat Jezus was opgestaan. Maar de mensen die dit nieuws wereldkundig moesten gaan maken, geloofden er nog niets van.

Twee volgelingen liepen terug naar het dorp Emmaüs, zo'n twaalf kilometer van Jeruzalem.¹ Ze bespraken natuurlijk wat Jezus was overkomen tijdens Pesach. Jezus voegde zich bij hen, maar ze herkenden hem niet. Hij vroeg waar ze het over hadden. Ze snapten zijn vraag niet. Was hij de enige in Jeruzalem die niet wist wat er gebeurd was? Ze stortten hun hart uit en vertelden wat Jezus uit Nazaret overkomen was, 'een machtig profeet in woord en daad in de ogen van God en van het hele volk'. Ze hadden gehoopt dat hij Israël zou bevrijden, maar hun hogepriesters en leiders hadden hem laten veroordelen en kruisigen. Nu bleek zijn graf leeg te zijn en enkele vrouwen beweerden dat hij weer leefde.

Jezus' reactie was niet mals. Hij verweet hen dat ze 'traag van begrip' waren en niet geloofden in wat de profeten gezegd hadden. 'Moest de messias al dat lijden niet ondergaan om zijn glo-

rie binnen te gaan?' Hij gaf hen een bijbelstudie over wat er in al de Schriften over hem geschreven stond. Wat was ik daar graag bij geweest.

In Emmaüs nodigden de mannen Jezus aan tafel. Hij sprak het zegengebed uit, brak het brood en gaf het hun. Nu herkenden ze Jezus, die meteen werd 'onttrokken aan hun blik'. Ze renden

terug naar Jeruzalem, waar ze de andere leerlingen aantroffen. Die vertelden: 'De Heer is werkelijk uit de dood opgewekt en hij is aan Simon verschenen!' De twee volgelingen vertelden ook hun verhaal.

Terwijl ze dat deden, stond Jezus plotseling in hun midden. 'Vrede zij met jullie,' zei hij. De leerlingen schrokken zich wild en dachten dat hij een geestverschijning was. Maar Jezus stelde hen

**Jezus overtuigde door
tastbaar, herkenbaar
en wijzend op de
Schriften te verschijnen**

gerust: 'Kijk naar mijn handen en voeten, ik ben het zelf! Raak me aan en kijk goed, want een geest heeft geen vlees en beenderen zoals jullie zien dat ik heb.' Ze konden het nog niet geloven. Jezus vroeg hen om iets eetbaars en kreeg een stuk geroosterde vis. Voor hun ogen at hij dat op. Hij was het en hij was echt. Jezus legde opnieuw uit hoe volgens de Schriften de messias zou lijden en sterven en op de derde dag zou opstaan. In zijn naam moesten alle volken tot inkeer geroepen worden. Nu kwam hun rol: 'Jullie zullen hiervan getuigenis afleggen, te beginnen in Jeruzalem.' Daar mochten ze echter pas mee starten als ze de belofte van zijn Vader, de heilige Geest, hadden ontvangen. Een van de twaalf, Tomas, was er die avond niet bij. Toen hij hierover hoorde, weigerde hij het nieuws aan te nemen, tenzij 'ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn vingers kan voelen, en als ik mijn hand in zijn zij kan leggen'. Een week later was Tomas er wel bij. Terwijl de deuren gesloten waren, kwam Jezus bij de leerlingen en zei tegen Tomas: 'Leg je vingers hier en kijk naar mijn handen, en leg je hand in mijn zij. Wees niet langer ongelovig, maar geloof.' Tomas verzuchtte: 'Mijn Heer, mijn God!' Jezus zei daarop: 'Omdat je me gezien hebt, geloof je. Gelukkig zijn zij die niet zien en toch geloven.' Paulus noemt de opgestane Jezus de 'eerste van de gestorvenen', onze voorloper qua opstanding. 'Maar ieder op de voor hem bepaalde tijd: Christus als eerste en daarna, wanneer hij komt, zij die hem toebehoren.' Hij zal 'ons armzalig lichaam gelijkmaken aan zijn verheerlijkt lichaam'.² Na de opstanding, die bij Jezus' terugkeer plaatsvindt, beschikken we over dezelfde kenmerken als de opgestane Jezus. We zullen tastbaar en herkenbaar zijn. Jezus kon zich ook nog eens op een bijzondere manier verplaatsen en later zelfs naar de hemel opstijgen. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Marcus 16:12-14; Lucas 24:13-49 en Johannes 20:19-29. De citaten komen uit Lucas 24:19,25-26,31,33,36,39,47-48; Johannes 20:25 en 27-29.
 2. 1 Korintiërs 15:20-23; Filippiëzen 3:21

191. Eeuwige studenten

Jezus verscheen veertig dagen lang – in de Bijbel een periode die gedegenheid aanduidt – aan zijn leerlingen.¹ Ook verscheen hij ‘aan meer dan vijfhonderd broeders en zusters tegelijk’.

Al voor zijn sterven had Jezus een ontmoeting met zijn leerlingen afgesproken in Galilea. Voorafgaand aan deze bijeenkomst ging Petrus met zes anderen eerst een nachtje vissen in het Meer van Galilea. Ze vingen niets. Tegen de ochtend riep iemand vanaf de oever dat ze het net aan stuurboord moesten uitgooien. Er zwommen daardoor 153 grote vissen in het net, zonder dat het scheurde. Volgens Hiëronymus (347-420) bestaan er 153 vissoorten. Was dit een aanwijzing voor deze ‘vissers van mensen’, dat alle volken tot hun doelgroep behoorden en dat ze die zouden kunnen behappen?

De elf leerlingen gingen naar de afgesproken berg. In deze streek had Jezus hen aangesteld als apostelen. Toen was hij vooral mens onder de mensen. Nu sprak hij als een persoon met gezag: ‘Mij is alle macht gegeven in de hemel en op de aarde.’ Met zijn zelfopoffering had hij het recht verworven leven te geven. Dat leven geeft hij aan ieder die zijn leerling is. ‘Ga dus op weg en maak

Jezus beloofde zijn leerlingen de heilige Geest om nieuwe leerlingen te kunnen werven

alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest, en hun te leren dat ze zich moeten houden aan alles wat ik jullie opgedragen heb.’

De kernopdracht die de leerlingen ontvingen was ‘leerlingen maken’, oftewel studenten werven voor Jezus’ school van het leven. De doop fungeert daarbij als een soort inschrijving. Je wordt gedoopt ‘in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest’. Dat betekent dat je de gemeenschap wordt ingedoopt, die heerst tussen Vader, Zoon en Geest. Je hoort er dus gelijk helemaal bij. Let op: je doop is geen einddiploma, maar de uitgifte van je studentenpas. Bij deze opleiding studeer je nooit af, maar blijf je eeuwig student. In essentie ben je als christen dus iemand die

wil leren leven zoals het eeuwig is vol te houden, zoals Jezus. Met je doop beeld je uit dat je met hem sterft en weer opstaat.² Je geeft hem toestemming om in jou een nieuw leven te leggen, je te vormen tot iemand die in ware verbinding met God en zijn omgeving staat. Aan zo iemand kan Jezus vol vertrouwen eeuwig leven schenken. Het gaat er niet om hoe ver je al gevormd bent, maar dát je je wilt laten vormen.

Als leerling nodig jij anderen uit ook leerlingen van Jezus te worden. Allen die werven en onderwijzen zijn zelf leerlingen. Gediplomeerden komen er niet aan te pas. Gaat dit wel goed? Ja, want Jezus zei: 'En houd dit voor ogen: ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld.'

De laatste ontmoeting was op de Olijfberg bij Jeruzalem. Hier legde Jezus zijn leerlingen uit dat hij hen in hun missie zou bijstaan door de heilige Geest. Ze moesten in Jeruzalem wachten op de belofte van de Vader. 'Binnenkort worden jullie gedoopt met de heilige Geest.' Zo zouden zij 'kracht ontvangen en van mij getuigen in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde.'

Toen steeg Jezus voor hun ogen op. Een wolk ontnam hem uit het zicht. Terwijl zijn volgelingen nog omhoog staarden, beloofden twee in het wit geklede mannen: 'Jezus, die uit jullie midden in de hemel is opgenomen, zal op dezelfde wijze terugkomen als jullie hem naar de hemel hebben zien gaan.' Met een grote groep anderen én met Jezus' broers wijdden de leerlingen zich hierna in Jeruzalem eensgezind aan gebed. Ze stelden Mattias aan als vervanger van Judas. De raad van elf kwam zo weer volwaardig op twaalf. Wat zou de belofte van de Vader, de heilige Geest, hen brengen? ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Matteüs 28:16-20; Marcus 16:15-20; Lucas 24:50-53; Johannes 21; Handelingen 1:1-14 en 1 Korintiërs 15:3-7. De citaten komen uit 1 Korintiërs 15:6; Matteüs 28:18-20; Handelingen 1:5,8 en 11.
 2. Romeinen 6:1-14

192. Het Pinksterfeest

Jaarlijks hoorde een Israëliet voor drie feesten de tempel te bezoeken: voor Pesach, voor het Pinkster- of Wekenfeest en voor de Grote Verzoendag. Met Pesach was Jezus gestorven en opgestaan. Zijn opstanding viel op de dag na de Pesachsabbat samen met het opheffen van de eerste schoof van de gersteoogst: Jezus was de eerste uit de doden. Zeven weken later volgde op de vijftigste dag het Pinksterfeest.¹ De priester hief dan in de tempel de eerste schoof van de tarweoogst op.

Op deze Pinksterdag klonk er plotseling uit de hemel een geluid als van een hevige windvlaag in het huis waarin de apostelen en veel leerlingen zich bevonden. Vuurtongen zetten zich op hen

neer. Ze werden allemaal vervuld van de heilige Geest en begonnen luid te spreken in vreemde talen.

In Jeruzalem woonden Joden uit alle volken. Ze kwamen op het geluid af en riepen: 'Het zijn toch allemaal Galileeërs? Hoe kan het dan dat wij hen allemaal in onze eigen moedertaal horen spreken over Gods grote daden?' Sommigen van

hen sneerden dat de leerlingen vast dronken waren.

Petrus stapte naar voren en vertelde de menigte dat er geen sprake was van dronkenschap. Wat hier gebeurde, was aangekondigd door de profeet Joël:

Aan het einde der tijden, zegt God, zal ik over alle mensen mijn geest uitgieten. Dan zullen jullie zonen en dochters profeteren, jongeren zullen visioenen zien en oude mensen droomgezichten. Ja, over al mijn dienaren en dienaressen zal ik in die tijd mijn geest uitgieten, zodat ze zullen profeteren Dan zal ieder die de naam van de Heer aanroept worden gered.²

Vervolgens schakelde Petrus naar Jezus. Diens daden hadden duidelijk gemaakt dat hij door God gezonden was. Toch hadden

**Jezus zond zijn
beloofde Geest, die
zijn leerlingen samen-
smeedde tot eenheid**

deze toehoorders hem laten kruisigen – overigens volgens Gods voorkennis en opzet. Maar God had hem weer tot leven gewekt, zoals David in Psalm 16 had bezongen. Jezus was nu door God verheven en zat aan zijn rechterhand. Hij had van de Vader de heilige Geest ontvangen en deze op zijn leerlingen doen neerdalen. Dat was wat ze zagen en hoorden. ‘Laat het hele volk van Israël er daarom zeker van zijn dat Jezus, die u gekruisigd hebt, door God tot Heer en messias is aangesteld.’

De mensen vroegen diep geraakt wat ze nu moesten doen. Petrus stelde dat zij zich moesten afkeren van hun huidige leven en zich laten dopen – ze moesten leerlingen van Jezus worden. ‘Dan zal de heilige Geest u geschonken worden, want voor u geldt deze belofte, evenals voor uw kinderen en voor allen die ver weg zijn en die de Heer, onze God, tot zich zal roepen.’ De reactie was overweldigend. Doordat velen zich lieten dopen, nam het aantal leerlingen toe tot drieduizend.

De apostelen onderwezen de nieuwe volgelingen. De Geest verlichtte zijn wonder en maakte de leerlingen tot een innige gemeenschap. Ze zorgden daadwerkelijk voor elkaar. Zij verkochten overtollige bezittingen en verdeelden de opbrengst onder wie iets nodig hadden. Elke dag zagen ze elkaar in de tempel en vooral bij elkaar thuis, want kerkgebouwen bestonden nog niet. Door gezamenlijk gebed en door met elkaar van eenvoudige maaltijden te genieten, ervoeren zij een hechte band.

Op deze dag waarop de eerste tarweoogst werd gevierd zag Gods kerk het levenslicht als een lentebloem. Ze was nog niet aangevreten door verloedering. Jezus’ leerlingen weerspiegelden samen Gods karakter en ideaal van verbondenheid. Dat trok steeds meer mensen aan, die ook leerlingen wilden worden. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 2. De citaten komen uit de verzen 7-8,17-18,21,36 en 38-39.

2. Zo citeert Petrus in Handelingen 2:17,18 en 21 uit Joel 3:1-5 (In andere bijbelversies Joël 2:28-32)

193. Ondanks de eerste kras

Wonderen in de naam van Jezus ondersteunden de boodschap van de kersverse gemeente. Zo ook de genezing van een al veertig jaar verlamde man voor de tempel, die heel veel aandacht trok.¹ Petrus en Johannes vertelden de massaal toegestroomde tempelgangers dat dit wonder gebeurd was dankzij dezelfde Jezus die zij hadden uitgeleverd. 'God heeft hem uit de dood doen opstaan, en daarvan getuigen wij.' Velen werden leerlingen, zodat hun aantal tot vijfduizend groeide.

De priesters en de sadduceeën raakten 'hevig ontstemd'. Zij geloofden niet in een opstanding uit de dood en namen Petrus en Johannes gevangen. Petrus en Johannes benadrukten voor het Sanhedrin dat de genezing was verricht dankzij Jezus. 'Door niemand anders kunnen wij worden gered, want zijn naam is de enige op aarde die de mens redding biedt.' Genezing, redding en verlossing zijn Nederlandse vertalingen van één Grieks woord. Alleen Jezus kan en zal bij zijn terugkeer de doden opwekken. Confusius niet. Plato niet. De Dalai Lama niet. Alleen Jezus.

Hun gemeenschapszin floreerde. Een zekere Josef verkocht een akker en bracht de

**De eerste gelovigen
werden extern
aangevallen door
geweld en intern
door 'maskers'**

opbrengst voor de armen. Zijn bijnaam was Barnabas, 'zoon van de vertroosting'. Dat inspireerde het echtpaar Ananias en Saffira om ook grond te verkopen. Ze hielden echter een deel van de opbrengst achter, terwijl ze deden alsof ze alles gaven. De eerste kras op je nieuwe auto vind je het allerergst. Ananias en Saffira bevuilden de gemeente met de eerste maskers, door zich anders voor te doen dan ze waren. Dat is funest voor de liefdesband. Mensen met maskers sluiten zich af voor de liefde, want de anderen zien alleen hun mombakkes en schenken daar hun liefde aan. God maakte zijn mening gelijk duidelijk: toen Petrus hen met hun 'maskers' confronteerde, vielen beiden dood neer. Zeven diakenen werden aangesteld. Zij namen de zorg voor de

maaltijden van de apostelen over. Doordat een van hen, Stefanus, met onweerlegbare argumenten en wonderen preekte, werd een grote groep priesters leerling. Stefanus werd opgepakt en voor het Sanhedrin verklaarden valse getuigen dat hij de gebruiken van Mozes wilde veranderen.

Op de vraag of dat waar was, wees Stefanus op Israëls geschiedenis en verweet zijn aanklagers de halsstarrigheid van hun voorouders, die de profeten die de messias aankondigden hadden gedood. 'En zelf hebt u nu de rechtvaardige verraden en vermoord, u die de wet ontvangen hebt door tussenkomst van de engelen, maar er niet naar hebt geleefd.' Hij keek omhoog: 'Ik zie de hemel geopend en de Mensenzoon, die aan Gods rechterhand staat.' De leden van het Sanhedrin werden witheet en stenigden hem buiten de stad. Stefanus riep nog: 'Heer Jezus, ontvang mijn geest, reken hun deze zonde niet aan! De getuigen gaven hun mantels in bewaring bij een jongeman, Saulus.

Saulus was als farizeeër afgestudeerd bij de bekende rabbi Gamaliël, maar bezat niet diens tolerantie en geduld. Hij begon een felle vervolging van de leerlingen. Met geweld sleurde hij hen uit hun huizen. Daardoor raakten zij verspreid over Judea en omstreken, waar zij Jezus als de messias verkondigden. Zelfs tot in de stad Samaria werden mensen leerlingen van Jezus. Zij waren de eerste niet-Joden die leerlingen van Jezus werden. Maar zij hadden nog wel veel met het jodendom gemeen. De Samaritanen deelden met de Joden de Pentateuch (de vijf boeken van Mozes), de besnijdenis, de sabbat en de feesten. God zou nog veel overtuigingskracht moeten inzetten om de apostelen oog te laten krijgen voor de overige mensen. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 3-7. De citaten komen uit Handelingen 4:2,12,36; 6:54-56, en 60.

194. Niet-Joden

God leidde de apostelen om ook niet-Joden het evangelie te brengen

Door direct ingrijpen leidde God de apostelen geleidelijk naar een meer open houding.¹ Een engel stuurde de apostel Filippus naar de weg van Jeruzalem naar Gaza, waar een wagen reed met een hoge Ethiopische ambtenaar. Hoewel deze eunuch de tempel niet had mogen betreden, had hij in Jeruzalem God aanbeden. Hij las in de bijbelrol Jesaja: 'Als een schaap werd hij naar de slacht geleid; als een lam dat stil is bij zijn scheerder deed hij zijn mond niet open. Hij werd vernederd en hem werd geen recht gedaan, wie zal van zijn nakomelingen verhalen? Want op aarde leeft hij niet meer.' Naar aanleiding daarvan vertelde Filippus hem over Jezus en doopte hem in een water dat zij passeerden. Deze eu-

nuch was waarschijnlijk hiervoor al Jood geworden (een proseliet) en besneden.

Intussen joeg Saulus de leerlingen nog steeds op. Hij kreeg aanbevelingsbrieven om de 'aanhangers van de Weg' van Damascus naar Jeruzalem te kunnen voeren. Maar bij Damascus werd hij overrompeld door een fel licht en viel op de grond. Hij hoorde: 'Saul, Saul, waarom vervolg je

mij?' Op zijn vraag wie er sprak, klonk: 'Ik ben Jezus, die jij vervolgt.' Jezus vertelde hem dat hij Damascus moest ingaan en afwachten. Drie dagen lang was hij blind en at en dronk hij niet. In Damascus woonde leerling Ananias. Die protesteerde toen de Heer hem opdroeg Saulus de handen op te leggen. Maar God zei: 'Ga, want hij is het instrument dat ik gekozen heb om mijn naam uit te dragen onder alle volken en heersers en onder al de Israëlieten.' Ananias gehoorzaamde, waarop Saulus weer kon zien en zich liet dopen. Hij begon meteen in de synagogen te bewijzen dat Jezus de messias was, maar ontvluchtte Damascus al snel vanwege moordplannen van enkele Joden.

In Jeruzalem geloofden de apostelen niet dat Paulus nu een leerling was en ontweken hem. Maar Barnabas ving hem op en bracht hem bij hen. Saulus ging ook in Jeruzalem volop debatten

aan. Opnieuw kwamen er plannen voor een aanslag boven water, waarna de broeders hem naar Caesarea aan de Middellandse Zee brachten. Vandaar reisde Paulus door naar zijn vaderstad Tarsus, ook aan zee, in zuidoost Turkije.

In Joppe – het huidige Tel Aviv – wekte Petrus een zekere Tabita uit de dood. Zij had continu de armen geholpen met kleding en hulp. Velen in Joppe gingen geloven. Vijftig kilometer noordelijker woonde in Caesarea de hoge Romeinse officier Cornelius. Deze niet-Jood en zijn huisgenoten vereerden God. Een engel vertelde hem dat hij Petrus moest laten halen uit Joppe.

God gaf Petrus drie keer een visioen van een groot kleed 'met alle lopende en kruipende dieren van de aarde en alle vogels van de hemel', met de opdracht: 'Ga je gang, Petrus, slacht en eet.' Maar Petrus vertikte dat, 'want ik heb nog nooit iets gegeten dat verwerpelijk of onrein is'. De stem zei: 'Wat God rein heeft verklaard, zul jij niet als verwerpelijk beschouwen.'

Petrus snapte er niets van, tot de Geest hem duidelijk maakte dat hij zonder bezwaar naar Cornelius moest gaan. Petrus legde Cornelius uit dat God hem had getoond dat hij 'geen enkel mens als verwerpelijk of onrein mag beschouwen ... Nu begrijp ik pas goed dat God geen onderscheid maakt tussen mensen, maar dat hij zich het lot aantrekt van iedereen, uit welk volk dan ook, die ontzag voor hem heeft en rechtvaardig handelt.' Terwijl hij nog over Jezus vertelde, daalde de heilige Geest neer op allen. Petrus kon hen de doop niet weigeren, 'nu ze net als wij de heilige Geest hebben ontvangen'. Bij Petrus was het kwartje gevallen dat God geen onderscheid maakt tussen mensen. Maar in Jeruzalem verweten Joodse leerlingen hem dat hij met onbesnedenen had gegeten. Petrus vertelde hoe de heilige Geest was neergedaald. Wie was hij om daar tegenin te gaan? De verontrusten bonden in en concludeerden dat het goede nieuws dus ook voor de heidenen was. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 8-11:18. De citaten zijn uit Handelingen 8:32-33; 9:4-5,15; 10:13-15 en 34-35.

195. Van stagiair naar leider

Van 'Barnabas en Saulus' naar 'Paulus en Barnabas' voor toegankelijkheid en groei

Tot dan toe waren alleen mensen leerlingen geworden, die iets met het jodendom te maken hadden.¹ Maar in Antiochië kwamen niet-Joden tot geloof. Barnabas werd erheen gestuurd. Die riep uit het vlakbij gelegen Tarsus de hulp van Saulus in. Een jaar lang onderwezen zij in Antiochië, waar de leerlingen werden uitgescheiden voor 'christenen'. Ze neutraliseerden die scheldnaam door hem gewoon over te nemen.

Agabus, een profeet uit Jeruzalem, voorspelde een grote hongersnood, die onder Claudius inderdaad kwam. De Antiochiërs stuurden de gemeenten in Judea een gift via Barnabas en Saulus. Koning Herodes liet Jakobus, de broer van Johannes, terechtstellen en zette ook Petrus vast. In het huis van Maria, de moeder van Johannes Marcus, bad de gemeente voor hem en

hij kwam vrij. Barnabas en Saulus namen Johannes Marcus, een neef van Barnabas, mee terug naar Antiochië.

Tijdens een gebed zei de Geest: 'Stel mij Barnabas en Saulus ter beschikking voor de taak die ik hun heb toebedeeld.' De gemeenteliders legden hun de handen op en de twee vertrokken met Marcus naar Cyprus, Barnabas' vaderland. Ze verkondigden Gods boodschap in synagogen. Toen

een niet-Jood, proconsul Sergius Paulus, zag hoe Saulus een Joodse bedrieger ontmaskerde, aanvaardde ook hij het geloof. Saulus' Joodse vader was een Romeins staatsburger, dus bezat Saulus ook de Romeinse naam Paulus. Die gebruikte hij vanaf nu. Na de bekering van de proconsul wilde hij voor niet-Joden zo toegankelijk mogelijk zijn. De betekenis van de naam Paulus, 'klein' of 'weinig', sloot trouwens naadloos aan bij zijn opvatting over zijn dienende roeping. Bovendien groeide Saulus van stagiair naar meester. Barnabas was eerst de leider. Na Cyprus nam Paulus het initiatief over. Bijbelschrijver Lucas verandert hierna 'Barnabas en Saulus' in 'Paulus en Barnabas'. Als een

leider naar Jezus' hart had Barnabas daar geen enkel probleem mee.

Ze voeren noordwaarts naar Turkije om daar verder te evangeliseren. Zodra ze bij Attalia voet aan wal zetten, ging Johannes Marcus terug naar Jeruzalem, terwijl Paulus en Barnabas centraal Turkije introkken. Daar ontwikkelde zich in veel plaatsen het volgende patroon: op sabbatten toonden ze in de synagogen aan dat Jezus de redder voor Israël was, zoals God had beloofd. Sommige synagogebezoekers bekeerden zich, terwijl anderen zich fel tegen de zendelingen gingen afzetten. Paulus en Barnabas richtten zich vervolgens op de niet-Joden, die dan massaal tot geloof kwamen.

Omdat Paulus en Barnabas in Lystra een vanaf zijn geboorte verlamde man genazen, dachten de mensen dat de goden Zeus en Hermes in mensengedaante naar hen waren afgedaald. De Zeuspriester bracht met bloemen versierde stieren om die aan hen te offeren. Barnabas en Paulus konden dat maar net voorkomen. Maar na een tijdje praatten Joden uit eerder bezochte plaatsen de mensen om. Ze stenigden Paulus en sleepten hem voor dood de stad uit. Maar hij kwam overeind en ging de stad weer in.

De volgende dag trok hij met Barnabas nog door naar Derbe, waarna zij omkeerden en langs alle aangedane plaatsen weer terugreisden. Ze stelden er oudsten aan. In Attalia namen ze de boot terug naar Antiochië. Daar vertelden ze enthousiast hoe God voor de heidenen de deur naar het geloof had geopend. Maar toen kwamen er leerlingen uit Judea, die betoogden dat heidenen er dan misschien wel bij mochten komen. Om te kunnen worden gered moesten de heren zich echter wel laten besnijden. Paulus en Barnabas waren het hier gloeiend mee oneens. Zij gingen dit met enkele anderen voorleggen aan 'Jeruzalem'. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Handelingen 11:19-15:5. De citaten komen uit Handelingen 11:26 en 13:2.

196. Samen aan tafel¹

Toen de apostelen en de oudsten in Jeruzalem bijeenkwamen om te spreken over de al dan niet noodzakelijke besnijdenis, ontstond er ook onder hen een heftig debat. Maar Petrus herhaalde hoe God zijn vertrouwen in de heidenen had getoond door hun de heilige Geest te schenken. Barnabas en Paulus vertelden wat God onder de heidenen had gedaan. Jakobus, de broer van Jezus, sloot af met de opmerking dat de Schrift Gods plan onderwees voor de heidenen. Daarom moesten ze hun geen zware lasten opleggen. Wie als niet-Jood tot de geloofsgemeenschap van Jezus wilde toetreden, hoefde zich niet te laten besnijden. Maar hij moest zich wel meteen van een aantal zaken onthouden: 'van wat door de afgodendienst bezoedeld is, van ontucht, van vlees waar nog bloed in zit en van het bloed zelf'.

Waarom juist deze toelatingseisen? Omdat leerlingen uit de heidenen en uit de Joden met elkaar moesten kunnen eten. Jezus wenste verbondenheid tussen zijn leerlingen. Die ervoeren zij vooral bij hun 'liefdemalen'. Deze startregels waren dus heel

praktisch. Naarmate niet-Joodse christenen de Schrift beter zouden leren kennen, konden ze verder groeien. Jakobus zei: 'In haast elke stad wordt de wet van Mozes immers al sinds mensenheugenis verkondigd en op iedere sabbat in de synagogen voorgelezen.'

De Bijbel bestond in deze tijd nog niet in zakformaat of als *app*. Wilde je zijn rollen lezen of horen, dan moest je naar de

synagoge. Dat was temeer een *must* voor de leerlingen uit de heidenen. Die moesten de Schrift nog helemaal ontdekken. Elke sabbat trof je hen dan ook aan in synagogen.

Paulus en Barnabas wilden hierna de nieuwe gemeenten weer langsgaan, onder andere om deze afspraken door te geven. Barnabas wilde Johannes Marcus meenemen, maar Paulus was daar tegen. Marcus was de vorige keer afgehaakt. Barnabas stond

**In Athene lukte
het Paulus om
Jezus' boodschap
zonder de Schrift te
verkondigen**

erop dat Marcus een nieuwe kans kreeg en voer met hem naar Cyprus. Paulus vertrok met Silas naar Turkije.

De Geest leidde Paulus en Silas naar Troas aan de Turkse noord-westkust. Een visioen deed hen oversteken naar Europa en ze gingen naar Filippi, waar onder andere Lydia, een purperhandelaar en Godvereester, zich met haar huisgenoten liet dopen en een paar dagen later ook de directeur van de gevangenis.

In Tessalonica werden enkele Joden leerlingen en ook veel Griekse Godvereesters en vrouwen uit hoge kringen. Maar net als in Turkije, regelden andere Joden een volksoploop. De nieuwe leerlingen stuurden Paulus' gezelschap naar Berea. Daar luisterden de Joden met belangstelling en keken de Schrift erop na. Velen gingen geloven, ook Grieken en vooraanstaande vrouwen. Joden uit Tessalonica kwamen ook hier het volk opruien, waarna de leerlingen Paulus naar Athene brachten.

In Athene debatteerde Paulus in de synagoge en op het marktplein met iedereen. Uiteindelijk mocht hij zijn zegje doen op de rustiger gelegen Areopagus. Zijn publiek kende de Schrift niet, dus pakte hij de prediking van Jezus anders aan dan in de synagoge. Hij wees op de talloze godenbeelden in Athene, met zelfs een altaar voor 'de onbekende god'. Deze God, de schepper, verkondigde hij. God geeft leven, adem en al het andere. Hij wil dat de mensen hem zoeken en vinden. Hij is van niemand ver weg, want in hem leven, bewegen en zijn wij. Een Grieks gedicht luidt: 'Uit hem komen ook wij voort.' Als dat klopt, kan God geen door mensen bedacht beeld zijn. Hij roept iedereen op tot een nieuw leven, want allen zullen worden geoordeeld door een man die uit de dood is opgestaan. Toen de Atheners over de opstanding hoorden, spotten enkelen, maar anderen werden leerlingen. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 15:6-17:34. De citaten komen uit Handelingen 15:20-21; 17:23 en 28.

DEEL 16

GEPOS

Vanaf zijn tweede zendingsreis tot aan zijn uiteindelijke gevangenschap in Rome heeft Paulus brieven geschreven, hoofdzakelijk naar gemeenten die hij gesticht had en waar bepaalde vragen of problemen speelden. Deze brieven beslaan een groot deel van het Nieuwe Testament en laten zien hoe Paulus misstanden en misvattingen in de gemeenten van het eerste uur corrigeerde. Daardoor krijgen we een duidelijker beeld van bijvoorbeeld de terugkeer van Jezus en hoe we de besnijdenis moeten zien, maar ook van zijn diepe verlangen naar onderlinge eenheid. Paulus schreef ook naar de Romeinen, niet omdat hij hun gemeente

ONGELO

TE LIEFDE

gesticht had, maar omdat hij hen wilde bezoeken. In deze brief legt hij uitvoerig uit wat zijn boodschap is, wat leven vanuit geloof betekent en hoe Jezus leerlingen zich moeten opstellen tegenover de Joden. De brieven van Petrus, Jezus' broers Jakobus en Judas en de apostel Johannes sluiten bij die van Paulus aan in hun nadruk op de verwachting van Jezus' terugkeer en het belang van de onderlinge liefde.

OFELIJK!

197. Over Jezus' terugkeer

Van Athene ging Paulus naar de smalste plek van Griekenland,¹ Korinte, een onzedelijke havenstad. Elke sabbat onderwees hij in de synagoge. Na Joods verzet verruilde hij die voor het huis van Titius Justus, de God vererende buurman.

Vanuit Korinte stuurde Paulus de Tessalonicenzen een brief, een paar maanden na hun bekering. Dit werd het eerste document van het Nieuwe Testament. Hij dankte God voor hun liefde en hun hoop op Jezus' terugkeer. 'Moge de Heer uw liefde voor elkaar en ieder ander groter maken, ... zodat u zuiver en heilig voor onze God en Vader zult staan wanneer onze Heer Jezus komt met al de zijnen.' Over Jezus' komst schreef hij:

Wanneer het signaal gegeven wordt, de aartsengel zijn stem verheft en de bazuin van God weerklinkt, zal de Heer zelf uit de hemel neerdalen. Dan zullen eerst de doden die Christus toebehoren opstaan, en daarna zullen wij, die nog in leven zijn, samen met hen op de wolken worden weggevoerd en gaan we in de lucht de Heer tegemoet. Dan zullen we altijd bij hem zijn.

Enkele Tessalonicenzen stopten met werken omdat Jezus elk moment kon komen. Paulus legde in een tweede brief uit dat Je-

zus zal komen 'in een vlammend vuur en omringd door engelen.' Dat betekent bevrijding voor de gelovigen, maar wie God tegenstaan 'zullen voor eeuwig worden verstoten'. Hij wees op iets wat Daniël ook al had genoemd: dat vóór Jezus' terugkeer de 'wetteloze mens' nog moest verschijnen. Ieder moest dus blijven werken.

Na anderhalf jaar trok Paulus naar Efeze,

aan de westkust van Turkije. Twee jaar lang onderwees hij daar en deed uitzonderlijke wonderen. Joden en Grieken namen de boodschap aan.

De liefde en Jezus' terugkeer waren hoofdonderwerpen in Paulus' eerste brieven

Vanuit Efeze schreef Paulus een brief aan de Korintiërs. Hij veroordeelde hun verdeeldheid in partijen en overspelsituaties die zij toestonden. Ze moesten hun lichamen juist beschouwen als tempels van de heilige Geest om God mee te eren. ‘Dus of u nu eet of drinkt of iets anders doet, doe alles ter ere van God.’

Bij de geestesgaven – de verschillende vaardigheden die de heilige Geest schenkt aan alle gelovigen – legden ze teveel de nadruk op klanktaal. *Alle* gaven telden mee, vooral de gave van profetie. Zij moesten de inzet van hun geestesgaven laten aansturen door Gods hoogste waarde, de liefde. Daarom schreef Paulus het beroemde ‘hoofdstuk van de liefde’ in 1 Korintiërs 13.

Over de opstanding schreef Paulus in deze brief uitvoeriger dan in al zijn andere epistels. Jezus was als eerste uit de dood opgestaan ‘en daarna, wanneer hij komt, zij die hem toebehoren’.

Wij zullen niet allemaal eerst sterven – toch zullen wij allemaal veranderd worden, in een ondeelbaar ogenblik, in een oogwenk, wanneer de bazuin het einde inluidt. Wanneer de bazuin weerklinkt, zullen de doden worden opgewekt met een onvergankelijk lichaam en zullen ook wij veranderen. Want het vergankelijke lichaam moet worden bekleed met het onvergankelijke, het sterfelijke lichaam met het onsterfelijke. En wanneer dit vergankelijke lichaam is bekleed met het onvergankelijke, dit sterfelijke met het onsterfelijke, zal wat geschreven staat in vervulling gaan: ‘De dood is opgeslokt en overwonnen.’

Aan het eind van de brief riep Paulus de Korintiërs op iedere zondag thuis alvast wat geld opzij te leggen voor de leerlingen in Jeruzalem, die armoede leden. Als hij dan bij hen langskwam, hoefden ze geen grote inzamelingsactie meer te houden. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 18:1-19:12; 1 en 2 Tessalonicenzen en 1 Korintiërs. De citaten komen uit 1 Tessalonicenzen 3:13; 4:16-17; 2 Tessalonicenzen 1:8-9; 2:3; 1 Korintiërs 10:31 en 15:51-54.

198. Geloof

GEPOSTE LIEFDE

Brieven aan de Galaten en de Romeinen stellen dat mensen door geloof redding verkrijgen

Van Efeze keerde Paulus terug naar Korinte en vermaande de leerlingen persoonlijk.¹ Daarna reisde hij door en hoorde onderweg dat de Korintiërs zijn woorden ter harte hadden genomen. Hij schreef hen toen opnieuw een brief, 2 Korintiërs in de Bijbel. Paulus gunt ons hierin een blik in zijn beleving. Hij was geen arrogante heraut. God stond toe dat er een kwaal, vermoedelijk een oogziekte, in zijn leven bleef. God had tegen Paulus gezegd:

‘Je hebt niet meer dan mijn genade nodig, want kracht wordt zichtbaar in zwakheid.’

Daar moest hij het mee doen.

Zorgen voor de gemeenten drukten op Paulus. Hij ontving berichten uit Galatië in Noord-Turkije, waar zich eeuwen geleden Galliërs (Fransen) hadden gevestigd. Opruiers haalden deze niet-Joden over om zich te laten besnijden. Paulus schreef recht uit zijn hart: ‘Galaten, u hebt uw verstand verloren! Wie heeft u in zijn ban gekregen? ... In Christus Jezus is het volkomen onbelangrijk of men wel of niet besneden is. Belangrijk is dat men gelooft en de liefde kent.’ Hij benadrukte daarom het werk van de heilige Geest in hun levens. Zijn vrucht ‘is liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing’.

Terug in Korinte schreef Paulus de langste brief die in de Bijbel is gekomen. Deze was nu eens niet gericht aan een gemeente die hij zelf gesticht had, of die hij al bezocht had. Nadat hij de collecte naar Jeruzalem gebracht zou hebben, wilde hij naar Rome en dan doorreizen naar Spanje. In deze kennismakingsbrief legde Paulus de Romeinen uit waar hij voor stond.

De kern van de brief aan de Romeinen is dat God niet kijkt of iemand Jood of Griek is, maar of hij ‘gelooft’. Met geloven bedoelde Paulus meer dan het instemmen met bepaalde inzichten. We zagen al dat het Hebreeuwse woord voor geloven wederkerig is: zowel op iemand vertrouwen als trouw aan hem zijn.²

Dat geldt ook voor het Grieks. Het beschrijft de diepst mogelijke vertrouwensband, trouw en vertrouwen van twee kanten. Als liefde in persoon is het logisch dat God 'geloof' als norm stelt. Hij gaat de door het kwaad vernielde verbondenheid herstellen in een nieuwe wereld. Dat werkt alleen, als haar inwoners in die verbinding willen leven – dus gelovigen willen zijn.

Als ik dat hoge ideaal besef, slaat me de schrik om het hart. Ik wil wel in verbondenheid leven, maar ik faal zo vaak. Paulus kende dat: 'Wat ik verlang te doen, het goede, laat ik na; wat ik wil vermijden, het kwade, dat doe ik.' Gelukkig betekent geloven niet alleen 'trouw zijn', maar ook (toe-)vertrouwen. Ik vertrouw me als leerling volledig aan Gods herstelplan toe. Dat beeld ik uit door me te laten dopen, helemaal onder water. Ik leg mijn oude leven af en sta de heilige Geest toe mij verder te vormen als 'gelovige'. Paulus gaf daarom de volgende bemoediging:

Als God voor ons is, wie kan dan tegen ons zijn? Zal hij, die zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar hem omwille van ons allen heeft prijsgegeven, ons met hem niet alles schenken? Wie zal Gods uitverkorenen aanklagen? God zelf spreekt hen vrij. Wie zal hen veroordelen? Christus Jezus, die gestorven is, meer nog, die is opgewekt en aan de rechterhand van God zit, pleit voor ons. Wat zal ons scheiden van de liefde van Christus? Tegenspoed, ellende of vervolging, honger of armoede, gevaar of het zwaard? ... Maar wij zegevieren in dit alles glansrijk dankzij hem die ons heeft liefgehad. Ik ben ervan overtuigd dat dood noch leven, engelen noch machten noch krachten, heden noch toekomst, hoogte noch diepte, of wat er ook maar in de schepping is, ons zal kunnen scheiden van de liefde van God, die hij ons gegeven heeft in Christus Jezus, onze Heer. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 20:1-3; 2 Korintiërs; Galaten en Romeinen 1-8. De citaten zijn uit 2 Korintiërs 12:9, Galaten 3:1; 5:6,22-23; Romeinen 7:19 en 8:31-39.
2. Zie hoofdstuk 41

199. Olijf¹

Ruzies en vetes betreffen meestal partijen die elkaar na staan: familie, buren, partners en collega's. Ook op godsdienstig vlak. Islamitische aanslagen treffen vooral medemoslims. Christenen voeren hun heftigste polemieken tegen ander christenen. In de tijd van Paulus lagen de leerlingen vaak overhoop met de Joden, terwijl ze toch dezelfde God aanbaden. Op sabbat luisterden ze in de synagoge samen naar dezelfde Schrift. Hoe moesten de leerlingen omgaan met Joden die Jezus afwezen? In de Romeinenbrief ging Paulus daar uitgebreid op in.

Het brak Paulus' hart dat zijn volk, waaraan God 'zijn nabijheid, de verbonden, de wet, de tempeldienst en de beloften heeft geschonken, ... dat van de aartsvaders afstamt en waaruit Christus is voortgekomen,' als het ware over Jezus was gestruikeld. Toch had God Israël niet verstoten. Paulus en veel leerlingen waren zelf Joden. Die andere Joden waren onbuigzaam geworden. Maar door hun overtreding was het geloof bij de heidenen terecht gekomen. Paulus hoopte dat dit zijn volksgenoten jaloers zou maken en dat een deel van hen zou worden gered.

Hij vergeleek degenen die bij God horen met een olijfboom. Eerst bestond die boom alleen uit Israëlieten. Daar waren nu takken van afgebroken. Niet-Joden, loten van een wilde olijfboom, waren tussen de overgebleven takken geënt op basis van hun geloof. Die wilde loten moesten zich niet boven de oorspronkelijke takken verheffen. Zij droegen de wortel niet, de wortel droeg hen.

De leerlingen moeten respect betonen aan de Joden en hen 'jaloers' laten zijn

Daarom mochten zij niet hoogmoedig worden. Als God de oorspronkelijke takken al niet had gespaard, zou hij hen dan wel sparen? Als de Israëlieten niet volhardden in hun ongeloof, zou God hen opnieuw enten. God had de wereld met zich verzoend toen vele Joden Jezus afwezen. Dan kon je wanneer God hen opnieuw aanvaardde, vond Paulus, de opstanding uit de dood wel verwachten. Ik verwacht dan ook dat tegen de tijd dat Jezus terugkeert en

de doden opwekt, vele Joden tot inkeer zijn gekomen. Het is alleen tragisch dat Jezus' leerlingen geen respectvolle houding tegenover hen hebben bewaard. Kruistochten, pogroms en de holocaust in en door 'christelijke' samenlevingen hebben hen allerm minst jaloers gemaakt op wat Jezus te bieden heeft. Latere aanpassingen, deels vanuit anti-Joodse sentimenten, hebben de barrières alleen maar hoger gemaakt. Denk aan de verschuiving van de sabbat naar de zondag, waardoor christenen en Joden God niet eens meer op dezelfde dag aanbidden. Dat moeten we terugdraaien.

Paulus gebruikte het laatste deel van zijn brief om de Romeinen aan te moedigen zich op alle levensvlakken door de liefde te laten leiden. Hier volgt een selectie citaten:

- Heb elkaar lief met de innige liefde van broeders en zusters en acht de ander hoger dan uzelf.
- Zegen uw vervolgers; zegen hen, vervloek hen niet.
- Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goed.
- Geef iedereen wat hem toekomt: belasting aan wie u belasting verschuldigd bent, accijns aan wie u accijns verschuldigd bent, ontzag aan wie ontzag toekomt, eerbied aan wie eerbied toekomt.
- Niemand van ons leeft voor zichzelf ... Als u dus uw broeder of zuster kwetst door wat u eet, handelt u niet langer overeenkomstig de liefde. Laat hen voor wie Christus gestorven is niet verloren gaan door het voedsel dat u eet ... want het koninkrijk van God is geen zaak van eten en drinken, maar van gerechtigheid, vrede en vreugde door de heilige Geest.
- Laat ieder van ons zich richten op het belang van de ander, op wat goed en opbouwend voor hem is.
- Aanvaard elkaar daarom ter ere van God, zoals Christus u heeft aanvaard. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Romeinen 9-15. De citaten zijn uit Romeinen 9:4,5; 12:10,14,21; 13:7; 14:7,15,17; 15:2 en 7.

200. Een gewaarschuwd mens

Met een aantal broeders vertrok Paulus van Korinte naar Jeruzalem.¹ Onderweg waarschuwde hij de oudsten van Efeze voor komende vervolgingen en voor ontrouw: 'Ik weet dat er na mijn vertrek woeste wolven bij u zullen binnendringen, die de kudde niet zullen ontzien. Uit uw eigen kring zullen mensen voortkomen die de waarheid verdraaien om de leerlingen voor zich te winnen.' De woeste wolven herken je gelijk. Het venijn zit hem in het kwaad dat van binnenuit komt.

Paulus en zijn gezelschap beëindigden hun zeereis en vonden onderdak bij Filippus in Caesarea. Die had vier dochters met de 'gave van de profetie'. Na enkele dagen arriveerde de Judese profeet Agabus in Caesarea. Hij bond zijn handen en voeten met Paulus' gordel en zei: 'Zo zal de man van wie deze gordel is, worden vastgebonden door de Joden in Jeruzalem, die hem aan de heidenen zullen uitleveren.'

Naast profeten die bijbelboeken schrijven, kent de Bijbel dus ook mannen en vrouwen als de dochters van Filippus en als Agabus, die de profetische gave hebben, zonder dat zij bijbelschrijvers worden. Zij hebben meestal boodschappen die voor een bepaalde tijd of streek van belang zijn.

In Jeruzalem vertelden Jakobus en de

oudsten aan Paulus dat het gerucht rondging dat hij de Joodse leerlingen in het buitenland aanzette tot ontrouw. Hij zou beweren dat ze hun kinderen niet hoefden te besnijden en dat ze Joodse voorschriften konden negeren. Jakobus en de oudsten stelden voor dat te weerleggen. Vier van hun mannen hadden een gelofte afgelegd. Als Paulus zich samen met hen liet reinigen en de kosten van hun offers betaalde, zou, 'iedereen inzien dat de verhalen die over jou worden verteld onwaar zijn, en dat ook jij doet wat de wet voorschrijft'. Paulus ging met dit voorstel akkoord.

Maar in de tempel herkenden Joden uit West-Turkije Paulus en grepen hem vast. 'Israëlieten, kom ons helpen! Dit is de man die

Paulus wilde Joodse leerlingen geruststellen, maar werd daardoor bijna gelynacht

zich telkens weer tegen het Joodse volk keert en tegen de wet en de tempel. Bovendien heeft hij ook Grieken de tempel binnengebracht, en daarmee heeft hij deze heilige plaats ontwijd.' Ze sleurden hem de tempel uit en wilden hem lynchen. Pas toen er militairen kwamen, hielden ze op Paulus te slaan.

De tribuun, Claudius Lysias, liet Paulus naar de kazerne brengen, waar hij op de trap het volk mocht toespreken. Maar toen Paulus vertelde dat God hem geroepen had om aan de heidenen te getuigen van Jezus, riepen allen: 'Weg met die man! Zo iemand heeft niet het recht om te leven!' Ze smeten met hun mantels en gooiden stof in de lucht. Lysias liet Paulus vastzetten en verordonneerde een bijeenkomst van het Sanhedrin.

In het Sanhedrin wist Paulus meteen heibel tussen de farizeeën en de sadduceeën te veroorzaken over de opstanding uit de dood. Het tumult werd zo hevig, dat Lysias hem opnieuw moest laten ontzetten. Vanwege een samenzwering liet Lysias Paulus voor een proces naar Caesarea brengen. Daar zetelde Antonius Felix die op dat moment de Romeinse bestuurder van Judea was. Felix stond bekend om zijn wreedheid en wellust. Hij opende enkele dagen later het proces, waarbij de hogepriesters beweerden dat Paulus 'een ware pest' was, die overal onlusten onder de Joden veroorzaakte. Paulus stelde daar tegenover dat hij als Jezus' leerling de God van zijn voorouders diende en verwachtte dat God alle doden zou opwekken.

Felix verdaagde de zitting, om hem nooit meer te heropenen. Samen met zijn vrouw Drusilla hoorde hij Paulus privé uit over Jezus. Maar toen Paulus gerechtigheid, zelfbeheersing en het oordeel aansneed, werd Felix bang en stuurde Paulus weg. Twee jaar lang probeerde hij tevergeefs van Paulus steekpenningen voor zijn vrijlating te vangen. Toen werd hij opgevolgd door Porcius Festus, een bekwame en integere magistraat. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Handelingen 20:3-24:27. De citaten zijn uit Handelingen 20:29-30; 21:9,11,24,28; 22:21 en 24:5.

201. Rome!¹

GEPOSTE LIEFDE

Twee weken na zijn aantreden heropende Festus de rechtszaak tegen Paulus al. De Joden uit Jeruzalem wilden dat Paulus in Jeruzalem werd berecht, want ze planden onderweg een aanslag. Paulus doorzag hun opzet en beriep zich op de keizer. Festus oordeelde daarop: 'U hebt u beroepen op de keizer, dan zult u ook naar de keizer gaan!' Koning Agrippa II, de broer van Drusilla, probeerde nauwgezet als Jood te leven. Maar zijn incestueuze relatie met zijn zus Bernice, die ook een zus van Drusilla was, stond daar wel mee in contrast. Drusilla en Felix hadden het vast wel eens met het koningspaar gehad over de gevangene die maar geen smeergeld wilde betalen. Toen Agrippa en Bernice hun opwachting bij Festus maakten, begon deze over Paulus. Agrippa wilde die Paulus zelf wel eens horen. Dat werd geregeld. De volgende dag was Paulus blij met de aanwezigheid van Agrippa en Bernice bij zijn verhoor, want die snapten het jodendom tenminste. Paulus vertelde hun over zijn strikt Joodse opvoeding en levenswijze, het vervolgen van de leerlingen van Jezus, zijn ontmoeting met Jezus bij Damascus en zijn opdracht om van hem

te getuigen, ook aan heidenen. Door geloof in Jezus zouden die, met allen die Jezus toebehoren, deel krijgen aan zijn rijk. Dat ging Festus boven zijn pet: 'U slaat wartaal uit, Paulus! Het vele studeren drijft u tot waanzin!' Paulus haalde Agrippa erbij, die begreep waar Paulus het over had: 'Koning Agrippa, hecht u geloof aan de woorden van de profeten?

Ik ben ervan overtuigd dat u dat doet.' Agrippa hield de boot af: 'Dadelijk krijgt u me nog zover dat ik me voor christen uitgeef.' Maar Paulus zei: 'Of het nu dadelijk is of niet, ik zou tot God willen bidden dat niet alleen u, maar allen die nu naar me luisteren net zo worden als ik, afgezien dan van deze boeien.' Agrippa liet het daarbij en zei tegen Festus: 'Hij had al vrij kunnen zijn als hij zich niet op de keizer had beroepen.'

**Dwars door tegen-
slagen heen bereikte
Paulus Rome en bleef
Jezus verkondigen**

Paulus werd met andere gevangenen overgedragen aan centurio Julius voor transport naar Rome. Met veel tegenwind voeren ze noordelijk van Cyprus naar Myra in Zuid-Turkije. Daar stapten ze over op een graanschip naar Italië. Dagenlang maakte de boot nauwelijks vaart en ze belandden op de zuidkust van Kreta. De winter naderde en Paulus waarschuwde dat verder reizen gevaarlijk was. Maar de centurio stelde meer vertrouwen in de scheepsofficieren. De haven was ongeschikt voor een overwintering, dus voeren ze bij een lichte zuidenbries uit, in de hoop het westelijke Feniks te bereiken om daar te overwinteren.

Maar al snel draaide de wind naar hevig aflandig en zwol aan tot een zware storm. Het werd zo erg dat de bemanning een deel van de lading en zelfs de scheepsuitrusting overboord gooide. Veertien dagen lang zagen ze geen zon en geen sterren en verloren ze alle hoop. Maar een engel bemoedigde Paulus: hij zou in Rome voor de keizer verschijnen. Paulus sprak op zijn beurt de 276 schepelingen moed in en allen overleefden een complete schipbreuk op wat het eiland Malta bleek te zijn.

Ze bleven drie maanden op Malta. Paulus genas er veel zieken. Na de winter voeren ze naar Puteoli bij Napels, een belangrijke graanhaven voor Rome. Vanuit Puteoli hoorden de leerlingen in Rome over Paulus' komst. Ze ontvingen hem hartelijk.

Paulus mocht in Rome met een militaire bewaker een eigen woning huren. Een groot aantal Joden bezocht een samenkomst waarop hij Jezus op grond van de Schrift presenteerde. Sommigen lieten zich overtuigen, anderen niet. Paulus liet toen weten 'dat God deze boodschap van redding al aan de heidenen bekendgemaakt heeft; zij zullen wel luisteren'. Twee jaar lang kon hij in zijn huurhuis iedereen ontvangen. Zonder belemmering verkondigde hij het koninkrijk van God, onderrichte vrijmoedig over de Heer Jezus Christus en schreef hij brieven. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Handelingen 25-28. De citaten komen uit Handelingen 25:12; 26:24,27-29,32 en 28:28.

202. Groetjes uit Rome

In deze periode schreef iemand vanuit Italië een brief aan de Joodse leerlingen.¹ Het kan heel goed zijn dat Paulus achter deze brief zat. Deze Hebreeën moesten zich niet blindstaren op de ceremoniën in de tempel, want die vonden hun betekenis in hogepriester Jezus in de hemelse tempel. 'De kern van mijn betoog is dat wij een hogepriester hebben die in de hemel plaatsgenomen heeft aan de rechterzijde van de troon van Gods majesteit en die de dienst vervult in het ware heiligdom, de tent die door de Heer en niet door mensenhanden is opgericht.' Jezus was 'voor eens en altijd het hemelse heiligdom binnengegaan, en dan niet met bloed van bokken en jonge stieren maar met zijn eigen bloed. Zo heeft hij een eeuwige verlossing verworven.' De aardse tempel was 'de teloorgang nabij'. Naast de Joodse diensten moesten ze vooral hun eigen samenkomsten bezoeken om elkaar aan te sporen tot liefhebben en goeddoen.

Ook niet-Joodse leerlingen kregen post. Vanuit Rome stuurde Paulus drie brieven naar Efeze en Kolosse. De Efeziërs hadden eerst geen deel aan Gods verbond en de beloften. 'U leefde in

een wereld zonder hoop en zonder God.

Maar nu bent u, die eens ver weg was, in Christus Jezus dichtbij gekomen, door zijn bloed.' Jezus had de muur van vijandschap tussen niet-Jood en Jood neergehaald, zodat zij samen één lichaam vormden, waarvan hij het hoofd was. In de kerk had je 'professionals', zoals apostelen, evangelisten, profeten en herder-

leraren. Het was niet hun taak zelf al het kerkenwerk uit te voeren, maar 'om de heiligen toe te rusten voor het werk'. Ieder lid deed zijn deel en zo bouwde de kerk zich op door de liefde. 'Zing met elkaar psalmen, hymnen en liederen die de Geest u ingeeft. Zing en jubel met heel uw hart voor de Heer.'

De brief aan de Kolossenzen lijkt op die aan de Efeziërs, maar bevat daarbij deze ode aan Jezus:

Uit Rome ontvingen Joodse en niet-Joodse leerlingen brieven ter bemoediging

Beeld van God, de onzichtbare, is hij, eerstgeborene van heel de schepping: in hem is alles geschapen, alles in de hemel en alles op aarde, het zichtbare en het onzichtbare, vorsten en heersers, machten en krachten, alles is door hem en voor hem geschapen. Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem. Hij is het hoofd van het lichaam, de kerk. Oorsprong is hij, eerstgeborene van de doden, om in alles de eerste te zijn: in hem heeft heel de volheid willen wonen en door hem en voor hem alles met zich willen verzoenen, alles op aarde en alles in de hemel, door vrede te brengen met zijn bloed aan het kruis.

De derde brief was voor Filemon in Kolosse, meester van weg-gelopen, maar nu bekeerde slaaf Onesimus. Paulus stuurde deze terug 'als een geliefde broeder'.

Tenslotte ontvingen de Filippenzen een dankbrief, die bol stond van liefde en blijdschap, zelfs over zijn gevangenschap, die 'er juist toe bijdraagt dat het evangelie wordt verspreid'. Hij bevatte deze paragraaf:

Laat onder u de gezindheid heersen die Christus Jezus had. Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. En als mens verschenen, heeft hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis. Daarom heeft God hem hoog verheven en hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Hebreeënen, Efeziërs, Kolossenzen, Filemon en Filippenzen. De citaten komen uit Hebreeënen 8:1-2,13; 9:12; Efeziërs 2:11-13; 4:12; 5:19; Kolossenzen 1:15-20; Filemon 16; Filippenzen 1:12 en 2:5-11.

203. Handelingen voorbij¹

Tijdens Paulus' huisarrest van twee jaar in Rome maakte Lucas het boek Handelingen af. Hoe het Paulus en de kerk verder verging, moeten we uit andere bronnen halen. Rond 64 verscheen Paulus voor de rechterstoel van Nero en werd vrijgesproken en ging weer reizen en verkondigen.

Daarbij liet hij zijn rechterhand Timoteüs in Efeze achter en schreef hem vanuit Macedonië een brief vol aanwijzingen. Timoteüs moest zinloos gefilosofeer vermijden en zorgen dat de juiste mensen bepaalde taken toebedeeld kregen. Vanwege zijn Joodse moeder kende hij Hebreeuws. 'In afwachting van mijn komst moet je je toelagen op het voorlezen uit de Schrift, op de prediking en het onderricht.' Hij moest dat volhouden tot Jezus zou verschijnen op de dag die was vastgesteld door de hoogste Heer en koning. 'Hij alleen is onsterfelijk en hij woont in een ontoegankelijk licht.' Uitsluitend God bezit onsterfelijk-

heid in zichzelf. Het goede nieuws is dat bij Jezus' terugkeer wij haar ook zullen ontvangen.

Op Kreta liet Paulus Titus achter om de resterende zaken te regelen en oudsten aan te stellen. In zijn brief vol raad aan Titus vatte Paulus het evangelie zo samen: 'Gods genade is openbaar gewor-

den tot redding van alle mensen.' We leven 'in afwachting van het geluk waarop wij hopen: de verschijning van onze grote God en redder Jezus Christus.'

Ondertussen had het tij zich gekeerd. Keizer Nero was steeds voller van zichzelf geraakt en werd daarmee evenredig steeds meer gehaat. Hij zou Rome in brand hebben gestoken om ruimte te maken voor het Gouden Huis, een megapaleis. Hij probeerde die aantijging te ontzenuwen door de christenen de schuld van de brand te geven. Om die afleidingsmanoeuvre kracht bij te zetten, vervolgde hij hen meedogenloos. Hij zou hen zelfs in pek dopen en als levende fakkels gebruiken op zijn feesten.

Pauls kwam vrij, maar keizer Nero startte zware vervolgingen

Tegen die achtergrond komen we Petrus weer tegen, de apostel die onder de Joden veel leerlingen geworven had, maar vanaf halverwege het boek Handelingen niet meer genoemd wordt. Lucas was niet met hem, maar met Paulus opgetrokken. We weten niet hoe of waarvoor, maar te midden van Nero's onderdrukkingsperiode belandde Petrus in Rome, dat hij veelzeggend Babylon noemde. We weten dit uit een bemoedigingsbrief die hij aan de gemeenten in Midden- en West-Turkije schreef.

In die brief erkende Petrus de vuurproef die ze moesten ondergaan, een proef die ook hun medegelovigen in de hele wereld trof. Daar tegenover zouden ze bij Jezus' terugkeer 'een onvergankelijke, ongerepte erfenis die nooit verwelkt' ontvangen. Daarom moesten ze voortdurend paraat en waakzaam zijn door een 'heilig' leven. Petrus spoorde hen aan elkaar innig en onvoorwaardelijk liefhebben, 'want liefde bedekt tal van zonden'. Eens vormden de lezers geen volk, maar ondertussen hadden ze ontdekt hoe goed God was. Nu waren ze, 'een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie, een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen van hem die u uit de duisternis heeft geroepen naar zijn wonderbaarlijke licht'. Tussen de ongelovigen moesten ze goed leven, 'opdat zij die u nu voor misdadigers uitmaken, door uw goede daden tot inzicht komen en God eer bewijzen'. Daar hoorde ook bij dat zij de keizer, Nero dus, eerbiedigden. Hun voorbeeld was Jezus: 'Hij werd gehoond en hoonde zelf niet, hij leed en dreigde niet, hij liet het oordeel over aan hem die rechtvaardig oordeelt.' Het is beter te lijden omdat je goed doet dan omdat je kwaad doet.

Bij dit alles moesten ze zich wapenen tegen hun werkelijke vijand. Dat was niet Nero, maar de duivel, die als een brullende leeuw op zoek was naar prooi. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat 1 Timoteüs, Titus en 1 Petrus. De citaten zijn uit 1 Timoteüs 4:13; 6:16; Titus 2:11,13; 1 Petrus 1:4; 4:8; 2:9,12 en 23.

204. Testamenten

Paulus en Petrus hamerden in hun ‘testamenten’ op de Schrift, Jezus’ terugkeer en de liefde

Als christelijk boegbeeld werd Paulus onder Nero opnieuw gearresteerd. Hij belandde nu in een kerker zonder privileges. In de steek gelaten en zonder steun stond hij terecht en schreef de laatste brief die we van hem hebben, de tweede aan Timoteüs.¹ Ook Petrus schreef nog een brief aan allen die het kostbare geloof hadden ontvangen. Rond het jaar 68 werden Paulus en Petrus los van elkaar in Rome terechtgesteld. Welke ideeën hebben zij als laatste nog aan anderen toevertrouwd?

Paulus wilde dat Timoteüs zorgde dat de fakkel van het goede nieuws alsmear door zou worden gegeven: ‘Geef wat je in aanwezigheid van velen van mij hebt gehoord, door aan betrouwbare mensen die geschikt zijn om anderen te onderwijzen.’ Dat goede nieuws draaide om Jezus’ onwrikbare trouw:

Als wij met hem gestorven zijn, zullen we ook met hem leven; als wij volharden, zullen we ook met hem heersen; als wij hem verloochenen, zal hij ons ook verloochenen; als wij hem ontrouw zijn, blijft hij (ons) trouw, want zichzelf verloochenen kan hij niet.

Daarnaast beschreef Paulus de mentaliteit van de laatste dagen voor Jezus’ terugkomst op aarde, waarvan ik vandaag veel om me heen herken: ‘De mensen zullen egoïstisch zijn, geldzuchtig, zelfingenomen en arrogant. Ze zullen God lasteren, geen ontzag tonen voor hun ouders, ondankbaar zijn en niets heilig achten. Ze zullen harteloos zijn, onverzoenlijk, lasterziek, onbeheerst en wreed ... Het genot zullen ze meer liefhebben dan God.’ Hij benadrukte het belang van de heilige geschriften – die bestonden in zijn tijd alleen uit het Hebreeuwse Testament – ‘die je wijsheid kunnen geven, zodat je wordt gered door het geloof in

Christus Jezus. Elke schrifttekst is door God geïnspireerd en kan gebruikt worden om onderricht te geven, om dwalingen en fouten te weerleggen, en om op te voeden tot een deugdzaam leven.'

Paulus' executie naderde, maar hij had het geloof behouden. Nu wachtte hem 'de krans van de gerechtigheid' die de Heer zou geven aan hem en aan ieder die naar zijn komst had uitgezien.

Ook aan Petrus had Jezus laten weten dat zijn 'tent' binnenkort zou worden afgebroken. Petrus had Jezus' grootheid met eigen ogen gezien. Zijn vertrouwen in de profeten was daardoor rotsvast geworden. Hij raadde aan dat we ons richten op de profetische geschriften 'als op een lamp die in een donkere ruimte schijnt'. Besef daarbij 'dat geen enkele profetie uit de Schrift een eigenmachtige uitleg toelaat, want nooit is een profetie voortgekomen uit menselijk initiatief: mensen die namens God spraken werden daartoe altijd gedreven door de heilige Geest.'

Aan het einde van de tijd zullen spotters smalend over Jezus zeggen: 'Waar blijft hij nu? Hij had toch beloofd te komen? De generatie voor ons is al gestorven, maar alles is nog steeds zoals het sinds het begin van de schepping geweest is.' Maar ze vergeten dat de aarde al eens door water is vergaan. De huidige wereld zal worden verteerd door vuur. God is niet traag. Voor hem is één dag als duizend jaar en duizend jaar als één dag. Hij stelt het zo lang uit, omdat hij wil dat iedereen tot inkeer komt en niemand verloren gaat. Zijn geduld is onze redding. 'Wij vertrouwen op Gods belofte en zien uit naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.'

Misschien wel het mooiste van de twee brieven ontdek je tussen de regels door: verbroedering. Ooit stonden ze tegenover elkaar, maar nu prees Petrus de brieven van Paulus aan, die op zijn beurt verlangde naar de steun van Johannes Marcus. Dit telt het zwaarst voor een God van verbondenheid. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat 2 Timoteüs en 2 Petrus. De citaten komen uit 2 Timoteüs 2:2,11-13; 3:2-4,15-16; 4:8; 2 Petrus 1:14,19-21; 3:4 en 13.

205. Berichten van broers

Jezus' vier broers waren tot inkeer gekomen, zo valt te lezen in de brieven van Jakobus en Judas

In Nazaret had Jezus eens gezegd dat een profeet nergens zo wordt miskend als in zijn eigen stad, onder zijn verwanten en onder zijn huisgenoten.¹ Hij sprak uit ervaring, want tot aan zijn kruisdood lezen we dat zijn plaatsgenoten en gezinsleden hem alleen maar bekritiseerd en bespot hebben.

Ik heb al een keer genoemd dat Jozef, de man van Jezus' moeder Maria, voor hij met haar trouwde waarschijnlijk een weduwnaar met kinderen is geweest. Dat concluderen we uit het feit dat Jezus' broers hem absoluut niet behandelen als de oudste zoon in huis. Jakobus, Josef, Simon en Judas² waren voor het oog van de wereld Jezus' halfbroers. Maar in feite waren ze helemaal

geen bloedverwanten. De vier broers hadden er grote moeite mee in hun 'halfbroertje' Jezus de messias te herkennen. Was het omdat Maria hun moeder niet was dat Jezus aan het kruis aan Johannes vroeg om voor haar te zorgen?

Maar direct na Jezus' opstanding en hemelvaart lezen we dat deze broers zich met de apostelen en Maria 'vurig en eensgezind' aan het gebed wijdde, in afwach-

ting van de heilige Geest.³ Wat er zich rond het Pascha had afgespeeld, had hen geraakt, anders waren ze nooit 'om'-gegaan.

Paulus schreef over 'Jakobus, de broer van de Heer'.⁴ Die moet je niet verwarren met Jakobus, de broer van Johannes. Na de dood van de broer van Johannes trad Jakobus, de broer van Jezus, op als een soort voorzitter van de kerk. Hij en zijn broer Judas hebben allebei een brief geschreven. Wat hebben deze vroegere gezinsleden van Jezus de gelovigen willen meegeven?

Net als Jezus benadrukte Jakobus het omgekeerde van Gods bestel: wees blij als je beproevingen ondergaat, want daar word je standvastig van. 'Laat de onaanzienlijke gelovige trots zijn op zijn hoge waarde, en de rijke op zijn nederige staat, want hij zal vergaan als een bloem in het veld.'

De smoes 'die verleiding komt van God' telt niet, want iedereen komt in verleiding door zijn eigen begeerte. Zuivere godsdienst is: 'weduwen en wezen bijstaan in hun nood, en je in acht nemen voor de wereld en onberispelijk blijven'. Iemand het beste wensen en hem dan aan zijn lot overlaten is dan ook zinloos. 'Zoals het lichaam dood is zonder de ziel, zo is ook geloof zonder daden dood.'

Hij wees op het venijn van de tong. 'Uit dezelfde mond klinkt zegen en vervloeking. Dat kan toch niet goed zijn?' Jaloezie en egoïsme veroorzaken wanorde en allerlei kwaad. Maar de wijsheid van boven werkt verbindend: ze is zuiver, vredelievend, mild, meegaand en ontfermend. 'Onderwerp u dus aan God, en verzet u tegen de duivel, dan zal die van u wegvluchten.' Zoals de boer geduldig wacht op de oogst, zo moeten ook wij geduldig wachten tot de Heer komt.

Broer Judas vocht in zijn korte brief voor het geloof dat 'voor eens en altijd aan de heiligen is overgeleverd'. Sommigen misbruikten Gods genade als excuus voor losbandigheid. Hij wees op het einde van vroegere afvalligen. Sodom en Gomorra waren bijvoorbeeld gestraft 'met een nooit dovend (letterlijk: eeuwig) vuur'.⁵ De apostelen hadden het al verkondigd: 'Aan het einde van de tijd zullen er spotters komen, die zich laten leiden door hun goddeloze begeerten.' Die mensen zaaien verdeeldheid. Maar laten wij ons leven bouwen op ons 'zeer heilige geloof' en vasthouden aan Gods liefde. Dan kunnen we uitzien naar de Heer Jezus Christus, die het eeuwige leven zal schenken. ❖

-
1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op Jakobus en Judas. De citaten komen uit Jakobus 1:9-10; 13,27; 2:26; 3:10; 4:7; Judas 3,7,18 en 20.
 2. Matteüs 13:55
 3. Handelingen 1:14
 4. Galaten 1:19
 5. Sodom en Gomorra branden niet meer. Toch was hun vuur 'eeuwig'. Het doofde pas toen alles verbrand was.

206. Leve de liefde!

Johannes' brieven vieren de verbonden- heid die volgt op het aanbidden van hem die liefde is

In 66 startten de Joden een grote opstand. Daaraan deden volksgenoten die leerlingen van Jezus waren geworden niet mee. Keizer Nero stuurde generaal Vespasianus naar Judea, die het verzet neersloeg en Jeruzalem belegerde. Maar in 68 zette de senaat Nero af, die vervolgens zelfmoord pleegde. Vespasianus vertrok onmiddellijk naar Rome en volgde Nero op. De leerlingen gebruikten deze gelegenheid om Jeruzalem te ontvluchten, voordat Vespasianus' zoon Titus het beleg hervatte. In 70 maakten zijn troepen de stad met de grond gelijk, inclusief de tempel. Zo verdween de offerplaats van het jodendom.

De Joden zetten zich hierna af tegen de leerlingen, omdat die zich niet bij hun opstand hadden aangesloten. Ze verbanden hen uit de synagogen en lieten hen niet langer meeliften op de erken-

de status van het Joodse geloof. Zo verloren de leerlingen de Joodse vrijstelling van de keizeraanbidding en het recht om sabbat te mogen vieren.

Johannes bleef als enige brieven schrijvende apostel over. Zijn drie brieven bejubelen de innige band tussen de leerlingen. 'God is liefde. Wie in de liefde blijft, blijft in God, en God blijft in hem.

Zo is de liefde bij ons werkelijkheid ge-

worden, en daardoor kunnen we op de dag van het oordeel vol vertrouwen zijn, want hoewel wij nog in deze wereld zijn, zijn we als Jezus.'¹ Zij trokken zich dus op aan Jezus, die verkondigd had: 'God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis.'

Je kunt je jezelf niet hoger optrekken dan de stang die je vasthebt. Je wordt als degene die je aanbidt. Johannes en de zijnen aanbaden God die liefde is zonder enig voorbehoud. Als zij aan God dachten, kwam er nooit 'ja, maar' bij hen op, hun geloof kende geen greintje donkerheid. Een betere God kon niet.

Deze uitgangspunten leidden ertoe dat Jezus' leerlingen rond 90 een unieke gemeenschap vormden. Ze vereerden de gekruisigde

Jezus – een verworpene, een niemand. Iedereen keek op hen neer. Maar ze trokken zich niet terug en werkten en woonden tussen de hen onderdrukkende heidenen en Joden. Want ze vereerden niet alleen de gekruisigde Jezus. Hij was vooral de mens geworden God, de vleesgeworden liefde. Door zijn voorbeeld en het werk van de Geest ontwikkelden zij onderling een uitzonderlijke band. Ze overbruggen kloven die hen normaliter moesten scheiden. Rijke en arme, lijfeigene en vrije, man en vrouw aanvaardden en droegen elkaar volkomen. Zelfs Joodse leerlingen met al hun rituelen voelden zich familie van niet-Joodse leerlingen – en andersom. En dat trok aan. Ondanks de bijbehorende tuimeling op de maatschappelijke ladder, voegden zich steeds meer mensen bij hen. Het geloof verspreidde zich tomeloos onder alle rangen en standen, van het keizerlijke hof tot onder soldaten en slaven. Hoe komt het dat we vandaag – zeker in het Westen – een heel andere dynamiek zien? Dat bij ‘kerk’ niet woorden als aanvaarding, veiligheid en warmte komen bovendrijven, maar eerder schijnheiligheid, misbruik en zelfs haat? Dat het aantal leerlingen van Jezus eerder lijkt af- dan toe te nemen? Trekken we ons nog wel op aan dezelfde God? Hangt onze rekstok nog even hoog? Jezus had al verzucht: ‘Maar als de Mensenzoon komt, zal hij dan geloof vinden op aarde?’ En: ‘doordat de wetteloosheid toeneemt, zal bij velen de liefde bekoelen’.² Ook Daniël en Paulus hadden vervalsingen van God zien aankomen, zogenaamde godsverduisteringen. Hebben die het zicht op de radicaliteit van Gods goedheid weggenomen en daarmee onze norm voor verbondenheid laten kelderen? Als dat zo is en wij zoeken naar een herleving van dream team gemeenschappen à la die van Johannes, dan moeten we onder die godsverduisteringen vandaan stappen en in het originele bijbellicht gaan staan. ❖

1. Dit hoofdstuk is gebaseerd op 1 Johannes. De citaten komen uit 1 Johannes 4:16-17 en 1:5.

2. Lucas 18:8; Matteüs 24:12

DEEL 17

GEOPEN

Het boek Openbaring is geschreven op basis van een reeks visioenen, die in symbolische taal de toekomst van de kerk schilderen. We beperken ons tot de rode draad van het boek. Die beschrijft hoe Jezus na zijn hemelvaart als 'losser' heeft plaatsgenomen op zijn troon en Satan uit de hemel heeft verbannen. Jezus' volgelingen zullen door de eeuwen heen geloofselementen uit andere stromingen overnemen, die niet overeenstemmen met de leer van Jezus en de Bijbel. Vóór het einde verwoorden 'andere engelen' herstelboodschappen, die de misvattingen over God en het leven corrigeren. Na Jezus' terugkeer breekt er een periode van

ONGELO

BAARDE LIEFDE

duizend jaar aan, waarin de gelovigen inzage krijgen in Gods oordeel. Daarna volgt de opstanding die tot veroordeling leidt en roeit God het kwaad uit met allen die zich daaraan hebben verbonden. Hen treft geen oneindig brandende hel, maar de 'tweede dood'. Als laatste vernietigt God de dood en schept een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Daarin zullen we optimale levenskwaliteit in verbondenheid met hem en elkaar ervaren.

OFELIJK!

207. Echt of vreemd?

De God van de Bijbel is louter liefde, maar vreemde ideeën hebben zijn goede naam bezoedeld

Heb je het ook meegemaakt dat je dacht achter een kennis te lopen, maar toen hij omkeek bleek het een vreemde te zijn? Laten we eens kijken of onze ideeën over God en het leven overeenstemmen met die van de bijbelschrijvers en de gemeente van Johannes, of dat ze 'vreemden' blijken te zijn.

Vrijwel alle religies gaan ervan uit dat mensen onsterfelijke zielen hebben. Lees je de Bijbel vanuit die gedachte, dan moest God, toen Adam en Eva met hem braken, een oplossing voor hun zielen zoeken. Hun lichamen zouden sterven en hun zielen moesten dan ergens anders huizen. Dit gegeven dwong God tot het regelen van bestemmingen voor de onuitroeibare zielen van de mensen. Net als bij kernafval is de vraag: Waar laat je het? Voor de slechte zielen schiep hij de oneindig folterende hel. De goede zielen mochten naar de hemel. Jezus' lijden en sterven moest compenseren dat zij de eeuwige pijn ontliepen. God bepaalde bij iemands dood of zijn ziel naar de hemel of naar de hel ging. Als deze denklijn klopt en God liefde is, dan gaan liefde en mateloze marteling samen. En misleiding, want de beloften over

'leven door Jezus' blijken sigaren uit eigen doos te zijn. Je ziel was toch al onsterfelijk? De leer van de onsterfelijke ziel kan ook de reden om voor God te kiezen vertroebelen: misschien wel niet omdat je voor hem en de liefde kiest, maar omdat je onder de marteling van de hel uit wilt. Gebruikt God de hel als chantagemiddel? Miljoenen mensen zijn op dit idee op afgeknapt. Zo'n God van 'liefde' hoefden zij niet. En wat heeft deze

denklijn gedaan met hen die zich desondanks aan God hebben gebonden? Hoe heeft dit hun begrip van de liefde beïnvloed? Gelukkig leert de Bijbel iets anders. Uitsluitend God is onsterfelijk. Verder niemand. Hij gaf het leven aan alle andere wezens – zijn schepselen. 'Want in hem leven wij, bewegen wij en zijn wij.'¹ In het bijbelse denken *hebben* mensen geen onsterfelijke zielen,

maar *zijn* ze zielen. Toen Adam en Eva met God braken, had hij het menselijke ras gewoon kunnen laten uitsterven. Een mislukt experiment. Niemand zou hem iets verwijten. Op geen enkele manier dwongen de omstandigheden hem ergens toe.

Nu blijkt Gods liefde. Zonder dat de situatie hem ook maar enigszins verplichtte, bood hij de uitgerangeerde mens een nieuwe kans. Hij hield van de mens en wilde hem niet missen. Het onterechte hiervan heeft Jezus geïncasseerd, zodat niemand bezwaar kan maken. Redding is geen ambtelijk godsbesluit over je eeuwige bestemming, maar een godsgeschenk. Jezus wekt je bij zijn komst op uit je doodsslaap en geeft je weer onbeperkt leven voor oneindige relaties met hem en anderen. Daarom zagen Jezus' leerlingen in de bijbelse tijd zo intens uit naar zijn terugkeer – dan werd de hun toegezegde redding werkelijkheid. Wie er dan zullen opstaan, is trouwens geen privébesluit van God. Hij legt die kwestie transparant voor aan het voorafgaande oordeel in de hemel.

Het bijbelse godsbeeld koppelt trouw, zelfopoffering en transparantie aan de liefde, evenals respect voor andermans keuze. De leerlingen doopten uitsluitende degenen die zelf kozen om leerlingen te worden, dus geen baby's. Hun wekelijkse sabbat herinnerde hen eraan dat de schepper vanaf het begin relaties boven prestaties heeft gesteld – liefde eerst. Zij baseerden hun besef van God op de woorden van Jezus en de apostelen (nu het Nieuwe Testament) en op de Schrift (het Oude Testament). Met hun godsbeeld bewerkte het principe dat je wordt als degene die je aanbidt, een unieke groepsband.

Waar zijn de ideeën vandaan gekomen, die Gods karakter zo hebben neergehaald? Het laatste bijbelboek, de Openbaring, geeft antwoord. Er is namelijk iemand die al heel lang leugens over God verspreidt. ❖

208. Kruisje nulletje

Ik heb een kaarten-tic. De deurvakken van onze auto zitten er vol mee. Ik wil weten hoe de ene plaats of straat ligt ten opzichte van de andere. Ik wil niet, zoals mijn collega is overkomen, door een aardige damesstem naar een sprookjesbos geloodst worden, terwijl ik in een congres moet zitten.

Op het eerste gezicht lijkt het boek Openbaring helemaal niet op een openbaring. Het lijkt meer weg te hebben van een doolhof. Nog meer dan het boek Daniël wordt in Openbaring gebruik gemaakt van symbolische taal. Openbaring snijdt dezelfde soort thema's aan en herhaalt die vanuit verschillende hoeken. Maar de hoeveelheid ervan verwacht je als hartje Shanghai. Hoe handig is het dan als je een duidelijke plattegrond of een stratenplan hebt. Het boek Openbaring heeft een structuur, die je kunt zien als een plattegrond. Hij lijkt op het spel 'boter, kaas en eieren', waarbij je drie kruisjes of nulletjes op een rij probeert te krijgen, recht-op, dwars of diagonaal. Verderop staat hij getekend.

Boven- en onderaan stulpen de inleiding en het slot uit. Daartussen zit de hoofdmoot, die negen vakken beslaat, ingedeeld in

drie rijen overdwars (1, 2, 3) en drie kolommen rechtop (A, B, C). De leesrichting is per rij. Je gaat dus van 1A naar 1B en 1C. Dan komt rij 2.

De twee bovenste rijen bevatten vier reeksen van zeven: zeven gemeenten (1A), zegels (1C), bazuinen (2A) en plagen (2C). Deze reeksen flankeren de middelste kolom B. In de onderste rij

(3) wordt het middelste vak (3c) geflankeerd door twee steden/vrouwen – de hoer Babylon (3A) en de bruid Jeruzalem (3C). In de tijd van Johannes zette je bij het schrijven van een tekst je hoofdpunten tussen op elkaar lijkende delen, vandaar de herhalingen in de flanken. Ze accentueren de kernboodschappen in de middelste kolom. Elk vak in die middelste kolom (B) start met iets dat in de hemel opengaat (een deur, de tempel of de hemel

De plattegrond van het boek Openbaring helpt zijn wirwar enigszins te ontrafelen

zelf). Het meest centrale vak (2B) sluit daar ook mee af. Dit vak is de spil van het boek. Alles er voorafgaand behandelt zaken door de geschiedenis heen, alles erna betreft de laatste dingen. Ook diagonaal flankeren corresponderende thema's dit middelste vak (1A met 3C en 1C met 3A).

Laat je door dit alles niet overdonderen. Kijk er rustig naar. Merk je nog meer dingen op? ❖

		1:1-20 inleiding	
1A 2:1-3:22	1B 4:1-5:14	1C 6:1-8:1	
1-6 gemeenten 7de gemeente	<i>deur open in de hemel</i> troonzaal / boekrol leeuw van Juda en het lam	1-6 zegels andere engel 7de zegel	
2A 8:2-11:18	2B 11:19-15:7	2C 15:8-16:21	
1-6 bazuinen andere engel 7de bazuin	<i>tempel in de hemel open</i> strijd 3x andere engel Jezus komt op de wolken <i>hemelse verbondstent</i> <i>open</i>	1-6 plagen Ik kom als een dief 7de plaag	
3A 17:1-19:10	3B 19:11-21:8	3C 21:9-22:9	
hoer Babylon in geest naar woestijn andere engel lied op val Babylon Johannes aanbidt engel	<i>de hemel geopend</i> Jezus' terugkeer de 1.000 jaar oordeel en tweede dood nieuwe hemel en aarde	bruid Jeruzalem in geest naar hoge berg beschrijving Jeruzalem Johannes aanbidt engel	
	22:10-21 slot		

209. Postweg

Hoewel we meestal spreken over 'het boek' Openbaring, is het eigenlijk een brief. Hij is gericht aan zeven gemeenten in West-Turkije. Johannes zat rond het jaar 90 gevangen op het eilandje Patmos. Het was een strafkamp, een Alcatraz van de eerste eeuw, 80 kilometer uit de kust van West-Turkije. Johannes was daar tijdens de regering van keizer Domitianus naartoe verbannen, omdat hij 'over God had gesproken en van Jezus had getuigd'.

Op dat eiland ontving Johannes een groot aantal visioenen, waarop hij het boek Openbaring heeft gebaseerd. Daarbij gebruikte hij symbolische begrippen en uitdrukkingen, die vooral uit het Oude Testament komen. Openbaring heeft 404 verzen. Vanuit wel 278 ervan (ofwel 69 %) lopen er rechtstreekse en indirecte lijnen naar het Oude Testament. Johannes ging ervan uit dat zijn lezers met het Oude Testament vertrouwd waren.

Binnen het bestek van *Ongelooflijk!* past geen diepgaande uitleg van Openbaring.¹

We slaan dit bijbelboek vooral open om een antwoord te vinden op de vraag, hoe negatieve ideeën over God en het leven het christendom zijn binnengeslopen. Openbaring is bedoeld om 'aan de dienaren van God te laten zien wat er binnenkort gebeuren moet'.² We zullen ontdekken dat God inderdaad heeft voorzien dat er onder de

leerlingen giftige ideeën over hem zouden ontstaan. Maar we zullen ook zien dat een 'andere engel' daar telkens een herstellend tegengif voor heeft.

Zoals gezegd, is Openbaring in de eerste plaats een brief. In de hoofdstukken 2 en 3 dicteert Jezus zelfs zeven brieven aan de gemeenten in Efeze, Smyrna, Pergamum, Tyatira, Sardes, Filadelfia en Laodicea. Efeze lag aan de kust het dichtst bij Patmos. De steden lagen zo'n 50 tot 80 km uit elkaar in de vorm van een hoefijzer aan een Romeinse postweg. De brieven gaan in op si-

Jezus voorzag dat de middeleeuwse kerk elementen van andere godsdiensten zou omarmen

tuaties die zich op het moment van schrijven in deze gemeenten voordeden. Maar omdat deze brieven te maken hebben met ‘wat er binnenkort gebeuren moet’ en in de volgorde van de postweg zijn opgenomen, menen velen dat ze ook zeven fasen van de ontwikkeling van de kerk door de geschiedenis heen portretteren. Zo bezien, schijnen deze brieven al wat licht op de vraag naar de herkomst van vreemde denkbeelden over God. Jezus prijst de eerste gemeente, Efeze. Zij verfoeit ‘net als ik de praktijken van de Nikolaïeten’. Maar bij de derde gemeente, Pergamum, is het al anders. Jezus verwijt hen dat sommigen aan de leer van Bileam vasthouden, die van de ‘Nikolaïeten’. Nikolaüs is de Griekse vertaling van de Hebreeuwse naam Bileam. In het oudtestamentische verhaal zette Bileam een val voor Israël op, waardoor ze heidens offervlees gingen eten en ontucht pleegden.

Het zwaarste verwijt krijgt de vierde gemeente, Tyatira. Ze laten Izebel, die zichzelf profetes noemt, haar gang gaan. Zij verleidt hen ‘tot ontucht en het eten van heidens offervlees’. In het Oude Testament introduceerde een andere Izebel, de vrouw van Israëls koning Achab, de aanbidding van de afgoden Baäl en Ashera, compleet met een geestelijkheid van 950 profeten.

Het Oude Testament duidt het overnemen van (gedeelten van) andere godsdiensten steevast aan als overspel en ontucht. De kerk van het eerste uur (Efeze) was daar nog wars van. Maar Jezus liet aan Johannes zien dat tegen de tijd van de middeleeuwen de kerk zich lustig elementen van andere godsdiensten en filosofieën zou eigen maken. Daartussen zaten ook de ideeën en praktijken die ervoor zorgden dat Gods liefdesradicaliteit overschaduwd werd door kwaliteiten van mindere goden. ❖

-
1. Voor een gratis onlinestudie van Openbaring kijk op www.esda-instituut.nl
 2. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 1-3. De citaten komen uit Openbaring 1:9,1; 2:6,15 en 20.

210. Troon

Toen we de plattegrond van Openbaring bespraken, hebben we gezien dat de middelste kolom (B) de hoofdas met drie vakken vormt. Die vakken beginnen telkens met iets dat in de hemel opengaat.

In het eerste vak van kolom B, de hoofdstukken 4 en 5, ziet Johannes dat er een deur in de hemel openstaat. God zit glorieus op zijn troon. Vier wonderlijke wezens prijzen hem aanhoudend: 'Heilig, heilig, heilig is God, de Heer, de Almachtige, die was, die is en die komt.' Vierentwintig 'oudsten' reageren telkens met: 'U komt alle lof, eer en macht toe, Heer, onze God, want u hebt alles geschapen: uw wil is de oorsprong van alles wat er is.'¹ Gods

eeuwigheid en scheppingswerk geven redenen tot permanente aanbidding.

Dan komt er beroering. In zijn rechterhand houdt God een boekrol, die met zeven zegels is verzegeld. Wie mag de zegels verbreken en de boekrol openen? Tot Johannes' verdriet mag niemand dat. Dan biedt een oudste troost: 'want de leeuw uit de stam Juda, de telg van

David, heeft de overwinning behaald, en daarom mag hij de boekrol met de zeven zegels openen.' Hij gebruikt termen die bestemd zijn voor de messias.

Als Johannes vervolgens kijkt, ziet hij geen leeuw, maar een lam, dat eruit ziet alsof het geslacht is. Het heeft zeven horens en zeven ogen, 'dat zijn de zeven geesten van God die over de hele wereld zijn uitgestuurd.' Het lam ontvangt de boekrol en alle aanwezigen werpen zich neer. Ze zingen: 'U verdient het om de boekrol te ontvangen en zijn zegels te verbreken. Want u bent geslacht en met uw bloed hebt u voor God mensen gekocht uit alle landen en volken.'

Honderden miljoenen engelenstemmen sluiten zich hierbij aan: 'Het lam dat geslacht is, komt alle macht, rijkdom en wijsheid toe, en alle kracht, eer, lof en dank.' Elk schepsel in het univer-

**Jezus kon in de hemel
zijn Vaders troon
bestijgen omdat hij de
losser is**

sum zegt: 'Aan hem die op de troon zit en aan het lam komen de dank, de eer, de lof en de macht toe, tot in eeuwigheid.' De vier wezens antwoorden: 'Amen,' en de oudsten werpen zich in aanbidding neer.

Dit is een prachtige beschrijving van de troonsbestijging van Jezus. In het Oude Testament ontvingen koningen bij hun inwijding een kopie van Gods wetsrol.² Petrus legde met Pinksteren uit dat de uitstorting van de heilige Geest aangaf dat Jezus nu aan Gods rechterhand zat.³ De zeven ogen van het lam verbeelden dan ook de heilige Geest, die 'over de hele wereld' is uitgestuurd. Bovenal vertelt dit vak dat Jezus lof verdient omdat hij de 'losser' van de wereld is. We zagen hoe Boaz aan Ruth en Noömi weer toekomst gaf, door uit liefdevolle zorg hun verpande land vrij te kopen.⁴ Bij het lossen hoort het openen van een verzegeld contract door het betalende familielid.⁵ Jezus heeft als lam het verlossende offer gebracht. Als ons 'familielid' heeft hij de losprijs voor de mensheid met zijn bloed betaald. Daarom mag hij de zegels verbreken. Het is typisch dat in Gods universum niet macht of invloed, maar juist de liefdevolle zorg van een lossers hem geschikt maakt voor Gods troon.

Dit openingsvak van de as van Openbaring legt het uitgangspunt vast, waarop zijn tweede vak verder zal gaan. Jezus mag de mensheid dan wel verlost hebben en in de hemel regeren. Zijn kerk is nog op aarde en ondervindt veel last van de stuiptrekkingen van Satan. Die accepteert zijn verlies niet. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 4 en 5. De citaten komen uit Openbaring 4:8,11; 5:5-6,9 en 12-13.
 2. Deuteronomium 17:18-20; zie ook 1 Samuël 10:25 en 2 Koningen 11:12
 3. Handelingen 2:33
 4. Hoofdstuk 84
 5. Een voorbeeld daarvan staat in Jeremia 32:6-15

211. De draak

Satan is de oerbron van alle leugens over Gods karakter en de toestand van de mensen

Een van de indrukwekkendste krantenfoto's uit mijn jeugd toont hoe een Vietnamese officier een geboeide Vietcongstrijder door zijn hoofd schiet. Het praat de standrechtelijke executie niet goed, maar toen ik de reden hoorde, kreeg ik er wel begrip voor: de Vietcongstrijders hadden een politiemannet te pakken kunnen krijgen en daarom de kelen van al zijn kinderen doorgesneden. Zoiets speelt ook in het centrale vak, de spil van Openbaring (2B).¹ We laten de zijbeuken even voor wat ze zijn en concentreren ons op de as van het boek, om te achterhalen hoe de afbrekende ideeën over God in het christendom terecht zijn gekomen. Aan het eind van Openbaring 11 kondigt dit centrale vak zich aan door het opengaan van 'Gods tempel in de hemel'. De ark van het verbond is te zien. Naast die ark lag altijd de wetsrol,

waarvan de koningen bij aantreding een kopie ontvingen. In het eerste vak van de as (1B) zagen we hoe Jezus die ontving.

Het centrale vak ankert zich eerst aan dat gegeven. Johannes ziet een zwangere vrouw met weeën, 'bekleed met de zon, met de maan onder haar voeten en een krans van twaalf sterren op haar hoofd'. Zij stelt Gods volk van alle eeuwen voor.

Een draak (Satan) wil haar kind verslinden zodra zij hem baart. Maar hij krijgt haar zoon, 'die alle volken met een ijzeren herdersstaf zal hoeden' (een beschrijving van de messias, dus Jezus) niet te pakken. Jezus vaart naar God en zijn troon. Dat was de situatie aan het eind van het eerste vak van de as. Nu gaat het verhaal verder.

Satans rol in de hemel is uitgespeeld. Zijn ware aard is daar nu bekend en hij heeft daar niets meer te zoeken. 'Michaël' en zijn engelen gooien de draak met zijn engelen op de aarde. 'Hij is de slang van weleer, die duivel of Satan wordt genoemd en die de hele wereld misleidt'.

God kan nu vrijuit regeren. 'Want de aanklager van onze broe-

ders en zusters, die hen dag en nacht bij onze God aanklaagde, is ten val gebracht.’ In het hemelse bestel is niet God of iemand van zijn staf de officier van justitie. Hij is juist de verbinder, de verzoener. Satan is het die aanklaagt. Maar door het onrecht dat Jezus, het geslachte lam, heeft ondergaan, heeft Satan geen poot meer om op te staan.

Satans verbanning naar de aarde is goed nieuws voor de hemel. ‘Maar wee de aarde en de zee: de duivel is naar jullie afgedaald! Hij is woedend, want hij weet dat hij geen tijd te verliezen heeft.’ Hij aast op de vrouw, in het bijzonder op ‘de rest van haar nageslacht’, ofwel de broers en zussen van de messias. Dat zijn ‘allen die zich aan Gods geboden houden en bij het getuigenis van Jezus blijven’.

Dezelfde Johannes die Openbaring schreef, vatte in zijn eerste brief het ‘getuigenis van Jezus’ samen met: ‘God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis.’² Maar Satan heet ‘de slang van weleer’. Dat doet denken aan het gelieg van Satan in de tuin van Eden tegen Eva en Adam. Hij verscheen zelf in de vorm van een sierlijk wezen, maar schilderde God af als egoïstisch – een draak. God zou de mens onwetend willen houden. En hij weersprak Gods waarschuwing dat de mensen sterfelijk waren.

Satan maakt natuurlijk ook gebruik van brute onderdrukking. Maar zijn venijnigste tactiek bestaat uit het rondstrooien van zoetgevooisde leugens over Gods karakter en de hoedanigheid van de mens. We zagen al dat overgenomen elementen uit andere godsdiensten en filosofieën het beeld van God zouden verminken. Deze verzen wijzen de oerbron van deze giftige gedachten aan: Satan zelf. Het volgende deel van dit vak laat zien met welke handlangers Satan dit aanpakt. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 12. De citaten komen uit de verzen 1,9-10,12 en 17.
 2. 1 Johannes 1:5

212. Beestenboel¹

Satan heeft het gemunt op hen 'die zich aan Gods geboden houden en bij het getuigenis van Jezus blijven'. Letterlijk staat er dat zij het getuigenis van Jezus 'hebben'. Tegenover alle satanische leugens belooft God dat de stem van Jezus zal blijven klinken. Hoe komt dat getuigenis tot ons?

Twee keer in het boek Openbaring wil Johannes Gods engel aanbidden. De engel accepteert dat niet, want hij is een dienaar zoals Johannes en zijn broeders en zusters, 'die het getuigenis van Jezus hebben'. De engel voegt eraan toe dat het getuigenis van Jezus 'de geest der profetie' is. Wat dat betekent, blijkt bij zijn reactie op Johannes' tweede knieval. De profeten en wie het boek Openbaring ter harte nemen, zijn degenen die het getuigenis van Jezus hebben.² Naast wat hij al door bijbelse profeten heeft onthuld, zoals Johannes met zijn boek Openbaring, blijft God tot zijn getrouwen spreken door mensen met de profetische gave, om hen bij te staan in alle omstandigheden. In de bijbelse tijd waren er ook al veel profeten en profetessen, die geen bijbelschrijvers zijn geworden. Ze hielpen de gelovigen door specifieke situaties heen.

Deze bemoediging komt goed van pas, want Johannes ziet hoe Satan zijn onderdrukking gestalte geeft door middel van machten, die worden uitgebeeld als beesten. Het eerste beest komt overeen met de horenmacht uit Daniël 7 en 8. Toen we die bestudeerden, herkenden we daarin het ontaarde middeleeuwse christendom.³

Johannes ziet dat dit na een lange periode dodelijk gewond raakt, maar een tweede beest helpt het weer te genezen.

Dat tweede beest heeft de horens van een lam, maar het spreekt als een draak – een wolf in schaapskleren. Het misleidt met wonderen, tot zelfs vuur uit de hemel. Het dwingt alle mensen om het eerste beest te aanbidden, 'iedereen van wie de naam niet vanaf het begin van de wereld in het boek van het leven staat,

**Er zal opnieuw een
op de middeleeuwen
lijkend totalitair
stelsel komen**

het boek van het lam dat geslacht is'. Het maakt gebruik van een 'beeld' van dat eerste beest en een 'merkteken' ervan. Uiteindelijk komt het zover dat alleen wie dat teken draagt, mag 'kopen of verkopen'.

Dit benauwende hoofdstuk schildert de ontwikkeling van een ge-perfectioneerd totalitair stelsel, een herhaling van de tijd waarin de inquisitie en heksenjachten hoogtij vierden. Dat was mogelijk door het bundelen van politieke en geestelijke macht. Zo'n bestel zal er weer komen, als een kopie van die middeleeuwse situatie. Het zal worden gepropageerd vanuit een brave hoek, waarschijnlijk heel christelijk. Want hoewel deze regisserende macht als een draak spreekt, oogt hij onschuldig als een lam. Aan de opgelegde dwang herken je het ongodelijke ervan. Dwang en liefde gaan niet samen.

Dit schijnheilige systeem plaatst 'het teken van het beest' op iemands voorhoofd (hij stemt er mee in) of op zijn rechterhand (meelopen kan ook). Dat merkteken bevat de naam of het getal van het beest. In de Bijbel beschrijft iemands naam zijn karakter. Degenen die gemerkt zijn, worden als degene die zij aanbidden. Dat blijkt uit het getal van zijn naam. Dat is 666, een combinatie van het getal van de mens, zes, en dat van God, drie. Iets menselijks stelt zich op alsof het goddelijk is. Was dat niet de oorzaak van Satans eigen val van de prachtigste engel naar de aartsleugenaar en tegenstrever van God? Hij besmet wie hij maar kan met zijn eigen ik-terreur.

Dit is nog toekomst. Precieze details kennen we nog niet. Maar wat een draconisch vooruitzicht, dat de hele aarde een beestachtig merkteken zal dragen. Dat wie dat merkteken niet heeft, niet meer mag 'kopen of verkopen'. Zullen er nog wel personen zijn die weigeren daaraan mee te doen? ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 13. De citaten komen uit Openbaring 12:17; 13:8,14 en 16-17.
 2. Openbaring 19:10; 22:9,10; 1:2, NBG i.v.m. de letterlijke vertaling
 3. Zie de hoofdstukken 116 en 117

213. Gods zegel

‘Heer, uw profeten hebben ze gedood, uw altaren verwoest. Ik ben als enige overgebleven, en nu hebben ze het ook op mijn leven voorzien.’¹ Dat riep de profeet Elia, nota bene nadat hij vuur uit de hemel had laten neerdalen. Nu was hij als de dood voor Izebel, de koningin die de afgod Baäl promootte. God verraste Elia daarop met zeventuizend mensen, die, net als hij, niet voor Baäl geknield hadden.

Zo’n ‘Eliagevoel’ zou ons na Openbaring 13 ook makkelijk kunnen bekruipen: een periode waarin de hele wereld Satan lijkt te aanbidden. Is er nog wel iemand die God dient? In hoofdstuk 14 verrast God óns vervolgens. Johannes ziet het lam op Sion, de berg van verlossing. 144 duizend mensen staan bij hem. Zij

dragen geen teken van het beest, maar hebben de naam van het lam en die van zijn Vader op hun voorhoofd – zij horen bij en lijken op God. Zij vormen Gods antidraakpartij.

In Openbaring 7 heeft Johannes al een ‘andere engel’ horen roepen dat hij het zegel van God op het voorhoofd van Gods dienaren moet aanbrengen.²

**Ieder die het nieuws
van zijn goedheid
omarmt, verzegelt God
met zijn heilige Geest**

Niet op hun rechterhand, want God doet zoiets niet zonder hun instemming. Johannes hoort dat 144 duizend personen, twaalfduizend per stam van Israël, het zegel dragen. Dit aantal heeft een symbolische waarde: duizend maal Gods volk in het kwadraat. Bij het opsommen ervan worden afvallige stammen overgeslagen. Het gaat niet om een letterlijk aantal letterlijke Israëlieten. Als Johannes ze te zien krijgt, is het namelijk een onafzienbare menigte, die niet te tellen is, ‘uit alle landen en volken, van elke stam en taal’.

In de diverse reeksen van Openbaring verschijnt telkens vlak voor de climax ervan zo’n ‘andere engel’ met een soort laatste mededeling. De ‘andere engel’ die Gods dienaren verzegelt, doet dat tussen het zesde en het zevende zegel (vak 1C). Op de

plattegrond van Openbaring kun je zien dat er tussen de zesde en de zevende bazuin ook eentje verschijnt (vak 2A). Vlak voor de val van de hoerenstad Babylon kondigt 'een andere engel' die ineenstorting aan (vak 3A). Maar in het centrale vak (2B) vliegen er vóór de beschrijving van Jezus' terugkeer maar liefst drie 'andere engelen' achter elkaar. Zij bundelen deze laatste oproepen.³ Tegen al het gebrul van de diverse beesten in, laten deze gezanten het andere geluid van God horen.

De eerste van deze drie 'andere engelen' heeft een eeuwig evangelie bij zich. Dit evangelie bevat het goede nieuws van God, die de gebrokenheid van het universum heeft hersteld door zichzelf te laten breken. Dat is de basis van alles wat te verkondigen is. Het is bestemd voor mensen 'uit alle landen en volken, van elke stam en taal', dezelfde doelgroep als waaruit de 144 duizend verzegelden komen.

Volgens Paulus word je, wanneer je dit evangelie omarmt, 'verzegeld met de heilige Geest der belofte'. Wie Gods Geest niet heeft, hoort niet bij hem. De vrucht van de Geest bestaat uit 'liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing', eigenschappen van God.⁴ Dus ook Gods verzegelden worden als degene die zij aanbidden. Door alle eeuwen heen heeft God mensen verzegeld met zijn Geest op basis van hun aanvaarding van het evangelie. We zullen ontdekken dat de drie 'andere engelen' van het centrale vak (2B) enkele onderwerpen aansnijden, waar juist de verzegelden van onze tijd oor voor zullen hebben. ❖

1. Romeinen 11:3

2. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 7 en 14:1-9. De citaten komen uit Openbaring 7:2,9 en 14:6.

3. De nieuwste vertalingen maken dit niet allemaal duidelijk, maar de grondtekst vermeldt: 'andere engel', 'andere engel twee' en 'andere engel drie' in Openbaring 14:6,8,9

4. Efeziërs 1:13, NBC-vertaling; Romeinen 8:9; Galaten 5:22,23

214. Actueel

De actualiteit verandert continu. Wat vandaag nog een *hot* onderwerp is, is morgen oud nieuws. Ook in de Bijbel speelt er, naast het vaste basisbericht van Gods liefde, actualiteit in de verkondiging. Nadat Jezus was opgestaan, overschaduwde dat nieuws bijvoorbeeld het bericht van zijn dood.

De boodschappen van de drie 'andere engelen' in het centrale vak (2B) zijn bestemd voor de periode voordat Jezus terugkeert.¹ De voorste engel heeft als basis natuurlijk het eeuwige evangelie bij zich en doet twee oproepen. Hij roept ten eerste op tot ontzag en eer voor God, omdat het uur van zijn oordeel al is aangebroken. Dat is in lijn met de Daniëls profetie over de avonden en morgens. In 1844 is het universele tribunaal begonnen en 'de tijd van het einde' aangebroken. Dit is de laatste bijbelse voorspelling met een tijdsbepaling.²

In vak 2A snijdt een 'andere engel' dit ook aan tussen de zesde en de zevende bazuin. Hij houdt een kleine geopende boekrol vast en kondigt het einde aan. Daniël moest zijn profetie verzegelen, maar in de eindtijd zou de kennis toenemen, dus de boekrol geopend

worden.³ Op grond van die profetie meenden velen dat Jezus in 1844 zou terugkeren. Dat liep uit op een grote teleurstelling. Johannes voorvoelt die ervaring aan den lijve. Hij moet de kleine boekrol opeten. Die smaakt verrukkelijk, maar in zijn maag brandt hij. Dan moet Johannes Gods tempel opmeten en de voorhof overslaan.

Symbolisch stelt het tempelgebouw de hemel voor en de voorhof de aarde. Daar zit de denkfout bij hen die Jezus in 1844 terug verwachtten. Het rechtvaardigen van Gods heiligdom, het oordeel waarin God openheid van zaken aan het universum geeft, vindt namelijk plaats in de hemel, niet op aarde.

De boodschap van de voorste engel is dus actueel vanaf midden achttienhonderd. In die periode ontstond de idee dat de wereld God geschapen heeft, en niet God de wereld. Deze engel roept

Drie 'andere engelen' hebben boodschappen voor onze tijd

die misvatting ter orde: 'Aanbid hem die hemel en aarde, zee en waterbronnen geschapen heeft.' Hij citeert het sabbatsgebod. De sabbat is niet alleen de gedenkdag van Gods scheppingswerk. Hij vertelt ook dat verbinding, liefde, de essentie van de schepper is. De sabbat is deel van de Tien Woorden en was het teken dat Israël Gods heilige volk was.⁴ Jezus en zijn leerlingen vierden hem. In het midden van de tweede eeuw onderscheidden christenen zich niet van de Joden door de sabbat te negeren, maar door op sabbat juist goed te doen, net als Jezus.⁵ Pas toen de kerk zaken uit andere religies ging overnemen, ruilde zij de sabbat in voor de dag ter ere van de zon. Gelukkig hebben in de afgelopen honderd jaar tientallen miljoenen christenen de sabbat weer ontdekt. Daardoor hebben zij een onnodige drempel voor Joodse gelovigen richting Jezus weggehaald.

De tweede andere engel roept: 'Gevallen, gevallen is Babylon, die grote stad, die door haar ontucht alle volken de wijn van haar wellust heeft laten drinken.' In vak 3A, dat gewijd is aan de hoer en stad Babylon, brengt een andere engel dit nieuws ook en geeft meer details. Zoals we al bij de zeven brieven in vak 1A zagen, symboliseert ontucht de overgave aan andere goden en godsdiensten, de ontrouw aan Gods Woord. De Bijbel associeert Babylon met trots. Haar naam betekent verwarring. Dat is precies de toestand waarin velen zich op godsdienstig vlak voelen. In vak 3A roept een 'andere stem' uit de hemel Gods volk op om Babylon te verlaten. Ze hoeven niet letterlijk te verhuizen, maar moeten geestelijk terugkeren naar wat God geopenbaard heeft over zichzelf, ons en waarden die ertoe doen. Dit boek is bedoeld om je daarbij van dienst te zijn. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 14:6-8; 7:1-17; 10:1-11:2 en 18:1-4. De citaten komen uit Openbaring 14:7-8 en 18:4.
 2. Zie de hoofdstukken 117, 118, 121 en 123
 3. Daniël 12:4
 4. Ezechiël 20:12
 5. Brief aan Diognetus, hoofdstuk 4

215. Polarisatie

Ooit zijn Ria en ik op vakantie naar Nieuw Zeeland geweest. Toen we na een dagje Mahia Beach wegreden, herkenden we van de heenrit de oceaankust en een markant huis. Maar opeens liepen alle wegen dood. We dachten echt de zuidkust van het vasteland te hebben herkend, maar reden langs de noordkust van het schiereiland, waar we nog nooit waren geweest.

De waarschuwing van de derde andere engel is pittig. Wie het beest en zijn beeld aanbidt en het merkteken draagt, krijgt de wijn van Gods woede onverdund te drinken uit de beker van zijn toorn. 'Hij zal in vuur en zwavel worden gepijnigd. ... De rook van die pijniging zal opstijgen tot in eeuwigheid ... ze krijgen geen rust, overdag niet en's nachts niet.'¹ Is er dan toch een

eeuwig brandende hel? Of dreigt God met iets wat hij niet zal doen? Het antwoord op beide vragen is: nee.

Door cultuur, opvoeding en ook door moppen heeft vrijwel iedereen een beeld van de hel in zijn achterhoofd, zelfs degene die er niet in gelooft. In deze tekst kom je elementen tegen die bij dat beeld horen. Het is logisch dat

je dan de hel erin herkent, zoals wij op onze vakantie de kust dachten te herkennen.

Maar de engel heeft het niet over de hel. Hij verwijst naar Gods toorn over de slechte oudtestamentische steden Sodom, Gomorra en Edom. God had die vernietigd met vuur en zwavel, met een 'nooit dovend vuur'. 'Het blijft er branden, dag en nacht, voor eeuwig stijgt de rook er op.'² Geen enkele van deze steden brandt nog. Er is ook geen rook meer te zien. Hoe zit dat?

In de bijbelse talen betekent eeuwig 'de volle tijd'. Die volle tijd duurt alleen dan eeuwig, als het gaat over iemand of iets zonder einde, zoals God of leven zonder dood. De derde andere engel stelt de 'volle' beker van Gods toorn tegenover de bedwelmende wijn van Babylon. Wat die toorn precies inhoudt, lezen we in

**Wie bij God horen,
houden zijn geboden en
hebben hechte relaties
– vooral met Jezus**

het laatste vak van de as van Openbaring, 3B. En dat is niet de hel zoals die vaak wordt voorgesteld. In het volgende hoofdstuk gaan we daar dieper op in.

Openbaring schildert tegen het einde een zichtbare polarisatie. Je aanbidt God of een beest. Je draagt Gods zegel of het merkteken van het beest. Het is Babylon of Jeruzalem, zwart of wit. Je kun je niet meer in grijs hullen. 'Hier komt het aan op de standvastigheid van de heiligen, die zich houden aan Gods geboden en aan de trouw van Jezus.'

Dat Gods kinderen zijn liefdesgeboden hooghouden, heeft een heldere betekenis. Maar 'de trouw van Jezus' kan je vanuit het Grieks op vier manieren begrijpen. Andere vertalingen zeggen: 'de trouw aan Jezus', 'het geloof van Jezus' en 'het geloof in Jezus'. Talloze artikelen en dissertaties zijn hierover geschreven. Maar de Westerse talen kennen geen woord dat zo alomvattend en wederkerig is als de Hebreeuwse³ en Griekse grondwoorden. Die beslaan zowel trouw, geloof en vertrouwen als zekerheid. Ze beschrijven bij uitstek hechte relaties, in feite de liefde. Bij een God van verbinding kun je verwachten dat hij die aanduidt als zijn hoogste maatstaf.

Degenen die in zo'n verbondenheid overlijden, 'mogen uitrusten van hun inspanningen'. Jezus zal hen bij zijn terugkomst uit hun doodsslaap wekken. Deze wordt uitgebeeld als een graanoogst. Jezus haalt de gestorven en levende gelovigen binnen en brengt hen naar het huis van zijn hemelse Vader.

Er is ook een druivenoogst. De aanblik van Jezus' komst is duidelijk voor de volgers van de ik-terreur. Het centrale vak van Openbaring (2B) eindigt na de terugkeer van Jezus dus met een lege aarde. Er is geen levende ziel meer te vinden. Bij dat punt pakt het laatste vak van de as (3B) de draad weer op. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 14:9-15:4. De citaten komen uit Openbaring 14:10-13.

2. Genesis 19:24,25; Judas 7; Jesaja 34:9,10

3. Zie hoofdstuk 41

216. Duizend jaar¹

Ik herinner me foto's en reportages van besmettelijk veeziekten. Besmette dieren moeten verbrand worden. Bonken van boeren staan erbij te huilen.

Het centrale vak van Openbaring (2B) sloot af met Jezus' terugkeer. Het onderste vak van de as (3B) kondigt zich aan doordat Johannes ziet dat de hemel geopend is. De eerste scène grijpt terug op de druivenoogst aan het eind van het centrale vak. In volle glorie leidt Jezus op een wit paard de hemelse machten en treedt de wijnpers (druivenoogst) van Gods woede. Het resulteert in het lugubere beeld van een verdelgd leger op een slagveld, waaraan vogels zich lijken pikkend tegoed doen.

Alleen op deze plaats vertelt de Bijbel dat er nu een periode van duizend jaar aanbreekt. Satan zit die duizend jaar gevangen in de 'afgrond'. Het grondwoord wijst op de toestand van de

aarde voordat er leven op was.² Dat is qua mensen nu weer het geval, want de verlorenen die bij Jezus' terugkeer nog leefden, zijn omgekomen en alle gelovigen heeft Jezus mee naar de hemel genomen. Satan heeft niemand om te misleiden of tegen te liegen.

Dan ziet Johannes de verlostten. Bij de eerste opstanding, 'om te leven', zijn zij uit de

dood opgewekt.³ Zij zitten nu op tronen en krijgen het oordeel in handen. De openheid van zaken die God al aan het universum gegeven heeft, valt hun nu ten deel. Er is ruim voldoende tijd, duizend jaar, voor al hun vragen. Voor zichzelf stellen zij vast dat God betrouwbaar heeft gehandeld. Ze gaan zonder twijfels met God de eeuwigheid in. Zij krijgen inspraak bij het eindoordeel. Paulus schreef al: 'Weet u niet dat wij over engelen zullen oordelen?'⁴ Normaal valt dit recht alleen te beurt aan koningen en priesters, wat die tronen verklaart.

Na die duizend jaar volgt de tweede opstanding, 'om veroordeeld te worden'. Alle overige doden staan nu op en verschijnen

Vóór het oordeel van de verlorenen, zal er duizend jaar tijd voor alle vragen zijn

voor een grote witte troon. Ook voor hen gaan de boeken open en zij worden op grond van wat daarin staat geoordeeld.

Waar is dit goed voor? Is het opwekken van de verlost en niet genoeg? God kan die andere doden toch gewoon laten rusten? Waarom nóg een oordeel? Ik denk dat het als volgt zit. Je gelijk krijgen van gelijkgestemden is niet moeilijk. Dat gebeurt vaak klakkeloos. Je ware gelijk blijkt pas, als ook je tegenstanders dat erkennen. Dát is de erkenning die bij God past. Ook degene die beseft dat hij niet deugt voor Gods bestel van verbondenheid, zal toegeven dat uitsluitend leven vanuit liefde bestendig is voor de eeuwigheid. Er komt een moment waarop 'elke knie zich zal buigen'.⁵

De tweede opstanding verbreekt Satans isolement. Hij weet alle geoordeelden opnieuw achter zich aan te krijgen voor de laatste opstandige stuip-trekking. Het is het bewijs van hun ongeneeslijke ik-zin. God doet het enige wat hij kan doen. De zijnen kunnen er alleen maar mee instemmen. Met vuur uit de hemel vernietigt hij het kwaad en allen die het koesteren. In gedachten zie ik dat Gods ogen en die van alle verlost en niet droog blijven. Hun tranen worden pas later gewist.

De ontstane vuurpoel heet 'de tweede dood'. Ik wil niet suggereren dat die een pretje is. Maar het is wel een dood. Geen eeuwig leven met louter ondraaglijke pijn. Iemand's aard herken je niet aan hoe hij zijn medestanders behandelt, maar zijn tegenstanders. Ook hierin toont God zijn karakter. ❖

-
1. Dit hoofdstuk beslaat. Openbaring 19:10-20:14. De citaten komen uit Openbaring 20:3 en 14. Voor de letterlijkheid gebruik ik in dit hoofdstuk de NBG-vertaling veel.
 2. 'De aarde nu was woest en ledig, en duisternis was op den afgrond,' Genesis 1:2, Statenvertaling
 3. Johannes 5:29
 4. 1 Korintiërs 6:3
 5. Filippiëzen 2:10

217. Open einde

Al in 1991 werden de Parijse akkoorden getekend om vrede in Cambodja te brengen. Toch maken niet-geruimde landmijnen er nog steeds slachtoffers. Bij het begin van zijn vrede-rijk stelt God meteen de veiligheid van de nieuwe wereld zeker. Hij gooit 'de dood en het dodenrijk' in de vuurpoel.¹ 'Er zal geen dood meer zijn, geen rouw, geen jammerklacht, geen pijn, want wat er eerst was is voorbij.'

Johannes kreeg die nieuwe hemel en aarde te zien en zag daar geen zee. Strandliefhebbers en snorkelaars kunnen gerust zijn. Voor Johannes, gevangene op Patmos, staat de zee symbool voor scheiding. Het komt erop neer dat vrienden en geliefden elkaar voortaan altijd kunnen ontmoeten.

Als tegenbeeld van de hoer Babylon zag Johannes de bruid van het lam, de stad Jeruzalem. Ze heeft gouden straten en bouwwerken van edelsteen. Haar maten bestaan uit eenheden van

twaalf. Zij stelt niet zozeer een woonplaats voor, als wel de bewoners ervan, Gods volk. Hun relaties zijn zo zuiver en duurzaam als edele metalen en stenen.

Een stem benoemt de belangrijkste relatie: 'Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn.'

Gods loutere liefde is zo intens, dat hij op

de oude aarde ons ervoor moest beschermen. Voortaan zal zij ons ongefilterd beschijnen. Niemand zal er voor wegvlugten. Integendeel. We zullen ons erin koesteren en de intimiteit die we ervaren zal steeds inniger worden. God geeft niet zomaar eeuwig leven. Zijn directe band met ons garandeert vooral een onbegrensde kwaliteit van leven.

Zo sluit de Bijbel de geschiedenis van God af met een open einde – ze stopt nooit. Ik heb in deze geschiedenis niets aangetroffen dat God anders had moeten aanpakken om vriendelijker of met een hoger goedheidsgehalte uit de bus te komen. Koppig

**Ga voor nu en altijd
mee met Gods
coupplan tegen
Satans ik-terreur**

was, is en blijft hij altijd liefde. Zijn geschiedenis toont ook aan dat leven alleen dan voor eeuwig duurzaam is, als we het in liefde leven.

Ik gebruik met opzet 'we'. Want dit is ook voor jou. Er wordt op je gerekend. Wie je ook bent, wat je ook op je kerfstok hebt en hoe je ook over jezelf denkt, God heeft ook in jou dat oerverlangen naar verbinding geplant. Hij heeft aan zijn tafel een stoel voor je gereserveerd.

Gods tekst in het script is helder. Maar jij bent verantwoordelijk voor jouw tekst in het scenario. Jij beslist of je met Gods coup-plan meegaat. Jij bepaalt of Satan je mag blijven koeioneren onder zijn ego-despotisme, of dat je, aangestoken door Gods goedheid, in verzet komt.

Ik wil horen bij de verzetsbeweging die de overmacht van de ik-terreur uitdaagt. Gods onvervalste aard raakt haar leden, ons, tot op het bot. We aanbidden de schepper uit de grond van ons hart, zonder voorbehoud. We bewaren zijn geboden. Bij hem zoeken we onze identiteit. We willen op hem lijken en maken zijn spijkerharde mildheid tot ons ideaal. Daarom kunnen we onder elkaar helemaal onszelf zijn, eerlijk over onze gebreken, tekorten en angsten. Ongemaskerd accepteren we elkaar. Onze heldendaden betreffen geen geweld, maar overwinningen op onze ik-zucht. Onze wapenfeiten bestaan uit acties van medeleven en dienstbaarheid. Met vallen en opstaan tarten we de tirannie van het egoïsme en vertonen steeds meer trekken van de God die ons inspireert. Wat we aan het begin van *Ongelooflijk!* voor onhaalbaar hielden, die onmogelijke eenheid met elkaar, beleven we. Droom of werkelijkheid? Jij bepaalt jouw tekst in het scenario. ❖

1. Dit hoofdstuk beslaat Openbaring 21,22. De citaten komen uit Openbaring 20:14 en 21:3-4.

Naam- en trefwoordenregister

(cijfers slaan niet op bladzijden maar op hoofdstukken)

- 4D — 126
 34 — 122
 144 — 35, 213
 153 — 191
 490 — 118, 122
 1.810 — 122
 1844 — 122, 214
 2.300 — 122, 117
 666 — 103, 212
 Aanbidden(er)(ing) — 6, 10, 11, 13, 14, 39,
 45, 50, 57, 60, 65, 75, 79, 83, 88, 90,
 103, 111, 114, 115, 123, 125, 137, 141,
 199, 206-210, 212, 213-215, 217
 Aanklagen(r) — 29, 45, 93, 107, 118, 120,
 180-182, 188, 193, 198, 211
 Aanraken(ing) — 7, 72, 130, 146, 152, 155,
 160, 169, 179
 Aanslag — 182, 194, 199, 201
 Aanzeggen(ing) — 97, 118, 122, 125, 129,
 132, 136, 144, 152, 187
 Aardbeving — 174, 187
 Aard — 6, 7, 10, 15, 16, 17, 22, 23, 62,
 92, 96, 105, 113, 141, 148, 174, 177,
 211, 216, 217
 Aarde — 4, 8, 9, 11, 14-19, 21-24, 26, 30,
 32-39, 49, 50, 58, 59, 60, 63, 64, 67,
 73, 90-92, 97, 108-110, 113, 115, 121,
 122, 126, 128, 131, 132, 136, 144, 146,
 148-151, 153, 167, 172, 173, 187, 188,
 191, 193, 194, 202, 204, 208, 210-212,
 214-217
 Aardling — 23
 Aäron — 74, 77
 Aartsengel — 77, 197
 Abba — 46, 96
 Abiam — 106
 Abimelech — 80
 Abner — 87
 Abraham — 8, 42-50, 55, 56, 58, 77, 79,
 88, 91, 98, 121, 123, 132, 133, 135,
 136, 140, 143, 152, 162, 167, 169, 170,
 171, 178, 179, 184, 186
 Abram — 38-42, 44
 Absalom — 89
 Achab — 106, 209
 Achaz — 106, 111
 Achazja — 106
 Achtien — 165
 Actualiteit(eel) — 214
 Adam — 18, 23-29, 31, 32, 37, 38, 47-49,
 55, 71, 92, 96, 137, 207, 211
 Afgod(en) — 10, 31, 38, 39, 44, 50, 70, 75,
 79, 80, 103, 104, 111, 112, 114, 123,
 196, 209, 213
 Afgrond — 155, 156, 216
 Agabus — 195, 200
 Agrippa — 201
 Ahava — 70
 Akker — 30, 66, 73, 84, 113, 154, 165,
 180, 193, 194
 Alcatraz — 209
 Alcohol — 38, 47, 102, 107, 139
 Alexander — 183
 Alexander de Grote — 124
 Allerhoogste — 14, 55, 77, 128
 Altaar — 31, 46, 74, 106, 136, 196
 Amasja — 106
 Amalekieten — 58, 86
 Amenheid — 41
 Amman — 160
 Ammonieten — 81, 85, 88, 103
 Amnon — 89
 Amon — 111
 Ananias — 193, 194
 Andreas — 138, 145, 148
 Angst — 8, 10, 15, 54, 134, 174, 179, 184,
 188, 217
 Annas — 179, 180
 Antiochië — 195
 Antipas — 133, 142, 157, 181
 Antipater — 125
 Antonius — 78, 200
 Apostel — 2, 6, 148, 188, 189, 191-194,
 196, 202, 203, 205-207
 Archelaüs — 133, 181
 Areopagus — 196
 Arimatea — 187
 Aristobulus — 142
 Ark — 34, 35, 39, 68, 71, 87, 98, 111,
 174, 211
 Arme(n) — 64, 66, 84, 101, 106, 112-114,
 132, 152, 156, 165, 167, 168, 169, 173,
 176, 193, 194, 206
 Armoede — 66, 84, 101, 130, 173, 197,
 198
 Arrestatie — 1, 162, 178
 Artaxerxes — 118, 119
 Arts(en) — 72, 155
 As — 210, 211, 215, 216
 Asa — 106
 Aser — 51
 Ashera — 209
 Ashur-nasir-pal II — 105
 Askelon — 86
 Assyrië(isch) — 104, 105, 111
 Astarte — 103
 Atalja — 106
 Athene — 196, 197
 Attalia — 195
 Autoriteit(en) — 62, 135, 139, 162, 170,
 188
 Avondmaal — 176

Azarja — 106
 Azazel — 69
 Azijn — 96, 186
 Baäl — 75, 104, 209, 213
 Babylon — 13, 15, 38, 98, 111-118, 122-124, 128, 203, 208, 213-215, 217
 Badhuis — 163, 165
 Balling(schap) — 111-113, 118, 149
 Barabbas — 120, 182
 Barnabas — 193-196
 Barak — 80
 Bartolomeüs — 148
 Batseba 86, 88, 89, 92, 99
 Bazuin — 174, 197, 208, 213, 214
 Bedekken 24, 31, 36, 38, 48, 55, 68, 69, 72, 90, 96, 105, 120, 128, 184, 203
 Bedelaar — 163, 167
 Beëlzebul — 153
 Beer — 108, 116, 124
 Beest(achtig) — 35, 53, 183, 212, 213, 215
 Beginzel(en) — 70
 Begraven (fenis) — 36, 77, 83, 87, 94, 136, 152, 161, 169, 175, 180, 187, 189
 Beker — 102, 117, 169, 176, 179, 215
 Bekeren/ing — 195, 197
 Belangrijkst — 10, 68, 126, 138, 140, 153, 161, 169, 172, 176, 217
 Belasting — 103, 104, 124, 169, 171, 181, 199
 België (en) — 141, 189
 Belofte — 36, 39, 42, 49, 50, 59, 62, 71, 81, 88, 98, 104, 113, 123, 126, 132, 145, 152, 157, 177, 189, 190-192, 199, 202, 204, 207, 213
 Belsassar — 15, 116, 117
 Benjamin(niet) — 53, 82, 85
 Berea — 8, 196
 Bergrede — 149, 151, 152
 Bernice — 201
 Beschermen — 11, 13, 42, 45, 61, 66, 87, 89, 118, 142, 178, 217
 Bescherming — 38, 42, 66, 72, 79, 106, 142, 168, 169
 Besmetten(ing) — 72, 117, 146, 166, 212, 216
 Besnijden — 42, 52, 70, 79, 112, 131, 132, 135, 162, 184, 186, 194-196, 198, 200
 Bestuur(der) — 8, 57, 101, 111, 113, 115-117, 139, 144, 170, 181, 200
 Betalen — 12, 66, 67, 69, 84, 94, 132, 139, 164, 168, 169, 171, 181, 200, 201, 210
 Betanië — 164, 167, 169, 170
 Betlehem — 82-84, 109, 127, 131-133, 141
 Betrouwbaar — 41, 50, 175, 216
 Betsaida — 138, 144, 160
 Betzata — 143
 Beul(en) — 95, 120, 182-184, 186
 Bevrijden(r) — 28, 29, 40, 55, 58, 64, 67, 79, 80, 96, 97, 106, 110, 111, 117, 130, 137, 142, 159, 160, 162, 190
 Bevrijding — 55, 57, 58, 62, 64, 91, 110, 130, 135, 162, 176, 197
 Bidden — 1, 2, 4, 46, 74, 81, 87, 90, 95, 97, 98, 118, 128, 150, 157, 168, 176, 178, 179, 184, 195, 201
 Bijbelvertaler(ing) — 3, 5, 11, 18, 23, 41, 49, 68, 77, 120
 Bileam — 83, 209
 Bilha — 51, 52
 Bijvrouw — 82, 85, 89, 103
 Blind(e) — 50, 81, 110, 143, 152, 153, 156, 160, 163, 165, 169, 172, 194
 Bloed — 23, 31, 37, 42, 48, 53, 55, 57, 69, 71, 86, 87, 95, 98, 106, 107, 111, 114, 139, 155, 158, 160, 176, 180, 182-184, 187, 196, 202, 210
 Boaz — 84, 85, 210
 Bode — 135, 165, 171
 Boekrol — 91, 134, 156, 208, 210, 214
 Boom — 25-27, 30, 73, 85, 89, 105, 129, 135, 138, 153, 165, 169, 170, 199
 Boot — 34, 35, 144, 145, 154, 155, 157, 160, 195, 201
 Brand(en) — 56, 102, 104, 163, 171, 174, 203, 205, 214, 215
 Broeder — 3, 45, 67, 86, 154, 161, 172, 175, 191, 194, 199, 200, 202, 211, 212
 Broederliefde — 53
 Brood — 2, 30, 53, 58, 64, 69, 79, 93, 106, 136, 137, 147, 150, 151, 157, 158, 160, 176, 190, 197
 Bron — 31, 36, 37, 39, 74, 99, 140, 141, 203, 211, 214
 Brons (zen) — 125
 Bruid — 29, 81, 99, 100, 147, 208, 217
 Bruidegom — 147, 175
 Bruiloft — 51, 138, 147, 171
 Brutus — 125
 Buik — 12, 50, 91, 115, 124, 128, 129, 153, 186
 Caesar — 125, 171
 Caesarea — 181, 194, 200
 Caesarea Filippi — 160
 Cassius — 125
 Centurio — 152, 155, 187, 201
 Ceremonie — 69, 106, 112, 116, 132
 Chamor — 52
 Chicago Tribune, The — 189
 Chira — 54
 Christen(dom) — 7, 10, 39, 46, 56, 174, 191, 195, 196, 199, 201, 203, 209, 211, 212, 214

- Christus — 2, 4, 7, 29, 55, 57, 119, 134,
189, 190, 197-199, 201-205
- Chusas — 152
- Cicero — 95
- Claudius — 195, 200
- Confusius — 193
- Cornelius — 194
- Cyprus — 195, 196, 201
- Cyrene — 183
- Dag — 17, 18, 22, 36, 54, 63-65, 68, 69,
73, 76, 91, 97, 103, 108, 109, 111, 117,
118, 127, 131, 134, 139, 141, 143, 147,
150, 153, 156-158, 160, 167, 168, 169,
170, 173, 174, 180, 183, 185-192, 194,
197, 199, 203, 204, 206, 211, 214
- Dagelijks — 8, 69, 79, 145, 150, 154,
179, 189
- Dagon — 81
- Dalai Lama — 193
- Damascus — 106, 144, 160, 194, 201
- Dan — 82
- Daniël — 15, 16, 90, 94, 98, 115-125, 128,
135, 136, 144, 161, 174, 186, 197, 206,
208, 212, 214
- Darius — 117, 118
- David — 33, 43, 48, 54, 55, 84-99, 101,
103, 104, 106, 108, 110-114, 123, 125,
128, 130, 131, 135, 147, 152, 153, 170,
171, 186, 192, 210
- Decreet — 85, 118
- Dekapolis — 145, 155, 160
- Delila — 81
- Demon(en) — 145, 152, 153, 155, 160,
161, 164
- Derbe — 195
- Dertig — 72, 98, 119, 126, 169, 180, 187
- Deur — 57, 60, 64, 79, 82, 116, 167, 188,
191, 195, 208, 210
- Dienaar — 41, 48, 77, 84, 98, 101, 110,
114, 123, 136, 137, 155, 161, 169, 172,
176, 179-181, 183, 192, 209, 212, 213
- Dienstbaar (heid) — 176, 217
- Dierbaar(st) — 3, 12, 39, 44, 53, 66, 86,
112
- Dier — 9, 11, 20-22, 24, 28, 30, 31, 35-38,
48, 64, 66, 69, 71, 73, 74, 87, 105, 114,
115, 121, 123, 131, 139, 187, 194, 216
- Diadochenoorlogen — 124
- Dina — 51, 52
- Diognetus — 214
- Dochter(s) — 21, 32, 50-52, 54, 55, 56, 63,
64, 79, 81-83, 86, 99, 106, 112, 136,
142, 155, 157, 160, 164, 192, 200
- Dodenrijk — 90, 217
- Domitianus — 209
- Donder(slag) — 4, 122, 148, 173
- Dondersteen — 148, 164, 169
- Dood — 2, 12, 14, 15, 20, 25, 26, 30-33,
48, 49, 53, 55, 57, 67, 68, 72, 77, 78,
80, 81, 84, 86, 90, 167, 171, 173, 174,
181, 182, 186, 189, 193-195, 197-200,
205, 207, 208, 215-217
- Dood (van Jezus) — 6, 16, 31, 48, 49, 177,
180, 182, 186-190, 193, 196, 197, 202,
205, 214
- Doodsslaap — 97, 174, 207, 215
- Doodstraf(vonnis) — 82, 180-183, 187
- Doop — 46, 119, 126, 136-138, 143, 161,
191, 194
- Doorboren — 95, 110, 172, 186
- Dopen — 16, 48, 91, 119, 126, 135, 136,
141, 142, 164, 169, 191, 192, 194, 196,
198, 203, 207
- Doper — 48, 119, 135, 138, 141, 142, 143,
147, 152, 157, 160, 161, 164, 170, 181
- Dorp — 61, 138, 152, 164, 190
- Dove — 152, 160
- Doven — 110, 205
- Draagbed — 146
- Drie — 10, 12, 15, 17, 31, 34, 35, 39, 51,
54, 56, 57, 59, 60, 62, 63, 66, 72, 78,
79, 80, 83, 86, 112, 115, 116, 118, 121,
124, 143, 148, 154, 155, 161, 164, 166,
175, 177, 179, 181, 186, 189, 192, 194,
199, 202, 206, 208, 210, 212, 213, 214
- Drie dagen — 17, 44, 46, 52, 134, 139,
153, 169, 180, 185, 186, 188, 194
- Drie jaar — 7, 46, 119, 125, 144, 165,
170, 187
- Drie maanden — 54, 55, 129, 130, 201
- Drieduizend — 71, 72, 90, 101, 192
- Drie-eenheid — 10, 15
- Drieëndertig — 78, 133
- Drieëntwintighonderd — 117, 118
- Drinken — 23, 38, 72, 88, 137, 98, 99,
101, 102, 117, 147, 151, 158, 159, 165,
169, 174, 175, 179, 184, 192, 194, 197,
199, 214, 215
- Draak — 14, 18, 211-213
- Dream team — 3, 148, 206
- Dromen — 3, 21, 95, 128, 178
- Droom — 2-4, 39, 47, 50, 53, 55, 77, 95,
108, 115-218, 121, 124, 125, 129, 130,
133, 182, 192, 217
- Drusilla — 200, 201
- Druiven(sap, oogst) — 102, 107, 215, 216
- Dubbele bodem — 54, 77
- Duif — 21, 99, 100, 119, 132, 136
- Duivel — 16, 29, 32, 33, 48, 96, 137, 144,
153, 154, 158, 159, 173, 175, 176, 178,
189, 203, 205, 211

Duizend — 46, 57, 60, 61, 72, 86, 90, 91,
 93-95, 97, 116, 117, 186, 204, 213, 216
 Duurzaam — 73, 113, 217
 Dwang — 46, 62, 67, 154, 212
 Dwingen — 12, 25, 62, 67, 89, 94, 114,
 125, 139, 142, 150, 168, 172, 178,
 183, 207
 Eden — 13, 22, 24-26, 30-32, 73, 74,
 100, 211
 Eén zijn — 1, 3, 6, 10, 46, 68, 163, 164,
 178, 202, 212
 Eenheid — 1, 2, 3, 7, 10, 68, 178, 192, 217
 Eer — 9, 13, 14, 38, 50, 80, 88, 95, 96,
 131-133, 142, 167, 173, 182, 185, 202,
 203, 210, 214
 Erbied(jen) — 61, 159, 168, 199, 203
 Eerstgeboren — 52, 57, 131, 132, 202
 Eeuw(e) — 10, 15, 28, 42, 46, 48, 90, 97,
 108, 111, 114, 116, 118, 120, 122, 127,
 131, 135, 167, 173, 175, 191, 197, 202,
 205, 207, 213-215, 217
 Eeuw(e)g(e) leven — 7, 48, 78, 122, 140,
 143, 158, 163, 164, 168, 173, 191,
 205, 216
 Eeuwigheid — 46, 108, 118, 127, 162, 210,
 215-217
 Efeze/iërs — 2, 4, 197, 198, 200, 202,
 203, 209
 Efraïm — 76, 79, 81, 89, 104, 123, 167
 Efrata — 109, 127
 Ego — 58, 217
 Egoïsme/tisch — 12, 14, 26, 28, 60, 62,
 137, 150, 204, 205, 211, 217
 Egypte — 53, 56, 57, 64, 66, 76, 78-80,
 83, 99, 104, 106, 113, 124, 133, 176
 Egyptenaar — 42, 56, 71
 Egyptisch — 35, 42, 58
 Eigenschap — 7, 33, 213
 Eiland — 201, 209
 Einde — 36, 76, 108, 121, 132, 174, 192,
 197, 204, 205, 214, 215, 57
 Eindeloos — 46, 75, 83, 90, 122, 149
 Elf — 148, 177, 179, 191
 Eli — 85
 Elia — 104, 135, 156, 161, 213
 Eliab — 85
 Elimelech — 83, 84
 Elisa — 104, 156
 Elisabet — 128-130
 Emmaüs — 190
 Er — 54, 55
 Erfenis — 50, 54, 159, 170, 203
 Erfgenaam — 41, 152, 170
 Erven — 41, 84, 117
 Esau — 50-52
 Eten — 21, 25-28, 30, 71, 79, 89, 93,
 96, 98, 99, 101, 108, 113, 137, 147,
 157-160, 166, 174-176, 190, 194, 197,
 199, 209
 Eufraat — 98, 117
 Europa — 18, 72, 196
 Eusebius — 174
 Eva — 24-29, 31, 32, 37, 38, 47-49, 71,
 96, 100, 137, 207, 211
 Evangelie 8, 11, 19, 124, 126, 127, 131,
 138, 183, 194, 202, 203, 213, 214
 Executie — 95, 157, 182, 204, 211
 Extreem — 78, 127
 Ezechiël — 13, 14, 114, 115, 117, 122,
 123, 140
 Ezel(in) — 44, 49, 61, 62, 64, 73, 81, 123,
 131, 165, 170
 Farizeeër — 141, 146, 147, 153, 159, 160,
 162, 163, 165, 168-173, 188, 193, 200
 Farao — 53, 57, 99
 Feest — 15, 21, 57, 64, 65, 81, 82, 97,
 106, 108, 134, 138, 139, 141, 143, 146,
 157, 162, 164-167, 171, 175, 182, 187,
 190, 192, 193, 203
 Felix — 200
 Feniks — 201
 Filadelfia — 209
 Filemon — 202
 Filippi(en)zen — 160, 202, 196, 202
 Filippus — 138, 142, 148, 181, 194, 200
 Filistijn(s) — 81, 86
 Flexwerker — 166, 168
 Folteren(ing) — 184, 185, 207
 Fransen — 198
 Gabriël — 55, 78, 117-122, 128, 129,
 132, 159
 Gad — 51, 79
 Gadara — 155
 Galaten/ië — 198
 Galilea — 125, 128, 133, 135, 138, 141, 87,
 142, 144-149, 152, 156-162, 164, 181,
 187, 191
 Galliërs — 198
 Gamaliël — 193
 Gat — 86
 Gaza — 81, 98, 194
 Gebed — 1-3, 7, 65, 92, 98, 101, 118,
 138, 150, 157, 161, 170, 178, 190-192,
 195, 205
 Gebieden — 60, 62, 64, 112, 155, 172, 175
 Gebod — 1, 2, 7, 20, 22, 29, 56, 59, 60,
 68, 70, 73, 82, 84, 85, 92, 101, 103,
 104, 106, 112, 113, 130, 148, 149, 151,
 159, 171, 177, 178, 211, 212, 214,
 215, 217
 Gedicht — 18, 93, 101, 196

- Geestelijk(heid) — 11, 33, 85, 97, 152, 155,
162, 167, 171, 172, 209, 212, 214
- Gehenna — 172
- Gehoorzamen — 34, 39, 53, 76, 101, 104,
106, 113, 127, 134, 166, 194, 202
- Geit(enbok) — 54, 73, 85, 119, 124, 166
- Gek — 86, 156
- Geld — 20, 40, 48, 66, 74, 84, 146, 146,
148, 151, 155, 167, 169, 172, 175, 176,
180, 180, 197, 201, 202
- Geldzucht — 167, 172, 204
- Geliefde — 46, 48, 72, 120, 136, 137, 161
- Gelijk — 24, 43, 75, 89, 94, 116, 127, 162,
178, 202, 216, 181
- Geloof — 2, 18, 34, 35, 41, 45, 119, 144,
152, 155, 162, 167, 169, 189, 195, 196,
198-201, 204, 205, 213, 215
- Geloven — 1, 4, 6, 16, 18, 34, 38, 40-43,
48, 49, 76, 96, 129, 139, 141, 143,
153, 155, 158, 160, 162, 164, 167, 170,
171, 173, 178, 185, 188, 190, 193, 196,
198, 215
- Gelovige — 2-4, 7, 10, 39, 43-45, 65, 77,
90, 116, 117, 134, 152, 154, 174, 187,
193, 194, 197, 198, 203, 205, 212,
214-216
- Gemeenschap — 1, 3, 7, 10, 55, 61, 65,
128, 144, 148, 150, 154, 191, 192,
193, 196
- Gemeenschappelijk — 2, 3, 36
- Gemeente(lid) — 2, 3, 40, 160, 161, 193,
195, 196, 198, 203, 207-209
- Genezen — 63, 139, 143-147, 152, 155-
157, 160-163, 165, 169, 179, 195, 101,
201, 212
- Genezing — 110, 146, 193
- Genot — 7, 13, 23, 28, 75, 102, 103, 204
- Geselen(ing) — 95, 169, 182, 184, 186
- Getsemane — 46, 179
- Getuige — 7, 36, 93, 110, 193
- Getuigen — 7, 29, 36, 75, 92, 143, 164,
178, 180, 181, 191, 193, 209
- Getuigenis — 29, 61, 115, 118, 143, 146,
168, 174, 178, 190, 201, 211, 212
- Gevangen(e) — 29, 53, 58, 64, 75, 110,
129, 133, 142, 156, 175, 182, 193, 201,
202, 209, 216, 217
- Gevangenis — 53, 62, 110, 196
- Gezalfde — 31, 85, 86, 91, 92, 94, 97,
98, 103, 110, 118, 119, 122, 134-136,
152, 156
- Gezin — 33, 38, 42, 45, 50, 51, 57, 65, 84,
102, 130, 133, 134, 154, 161, 168, 205
- Gezond(e) — 17, 33, 71, 102, 129, 146,
162
- Gezondheid — 20, 45, 72, 101, 102, 146
- Gibea — 82, 85
- Gideon — 80
- Gilboa — 86
- Gods liefde — 1, 3, 4-7, 10, 12, 13, 15, 16,
20-23, 27, 41, 44-47, 57, 60, 62, 83, 84,
90, 92, 96, 100, 104-106, 110, 121, 150,
174, 198, 205-207, 214
- Godsbeeld — 6, 7, 60, 207
- Goeddoen — 202
- Godsdienst — 31, 75, 79, 118, 141, 142,
199, 205, 209, 211, 214
- Godsdienstig — 13, 32, 43, 71, 72, 79, 107,
135, 143, 147, 167, 168, 171, 173, 214
- Godslastering — 143, 164, 180, 181
- Goedheid — 7, 8, 19, 92, 118, 127, 151,
168, 171, 175, 185, 198, 206, 213, 217
- Golgota — 184
- Goliath — 86
- Goud(en) — 5, 8, 13, 68, 70, 86, 98, 99,
103, 104, 106, 115-117, 133, 151, 172,
164, 203, 217
- Greenleave, Simon — 189
- Griek — 173, 196-198, 200
- Griekenland — 36, 115-117, 119
- Grieks — 3, 10, 18, 23, 39, 41, 47, 48, 76,
78, 85, 124, 125, 126, 128, 134, 136,
138, 139, 144, 160, 185, 193, 196-198,
209, 215
- Groepsband — 207
- Groot Nieuws Bijbel — 11, 33, 120
- Grootste gebod — 1, 60, 171
- Grote Verzoending — 48, 68, 69, 117, 192
- Haat — 1, 5, 15, 53, 87, 93, 101, 206
- Haggai — 123
- Hanna — 132
- Hart — 9, 43, 53, 6, 70, 79, 85, 87, 89,
98, 101, 103, 112, 113, 114, 121, 134,
140, 149, 151, 152, 157, 159, 158, 175,
186, 190, 199
- Hart, Gods — 58, 78, 86, 105, 115, 138,
146, 195
- Hart, mijn — 4, 6, 60, 89, 96, 111, 186
- Hart, uw — 1, 58, 70, 151, 164, 171, 202
- Harvard — 189
- Hasmoneën — 124, 125
- Haten — 53, 60, 87, 93, 94, 125, 156,
178, 203
- Hebreeër/en — 19, 202
- Hebreeuws(e) — 5, 6, 13, 18, 23, 33, 38,
41, 42, 47, 54, 59, 61, 66, 78, 79, 85,
113, 118-121, 124, 126, 134, 184-186,
198, 204, 209, 215
- Hebron — 87, 89
- Hecht(en) — 3, 7, 83, 100, 115, 119, 114,
192, 201, 215
- Heerschappij — 94, 108, 115, 116, 118

Heersen — 22, 24-27, 29, 30, 32, 37, 53,
 57, 62, 91, 94, 95, 98, 100, 104, 109,
 119, 124, 136, 149, 152, 159, 163, 172,
 181, 204
 Heerser — 13, 19, 26, 108, 115, 127, 169,
 173, 177, 194, 202
 Heiden(s) — 95, 106, 135, 145, 151, 156,
 160, 169, 194-196, 199, 200, 201, 206,
 209
 Hel — 8, 15, 207, 215
 Helen — 143, 146, 155
 Hemel
 Herder(schap) — 56, 109, 111, 131, 133,
 156, 163, 166, 202, 211
 Hermes — 195
 Herodianen — 147, 171
 Herodias — 142, 157
 Herodes Antipas — 95, 133, 142, 148, 152,
 157, 181, 182, 195
 Herodes de Grote — 78, 109, 125, 131,
 133, 142, 144, 180, 181
 Herodus Filippus — 142
 Heiligdom — 13, 69, 74, 76, 79, 82, 85, 87,
 93, 114, 117, 118, 121, 122, 125, 147,
 202, 214
 Heilige Geest — 10, 55, 88, 91, 119, 128-
 130, 132, 135-137, 140, 153, 177, 190-
 192, 194, 196-199, 204, 205, 210, 213
 Heling — 140, 143, 165
 Hinnomdal — 112
 Hizkia — 111
 Hoer — 29, 52, 54, 55, 79, 81, 166, 170,
 208, 213, 214, 217
 Hogepriester(s) — 13, 69, 93, 94, 97, 106,
 124, 125, 167, 169, 178-183, 185, 187,
 188, 190, 200, 202
 Hond — 21, 95, 160, 183
 Honderd — 42, 46, 49, 67, 87, 129, 132,
 157, 166, 214
 Hooglied — 99, 100, 103
 Hoop — 7, 29, 38, 62, 63, 76, 79, 82, 90,
 111, 155, 171, 185, 197, 199-202
 Hopen — 16, 17, 18, 24, 42, 48, 52, 96,
 181, 190
 Horen(s) — 44, 116, 117, 124, 125, 210,
 212
 Huidvraat — 72, 152
 Huis — 50-52, 54, 57, 61, 62, 65, 70, 75,
 79, 82, 93, 98, 101, 106, 111, 130, 133,
 134, 139, 144-146, 152, 154, 155, 162,
 164-170, 177, 184, 187, 192, 195, 197,
 203, 205, 215
 Huisarrest — 203
 Huwelijk — 40, 51, 52, 54, 77, 82, 86, 98-
 100, 130, 142, 156, 174, 175
 Hiëronymus — 191
 Hygiëne(isch) — 42, 71, 72, 159
 Hyrcanus — 125
 Identiteit — 16, 23, 30, 46, 60, 94, 96,
 137, 145, 156, 160, 161, 170, 217
 Idumea — 125
 Ik- — 64, 159, 176, 186, 212, 215-217
 Immanuel — 136
 Inborst — 140, 143
 India 124
 Indruisen — 18, 125, 147, 178
 Inkeer — 45, 105, 111, 114, 119, 138,
 144, 156, 165, 166, 167, 170-172, 185,
 190, 199, 204, 205
 Innig(heid) — 9, 10, 12, 27, 32, 43, 46,
 78, 87, 166, 176, 177, 192, 199, 203,
 206, 217
 Invloed(rijk) — 6, 16, 30, 40, 103, 116,
 125, 153, 159, 210
 Isaak — 8, 42, 44-46, 48-51, 53, 55, 58,
 77, 88, 91, 123, 136, 143, 152, 170,
 172, 179, 184, 186
 Isai — 85, 108
 Iskariot — 148
 Islam(iet) — 10, 39, 46, 56, 70, 199
 Issaschar — 51
 Jabes — 82, 85
 Jaël — 80, 81
 Jaïr
 Jairus — 155
 Jakob — 8, 40, 50-53, 55, 58, 74, 76, 77,
 88, 109, 143, 186
 Jakobsbron — 141
 Jakobus — 14, 145, 148, 152, 161, 164,
 169, 171, 179, 195, 196, 200, 205
 Jaloers(heid) — 52, 59, 118, 199
 Jebus — 82
 Jefta — 81
 Jehoshua — 76, 132
 Jeremia — 111-114, 118, 123, 140
 Jericho — 55, 79, 164, 169
 Jerobeam — 104
 Jesaja — 13, 14, 16, 48, 65, 67, 91, 106-
 111, 114, 123, 135, 136, 144, 145, 152,
 156, 186, 194
 Jetro — 56
 Jeugd — 6, 64, 101, 103, 126, 156, 211
 Joas — 106
 Jodendom — 56, 125, 135, 193, 195,
 201, 206
 Johanna — 152
 Johannes (apostel) — 2, 3, 5-7, 9, 19, 25,
 92, 127, 138, 145, 148, 160, 161, 164,
 169, 173, 176, 179, 180, 184, 193, 195,
 205-214, 216, 217

- Johannes de Doper — 48, 119, 127, 129,
135, 136, 138, 141-143, 147, 152, 157,
161, 164, 170, 181
- Johannes Marcus — 195, 196, 204
- Jojada — 106
- Jojakim — 112
- Jona — 105, 153, 160
- Jonatan — 86, 87
- Joods — 18, 36, 57, 61, 65, 68, 95, 97, 99,
121, 131-134, 140-142, 149, 152, 156,
159, 160, 171, 174, 179-181, 187, 194-
197, 199-203, 206, 214
- Jood/Joden — 8, 39, 46, 56, 70, 95, 104,
121, 123-125, 133, 135, 141, 152, 164,
177, 181, 182, 185, 186, 192-203, 206,
214
- Joppe — 194
- Joram — 106
- Jordaan — 79, 81, 89, 135, 141, 142, 145,
164, 165, 167
- Jordanië — 31, 79, 83, 144
- Josef — 187, 193, 205
- Josephus — 124, 180
- Josia — 111
- Jotam — 106
- Jozef (man van Maria) — 78, 128, 130-134,
138, 143, 154, 156, 205
- Jozef (zoon van Jakob) — 51, 53-56, 76,
77, 79, 91, 123
- Jozua — 76, 78-80, 128
- Jubeljaar — 67, 69, 84
- Juda — 51-55, 79, 104, 106, 107, 111-
113, 123, 127, 130, 133, 208, 210
- Judas — 93, 148, 169, 176, 177, 179, 180,
191, 205
- Judea — 128, 133, 135, 141, 142, 144,
145, 148, 156, 158, 164, 181, 191, 193,
195, 200, 206
- Judeeër — 114, 141, 144
- Julius — 125, 201
- Juk — 57, 64, 106, 153
- Kafarnaüm — 144-146, 152-158, 161, 164
- Kajafas — 167, 179, 180
- Kaleb — 76
- Kana — 138
- Kanaän(itisch) — 42, 52, 53, 60, 64, 74-80,
114, 123
- Karakter — 6-8, 17, 27, 30, 31, 33, 45, 59,
62, 75, 86, 92, 96, 98, 100, 103, 143,
148, 150, 192, 207, 211, 212, 216
- Kebarkanaal — 114
- Kedar — 99
- Keizer — 116, 119, 131, 135, 148, 160,
171, 174, 181-183, 201, 203, 206, 209
- Kerk — 2, 4, 8, 65, 99, 116, 175, 178,
192, 202-206, 209, 210, 214
- Kerker — 110, 142, 204
- Keuzevrijheid — 12
- King James Version — 13
- Kleur — 10, 21, 53, 189
- Kluizenaar — 138
- Kolosse(nzen) — 202
- Koningschap — 86, 90, 95, , 104, 116, 118,
120, 144, 148, 164, 181
- Koninklijk — 53, 97, 115, 135
- Koninkrijk — 25, 38, 45, 58, 62, 104, 106-
108, 119, 137, 144
- Koninkrijk van God/de hemel — 140, 144,
147, 149, 150-156, 161, 164, 165, 168,
171, 174-176, 181, 186, 199, 201, 203
- Kopen — 52, 53, 63, 66, 89, 139, 154,
157, 176, 188, 210
- Koppig(heid) — 5, 8, 118, 168, 217
- Korban — 159
- Korinte(iër) — 197, 198, 200
- Kreta — 201, 203
- Kruis — 95-97, 127, 140, 173, 176, 183-
187, 202, 205
- Kruisbalk/hout — 183, 184
- Kruisdood — 46, 120, 127, 173, 205
- Kruisigen — 5, 48, 95, 97, 120, 183-185,
187, 188, 190, 192, 206
- Kruisiging — 93, 95-97, 110, 119, 120,
183, 184, 186, 187
- Kruistocht — 199
- Kudde — 20, 131, 155, 163, 200
- Kuiken — 60, 84, 172
- Kwaad — 11, 12, 14, 16, 21, 24-26, 39,
45, 48, 67, 69, 75, 82, 87, 90, 92, 101,
105, 106, 108, 109, 111-113, 117, 118,
121, 125, 127, 130, 132, 137, 139, 140,
149, 150, 152, 154, 155, 159, 166, 168,
174, 183, 186, 200, 203, 205, 216
- Laban — 50-52
- Lais — 82
- Lam — 44, 48, 57, 74, 108, 121, 136, 138,
139, 184, 186, 187, 194, 208, 210- 213,
217
- Lamech — 32
- Lamp — 83, 175, 204
- Laodicea — 209
- Last — 30, 73, 86, 104, 153, 159, 172,
196, 210
- Laster(en) — 153, 159, 204
- Lazarus — 167, 169
- Lea — 51
- Leeuw — 86, 87, 108, 116, 118, 149, 203,
208, 210
- Leidse vertaling — 120
- Lepra — 146
- Leraar — 140, 145, 153, 172, 173, 202

Leugen(aar) — 15, 26, 61, 71, 92, 93, 107, 137, 144, 181, 188, 207, 211, 212
 Levi — 51, 52, 74, 76, 79, 146, 148
 Leviet(en) — 74, 82, 85, 98, 104, 164
 Libanon — 99
 Lichaam — 23, 66, 72, 77, 81, 100, 101, 114, 139, 158, 176, 179, 184, 186-188, 190, 197, 202, 205
 Licht — 5, 7, 10, 17, 21, 26, 45, 46, 50, 57, 62, 71, 83, 92, 100, 102, 108, 110, 116, 117, 126, 131, 142, 143, 145, 149, 153, 164, 172-174, 194, 201, 203, 206, 209, 211
 Lichtdrager — 13
 Liefde — 3, 6, 8-10, 12, 15, 20, 23, 25, 26, 29, 33, 59, 60, 62, 63, 70, 99-101, 104, 114, 127, 149, 167, 171, 174, 176, 193, 198, 199, 202-204, 206, 207, 212, 213, 215
 Liefde geven — 1, 3, 65, 70, 151, 169, 178, 193
 Liefde ontvangen — 1, 151
 Liefde voor gelovigen — 2, 3, 178, 197, 199
 Liefde voor God — 45, 59, 62, 65, 70, 143, 167
 Liefdeslied — 99, 114
 Liefhebben — 1-3, 24, 30, 60, 80, 105, 148, 149, 164, 177, 178, 202-204
 Liefland — 24-27, 30, 31, 37
 Liegen — 211, 216
 Liesveltbijbel — 120
 Lijden — 56, 66, 71, 72, 93, 94, 97, 110, 115, 132, 136, 137, 152, 160, 161, 167, 173, 176, 186, 190, 203, 207
 Lijdenspsalm — 94, 110
 Losprijs — 210
 Losser — 84, 210
 Lou de Palingboer — 189
 Lucas — 55, 119, 126, 195, 203
 Lucifer — 13-17, 26
 Luthervertaling — 120
 Lydia — 196
 Lysias — 200
 Lystra — 195
 Maaltijd — 2, 65, 93, 115, 158, 160, 165, 176, 192, 193
 Maan — 17, 90, 106, 108, 109, 174, 211
 Maatschappelijk — 28, 127, 130, 133, 208
 Maatschappij — 1, 32, 58, 59, 62, 65, 70, 103, 104, 106, 113, 115, 149
 Maatstaf — 1, 2, 90, 215
 Macedonië — 124, 198, 203
 Machlon — 83, 84
 Magie(ër) — 67, 111, 133
 Magdala — 152, 188
 Majesteit — 76, 109, 128, 131, 173, 202
 Make-over — 62, 63, 122
 Malchus — 179, 180
 Malta — 201
 Mammon — 151, 167
 Manasse — 76, 79, 111
 Manna — 58, 64, 79, 157, 158
 Mantel(s) — 66, 95, 147, 170, 182, 193, 200
 Marcus — 126, 179, 183, 195, 196
 Maria — 55, 78, 128-134, 152, 156, 164, 167, 169, 184, 185, 188, 195, 205
 Marta — 164, 167, 169
 Martelaar — 148, 189
 Marteling — 93, 207
 Mat — 143
 Mattathias — 125
 Matteüs — 126, 130, 145, 146, 148
 Mattias — 191
 Medo-Perzië — 115-119, 124
 Meer van Galilea — 141, 144, 149, 157, 160, 191
 Melchisedek — 40, 97
 Menigte — 42, 82, 95, 120, 152, 154-157, 164, 179, 183, 184, 192, 213
 Mensenzoon — 94, 116, 117, 119, 121, 122, 126, 146, 147, 158, 161, 169, 174, 177, 179, 180, 193, 206
 Meriba — 77
 Merkteken — 212, 215
 Messias — 85, 91-97, 103, 109, 118-123, 126, 128, 131-138, 141, 144, 156, 160, 161, 163, 164, 167, 170-172, 191-197, 103, 109, 118-123, 126, 128, 131-138, 141, 144, 156, 160-164, 167, 170-174, 180, 182, 185, 186, 190, 192, 193, 194, 205, 210, 211
 Messiaans — 92-94, 97, 181
 Micha — 109, 123, 127, 133
 Michaël — 77, — 211
 Michal — 87
 Middeleeuw(se) — 116, 209, 212
 Middellandse Zee — 141, 144, 194
 Midjan(ieten) — 56, 80
 Militair(en) — 78, 81, 88, 94, 121, 157, 184, 190, 200, 201
 Milkom — 103
 Mirjam — 56, 77, 78
 Misleiden — 27, 162, 207, 211, 212, 216
 Missie — 29, 128, 144, 146, 157, 161, 181, 191
 Moab(iet) — 55, 77, 83
 Monster — 32, 60, 64, 116, 125, 167
 Moord — 14, 53, 59, 61, 75, 78, 81, 87, 88, 104, 105, 159, 168, 172, 182, 194, 206
 Moordenaar — 106, 120, 171

- Moria — 44-49, 170, 179
Morrison, Frank — 189
Mosterdzaad — 154
Mozes — 5, 43, 45, 56-59, 64, 66, 68, 70-74, 76-79, 84, 85, 110, 112, 123, 128, 135, 138, 140, 143, 146, 149, 153, 157, 158, 161-163, 167, 168, 180, 182, 193, 196
Myra — 201
Naakt — 24, 27, 31, 38, 95, 96, 106, 155, 164, 175, 179
Naardense Bijbel — 24, 120, 41, 140, 177
Naaste — 1, 39, 59, 70, 84, 149, 151, 164, 168, 171,
Nabonidus — 117
Naftali — 51
Nain — 152
Napels — 201
Natan — 88
Natanaël — 138, 148
Nazaret — 119, 128, 130, 133, 134, 138, 141, 145, 156, 158, 179, 180, 185, 190, 205
Nebukadnessar — 112, 115-118, 121, 124, 125
Nederig — 78, 109, 131, 149, 153, 205
Nederland(s) — 6, 11, 13, 18, 34, 41, 49, 57, 59, 73, 76, 102, 125, 136, 141, 144, 193
Nero — 174, 203, 204, 206
Niet-Jood — 95, 121, 135, 152, 160, 194-196, 202, 206
Nieuw(e) gebod — 1, 177
Nieuw hart — 114, 122, 140, 159, 175
Nieuwe aarde — 6, 108, 204
Nieuwe Testament — 2, 8, 35, 124, 126, 144, 197, 198, 207
Nieuwe wereld — 37, 38, 108, 122, 198, 217
Nikodemus — 162, 163, 187
Nikolaieten — 209
Nineve — 105
Noach — 33-35, 37-40, 71, 174
Noömi — 83, 84, 210
Norm — 1, 12, 66, 151, 186, 198, 206
Nubiër (Nubische)
Obed — 84
Octavianus — 144
Offer — 31, 44- 46, 69, 81, 88, 101, 121, 132, 146, 157, 187, 210
Offerdier — 69, 88, 123, 139
Offeren — 31, 44-49, 69, 73, 104, 110, 131, 132, 136, 141, 165, 187, 195
Olie — 84, 119, 143, 164, 169, 175, 187, 188
Olijf — 199
Olijfberg — 170, 174, 177, 178, 191
Olijfboom — 199
Olijfgaard — 66, 179, 180, 187
Omri — 104
Onan — 54, 55
Oneindig — 1, 4, 10, 21, 41, 74, 81, 108, 207
Onderdrukken(ing) — 15, 30, 56-58, 79, 80, 101, 124, 156, 169, 203, 206, 211, 212
Onderscheid(en) — 8, 101, 194, 214
Onderwerpen(ing) — 16, 120, 205
Onderwijs — 74, 92, 93, 101, 107, 145, 153, 171
Onderwijzen — 2, 49, 56, 58, 78, 112, 114, 126, 139, 144, 145, 152, 154, 155, 157, 160-162, 165, 167, 170, 172, 179, 191, 192, 195-198, 204
Onesimus — 202
Ongehoorzaam — 8
Onkruid — 16, 154
Onrecht(vaardig) — 16, 33, 105, 107, 110, 122, 141, 165, 168, 211
Onrein — 35, 71, 72, 114, 131, 135, 145, 152, 155, 156, 159, 166, 172, 194
Onsterfelijk(heid) — 11, 25, 49, 189, 197, 203, 207
Onterecht — 54, 94, 96, 110, 186, 207
Ontrouw — 5, 48, 82, 86, 89, 90, 92, 96, 104, 106, 142, 200, 204, 214
Ontucht — 159, 196, 209, 214
Ontwijken — 112, 147, 187, 200
Onvergankelijk — 197, 203
Onze Vader — 91, 150
Oog — 92, 93, 131, 149, 168, 170, 187, 193, 205
Oogst(en) — 16, 66, 74, 84, 107, 139, 170, 188, 192, 205, 215, 216
Oproepen — 63, 114, 120, 132, 213, 214
Opstaan — 49, 75, 77, 87, 102, 108, 120, 125, 160, 167, 169, 188, 190, 191, 193, 197, 207, 217
Opstand(ig) — 14, 15, 33, 38, 89, 105, 112, 174, 183
Opstanding — 49, 53, 75, 77, 90, 97, 119, 121, 136, 161, 165, 167, 171, 187-190, 192, 193, 196, 197, 199, 200, 205, 206, 216
Opstijgen — 158, 188, 190, 215
Opwekken(ing) — 122, 143, 152, 158, 167, 189, 193, 199, 200, 216
Orpa — 83
Oude Testament — 5, 8, 10, 13, 18, 123, 124, 126, 134, 149, 207, 209, 210
Oudste(n) — 12, 32, 38, 50-53, 57, 76, 84, 85, 89, 132, 162, 179, 180, 185, 190, 195, 196, 200, 203, 205, 210

Oudtestamentisch — 209, 215
 Overheersing — 32, 125
 Overheid — 62, 80, 139, 146, 149, 162
 Overlevering — 45.
 Overlijden — 2, 39, 53-55, 57, 71, 77, 83, 84, 90, 97, 102, 130, 133, 154, 155, 161, 167, 171, 174, 186-188, 215
 Overspel(ig) — 61, 86, 104, 149, 159, 162, 168, 197, 209
 Paard — 21, 70, 71, 123, 161, 184, 216
 Paaslam — 57, 121, 186, 187
 Pachter — 170
 Paleis — 57, 88, 89, 103, 106, 133, 157, 180, 181, 203
 Palmtakken — 170
 Panter — 108, 112, 116, 124
 Pasen — 57
 Paradijs — 35, 70, 100, 108, 185
 Parel — 154
 Patmos — 209, 217
 Paulus — 2, 4, 6, 10, 16, 19, 48, 62, 70, 94, 127, 188-190, 194-206, 213, 216
 Pella — 174
 Perea — 142, 181
 Peres — 54, 55, 79, 123
 Pergamum — 209
 Pesach — 57, 79, 176, 187, 192
 Pesachfeest — 97, 134, 139, 143, 157, 182, 190
 Pesachlam — 57
 Pesachmaaltijd — 93, 176, 181
 Pest — 72, 200
 Petrus — 7, 11, 36, 43, 78, 138, 145, 148, 157, 158, 159, 161, 176, 177, 179, 180, 191-196, 203, 204, 210
 Pilatus — 94, 95, 120, 148, 165, 180-183, 185, 187, 188, 190
 Pijniging — 215
 Pinksteren — 192, 210
 Plaag/plagen — 57, 72, 208
 Platina — 151
 Plato — 193
 Plattegrond — 117, 208, 210, 213
 Plinius — 138
 Polarisatie — 215
 Pompei — 125
 Pontius — 94, 148, 181
 Porcius Festus 200
 Postweg — 209
 Potifar — 53
 Prediker — 6, 103
 Prefect — 94, 120, 148, 180, 181, 183, 188
 Pretorium — 181-183
 Priester(s) — 31, 40, 48, 56, 58, 69, 74, 82, 85, 97, 98, 104, 106, 107, 111, 112, 114, 128, 132, 133, 146, 147, 156, 164, 186-188, 192, 193, 203, 216
 Prijs — 12, 16, 68, 69, 154, 173
 Prijsgeven — 36, 103, 110, 198
 Profetenpause — 123, 126
 Profeteren — 108, 167, 180, 192
 Profetie — 108, 117, 122, 135, 144, 161, 170, 197, 200, 204, 212, 214
 Puteoli — 201
 Rabba — 88
 Rabbi — 138, 145, 172, 193
 Rachab — 55, 79
 Rachel — 51-53, 78
 Rebekka — 50
 Rechabeam — 104, 106
 Rechtvaardig(heid) — 168, 35, 41, 43, 48, 49, 70, 88, 90, 92, 97, 101, 110, 117, 121, 136, 142, 146, 154, 165, 166, 168, 172, 182, 193, 194, 203
 Rechtvaardigen — 86, 108, 117, 121, 122, 214
 Rechter(s) — 18, 43, 80-83, 85, 89, 93, 154, 173, 182, 183, 203
 Rechterhand — 76, 94, 97, 180, 192, 193, 198, 210, 212, 213
 Rechtszaak(zitting) — 89, 107, 116, 117, 122, 201
 Regeringsverklaring — 149
 Redder — 123, 131, 141, 195, 203
 Redding — 53, 55, 76, 78, 120, 132, 169, 193, 198, 201, 203, 204, 207
 Regime — 26, 28, 30, 32, 48, 61, 124, 125, 149, 150
 Rein(igen)(heid) — 35, 88, 106, 132, 146, 159, 160, 176, 194, 200
 Religie — 39, 46, 75, 125, 207
 Religieus — 13, 39, 46, 47, 59, 63, 78, 93, 101, 117, 134, 135, 143, 146, 152, 153, 156, 159, 160, 162, 164, 167, 171, 214
 Reset — 67
 Respect — 60-62, 70, 73, 74, 150, 172, 184, 199, 207
 Reüel — 56
 Richtlijn — 70, 73, 143
 Rijk(dom) — 40, 42, 45, 49, 51, 64, 84, 101, 103, 110, 113, 141, 150, 154, 159, 167-169, 173, 205, 206, 210
 Ritueel — 31, 65, 106, 112, 131, 132, 159, 186, 206
 Rome — 95, 122, 125, 137, 144, 174, 198, 201-204, 206
 Romein(en) — 46, 94, 95, 119-121, 125, 148, 152, 155, 167, 169, 174, 180-182, 186, 188, 190, 194, 195, 198-200, 209
 Romeinse Rijk — 115, 116, 125, 131
 Rook — 215

- Ruben — 51, 52, 79
 Rufus — 183
 Rust(en) — 22, 47, 63-66, 73, 78, 86, 108, 113, 136-139, 143, 153, 156, 161, 170, 187, 188, 202, 215, 216
 Rustdag — 22, 63, 64
 Ruth — 55, 78, 83-85, 115, 210
 Sabbat — 22, 63-65, 97, 108, 114, 116, 143, 145, 147, 156, 162, 163, 165, 187, 188, 193, 196, 197, 199, 206, 207, 214
 Sabbatsjaar — 66, 67, 113
 Sadduceeën — 160, 171, 193, 200
 Salomé — 133
 Salomo — 46, 54, 93, 98-104, 106, 108, 112, 125, 153
 Salmanassar — 104
 Samaria — 104, 133, 141, 164, 181, 191, 193
 Samaritaan(se) — 18, 104, 141, 164, 193
 Samenkomst — 201, 202
 Samuel — 85
 Sanhedrin — 167, 180, 193, 200
 Sanitair(e) — 72
 Sara — 42, 43, 51, 132, 162
 Sarai — 39, 41, 42
 Sardes — 209
 Saron — 99
 Satan — 7, 16, 17, 26, 28-32, 41, 45, 69, 71, 137, 142, 144, 150, 153, 160, 164, 165, 173, 176, 178, 181, 201, 212, 213, 216, 217
 Saul — 85-88, 147, 194
 Saulus — 193-195
 Schaamte — 24, 27, 31, 37, 48, 96, 120, 184
 Schaap (schapen) — 54, 73, 110, 136, 137, 163, 164, 166, 194, 212
 Schade — 102, 140, 186
 Schamen — 24, 31, 37, 42, 186
 Schande — 16, 29, 38, 55, 82, 95, 96, 113, 130, 140, 185, 186, 189
 Schat(ten) — 51, 52, 151, 154, 168
 Schedelplaats — 184
 Scheiden(ing) — 17, 86, 104, 141, 154, 168, 198, 206, 217
 Schiereiland — 56, 197, 215
 Schijnheilig(heid) — 43, 92, 206, 212
 Schip — 35, 201
 Schipbreuk — 201
 Schrift(en) — 8, 91, 117, 126, 134, 136-138, 156, 171, 173, 178, 190, 196, 199, 201, 203, 204, 207
 Schriftgeleerde(n) — 147, 151, 161, 162, 169, 172, 179-181, 185
 Schrik(ken) — 53, 110, 161, 198
 Schuld(ig) — 7, 27, 31, 43, 47, 60, 67, 69, 76, 84, 88, 90, 92, 95, 109, 110, 120, 140, 150, 161, 169, 172, 180-183, 186, 201
 Sedekia — 112
 Seianus — 183
 Seks — 54, 55, 99, 100
 Sela — 54
 Seleucus — 124
 Semmelweis — 72
 Senaat — 206
 Sergius Paulus — 195
 Set — 32, 55
 Sichem — 52, 53
 Sidon(iër) — 103, 144, 160
 Silas — 196
 Silo — 79, 85
 Siloam — 163, 165
 Simeon — 51, 52, 132
 Simson — 81, 82
 Sinai — 56, 76, 149
 Sion — 109, 123, 213
 Sippora — 56
 Sisak — 106
 Sisera — 80
 Slaaf — 28, 53, 56, 57, 61, 62-64, 66, 67, 70, 95, 113, 127, 152, 162, 176, 178, 179, 202, 206
 Slaap(mat) — 24, 81, 97, 143, 155
 Slachtoffer — 75, 80, 95, 102, 121, 157, 164, 184, 217
 Slang — 16, 26, 27-31, 33, 41, 47, 49, 102, 108, 140, 172, 211
 Slapen — 50, 51, 66, 83-85, 122, 155, 167, 179, 188
 Slavin — 42, 51, 52, 61-64, 66, 13
 Slavernij — 58, 64, 113
 Sleepnet — 154
 Smaad — 55, 96, 108
 Smyrna — 209
 Sodom(itisch) — 40, 43, 44, 82, 205, 215
 Soldaat — 46, 80, 82, 85, 87, 95, 179, 181-185, 187, 188, 206
 Spanje — 105, 198
 Spijziging — 158
 Spil — 208, 211
 Spot(ten)(ters) — 36, 96, 162, 169, 181-183, 185, 186, 196, 204, 205
 Spreuken — 101-103
 Start — 17, 35, 37, 55, 58, 66, 69, 89, 99, 117, 125, 126, 190, 196, 203, 206, 208
 Statenvertaling — 5, 33, 41, 100, 116, 118-120, 216
 Steen — 59, 61, 66, 80, 81, 103, 115, 137, 138, 160, 162, 167, 170, 174, 187, 188, 217

Steenkool — 36
 Steenpuist — 71
 Stefanus — 193
 Stenigen — 104, 162, 164, 172, 193, 195
 Ster — 7, 14, 17, 41, 49, 90, 103, 122, 174, 201, 211
 Sterfeljijk(heid) — 25, 45, 197, 211
 Sterven — 1, 9, 25, 26, 30, 31, 36, 41, 45, 48, 49, 53, 54-57, 75, 77, 78, 82, 83, 94-97, 102, 105, 114, 119-121, 133, 136, 139, 140, 152, 155, 158, 160, 161, 167, 169, 173, 174, 180, 183, 186-190, 191, 192, 197-199, 204, 207, 215
 Storm — 75, 146, 155, 201,
 Strobel, Lee — 189
 Studenten — 115, 148, 189, 191
 Sua — 54
 Sulammith — 100, 103
 Symbool(isch) — 28, 29, 33, 38, 67, 69, 75, 92, 103, 117, 131, 135, 136, 208, 209, 213, 214, 217
 Synagoge(n) — 65, 134, 145, 147, 152, 155, 156, 158, 163, 165, 173, 194-197, 199, 206
 Syrië — 124, 125, 144, 174
 Syro-Fenisische — 160
 Taak — 11, 22, 46, 65, 73, 85, 97, 101, 134, 137, 146, 188, 195, 202, 203
 Tabita — 194
 Tadeüs — 148
 Tak(ken) — 199
 Tamar — 54, 55, 79, 83, 89, 130
 Tammuz — 144
 Tarsis — 105
 Tarsus — 194, 195
 Teleurstellen(ing) — 28, 83, 107, 156, 214
 Telg — 32, 91, 108, 111, 112, 123, 210
 Teken — 15, 37, 78, 79, 117, 118, 131, 135, 139, 143, 144, 147, 148, 153, 158, 160, 168, 174, 179, 184, 212-214
 Tel Aviv — 194
 Tempelplein — 139
 Tent(pin) — 38, 69, 72, 79, 80, 93, 98, 99, 131, 161, 186, 202
 Terreur — 29, 56, 58, 62, 137, 176, 182, 186, 212, 215, 217
 Terechtstellen(ing) — 55, 95, 97, 157, 170, 187, 195, 204, 207, 208, 213
 Terugkeer/komst van Jezus — 35, 122, 154, 174-176, 191, 193, 197, 203, 214-216
 Terugkeren/komen — 22, 30, 36, 52, 55, 67, 83, 89, 113, 122, 123, 130, 149, 164, 166, 168, 175, 182, 191, 197, 214
 Tessalonica/enzen — 8, 196, 197
 Tevreden(heid) — 62, 99, 123
 Theofilus — 126
 Tiberius — 119, 135, 148
 Tien — 43, 45, 51, 57, 59-64, 66, 68, 74, 76, 79, 94, 102, 104, 116, 124, 155, 166, 175, 214
 Tien Woorden
 Tienden — 40, 74, 79, 123, 172
 Tijd van het einde — 117, 122, 214
 Timmerman — 156
 Timoteüs — 203, 204
 Titius Justus — 197
 Titus — 174, 203, 206
 Toevertrouwen — 53, 90, 140, 143, 198, 204
 Tofet — 112
 Tomas — 148, 177, 190
 Traditie — 33, 147, 159, 160, 182
 Transparant(ie) — 116, 207
 Tribunaal — 116, 118, 120, 122, 214
 Tollenaar — 168, 170
 Tolstation — 144, 146
 Troon — 13, 14, 68, 87, 99, 103, 104, 108, 111, 113, 116, 117, 125, 128, 131, 133, 152, 173, 202, 210, 211, 216
 Trouw — 2, 41, 45, 79, 85-87, 89, 90, 92, 96, 98, 100, 103, 105, 106, 109, 118, 125, 140, 149, 186, 198, 215
 Trouwen — 32, 50, 51, 54, 56, 81, 83, 84, 130, 142, 174, 205
 Tsadiek — 130
 Turkije — 4, 194-198, 200, 201, 203, 209
 Twaalf — 13, 74, 76, 79, 82, 93, 106, 134, 148, 149, 152, 155-158, 160, 161, 170, 176, 179, 187, 190, 191, 211, 213, 217
 Tweeduizend — 7, 16, 49, 54, 55, 155, 184
 Tyatira — 209
 Tyrus — 13, 144, 160
 Uitdelen — 157, 176
 Uitverkoren(e) — 101, 110, 136, 152, 171, 198, 203
 Universum(eel) — 11, 17, 18, 31, 60, 63, 116, 117, 120-122, 126, 127, 210, 213, 214, 216
 Uria — 55, 88
 Uzzia — 106
 Vaderliefde — 53
 Valerius Gratus — 180
 Vals — 5, 26, 31, 60, 61, 94, 149, 168, 174, 177, 180, 193
 Van bovenaf — 140, 169
 Varken(s) — 71, 133, 155, 166
 Vasten(dag) — 106, 147, 152
 Veertig — 56, 58, 64, 76, 79, 97, 103, 105, 137, 138, 182, 184, 191, 193
 Veranderen(ing) — 1, 3, 6, 7, 24, 30, 34, 36, 37, 42, 70, 76, 112, 115, 116, 118, 137, 148, 161, 185, 193, 195, 197, 214

- Verantwoordelijk(ing) — 19, 40, 42, 74,
124, 137, 217
- Verbinden(ing) — 19, 28, 39, 41, 55, 62,
70, 83, 101, 137, 140, 141, 144, 150,
151, 160, 166, 186, 191, 198, 205, 211,
214, 215, 217
- Verbond — 37, 42, 44, 55, 58, 110-114,
121, 152, 176, 184, 202, 208, 211
- Verbonden — 2, 5, 10, 20, 39, 43, 46, 74,
86, 100, 112, 113, 118, 132, 144, 173,
177, 192, 199
- Verbondenheid — 22, 25, 27, 31-34, 41,
42, 47, 66, 68, 102, 132, 138, 141, 147,
149-151, 154, 158, 161, 164, 168, 173,
175, 176, 178, 189, 192, 196, 198, 204,
206, 215, 216
- Verbondskist — 68
- Vergankelijk(heid) — 197, 203
- Vergeven — 48, 68, 69, 88, 90, 95, 105,
109, 112, 146, 150, 151, 153, 161, 184
- Vergeving — 43, 53, 68, 69, 90, 105, 139,
150, 153, 162
- Verheffen — 75, 94, 110, 115, 116, 197,
199
- Verhogen — 1, 165, 168, 169, 172, 184
- Verhoren(ing) — 93, 150, 169, 201
- Verjaardag — 9, 157
- Verkondigen(ing) — 1, 7, 8, 10, 119, 135,
140, 144, 149, 152, 173, 174, 176, 178,
189, 193, 195, 196, 201, 203, 205, 206,
213, 214
- Verkopen — 2, 53, 54, 64, 70, 84, 113,
131, 139, 168, 169, 192-194, 212
- Verlammen — 53, 143, 146, 152, 165,
193, 195
- Verlaten — 23, 39, 46, 69, 83, 97, 98, 144,
145, 186, 214
- Verleiden(ing) — 14, 26, 29, 43, 70, 102,
103, 111, 137, 143, 154, 185, 205, 209
- Verloochenen — 5, 177, 180, 204
- Vermoorden — 32, 52, 80, 87-89, 106,
111, 125, 172, 193
- Vernederen(ing) — 55, 96, 110, 122, 127,
132, 165, 166, 168, 172, 173, 181, 184,
186, 194, 202
- Veroordelen(ing) — 68, 88, 94, 95, 105,
116, 143, 162, 169, 172, 180, 190, 197,
198, 216
- Verraad — 53, 93, 169
- Verraden — 93, 146, 176, 179, 193
- Verrassen(ing) — 42, 96, 117, 122, 132,
151, 162, 179, 187, 213
- Versteend — 36, 114
- Vertrouwelijk(heid) — 27, 34, 39, 77, 78
- Vertrouwen — 3, 5, 7, 16, 17, 24, 28, 34,
36, 39, 41, 44, 49, 61, 62, 77, 78, 85,
93, 96, 104, 107, 110, 112, 122, 129,
130, 137, 140, 177, 189, 191, 196, 198,
201, 204, 206, 209, 215
- Vervalsing — 206
- Vervolgen — 100, 121, 139, 149, 174, 194,
199, 201, 203
- Vervolgning — 149, 189, 193, 198, 200, 203
- Vervloeken — 28-30, 39, 45, 83, 162, 170,
175, 199, 205
- Vervullen — 13, 56, 67, 94, 108, 110, 128,
129, 131, 135, 136, 145, 149, 152, 187,
192, 202
- Vervulling — 91, 92, 103, 113, 118, 119,
122, 123, 126, 129, 139, 156, 197
- Verwarren(ing) — 8, 38, 102, 107, 120,
205, 208, 214
- Verwonden — 32, 97, 162
- Verzegelen — 88, 99, 119, 188, 210, 213,
214
- Verzekeren — 29, 92, 140, 143, 149, 152,
160, 162, 173, 174, 175, 185
- Verzet(ten) — 15, 29, 32, 44, 110, 115,
148, 170, 174, 183, 197, 205, 206, 217
- Verzoendag — 48, 68, 69, 117, 192
- Verzoendeksel — 68, 69
- Verzoenen — 52, 199, 202, 21
- Verzoening(splaat) — 48, 68
- Vespasianus — 174, 206
- Veulen — 123, 170, 184
- Vier — 6, 41, 51, 80, 82, 106, 111, 115,
116, 123-126, 128, 138, 139, 148, 157,
161, 169, 174, 184, 200, 205, 208,
210, 215
- Vieren — 64, 65
- Vierentwintig — 210
- Vijf — 51, 59, 99, 138, 141, 143, 157, 168,
175, 180, 193
- Vijfduizend — 157, 193
- Vijftig — 43, 67, 69, 84, 89, 132, 138, 157,
162, 169, 192, 194
- Vijgenblad/boom — 27, 31, 98, 138, 165,
169, 170
- Vis — 21, 22, 71, 73, 105, 145, 153, 154,
157, 160, 190, 191
- Visioen — 77, 107, 108, 114, 118, 192,
209
- Vissen(r) — 145, 146, 191, 194, 196
- Vlees (worden) — 1, 12, 23, 24, 30, 37,
48, 53, 71, 92, 140, 160, 189, 190, 196,
206, 209
- Vloed — 17, 18, 30, 33, 35-39, 71, 121,
174
- Vloeiing — 155
- Voederbak — 131, 165
- Vogel — 117, 21, 22, 35, 37, 73, 101, 132,
154, 194, 216

Volgen — 8, 36, 41, 59, 60, 70, 75, 92,
 104, 106, 111, 114, 115, 145, 146, 164,
 180, 206
 Volgeling — 1-3, 7, 26, 29, 56, 57, 64, 68,
 77, 86, 91, 93, 120, 121, 124, 126, 141,
 153-155, 158, 159, 176, 183, 187-192
 Voorbereiding(sdag) — 21, 98, 99, 152,
 175, 187
 Voorhangsel — 121, 187
 Voorhof — 214
 Voorhoofd — 212, 213
 Voorouder(s) — 58, 76, 80, 98, 113, 158,
 172, 193, 200
 Vooruitbeleven — 44, 53, 56, 77, 78, 86,
 89, 91, 110
 Voorzeggen(ing) 95, 109, 119
 Vreemd(eling) — 28, 60, 63, 64, 66, 70, 80,
 84, 98, 102, 114, 163, 175, 180, 190,
 192, 207, 209
 Vrede — 28, 47, 88, 98, 108, 109, 111,
 121, 123, 131, 139, 153, 155, 170, 190,
 198, 199, 202, 213, 217
 Vredelievend — 98, 205
 Vredestichter — 149
 Vredevorst — 108
 Vriend — 4, 19, 20, 39, 43, 45, 86, 93, 97,
 99-102, 115, 131, 146, 163, 166, 167,
 171, 178, 181, 183, 217
 Vriendelijk — 57, 62, 77, 151, 172, 198,
 213, 217
 Vriendin — 99
 Vriendschap — 2, 20, 28, 43, 101
 Vrij — 57, 65, 66, 74, 113, 124, 169, 182,
 183, 201, 210
 Vrijheid — 12, 15, 16, 25, 64, 111, 113,
 125, 156
 Vrucht — 21, 26, 27, 73, 99, 100, 107,
 129, 135, 153, 165, 170, 173, 178,
 198, 213
 Vuur — 36, 38, 44, 86, 90, 110, 118, 135,
 143, 164, 175, 180, 192, 197, 204, 205,
 212, 213, 215, 216, 217
 Waarde — 22, 26, 32, 37, 41, 43, 60, 71,
 109, 131, 147-149, 151, 157, 161, 162,
 168, 169, 172, 197, 205, 213, 214
 Waarheid — 7, 16, 19, 26, 39, 41, 52, 61,
 96, 117, 127, 141, 162, 170, 177, 178,
 181, 188, 189, 200
 Waarzeggerij — 111
 Wantrouwen — 26, 133, 137
 Water — 4, 17, 21, 23, 34-37, 58, 60, 72,
 83, 99, 117, 135, 136, 138, 141, 145,
 155, 157, 159, 163, 176, 183, 187, 194,
 198, 204
 Wederkerig — 41, 198, 215
 Weduwe — 54, 55, 66, 83, 106, 130, 152,
 172, 173, 205
 Weduwnaar — 54, 55, 128, 205
 Week — 4, 22, 51, 64, 65, 118-121,
 132, 170, 190, 192, 197, 201
 Wees — 66, 106, 112, 205
 Wereldtaal — 124
 Wet — 1, 7, 56, 59, 61, 66, 68, 70, 74, 78,
 84, 92, 101, 107, 111, 112, 114, 118,
 138, 146, 147, 149, 151, 154, 162, 168,
 171-174, 180, 182, 183, 190, 193, 197,
 199, 200
 Wetgeleerde — 146, 164
 Wetsrol — 210, 211
 Wetsverachting — 172
 Wetsverkrachter — 151
 Wetteloos(heid) — 174, 206
 Wezen — 10-12, 14, 15, 20, 23, 30, 31, 41,
 45, 46, 59, 60, 68, 73, 74, 91, 109, 120,
 125, 127, 150, 207, 210, 211
 Wijn — 38, 102, 107, 138, 147, 184, 186,
 214-216
 Wijngaard — 38, 66, 107, 168, 170
 Wijs(heid) — 4, 13, 14, 26, 27, 98, 101-
 103, 108, 111, 134, 204, 205, 210
 Willibrordvertaling — 33, 120
 Wit — 10, 21, 58, 139, 159, 167, 172,
 189, 191, 215, 216
 Woestijn — 57, 69, 76, 79, 82, 86, 135,
 137, 140, 152, 158, 208
 Wonder — 11, 34, 76, 78-80, 91, 104, 105,
 128, 140, 143, 144, 146, 151, 156-158,
 160, 163, 173, 174, 181, 192, 193,
 197, 212
 Woordvoerder — 19
 Wortel — 61, 108, 135, 199
 Zaad — 49, 50, 58, 154, 184
 Zaaïen — 15, 16, 66, 154, 205
 Zacharia — 123, 170
 Zacharias — 128-130
 Zacheüs — 169
 Zachtmoedig — 149, 153, 198, 213
 Zalven(ing) — 85, 86, 91, 118, 119, 122,
 133, 136, 156, 166
 Zebulon — 51
 Zee — 17, 52, 63, 70, 73, 108, 160, 214,
 217
 Zegel — 54, 99, 208, 210, 213, 215
 Zegen — 39, 40, 49, 50, 52, 54, 80, 82, 84,
 98, 103, 113, 121, 135, 136, 190, 205
 Zegenen — 22, 31, 39, 40, 42, 45, 49, 50,
 52, 61, 63, 76, 88, 99, 129, 132, 168,
 170, 180, 199
 Zeker(heid) — 29, 39, 41, 45, 78, 115, 130,
 133, 134, 160, 182, 189, 215, 217

- Zelfopoffering — 121, 123, 143, 177,
191, 207
- Zeloot — 148
- Zenden — 1, 3, 6, 33, 71, 78, 143, 146,
148, 156, 162, 163, 167, 170, 171, 173,
178, 192
- Zending — 6, 189
- Zeus — 195
- Zeven — 35, 51, 53, 57, 64, 67, 72, 73, 81,
85, 98, 115, 118, 119, 127, 136, 152,
160, 161, 171, 172, 180, 192, 208-210,
214
- Zeventig — 80, 112, 113, 118, 121, 124,
133, 144, 161, 164, 189
- Ziek — 65, 71, 89, 101, 110, 123, 139,
142, 145, 146, 152, 155, 157, 160, 167,
175, 201
- Ziekte — 32, 67, 72, 89, 101, 102, 110,
115, 144, 146, 154, 156, 167
- Ziel — 1, 23-25, 49, 59, 70, 91, 98, 151,
164, 171, 205, 207, 215
- Zilpa — 51
- Zilver(stuk) — 70, 98, 99, 103, 115-117,
124, 132, 168, 169, 180
- Zon — 17, 18, 21, 37, 65, 108, 114, 145,
174, 186, 187, 201, 211, 214
- Zondaar — 47, 87, 90, 110, 146, 163, 166,
168, 169, 179
- Zondag — 118, 187, 199
- Zonde — 14, 43, 48, 55, 66, 69, 78, 88,
90, 93, 96, 109, 110, 112, 113, 138,
139, 146, 162, 164 180, 193, 203
- Zondvloed — 30, 33, 35, 37, 174
- Zoon van God — 55, 94, 96, 128, 137, 138,
143, 167, 183, 185, 189
- Zout — 149
- Zus(ter) — 3, 32, , 9, 45, 52, 77, 99, 133,
154, 161, 164, 167, 169, 172, 175, 191,
199, 201, 211, 212
- Zuiver(heid) — 5, 7, 45, 60, 88, 90, 92,
107, 110, 149, 186, 197, 205, 217
- Zwaard — 76, 86, 109, 132, 179, 198
- Zwart — 21, 72, 139, 167, 215
- Zwarte Zee — 124
- Zwanger(schap) — 9, 21, 30, 43, 50, 51,
54, 55, 72, 88, 107, 123, 128-131, 211